CARTEA DE AUR

A LUI

AL. MACEDONSKI

www.dacoromanica.ro

Cartea de Aur

A lui

Alexandru Macedonski

BUCURESTI
Stabilimentul Graphyc Albert Baer
Strada Numa-Pompiliu, 7-9.
1902.

www.dacoromanica.ro

CARTEA DE AUR

www.dacoromanica.ro

DESPRE ALEXANDRU MACEDONSKI

— NOTE BIOGRAPHICE ŞI CRITICE —

Alexandru Macedonski, este născut la 1854, Marte în 14, şi este fiŭ al generaluluĭ Alex. D. Macedonski, fost ministru de resboiŭ şi general şef a tótă puterea armată din România şi Moldova. Mama sea, care odinióră, prin frumuseţe, intelligenţă şi instrucţiune a fost una din reginele societăţeĭ marĭ bucureştene, este născută Fisenţa, o vechie şi strălucită familie de peste Olt, astă-dĭ stinsă, care a dat luĭ Matheiŭ Basarab un mare vornic vestit prin înţelepciune. Mihail Fisenţa, străbunul poetuluĭ, a servit în Rusia în garda imperială sub numele de Fisenski şi a priimit titlul de conte de la Impĕrătésa Catherina II-a.

Prin tată, neîntrecutul poet cobóră din o familie polonă care a domnit în Lithuania şi care îşĭ trăgea origina din familia princiară de Biberstein, una dintre celle maĭ puternice de pe Rhin. In familia poetuluĭ, se află în acéstă privinţă, documente doveditóre, şi elle ênse-le sunt sprijinite de celle coprinse în *Eraldica Poloniei* din bibliotheca imperială din Vienna. De altminteri, armăria familieĭ Macedonski, — nume ce în limba polonă se scrie Maczedonski, — attestă acéstă obîrşie, fiind armăria Biberştein-Rogala.

www.dacoromanica.ro

Dér nu e aci locul a se face istoricul complect al originei unuĭ om de geniŭ ale căruĭ titluri de nobleță celle maĭ marĭ sunt viața sea plină de vitejie și virtute, scrierile sélle și înălțimea caracterului seŭ. În fond, dênsul, cu tóte că prin tată este din o clasă socială înaltă, și cu tóte că prin mamă este rudă de sânge cu Brăiloii, cu Urdăreni și cu alte némurĭ boerescĭ fruntașe, nici nu s'a reclamat de o altă nobleță de cât de cea la care îĭ dă dreptul intellectualitatea sea uriașă și adânca eruditiune ce transpiră din fie-ce rând pe care îl așédă pe hârtie.

Modest discipol al acestuĭ apostol al litteratureĭ române, o altă sarcină mi-am impus attuncĭ când s'a hotărât ca aceste paginĭ sĕ appară sub îngrijirea mea. Pentru a mi-o îndeplini voiŭ începe prin a resuma, pe cât de scurt îmĭ va fi putincios, viața sea, operile sélle, sufletul seŭ, direcțiunea sea litterară, tot ce este de natura sĕ pună în plină și sinceră lumină, pe om și pe poet...

Macedonski, în lyceul din Craiova, era o natură concentrată și seriósă, și cu tóte că nu era între premianții, avusese darul âncĕ de attuncĭ, sĕ inspire sympathiĭ ce i-au rĕmas credincióse. Expansiv și tot de o dată sfios, viața lui, se schițează de attuncĭ chĭar, ca o luptă cu sine...

Acéstă luptă a fost mare și póte că durează âncĕ în poet care nu o dată spune intimilor cât rĕŭ i-a făcut și îĭ face sinceritatea și timiditatea... 'Și 'l póte închypuĭ orĭ-cine ce era pe băncile școleĭ, în acest oraș al Craioveĭ pe care 'l'a iubit atât... Dér, pentru ca orĭ-cine sĕ pótă avea o idee deplină despre ce era Macedonski copil, se va da aci un portret pe care i'l face un fost camarad al seŭ de lyceu, d. Ernest Arnoldt, director al Institutuluĭ de baieți «Arnoldt» din capitala Olteniei. Acest portret, nu e de cât o scrisóre; dér are o însemnatate, ce, cu timpul va merge crescênd. Nimic nu este

www.dacoromanica.ro

în adevĕr maĭ greŭ de cât sĕ fiĭ om mare pentru ceĭ cu carĭ aĭ stat într'o bancă, și magistrul prea iubit, mi-a mărturisit nu odată, că nu este ommagiu care sĕ'ĭ fi fost maĭ precios de cât cell pe care i'l a addus Arnoldt, séŭ de cât cell al poetuluĭ G. O. Gârbea, profesor la gymnasiul Cantemir, un alt camarad al seŭ care, de pe tribuna Atheneuluĭ, proclamă în o séră memorabilă, gloria radiósă a luĭ Macedonski.

Ettă acea scrisóre:

Iubite amice și fost conșcolar,

«Mi-aĭ făcut o deosebită plăcere prin amintirea-ți de «acum 30 de anĭ; tablourĭ uitate, acoperite de păejeni-«șul și de mucigaiul timpuluĭ, de odată s'aŭ înfățișat «lucitóre, în vechia lor splendóre, memorieĭ mele, și «am vĕdut între altele, pe acella al unuĭ tênĕr înalt, palid, «blond, cu pĕrul lung, buclat, care 'mĭ arĕta la școlă «portretele iubitelor sélle rude și mĕ onora cu confi-«dențele sélle. Sciu că sympathisam mult cu acell ca-«marad, căcĭ avea gestul blând, vocea dulce și fugea »de ceĭ sburdalnicĭ dintre condiscipoli sĕĭ. Nu m'am «mirat când am audit că acell tênĕr este poet—din ceĭ «maĭ gustați astă-dĭ;—era natural,—avea firea idealistă.

«Mulțumesc amiculuĭ de odinióră de bunul sĕŭ suvenir «și 'l rog sĕ crédă că acest suvenir este absolut reciproc.

«Te rog spune poetuluĭ acest lucru și că mĕ închin «înaintea geniuluĭ sĕŭ.

«Ție, dragă Alexandre, un Shake hand din ânimă».

Al tĕu
ERNEST ARNOLDT.

Craiova, 14 Febr., 98.

. . . . . .

Când Macedonski părăsi din clasa V-a lyceul din Craiova și plecă în străinĕtate pentru a'și depune bacalaureatul în Geneva, el, de și abia copil, era, prin energie,

www.dacoromanica.ro

aprópe om la o etate când alți se jócă cu smeul, și era aprópe savant prin cunnoscințele ce 'și ênsușise singur prin citirea bibliotheceĭ tatâluĭ seŭ, — între treĭ și patru miĭ volume. Cu tóte aceste, tênĕrul înalt, palid, blond, cu pĕrul lung și buclat, rĕmase cu gestul blând, cu vocea dulce, sfios ca o fétă,—dér—contrast isbitor,—începură sĕ se affirme la acea epocă și îndrăsneli ce attingeaŭ une orĭ temeritatea. Cam de la 14 anĭ, Macedonski, călĕtori singur, se conduse singur, și, nu abusă de libertatea sea. Pe rând, studiă în Vienna, în Geneva, la Universitatea din Pisa și Neapol, locui în Florența, în Roma, în Turin, visită Parisul, Marsilia, Nizza, Lyon, petrecu cât-va în München, colindă Tyrolul, Styria, Karinthia, Bohemia, îșĭ âmplu ochi de priveliștĭ colorate, de aer albastru, de sóre luminos.

Macedonski al acellor timpurĭ, e înfățișat de ceĭ carĭ l'aŭ cunnoscut ca un phărmecător. Incânta pe orĭ-cine și făcea pe orĭ-cine sĕ se mire.

Enthusiasmul și vioiciunea sea, puterea sea de rațiunnament, bunătatea și temeĭnicia prieteniei sélle, rĕsar din tóte scrisorile ce i sunt adresate...

De altă-parte, omul physic, attrage de o potrivă. Ochi sĕĭ adâncĭ hypnotisează. Pe strade, multe capete se întorc sĕ 'l privéscă, ér în Italia, nu i se maĭ dice de cât: «frumosul Circasian».

. . . . . .

Reîntors în țérră în 1873, temperamentul sĕŭ combativ îl aruncă în politică. Intră în partidul liberal și fu unul dintre membri fondatorĭ aĭ acestuĭ club în prima sea formațiune. In publicistică, debută din 1870 când publică în *Telegraful Român* din Sibiu, o poesie. George Barițiu, marele patriot și litterat ardelén, îl compară cu Schiller în ântêiele luĭ manifestațiunĭ. In 1872 dete la lumină un mic volum de versurĭ: *Prima-Verba* ce fu întêmpinat de presa politică și litterară cu termenĭ de tot măgulitorĭ. Dér corentul politic, în 1873, se făcu

www.dacoromanica.ro

vijelios. Poetul se schimbă în ḍiarist și întemeiă în Bucureștĭ ḍiarul «*Oltul*». Domnitorul, astă-ḍĭ rege, era attacat cu violență de maĭ tóte ḍiarele și de maĭ toți ómeni de stat din oppositiune. La o asemenea școlă, ómenĭ maturĭ n'aŭ resistat... Poetul, alunecă pe un povîrnĭș primejdios. Popularitatea îl înbĕtă. Nu vĕḍu abysul sub rose. Versurile sélle politice, — pamphlete și satyre muscătóre,—ĭĭ purtară numele pĕnĕ în satele celle maĭ depărtate. Ḍiarele nu maĭ erau citite de cât décă coprindeaŭ versurĭ de dênsul.

In 1875, guvernul se însărcinează sĕ'ĭ dea o strălucire și maĭ mare arestându'l și deținêndu'l în prevenţiune în temnița de la Văcărescĭ timp de treĭ lunĭ și jumĕtate. A fost ápĕrat la curtea de juraţi de douĕḍecĭ și treĭ de advocaţi, ceĭ maĭ celebri aĭ baroului, și achittat.

Puçin în urmă, purtat pe brațe de popor, vorbi în *meetingul* de la Mazar-Pașa.

. . . . . .

In 1876, înprejurările se schimbă: Liberali iaŭ puterea. Dér mama luĭ a perdut averea, — e ruinată. Cu multă greutate obținu a fi numit prefect cu titlu provisoriu al județuluĭ Bolgrad. Treĭ lunĭ, și demisionnă. Cu illusiunile perdute, rĕmase în oppositiune, nevoit firesce, sĕ se allăture de dușmani de erĭ. Corentul anti-dynastic începu sĕ fie nutrit attuncĭ de dynastici din ajun. — Annul 1877. — Rĕsboiul. — Un ḍiar cotidian appăru, — *Vestea*, — cell ântêiŭ ḍiar ce s'a vêndut în Bucureștĭ cu cincĭ centime. E ḍiarul poetuluĭ. Lupta e mare la Plevna, dér lupta e tot atât de mare în Bucureștĭ.

Inchiĭăiărea paceĭ adduse o liniște, — un șel de înfrătire între partide. Poetul e numit loc-ţiitor de prefect în Dobrogia, administrator al gurilor Dunăreĭ, și la urmă, Inspector general financiar și Inspector al monumentelor

www.dacoromanica.ro

istorice, ér mai 'nainte decorat cu *Bene Merenti* clasa I-a. Acésta, e ultima luĭ funcțiune. In total: *opt-spre-dece luni de serviciu public*.

. . . . . .

In annul 1880, el fondează «Litteratorul» împreună cu Bonifaciu Florescu și avênd ca secretar de redacțiune și ca administrator pe d. T. M. Stoienescu. Acéstă revista este începutul uneĭ epocĭ. O grupare se făcu. Aprópe toțĭ scriitori de însemnătate, aŭ luat parte în acea mișcare séu au fost produsul eĭ.

. . . . . .

In 1883, o epigrammă ne-adresată nimenuĭ, ne-purtând nicĭ în frunte nicĭ în corpul eĭ vre un nume, a fost luată drept cal de bătaie pentru a se începe contra *Litteratorului* și contra luĭ Macedonski o campanie mișelésca. Insultele triviale curg. Presa se coalisează pentru a nimicci pe poetul *Nopților* și pe ducĕtorul înainte al mișcăreĭ luĭ Heliade. Discipolĭ seĭ îl părăsesc. Ceĭ ridicați de dênsul îl lovesc. Nu maĭ e ḑiar care sĕ nu 'l attace. Impopularitatea îl copere cu cenușa și noroiul eĭ.

Dér tênĕrul înalt, cu pĕrul lung și ondulat, blond,— cu vocea dulce, rĕmâne ne-clintit. El crește, pe când ceĭ-l-alțĭ scad. Versurile sélle se fac de diamant.

Și,—însurat la 1882,—o căsătorie de inclinațiune,— cu domnișóra Anna Rallet, coborîtóre din Ghika, din Slătineni, din Câmpineni,—zadarnic viața i se întunecă și zadarnic îl înfășóră lipsa... Liniștit și optimist, credincios în dreptatea luĭ Dumneḑeu, îndură orĭ-ce, și ḑimbește la orĭ-ce ultragiu...

Cu tóte aceste, din vreme în alta, — orĭ-ce rĕbdare are marginĭ, — câte un ḑiar al seu appare...

. . . . . .

In trasurĭ generale, aceste sunt evenimentele de căpetenie din viața poetuluĭ. Activitatea luĭ e complexă: Pamphletar, ḑiarist, om de littere, poet, om de sciință, el a mirat, și a pasionnat secolul seŭ.

www.dacoromanica.ro

Opera sea de căpetenie nu este o poemă séŭ o bucată de prosă: Acéstă operă este ênsĕsĭ limba română căreia, el, i-a imprimat sigiliul definitiv al plasticităţeĭ şi al colóreĭ. *Nopţile Sélle, Psalmi*, poema sea dramatică *Vodă-Cuza, Formele, Un beneficiu, Ocnele, Steppa*, întregul volum *Excelsior*,—volumul séu frances *Bronzes*, tragedia *Saul*,—operile sélle ne-imprimate âncĕ,—peste opt volume de scrierĭ alese,—totul, il face neîntrecut.

Nu există nicĭ prosator nicĭ poet român al căruĭ nume sĕ pótă fi allăturat de al seŭ.

Rĕmâne singur şi ne-immitabil dupe cum în viaţă s'a aflat isolat şi mêndru.

Cartea De Aur ce se publică astă-dĭ, este pictură şi viaţă. Stylul şi limba sunt orchestrărĭ ce vor respândi o vecînică glorie asupra luĭ şi o vecînică ruşine asupra epocelĭ ce l'a batjocorit, şi dispreţuit.

Fie că s'ar citi *Pe Drum De Poştă*,—acest vîrtej al uneĭ galopărĭ de caĭ în timp de opt-spre-ḑece ore, în care sufletul poetuluĭ şi al mameĭ sélle este schiţat, fie că s'ar citi *Ḑi De August*, séŭ orĭ-ce alte paginĭ din acest volum, nu va fi om, afară de nătâng şi de pizmaşiu care sĕ nu recunnóscă în acéstă carte un monument fără sĕmĕn ridicat în onórea litteratureĭ şi ţérreĭ române.

Pe lângă acésta, *Nălucile Din Vechime*, vorŭ dovedi fie-căruĭ că déca Macedonski a evoluat spre o limbă litterară sciinţifică, n'a făcut acésta din ne-putinţa de a scrie în cea vechie...

Nălucile Din Vechime, sunt, precum aŭ şi fost nummite attuncĭ când,—cu mulţĭ anĭ în urmă aŭ fost publicate rĕsleţe şi fără semnătură prin ḑiare, mărgăritare unice în litteratura română.

Ce supĕră ênse pe fórte mulţĭ, e orthographia. Acésta e firesc. Ignoranţa nu se înpacă de cât cu ignoranţa. Dér litteratură fără orthographie nu se face în nicĭ o ţérră. Orthographia sea coprinde în sine istoricul fiecăruĭ cuvênt şi este înnobilarea limbeĭ române. Mace-

www.dacoromanica.ro

donski, ca și Ion Helliade Rădulescu, a căruĭ orthographie a adoptat'o aprópe în general,—lăsând la o parte numaĭ supprimarea semnelor de pe vocale, și pe q întrebuințat de Heliade în loc de c, la: *acest* și la altele,—duplică consónnele, attuncĭ când trebuie sĕ le duplice, și la scrierea cuvêntuluĭ, reurcă la origina luĭ,—la cea latină décă el se află în limbă din vechime séŭ la cea elină, și la cea francesă décă ne-a venit pe acéstă calle. Cunnóșcerea acesteĭ orthographiĭ este litteratură reală, și pentru acésta, buchieri o reprobă. Lor le place sĕ *zîzăie* și fug de armonie și de sbor înalt fiind-că șciŭ bine că n'aŭ asemenĭ vocațiunĭ.

Dér marele poet, n'a ajuns negrești dintr'o dată, nicĭ la acéstă orthographie, nicĭ la culmea pe care se află. Când a început sĕ scrie, sĕ cugete și sĕ simtă, nu exista o limbă litterară propriu dișă. Admirabila limbă a luĭ Helliade era prea specială pentru a putea sĕ ajungă limba litterară a întreguluĭ românism. De altă parte, șcóla luĭ Barnuțiu exagerase. Bolintineanu încetase de a scrie. Helliade și Alexandri tăcuseră. — Principele Rogala, un savant orientalist, consângen al poetuluĭ, descrie admirabil în *Revue Internationale* din Paris acésta mișcare în litteratura română și ivirea luĭ Macedonski în No. de la 31 Dec. 1892. Treptat, materialul addunat de Helliade, de Barnuțiu, de Alexandri, de Aug. Treb. Laurian, de Barițiu, de Dimitrie Aug. Laurian, de Odobescu, de Ion Ghika, de Grig. Alexandrescu, de Bolintineanu, de Grandea și de alțĭ luptătorĭ aĭ limbeĭ și litteratureĭ, se limpedĭ și se coordonnă sub condeiul luĭ, și treptat de asemenĭ, adduse el ênsușĭ, contribuțiunĭ la limba și la scrierea română, ce nu sunt cell maĭ mic titlu de glorie pentru el. Forma, îl răpi dilnic maĭ mult, statornicind că fondul nu póte sĕ fie altul de cât ce 'l face forma sĕ appară. Dușman hotărît al d-luĭ Maiorescu, ținu pept acesteĭ invadărĭ a provincialismuluĭ în cetatea sântă a litterelor. Versificarea și prosa luĭ Ma-

www.dacoromanica.ro

cedonski, îl ridică și îl vorŭ mănținea în toți timpi mai presus de toți. El, este un legiuitor, ale cărui legi esthetice, aŭ fost adoptate de chiar dușmani sĕi. Cât despre fond, cugetare mai înaltă și simțiri mai delicate nu s'aŭ produs. Faptul că, adesea 'și-a desbrăcat versurile de formă traducêndu-le în prosă francesă și că a stîrnit cu tóte aceste admirațiunea tutulor, dovedesce acésta cu prisos. Trei-dec și unu de ani de viéță de publicist, l'aŭ dus la acest apogeŭ. A scris în tóte genurile litterare. A dat nascere la o mișcare tot așa puternică ca cea a luĭ Helliade. Munca sa ea fost de Titan și cine îl cunnósce de aprópe și îĭ scie munți de manuscripte se póte mira că abia la etatea de 48 anĭ, activitatea sea a realisat asemenĭa minunĭ. Când i-a ajuns luĭ timpul pentru acésta? A scris în tóte diarele române. A avut el ênsușĭ vre-o două-dec de diare proprii. A scris în numeróse diare străine. A publicat sute de studiĭ politice și sociale. A fost nuvelist, conferențiar, dramaturg, critic, poet, philosoph...—A fost ér, om de societate, tată de familie, *soç*...

A stat în relațiunĭ cu ceĭ mai marĭ ómenĭ aĭ țérreĭ și cu ceĭ mai fruntașĭ litteraț francesĭ... C. A. Rosetti, Ión Brătianu, Kogâlniceanu, V. Boerescu, Manolaki Kostaki Epureanu, P. Ghika, Nicolae Blaremberg, Bosianu, Ión Câmpineanu, N. Crețulescu, C. Câmpineanu, V. A. Urechiă, G. Vernescu, Alexandri, Gr. Alexandrescu, Sion, Ion Ghica, Hasdeŭ, l'aŭ cunnoscut, și uni l'aŭ admirat, alți i-aŭ fost prietenĭ, ér toți aŭ vĕdut în el un om de înaltă valóre. În Paris, a stat în legăturĭ intime cu Leconte de Lisle, cu Alph. Daudet și cu tótă pleiada strălucită a Françeĭ. Ceĭ eșiți din mișcarea «Litteratoruluĭ» sunt numeroșĭ și uni illustri. Ast-fel, Duiliu Zamphirescu, frați Alexandru și Trandaphyr Djuvara, Mircea Dimitriade, Traian Demetrescu, Cincinat Pavelescu, Scarlat Orescu, Constantin și Anton Bacalbașa, D. Teleor, Dumitru Stăncescu, și o întrégă serie de mult talentați

www.dacoromanica.ro

scriitorĭ mâĭ tinerĭ séŭ maĭ în vîrstă, apparțin acesteĭ mișcărĭ, séŭ, ca Traian Demetrescu și alțĭ, sunt cu totul zămisliți de ea.

Totuși, în acéstă viéță, e și o umbră, și eŭ am zărit'o neîncetat. Acest om de geniu care s'a ridicat așa sus prin scrierile sélle, a trăit fără să 'și dea séma de mărimea providențiallă și augustă ce a veghiat asupra destinelor Românieĭ. Târrât póte de pasiunea sea proprie, îndrumat póte de exemplele timpuluĭ séu de pasiunile politice în mijlocul căror s'a aflat, orĭ rĕtăcit de sufferințele amare ce a avut să îndure, pe când ceĭ maĭ mulțĭ aŭ recunnoscut că luaseră o calle greșită; póte ér, înrăit de situațiunea în care a fost lăsat când de unĭ când de alțĭ, interesațĭ,—cine știe?—să aibă tot d'auna la îndemână o forță suffletéscă și un talent de o energie sălbatică, el a remas, adversar al regeluĭ și al dynastieĭ. Este adevĕrat că acésta a făcut'o sincer și că a luptat leal și făciș,—cu peptul descoperit,—punându-și în joc viéța și viitorul și chiar viitorul copiilor seĭ. Macedonski ênse, în acéstă privință, a fost nedrept și crud. Este de creḑut că, la început, regele, 'și-a regretat patria, că n'a putut, de la descălecătórea sea chiar, să se asemuiască cu români. Dĕr cu cât a trecut, cu atât regele 'și-a iubit misiunea și patria de adopțiune. Acest cap coronnat, attacat cum a fost, a trebuit să aibă o rĕbdare de Dumneḑeŭ spre a nu 'și lua lumea în cap și spre a nu urâ și disprețui pe ceĭ carĭ i-aŭ aruncat noroiŭ. Dĕr acéstă rĕbdare, regele a avut'o, și tocmaĭ acésta îl face mare.

Condus de asemenea ideĭ, ḑilnic am căutat să fac să străbattă lumina în suffletul genialuluĭ poet. Dĕr aŭ fost timpurĭ în carĭ, dușmănia ce 'l isbea thalasurĭ dupe thalasurĭ precum și greutățile cumplite ale vieței sélle de tată a cincĭ copiĭ, fără avere,—nu puteaŭ firește să 'l dispună să mĕ asculte. In o ḑi, în 1900, aflându-me în Paris, la o scrisóre a mea, priimiĭŭ respunsul pe care sunt au-

www.dacoromanica.ro

torisat astă-dĭ de el ênsuși sĕ'l communic cititorilor scrierilor sélle. Ca tot ce ese din mintea și ânima luĭ, acéstă scrisóre este cavalerésc, mișcătóre și sinceră.

București 1900 August in 20.

. . . . . .

....«In sfîrșit pot se'ți spun că aĭ dreptate și că sunt «umilit față cu mine. Aĭ dreptate. Am trecut prin epoca «mea fără sĕ fiu isbit de o glorie ne-mărginit de mare. «Dér ce voiescĭ se fac ? Décă așiŭ spune astă-dĭ ce cu«get, dușmani ar sări sĕ mĕ lovéscă și maĭ mult. Ei «ar dice că voiesc se lingușesc, că 'mĭ desmint viața, «caracterul meŭ și celle-l-alte. Ceĭ carĭ me cunnosc, și «sunt lealĭ, șciŭ negreșit că nu m'am plecat nicĭ-odata «interesuluĭ. Am luptat din convingere contra regeluĭ. «Toți aŭ luptat contra luĭ, l'au urât și póte îl urăsc «âncĕ la adăpostul făcărnicieĭ îngenuchiărilor și tămîie«rilor. Eram tênĕr și educațiunea mea suffletéscă a fost «îndreptată în acest sens. S'a profitat de lipsa mea de «experiență, și fără sc'mĭ daŭ séma, am servit de u«néltă multor carĭ aŭ făcut de attuncĭ încoa pe dynas«tici servilĭ. Intr'un cuvênt, scumpul meŭ, greșéla mea «cea mare e că am intrat în politică. Poeți, trebuie sĕ «se mărginéscă sĕ rĕmână poeți. Cu tóte aceste, au fost «momente când ochi mi se deschideaŭ. La proclama«rea regatului, enthusiasmat, am scris versurĭ pentru «regele; de asemenĭ, în alte occasiunĭ, l'am întrevĕdut «mare, maĭ român de cât românĭ, înțellept cum n'a fost «altul, mărinimos și ertător. Dér șópte venite când din «o parte când din alta, m'aŭ făcut sĕ re-cad în eróre. «Erau socotesc, fórte numeroșĭ ceĭ interesați sc nu es «din rătăcire nicĭ-o-dată. Astă-dĭ îmĭ întorc ochi în«prejur cu jale și mĕ cutremur vedĕnd că sunt una din «causele înălțăreĭ atâtor ómenĭ rĕĭ și micĭ la sufflet, a«tâtor nulități și atâtor pĕcătoșĭ din orĭ-ce punct de «vedere. Uni aŭ ajuns ómenĭ politicĭ cu védă, alți lit«erați marĭ, și nu puțini aŭ fost între dênșĭ și de ceĭ

www.dacoromanica.ro

«carĭ aŭ ajuns miniștri. Eĭ aŭ sciut sĕ attace pe rege «numaĭ cât timp nu li s'a satisfăcut interesele. Eŭ, am «mers ca năuci înainte și nu mi-am dat séma între cine «trăiesc. Imĭ merit și ĭmĭ prea merit pedepsele de tot «felul ce îndur. Puteam ênse, sĕ fac alt-fel? Era în ca-«racterul meŭ sĕ mîrrăĭ la timp și sĕ ling mâna la timp?.— «Dér jalea mea e mare maĭ alles pentru alt cuvênt. Ochi «mi s'aŭ deschis pentru tot d'auna, și sunt sdrobit de «durerea de a fi dus o luptă ne-dréptă a căreĭ violență, «cu atât maĭ mult nu mi-o pot erta. Sĕrmanul rege Ca-«rol. Cât de rănit și de scârbit trebuie sĕ fi fost el at-«tuncĭ când lovirile nu'l cruțaŭ. Dintr'o țérră sĕlbatică «a făcut un raiŭ.» Din o grămădire de ómenĭ a făcut «aprópe un popor. A reînviat prestigiul milităresc al «Românieĭ. A cucerit prin vitejie și minte, independența «și regatul. București sunt aḑĭ o capitală Occidentală. «Între Dunăre și Carpațĭ, industria, e pe calle de a se «desvolta. Deja, nu maĭ suntem robi Occidentuluĭ pentru «o mulțime de obiecte: Zaharul, hârtia, franc-cafeaua, «mobilele, oglinḑile, sticlăria, farfuriile, chibriturile, sto-«fele pentru vestminte, covórele, pânzăria, cravatele, «cuiele, grătarele de sîrmă pentru grădinĭ, ferăria, tră-«surile, pênĕ și plugurile, cât și o mulțime de alte o-«biecte, ce tóte se adduceaŭ odinióră de peste graniță, «se fabrică acum la noĭ. In acest sens maĭ cu sémă, «regele, dupe rĕsboiul pentru independență, 'și-a îndreptat «activitatea, și ast-fel am încetat aprópe de a fi tributari «străinilor. Acéstă operă este póte tot așa mare și na-«țională ca rĕsboiul. Este operă românéscă și adaugă la «gloria regeluĭ. — Regina, ea care îĭ este tovarășa stră-«lucită, lucrează de altă-parte la îndulcirea moravurilor, «la înălțarea sufletelor... Tot ce era românesc, la venirea «eĭ în țérră, era disprețuit. Ea nu stătu în cumpĕnă. «Gustul eĭ fin își dete sémă de avuția și maiestatea «costumuluĭ țérrănesc. Îmbrăcă zevelca, puse vîlnicul de «borangic și se făcu ḑină a Peleșuluĭ. Dómnele din aris-

www.dacoromanica.ro

«tocraţie resistară cât-va, dér în sfîrşit o immitară... Cos-«tumul românesc este astă-dî cunnoscut şi admirat la tóte «curţile europeane . . . . . .

. . . . . .

«Şi nu este operă mare la care regele séu regina sĕ «nu se asocieze. Regina, Principesa de corónnă, princi-«pele, — augustul rege viitor, — se întrec a se pune în «fruntea orî-căruî avênt naţional.

«Oh! de ce, cu anî înainte, scumpul meu, nu m'am «oprit pe povîrnişul fatal?... Sórta mea, ar fi rĕmas pro-«babil aceiaşî,—căcî ce ar fi putut regele pentru mine «într'un mediu social ca al nostru? — dér ce importă «sórta unuî om façă cu adevĕrul? Cell puçin mi-aşiù «fi cruţat mustrările de cuget. Ensĕ, când eştî sub munte «nu'î poţî vedea mărimea. Aşa mi s'a întêmplat şi mie. «Omenilor în mijlocul cărora am trăit, témperamen-«tuluî meu, înprejurărilor mele de familie, dĕtoresc cea-«l-altă parte a rĕtăcireî».

Scrisórea, maî are paginî multe dér reserv publicarea eî în întregime în fruntea *Operilor complecte* ale poetuluî, — căcî e de creḑut că o subscriere publică séù un ro-mân de ânimă avut, va contribui într'o dî la înălţarea acestuî altar al frumosuluî. — Prea iubituî meù magis-tru, dându-mî voie sĕ daù publicităţeî aceste rânduri ale sélle, ţine ênse a se şci că n'a făcut nicî un sacrificiù, că n'a avut de susţinut nicî-o luptă cu sine pentru a face pe public părtaş acestor intimităţi suffleteşcî ale sélle. — De altminterî, o dată ce lumina s'a făcut în simţirile sélle, el ţinea ca aceste simţirî sĕ nu fie as-cunse. Un sufflet mare ca al sĕù, nicî nu putea sĕ fie oprit de consideraţiunî personnalle întru a nu'şî mărturisi o vină şi o greşélă. Viaţa sea întrégă, stă chie-zaşă a desĕvîrşiteî sélle desinteresărî, ér gloria regeluî, se affirmă şi maî strălucită.

Puteaù linguşitori şi pot sĕ âmple volume cu glori-ficarea regeluî. — Un singur rând al unuî duşman ca

www.dacoromanica.ro

Macedonski are mai multă valóre de cât tot ce s'a scris de officialli și officioși în tot cursul augusteĭ Domniĭ. Cât despre mișcarea culturală germană pe care poetul a combătut-o, ea n'a pornit nici-o dată de la rege. Regele, înainte de orĭ-ce, este român, și décă El este strănepotul luĭ Frederic cell mare, El este tot într'o vreme și strănepotul luĭ Napoleon cell mare.

Dér, pentru ca cititori sĕ 'și dea cu desevîrșire séma despre înălțimea poetuluĭ prea iubit pe care îl sĕrbătoresc aceste rânduri, este bine a se ști că, poesiĭ de ale sélle aŭ fost traduse în limba germană, engleză, italiană, francesă, grécă și chiar în limba ebraică. Nizzet, un illustru litterat belgian îĭ dedică poesiĭ și îl nummește mare și neperitor poet âncĕ din 1877. Bruto Amante și contele de Gubernatis, scriŭ despre el cu căldură în Italia. — Marco Antonio Canini, îl citéză în cursurile sélle la Venezzia. Franceschini, Bossi, țin conferințe în cari îl glorifică. Paul Mariéton, Charles Fuster, Doctorul Janvier, d. du Cleuziou, Gabriel Sarrazin, Riehepin, Mme Juliette Adam, îĭ adreséză scrisorĭ, îl iubesc și îl admira.

Nicĭ-un român, n'a dus maĭ departe și maĭ sus numele țérreĭ sélle. Scrierile sélle se întâlnesc în paginele differitelor diare și reviste francese la cari collaborează... Ast-fel, numele seŭ schinteiază pe rând în *Revue Contemporaine* (colloboratorĭ: Zola, Richepin, Lotti, Alph. Daudet și alți) âncĕ din 1884; în *Nouvelle Revue*, în *Journal Des Débats*, în *Revue Française*, în *Revue Internationale*, în *Walonie*, — diar din care a eșit întréga mișcare symbolistă, — în *Echo De La Semaine*, în *Revue Bleue*, în *L'Indépendance Littéraire*, în *Pesther Lloyd*, în *Journal De Florence*, în *To Paron* (Athena), în *Express-Orient* și așa maĭ departe.

El e asemuit aci cu Victor Hugo, aci cu Byron, aci cu Leconte de Lisle séŭ cu Baudelaire...

L'Écho De La Semaine, revistă parisiannă la care collaborează Léo Claretie, Abel Hermant, Jean Richepin, Hec-

www.dacoromanica.ro

tor Malot, Drumont, Paul Marguerite, Paul Bourget, Octave Mirbeau și alți scriitori strălucițĭ, publicând în No. seu 397 din 10 Maiŭ 1896 un Sonnet al luĭ Alexandru Macedonski, se exprimă în următori termenĭ:

«D. Macedonski, marele poet român, ne dă ânteie-«tatea unuĭ sonnet ce va figura în fruntea preciosuluĭ «seu volum de versurĭ francese ce va appărea în curând. «Suntem fericiți că'l putem offerĭ cititorilor noștri carĭ «îĭ vor preçui cugetarea nu maĭ puçin ca forma».

Despre Alexandru Macedonski, s'a vorbit în lumea întrégă. Geniul seŭ a fost consânțit de ceĭ maĭ illuștri litteraț' străinĭ. In cărți cu privire la litteratură, e pus de francesĭ allăturĭ cu ceĭ maĭ marĭ poeți europenĭ, ér Pierre Lotti, într'o scrisóre pe care i-o trimite din Paris și ce se află în posesiunea poetuluĭ, îĭ dice între altele: «Versurile d-télle sunt adâncĭ și straniĭ, le iubesc, și îți «strâng mâna în tótă sympathia».

De altă parte, éttă tot cu privire la marele poet în ce mod a fost priimit volumul seŭ Bronzes în cercurile intellectualle din Paris:

La Nouvelle Revue Internationale, cunnoscuta revistă a căreĭ directóre era Principesa Maria Letizia Bonaparte, în darea de sémă din numerul de la 1 Fevruarie, spune:

«Éttă un volum de versurĭ francese, scrise,— și acésta nu este de loc banal, — de un român de poetul volumuluĭ *Prima Verba* și al volumuluĭ *Excelsior*, **poet care a fost nummit Victor Hugo al Românieĭ.**

Aci, *Revue Internationale* reproduce sonnetul *Avatar* și poesiile *Halte Dans Tarass Boulba* și *Haine.*

D. Albert Mockel, fostul director al revisteĭ *La Wallonie*, ce a dat naștere uneĭ întregĭ mișcărĭ litterare și la care aŭ colaborat *Verhaeren*, *Maeterlinck*, *Stuart Merill* etc., și actuall colaborator la marea revistă din Paris *Mercure de France* într'o scrisóre adresată d-luĭ Macedonski îĭ spune între altele:

«Vĕ-ați familiarisat într'adevĕr cu limba nóstră atât

www.dacoromanica.ro

de mult, în cât cea mai mare parte din poemele d-vóstră par scrise aicĭ **şi admir că cunnóşceţĭ aşa bine secretele versuluĭ frances, căcĭ trebuie un instinct sigur de artist pentru ca sĕ poţĭ găsi într'o limbă străină, orĭ cât de perfect îţĭ ar fi cunnoscută, subtilităţile rythmuluĭ, gradaţiunile strălucireĭ, tot ce face colórea adevăratelor versurĭ.**

'Mĭ-a plăcut cu osebire *Or J'Entendis*, în scurtimea eĭ de poesie înadins scrisă ast-fel:

Imĭ place fórte mult *Avatar* şi mica poemă *Verlaineană: Leurre.* Acésta din urmă e uşóră, melodică, o musică frumósă dér nu şi zadarnică.

Dér temperamentul d-télle, se desvĕluie maĭ ales în genul liric, în *Le Steppe* séŭ în *Halte Dans Taras Boulba...*

In *Mai* de asemenĭ, sunt versurĭ superbe şi de cell maĭ bun metal.

Personnalitatea d-télle se arétă, chĭar şi în limba francesă, fórte puternică. **Décă te presinţĭ ca artist sub ângustul vestmênt frances, ce artist, cu mult maĭ nobil şi maĭ liber trebuie sĕ fiĭ sub larga şi magnifica stofă a frumóseĭ limbĭ românĕşcĭ».**

Le Journal de Débats ḑice:

«Semnalăm attenţiuneĭ litteraţilor o carte de versurĭ francese, *Bronzes*, editată la Bucureştĭ.

Acéstă carte este dedicată Francieĭ, singura patrie a intellectuallilor. Autorul, d. Alexandru Macedonski, este deja cunnoscut cititorilor noştri; noĭ am publicat traducţiunea unĕia dintre paginile sélle celle maĭ graţióse: *Cassa cu No. 10 din strada Traian.*

Negreşit, versurile francese ale d-luĭ Macedonski, nu ajung la înalta perfecţiune a versurilorilor sélle române; elle sunt totuşĭ cu totul remarcabile şi unele dintre bucăţile sélle, — sonnetul *Avatar* de exemplu, — **aŭ relieful şi puritatea de linĭĭ a uneĭ medaliĭ Syracusiace».**

In alt numĕr acellaş ḑiar ḑice că Macedonski făureşce

www.dacoromanica.ro

versul frances pe o nicovală de aur și că școla parnasiannă póte să recunnóscă în el pe un maestru.

De la directorul luĭ *Efimeris Acropolis*, cell maĭ principal ḑiar din Athena, d. Macedonski a priimit următórea scrisóre:

«E o adevĕrată plăcere, fórte fină și fórte delicată, «pe care aț̦ĭ avut extrema graț̦iositate să mi-o procu- «raț̦ĭ trămiț̦endu-'mĭ preț̦iósa d-vóstră operă: *Bronzes*.

«Am citit-o și am recitit-o de maĭ multe orĭ și sen- «timentul meŭ îl voiŭ traduce, de și fórte imperfect, «într'o dare de sémă pe care voiŭ avea plăcerea să vĕ-o «trimit».

In fine, din partea luĭ Josephin Péladan, d. Macecedonski a priimit următórea scrisóre:

«Mulț̦umesc de o mie de orĭ pentru volumul *Bronzes*, «domnule și scumpe poete; de cum voiŭ avea un prim «moment de recullegere, îl voiŭ citi, căcĭ sunt acum cu «totul răpit de fórte căldurósă priimire ce mi se face aicĭ. «Totuș̦ĭ, pot cell puț̦in să vĕ spun în grabă cât sunt de «măgulit de onórea pe care 'mĭ-aț̦ĭ făcut-o și de plăce- «rea pe care 'mĭ-a procurat-o scrisórea d-vóstră.

«Cu tótă sympatia.

PÉLADAN».

Românul, sub rubrica *Răvaș̦e*, adresează neperitoruluĭ maestru, următórele rânduri attingĕtóre.— No. 323. 12 Febr. 1986.

D-luĭ Al. Macedonski.

«Sĕrmane Confrate,— Nicĭ nu 'ț̦ĭ poț̦ĭ închypui câtă uimire m'a coprins când am citit, ḑilele trecute, într'un ḑiar din capitală al căreĭ proprietar e unul dintre dărămători tĕĭ, aceste rânduri:

Citim următórele în revista parisiannă *L'Echo de la Semaine*, relativ la noul volum de versurĭ al d-luĭ Alex. Macedonski.

www.dacoromanica.ro

«Priimim din București, un volum de versuri române «intitulat: *Excelsior*, Autorul sĕŭ, d. Macedonski, nu este «un necunnoscut pentru cititori francesi. *Journal Des Dé-«bates*, i-a addus de curând ellogiile cele mai măgulitóre. «El collaboréză la *Revue Contemporaine*, la *Revue française*, «la *Nouvelle Revue*, la «Nouvelle Revue Internationale, «etc. Este de origină polonă și a priimit o educațiune «cu totul francesă. In România, represintă cu strălucire «litteratura nóstră națională. Versurile sélle române aŭ o «formă inpecabilă; inspirația sa e pe rând suavă și de «sbor înalt, ér limba în care scrie este de o energie și «de o avuție așa mare, în cât cu drept cuvênt a fost «nummit de uni Lordul Byron român.»

Drept e că aĭ plătit fórte scump, prea scump chiar, aceste laude trecĕtóre. Dér tot e bine că încep și ceĭ maĭ neînpăcați vrăjmașĭ să'țĭ recunnóscă talentul teŭ puternic, fie măcar reproducênd laudele adduse de confrați de peste nouĕ mărĭ și țĕrrĭ.

Pentru țérra nóstră, acesta e un progres nemĕsurat căcĭ nicĭ odată «intellectualli» noștri n'aŭ fost alt-fel de cât piticĭ de sufflet și uriașĭ de patimi.

Sĕ nu le cerĭ, decĭ, maĭ mult. Și nicĭ sĕ pretindĭ patrioților noștri sĕ 'țĭ arunce o frămitură de pâne în schimbul munceĭ télle, pentru gloria talentuluĭ tĕŭ, din dărpurile pe carĭ 'și le înpart între dênșĭ.

O, nu! Nu cere stupizilor și tuturor pungașilor sĕ te «înalțe» pĕnĕ la dênșĭ!

Mulțumește-te cu sympathiile modeștilor necunnoscuțĭ, carĭ te înțelleg.

SĔRMANUL DIONIS.

Revista «To Paron» din Athena în ultimul eĭ numĕr se occupă despre litteratura română.

Reproducênd o bucată de prosă a poetuluĭ Macedonski «Pomul de Crăciun», publicată în «Românul» și «Litteratorul», acea revistă elină, scrie despre dênsul următórele:

www.dacoromanica.ro

«Alexandru Macedonski s'a născut pe la 1854 și este «fiŭ al generaluluĭ și fostuluĭ ministru Macedonski. El «s'a distins încĕ de mic copil în cunnóscerea limbeĭ și «ca poet în deosebĭ. Dupe mórtea luĭ Alexandri, ține, «incontestabil, cel d'ântêiŭ loc între poeți din țérra ro- «mână. Poemele luĭ Macedonski se disting prin ori- «ginalitatea creațiuneĭ, tonul și frumusețea sculpturală a «ideilor, diversitatea formeĭ, mlădierea și dulcéța eĭ.

«Alexandru Macedonski a întrecut pe toțĭ poeți din «naintea luĭ. Pe când se afla la Paris, a fost redactor «la maĭ multe reviste ale Françeĭ și Belgieĭ. Operile sélle «eraŭ priimite cu multe elogiĭ și mult appreciate. Intor- «cêndu-se la Bucureștĭ, maĭ de curând a luat direcțiunea «revisteĭ «Litteratorul», ridicând stindardul reacțiuneĭ în «potriva cellor cari aŭ introdus în limbă provincialismele «și luptând puternic pentru frumusețea limbeĭ și înte- «meiarea ortographieĭ române.

«Pentru rodnicele sélle lupte pe tĕrrâmul litterar n'a «culles lauri ce i se cuveneau ci a fost rĕsplătit cu în- «gratitudine și amărăciuni. Din chiar cântările poetuluĭ «se întrevede acésta.

«Pe timpul când Vasile A. Urechia era ministru al cul- «telor, attuncĭ abia, a fost decorat cu Bene-Merenti de «I clasă.»

[Extras din «Rĕsboiul»]

«Mercure de France», marea revistă litterară din Paris, fondată la 1672, și la care collaborează Maurice Barrès, Henri de Régnier, Remy de Gourmont, Strindberg, Albert Mockel, Pierre Quillard, Stuart Merill etc. etc., în No. 101 tomul XXVI, fascicula pe Maiŭ 1898, pag. 540 coprinde următórea appreciare asupra volumuluĭ de versurĭ «Bronzes» al d-luĭ Alexandru Macedonski. Articolul este al unuia dintre critici ceĭ maĭ severĭ, d. Pierre Quillard. — D. Macedonski, a repurtat cu «Bronzes» un triumph ce va rĕmânea o glorie vecĭnică pentru România. Criticul francez, merge în adevĕr pênĕ a da ca mo-

www.dacoromanica.ro

del pe marele nostru poet, pentru ênsĕşĭ limba şi technica francesă, celleĭ maĭ marĭ părţĭ a poeţilor francesĭ contimporanĭ, ér întru cât priveşce fondul, regretă numaĭ, — şi acésta o face cu o delicateţă extremă, — că poetul e prea occidental, cu alte cuvinte că nu e destul de barbar.

Éttă articolul în cestiune:

«*Bronzes.*— D. Alexandru Macedonski trăieşce la Bucureşti şi a scris în românesce poeme de o mare frumuseţe, «*Nópiea de Maĭ*» de exemplu, al căreĭ singur defect e de a nu fi fost concepută într'o limbă vorbită de cinci-decĭ milióne ómenĭ, aşa precum spune într'o excellentă prefaţă la volumul *Bronzes*, d. Alex. Bogdan-Piteşcĭ. D. Bogdan, adaugă puţin maĭ departe: Intr'una din ţile a voit sĕ scrie în françusesce dĕr nu se scrie, nu se cugetă, nu se simte de cât într'o singură limbă. Acéstă carte este un adĕvĕrat «*tour de force*».

«De sigur,—urmează criticul frances, — este un destin singular de tragic cell al unuĭ înalt poet condamnat la o glorie restrânsă, la o înrîurire mediocră asupra cugetăreĭ timpuluĭ seŭ din causă că idiomul seŭ natal este abia fixat séŭ întrebuinţat de un numĕr mic de gurĭ omenescĭ».

«*Multatuli* nu ne este cunnoscut de cât de prea puţin timp şi încĕ în mod imperfect fiind-că a scris în limba olandesă; şi totuşĭ, noĭ ghicim că în el se ascunde un geniu ce ne este frate, maĭ apropiat mult de noĭ de cât cugetarea cutăruĭ séŭ cutăruĭ frances din França. In adevĕr, D. Alex. Macedonski de şi familiar cu limba nóstră ca cea maĭ mare parte dintre compatrioţi sĕĭ instruiţi şi culţi, a tentat cea maĭ periculósă aventură căutând pentru cugetarea sea, exprimată în limba francesă, un public infinit maĭ numeros de cât celle opt milióne de moldo-romănĭ, risipiţi în România propriu ţisă, în Transilvania, în Basarabia şi în Macedonia».

«Intr'o dedicaţie extrem de attingĕtóre, îşĭ consacră cartea sea: «*Françeĭ*, singura patrie a intellectuallilor»,

www.dacoromanica.ro

«Décă aşĭ îndrăsni sĕ 'mĭ permit o critică faţă cu un om a căruĭ limbă şi a căruĭ technică sunt irreproşabile şi ce ar putea sĕ servéscă ca exemplu celeĭ maĭ marĭ părţi a aşa disilor poeţi francesĭ contimporanĭ, ar fi cea că s'a suppus în mod prea docil influenţeĭ domnitóre a luĭ Leconte de Lisle şi a luĭ Baudelaire şi că nu a lăsat sĕ transpară maĭ des, în limba francesă, suffletul ginţeĭ sélle, sufflet enigmatic, resemnat şi violent, esitând între orientul mongol şi slav, şi între occidentul latin, sufflet de servituţi şi de crudimĭ ce s'a exprimat în «*Doinele*», în «*Horele*» şi în «Cânturile Haiducescĭ» ale *Folkloruluĭ*, sufflet necunnoscĕtor de orĭ-ce noţiune morală, şi în care, voluptatea se exasperă pênă la sânge, pênĕ la mórte».

«In *Faune* [1]), *Laïs Vierge* şi în *Crépuscule Romain*, Domnul Alex. Macedonski, conservându-şĭ măestria mărétă, a dat totuşĭ drumul acelleĭ furtunĭ simţualle şi brutale, şi ar fi de dorit sĕ bine-voiască maĭ târdiŭ, şi într'o formă tot aşa de perfectă, sĕ consimtă cu o maĭ puţină reservă influenţelor ereditare».

Nu-mĭ maĭ rĕmâne de dis nimic. Asupra nemuritoruluĭ poet lumina e făcută. Alţi, vor contribui în viitor s'o facă maĭ mare. Acest volum póte să fie acum deschis şi citit. *Cartea de aur a luĭ Alexandru Macedonski*, va străluci în tóte limbile şi în tóte timpurile.

UN DISCIPOL.

1] Acest cap de operă, când a fost tipărit în românesce a fost batjocorit de gazetăria română şi în special de d. Caragiale.

www.dacoromanica.ro

ȘI DE AUGUST

Dómneĭ Smaranda colonel Mateescu, născută Bucșan, castelana de la Parepa, autorul închină cu veneraţiune.

www.dacoromanica.ro

ȚI DE AUGUST

Departe de Bucurestĭ, între douĕ délluri de cari se agață satele ca nisce rôndurele de strașinele caselor, se deschide gura frumóseĭ văĭ cu apa Plăvița pe miḍĭloc, rîŭ limpede ce isvoresce tocmaĭ din muntele Crestat și ce se duce printre un zăvoiŭ de plute și de salciĭ argintiĭ. Ea îngână șópte vesele pĕnĕ la locul unde face un cot spre méḍă-ḍi spre a intra între zăgazurile de la móra pitarului Stămbulache.

Apa, pătrunde attuncĭ sub o lésă de salciĭ ce se înpreună cu totul pe de-asupra eĭ, ér strânsă între zăgazurĭ, dênsa, se addânceșce, și tot de o dată, pare a se immobilisa; faça eĭ, îșĭ perde nuanțele strălucite pe cari sórele le fulgera peste undele gongonitóre... O liniște taĭnică străbătută de fióre rĕcoróse se lățește sub frunḍe, și o melancolie maiestuósă domnesce neturburată. Puțin maĭ la valle, se află móra. Dinaintea eĭ, douĭ țĕranĭ în-

www.dacoromanica.ro

covoiaţĭ de greutatea sacilor ce descarcă dintr'un car, se oppintesc cu înjurăturĭ de crucĭ pe buze şi cu credinţă nestrămutată în sufflete. Morarul, ridică în sfârşit stăvilarele. Apa mult timp contenită, se reppede între jghiaburile verdĭ de mucigaiŭ, apoĭ, de la înălţimea lor, se sparge pe roţĭ cu sgomotul surpăreĭ, se maccină, se preface într'o spumă albă ca a lapteluĭ şi reia ce-va maĭ jos cursul eĭ liniştit.

Mallurile acesteĭ ape ce, pe unele locurĭ, se schimbă în ţĕrmurĭ cu nesip alb şi mĕnunt amestecat cu ţepligĭ de aur şi argint, pajiştele ce se desfăşóră dincolo de rîŭ pĕnĕ în pólele délluluĭ din drépta, conturele depărtate ale acestuĭ déll, casele săteşcĭ ce se zăresc pe cóstele luĭ, coperişele de tinichia de la câte-va clopotniţe, licăritóre sub cerul albastru al uneĭ ḑile de August, ér dincoa de Plăviţa, în pólele délluluĭ din stînga, biserica communeĭ Stămbuleşcĭ, stolurile de porumbieĭ albĭ, ce daŭ ocol îngurluindu-se turnuluĭ eĭ de scândurĭ înnegrite de plóie şi vreme, se topesc într'o armonie desăvârşită. Tóte la un loc, cu multiplele lor nuanţe, triste séŭ maĭ vesele, băttătóre la ochĭ séŭ maĭ dulcĭ, întocmesc un fel de raiŭ pămêntesc ce schinteiază pe acest petec de natură sănătósă cu verdéţa şi cerul nemînjite âncĕ de fumul nicĭuneĭ locomotive.

www.dacoromanica.ro

Cu priveliște pe acéstă valle phărmecătóre, colț de idyllă antică, albesce la jumětatea délluluĭ din stînga, casa cu foișor de zid a pitaruluĭ Stămbulache. Pe cóstă în sus, urcă spre dênsa, ulmi uriașĭ cu frunḑětură mĕnuntă și désă, pruni călugĕrescĭ cu póme galbene, pruni communĭ ce se încovóie sub ródele lor albastre séŭ roșcate, duḑí prăfuiți, nuci cu foĭ late și umbră mirositóre. Amestecați în acellașĭ asalt pe care natura ajutată de om pare că 'l dă délluluĭ, câți-va corcoduși, douĭ séŭ treĭ vișinĭ, îșĭ ridică frunțile cât pot ca sĕ'șĭ facă loc la sóre printre summa de copacĭ truphașĭ. Aceștĭ pomĭ îșĭ înfig rădăcinele cleștóse în pămêntul povîrnit dér bogat și rĕsar din bălăriĭ sub formă de trunchiurĭ și crecĭ noduróse de sub a căror cójă plesnită, mustul uneĭ vieți prisoselnice se scurge ḑilnic.

Jos de tot, sub cóstă, licăresce oglinda de argint a unuĭ iaz smălțuit pe locurĭ de verdéța lumeĭ de frunḑe ce'l privesce din déll, sângerat pe altele de moțurile purpuriĭ ale trestiilor, pestrițat pe marginĭ și chiar pe miḑĭloc cu florĭ de apă, trandaphyrĭ plutitorĭ, uni cu petale albe, alți cu petale galbene, ce se rotunḑesc ca nisce cuĭburĭ și se mișcă în voia celleĭ maĭ ușóre adierĭ. Printre aceste florĭ, boul-bălțeĭ, insectă cĭudată cu cântec monoton dér rĕsunnător, țîșteșce

www.dacoromanica.ro

de un sfert de stînjen în sus séŭ descrie în faça apeĭ cu o iuțélă ne-pomenită semi-cercurĭ orizontale ce se încrucișézĕ în differite puncte.

Odată cu vegetațiuea uriașă a copacilor, a pomilor și bălăriilor ce asaltézĕ curtea boierésc㎠, suie ḍilnic spre dênsa, și maĭ sus de curte spre piscul délluluĭ, cântecul taĭnic al frunḍelor și suspinul firelor de érbă. Cu elle înpreună vibrează tótă poema de glasurĭ exalată de vĭețuitórele ce mișuiesc printre stufurile de leuștén, de ismă și cimbru înflorit, printre lumea albă și galbenă a mușăceluluĭ, printre grupele de liliac, ale moțurilor de curcan, ale lapteluĭ de cuc cu nasturĭ de aur, ale garofițelor mohorâte ca sângele séŭ pembe ca roșéța uneĭ fete marĭ, — florĭ de câmp ce nasc și mor, cu aceiașĭ aspirațiune: De-a urca, de a se înmulți, de-a cuceri generație cu generație déllul întreg, culmea radiósă.

Acéstă aplecare obștéscă amenință din ce în ce maĭ mult gardul curțeĭ. Dênsul șovăiesce sub presiunile cotropitóre. Câțĭ-va dintre pârmacĭ aŭ căḍut deja sub muscăturile rădăcinilor. Un numĕr dintre ceĭ-l-alțĭ, găurițĭ de insecte, apĕsațĭ de trunchiurĭ, staŭ sĕ cadă, și, décă pitarul n'ar pune sĕ i se drégă înprejmuirea în fie-ce an, tótă vegetațiunea de pe cóste, vallea întrégă, ar năvăli înauntru, ar âmplea curtea cu orgia eĭ de frunḍe, de

www.dacoromanica.ro

arborĭ, de florĭ și rădăcinĭ, ar urca pe zidurĭ, ar făcea sĕ dispară casa cu aceiașĭ înlesnire ca gardul și s'ar uni cu prunăria din dos ce 'șĭ desfășóră mersul eĭ urcător, tot în sus,—mereŭ în sus.

Stămbulache ênse, nu este om sĕ îngăduiască o asemenea violare de domiciliŭ fie ea cât de poetică: Așa a moștenit el, casa și moșia de la părinți luĭ, așa vrea sĕ le lase fiuluĭ sĕŭ, ér de acéstă părere este firesce și grăsulia cucóna Paraschiva, respectabila sea socie.

Pentru acest cuvênt, cu tóte că amênduoĭ bĕtrâni șciŭ că, fiul lor Costică, care de vre-o douĕ sĕptĕmânĭ 'șĭ a sfârșit studiile luându-șĭ licența în drept, are sĕ se întórcă peste câte-va césurĭ, dênși, îșĭ vĕd de treburile obicĭnuite ca și cum ânima nu le-ar tresări de bucurie, ca și cum singurul copil ce le-a dăruit Dumneḍeŭ pe vreme de bătrânețe n'ar fi așteptat cu cell maĭ mare neastâmpăr.

Cu tóte aceste, din vreme, în vreme, pitarul părăsesce prunăria din dosul caseĭ în miḍlocul căreia, flăcăĭ și fete scutură pomi, grămădesc prunele întocmind cu elle movile albastre séŭ brumărĭĭ. In neliniștea ce'l coprinde attuncĭ. Stămbulache, se urcă repede în foișor, ia ochianul și se uită lung spre drumul cell mare. Cucóna Paraschiva, din cuhnia unde priveghia bătutul putineilor l'a

www.dacoromanica.ro

vĕḑut cu códa ochiuluĭ, și, mică și grasă cum este, gîfâind, a urcat scara dupe el.

«Par'că vĕd ceva, îngână dênsa trăgêndu-și rĕsufflarea cu greutate, dér tocmaĭ colo, departe,— de la déll de móra Sêrbuluĭ, — în dreptul plopilor din hotarul Vîrteșcilor».

Stămbulache, cu o batistă vĕrgată, își șterge sudórea de pe frunte, de pe capul sĕŭ pleșuv, neted și lucĭos ca un pepene verde, îșĭ apropie din noŭ de ochian ochi căpriĭ de-asupra cărora nu se maĭ află de cât vre-o câte-va fire albe ce se sbîrlesc în drépta și în stînga, și se uită de la déll de móra Sêrbuluĭ, în dreptul hotaruluĭ din Vêrteșcĭ.

Pe drumul cell mare nu se plimbă ênse, de cât praful ridicat de un vênt băltăreț, praf ce se încolăcește în spirale și o plécă de-a lungul drumuluĭ în vêrteje albe ce allérgă unele dupe altele ca bețele uneĭ rĕșchitorĭ în mișcare.

Stămbulache, îșĭ lasă ochianul, îșĭ șterge sudórea de pe frunte, cucóna Paraschiva cobóră în argea ca sĕ védă décă s'a 'naintat cu țesutul scórțelor, și el, se întórce în ogradă.

Fetele, în lipsa luĭ se lăsară de culles pentru a se zbegui cu băieți carĭ le îmbrânceaŭ orĭ le punéŭ cu de-a sila pe genuchĭ, în vreme ce alți scuturaŭ din crecĭ o plóie răpănitóre de prune. Și ródele gogonețe alunecaŭ între cămășile desfăcute, se du-

www.dacoromanica.ro

ceaŭ de-a lungul pepturilor pîrlite, se opreaŭ între sînurile petróse, cu gîdelăturĭ nebunaticĭ, cu șiretlicurĭ idyllice, daŭ nascere la micĭ țipete ce coloraŭ și maĭ mult vorbele virile ale flăcăilor cu sânge ars de sóre și cu musculatură încordată.

La vederea pitaruluĭ al căruĭ halat de stambă galbenă cu vergĭ samaniĭ fîlfăia umflat de vênt, toțĭ se puseră de iznóvă pe lucru... Flăcăii reîncepură sĕ scuture pomi séŭ sĕ se cațere printr'ênșĭ, fetele îșĭ reluară copăile, se apucară sĕ le âmple ér, sĕ le descarce grăbit peste movilele ce se măreaŭ ca prin pharmec, cu tóte că, pe sub cămășĭ, o năduşélă potopitóre le pridĭdea de la subțiorĭ în jos și le scălda pĕnĕ lă călcâie în sudórea întremătóre a munceĭ.

Și pe când pitarul, trecea de la o grupă la alta, prunele urmaŭ sĕ răpănească... Paserile speriate îșĭ părăseaŭ cuiburile ascunse în ulmi ce înbĕtrâneaŭ de maĭ bine de o sută anĭ în fundul ogradeĭ, ér vêntul băltăreț plutea pe de-asupra pomilor ducênd către pădure miasmele aquatice, germeni fermentăreĭ trestielor căḍute și aĭ plantelor mórte.

In vremea acésta, Trana a Stancheĭ, fétă de treĭ-spre-ḍece anĭ, scutura un prun ce creșcea maĭ la o parte. Dér fiind-că ródele ne-cópte bine nu cădeaŭ destul de iute, ea, sglobie și veselă, se urca între crecile luĭ măcar că vêntul îĭ luase pe de-

www.dacoromanica.ro

desub cămașa și fusta rĕsfrângêndu-i-le în sus de i se vedeaŭ pulpele și genuchi.

Sub prun, Niță al dascăluluĭ, voinic de opt-spre-ḑece anĭ care se făcuse călăraș cu schimbul de poftă, pasă-mi-te că'ĭ pusese gândul, că'ĭ toca verḑĭ și uscate, ĭĭ spunea c'a dovedit într'unul din ulmĭ un puiŭ de merlă alb... Trana, frumușică de pica, cu gropițe la colțurile gureĭ dér cu trăsurile âncĕ de copil, se uita pe furiș la el, ĭĭ arunca câte o căutătură dogoritóre în care se amesteca umbra uneĭ temerĭ nedeslușite, ĭĭ rĕspundea că nu'l crede, rîdea, îl lovea cu prune în cap, ĭĭ asvêrlea prune în sîn, lăsa câte una sĕ'ĭ pice drept în gură, ér el, o prindea din sbor, o crăpa sub presiunea albă a dinților séŭ o strângea între buzele luĭ roșiĭ cu mustățĭ mijitóre pĕnĕ ce o desumfla ca pe o bóbă de strugure de tótă zéma coprinsă în voluptuósa eĭ carnațiune.

Acest joc ținu cât ținu, dér fiind că dênși vedeaŭ că toțĭ pruni dinprejur s'aŭ culles și că rĕmăseseră singurĭ, orĭ fiind că se simțeaŭ înbrânciți unul spre altul, se pomeniră mergênd allăturĭ printre urcușurile și coborîșurile ogradeĭ. Și unde le eraŭ mințile numaĭ eĭ șciŭ că în loc sĕ se îndrepte către părțile de unde veneaŭ glasurĭ, se duceaŭ, póte pe ne-gândite, către ulmi secularĭ printre

www.dacoromanica.ro

cari măceși și stufurile de porumbe se înșiraŭ ca un gard viŭ.

Trana a Stancheĭ, fetica de treĭ-spre-ḑece anĭ, ar cam fi vrut ce este drept sĕ se întórcă 'napoĭ. Ênse Niță al dascăluluĭ îĭ trecuse brațul pe dupe miḑĭloc, îșĭ apropia obrazul arḑĕtor de al eĭ, îĭ șoptea în urechiă despre multe și se jura pe lege că puiul de merlă nu este născocire, că are glas de privighiătóre, că este alb ca zăpada, că trebuie sĕ fie vre-o ursitóre care s'a schimbat în pasere și că îșĭ are cuibul într'o crécă a ulmuluĭ ăl mare.

Trana, pe de-o parte da din cap, pe de alta, credea,—cu tóte că, de ce se apropia de măceșĭ și de ulmul cell mare, ânima începea sĕ'ĭ svîcnéscă și un fel de frică, — frig și căldură, — o năpădea de tóte părțile; ênse glasul luĭ Niță se făcuse dulce-dulce, brațul luĭ o strângea tot maĭ tare, buzele îĭ sufflaŭ pe obrajĭ o dogorélă nespusă și măceșĭ eraŭ aprópe, ulmi vîjăiaŭ sub vênt, ér într'ênșĭ, șuiera o merlă, și cânta o privighiătóre.

Și când amênduoĭ se făcură nevĕḑuțĭ, crecile ghimpóse, date o clippă la o parte, îșĭ reluară locul obicĭnuit. De-asupra lor, răgaci reîncepură sĕ sbóre și sĕ sbîrnăie, martorĭ fericițĭ aĭ tainelĭ ce se înplinea, aĭ sărutărilor sĕlbatice ce pun vineṭelĭ pe grumajĭ, aĭ furtuneĭ arḑĕtóre cu descărcărĭ electrice și cu svîrcolirĭ sdrobitóre.

www.dacoromanica.ro

In celle-l-alte părți ale prunărieĭ, aceiașĭ răpăială și acelleașĭ glume rĕsăreaŭ dintre pomi sgăcinați, dér de astă-dată, Stămbulachĭe nu maĭ vedea ce se petrece. Flăcăii și fetele ar fi putut sĕ se lase de culles că el nicĭ nu le-ar fi băgat de sémă. Ce? Sórele cobora... Cincĭ césurĭ, — și Costică nu maĭ sosea, măcar că 'ĭ trimesese poștalionul la oraș!

Cucóna Paraschiva, în odaia cea mare, unde întinsese mésa, audise de mult băttênd chindia în tóca de fer, a doua dĭ fiind Duminecă, și era tot așa de îngrijită: Vaĭ de ea și de ea! S'o fi bolnăvit, i s'o fi întêmplat ceva, l'o fi rĕsturnat trăsura; prăpastiĭ peste prăpastiĭ ĭĭ veneaŭ în minte, o făceaŭ sĕ'ĭ tremure mânile și sĕ risipească piperul pe mésă, de-asupra căruia presăra sare, ca sĕ nu ésă vre-o cértă.

Și de câte orĭ se deschidea ușa și intra Flórea, un fel de fétă de sufflet, țĕrrancă pe care o crescuse de la vêrsta de cincĭ anĭ, ânima începea sĕ-ĭ battă iute:

„Tot nimic, Flóreo?

Apoĭ, fără sĕ aștepte rĕspunsul:

„Pune tava cu curcan maĭ la miḑloc“.—Și trecênd de la una la alta: „Ticălosul de Tudorache s'o fi înbĕtat, o fi făcut vre-o poznă... — Sĕ bagĭ de sémă sĕ nu cum-va sĕ dea ciorba în foc. Unde

www.dacoromanica.ro

e urda? — Azyma s'o aruncĭ la cuptor numaĭ când s'o zări trăsura.

Flórea, fată de opt-spre-ḍece anĭ, frumósă ca o ḍînă, în zevelcă ţĕrrănéscă, dér cu cismuliţe de brunel, âmbla prin casă, eşea, intra, adducea tăvĭ cu póme, farfuriĭ cu mezeluri. Pe faţa meseĭ, albă, cu dungĭ de borangic, se grămădea ast-fel tótă înbelşugarea domestică: smântânurile, laptele cu orez de-asupra cu scorţişóră, curcanul auriŭ, peştişori Plăviţeĭ, mĕnunţĭ şi prăjiţĭ în unt próspĕt, limbile de porc tăiate şi aşeḍate pe talere feliĭ-feliĭ, curmalele de târg, merele domnescĭ, perele şi prunele, brânzeturile de tot felul, se amestecaŭ printre clondirele cu vin de Orodel de la un cap al meseĭ la cell-l-alt ca şi cum ospĕţul ar fi fost pregătit pentru douĕ-ḍecĭ séŭ treĭ-ḍecĭ de inşĭ.

Cucoana Paraschiva, cu tótă grija ce o turbura nu 'şĭ putea stăpâni mêndria şi se oprea adesea în faţa meseĭ, aruncând peste întinderea eĭ o căutătură blajină şi înfăşurătóre.

„Paraschivo! Paraschivo!“ se auḍi de-odată din foişor.

Era vocea luĭ Stămbulache care, în neastâmpĕrul luĭ, se reurcase şi luase ochianul.

Nu maĭ încăpea îndoială că trebuie să fie Costică: Trăsura îĭ appăruse la început ca un punct

www.dacoromanica.ro

negru ce aluneca cu iuţélă în miḑlocul unuĭ nor de praf. Dér punctul se apropiase, se mărise, se făcuse trăsură cu patru caĭ la rótă şi cu duoĭ înaintaşĭ. Apoĭ, ajunsese la priporul unde trebuia sĕ se abattă de pe drumul cell mare, pe vallea Plăviţeĭ în jos.

Nedomirirea nicĭ nu ţinu mult, căcĭ pe când cucoana Paraschiva eşea afară cu Flórea, trăsura o cârmea drept către sat, oppintindu-se spre Plăviţa printre hopurile ce duc la podul de bîrne.

Stămbulache coborî scara, câte duoĕ trepte deodată, ér bĕtrâna, rĕmasă în foişor, lua la rândul eĭ ochianul şi ne-maĭ putêndu-se înduoi îşĭ fâlfăia batista în vênt ca şi cum Costică ar fi putut s'o zăréscă.

Din prunărie, flăcăii ce'şĭ dessumeţeaŭ mânecile pătrundeaŭ în curte în grupe de câte treĭ patru, fiind-că isprăvnicelul oprise cullesul din porunca pitaruluĭ. Fetele îĭ urmaŭ, se amestecaŭ cu dênşi, se înşiraŭ de-a lungul jigniţeĭ, orĭ se aşeḑaŭ pe sub pătule. Glumele şi rîsetele âmpleaŭ curtea încrucişându-se cu un sgomot urcător printre care înţellesul vorbelor se perdea. Abia câte odată, nota maĭ ascuţită a uneĭ vocĭ, ţăndărirea isbucnitóre a câte unuĭ rîs, obuz vesel ce se spărgea în tóte părţile, spinteca uetul furtunos ridicându-se de-asupra luĭ. Dér butia scósă în gîrli-

www.dacoromanica.ro

giul pivnițeĭ de argaț̦ĭ carĭ o desfundaŭ făcu ca sgomotul sĕ scadă; ceĭ maĭ mulț̦ĭ se apropiaŭ unul câte unul, priveaŭ cu jind la ea. Apoĭ, zărind la pórtă duoĭ lăutarĭ eșiț̦ĭ ca din pământ, — cinghinele carĭ în antereie sdrenț̦óse sdrăngăneaŭ córdele de la o cobză și de la o vióră, îșĭ daŭ cu cotul, — strigaŭ: „sĕ trăiască cuconu Stămbulache“.

Când trăsura sosi la pórtă, sórele sânț̦ea dupe délluriĭ, ólele cu vin trecuseră din mână în mână, firele din sprâncenele pitaruluĭ, se sbîrliseră și se desbîrlisseră de bucurie. Flórea aruncase azyma la coptor, cucóna Paraschiva se hotărîse sĕ întêmpine pe fiul sĕŭ tocmaĭ la „Crucile din valle“, și lăutarul cu vióra, dupe poruncile kĭefuite ale luĭ Stămbulache,

«Trage cióră
«Din vióră
«Sĕ s'audă pĕn'la móră ,

cânta de rupea pământul; cobzarul îĭ ț̦inea ison, flăcăii și fetele băttuseră curtea sub un început de horă.

Costică, tênĕr de douĕ-ḑecĭ și cincĭ anĭ, cu flacărĭ rĕscolitóre în ochĭ, înalt și subț̦ire ca o fétă, natură nervósă dér puternică, sări jos în miḑlocul strigătelor de bună venire. El îșĭ ascunse capul pe sînul mameĭ sélle, îĭ sărută mâinile, se

www.dacoromanica.ro

atîrna de gîtul eĭ, trecea la tat'-sĕŭ, mulțumea țĕrranilor, se roșea când venea câte-o fétă sĕ'ĭ ducă mâna la gură și la frunte, și ca sĕ scape din încurcătură, întreba de mésă.

Mama sea, se repeḍea attuncĭ pe scară. Stămbulache, Costică și preotul satuluĭ o urmaŭ. Pârvu îĭ întêmpină în ușă cu un clondir de țuică pe o tavà cu pâne și cu sare. Singurá Flórea nu eșea din nauntru, căuta sĕ'și facă trébă, îșĭ băga capul prin dulapurĭ. Bĕtrâna, prea uimită ca sĕ se uite înprejur, schimba apa de prin paharele cu verbine, cu busuioc și rosmarin, cu ochiu-bouluĭ și cu alte florĭ de țĕră, îșĭ ștergea ochi licăritorĭ de lacrymĭ vesele, tușea, îșĭ suffla nasul cu sgomot.

„Ministru! sĕ te vĕd ministru!“ se auḍea glasul luĭ Stămbulache din foișor, și pitarul maĭ da câte-o țuică peste cap.... Sânția sea, îșĭ neteḍea barba, bea cu smereție, îșĭ lingea buzele, maĭ bea câte niçel, se oprea, părea muncit de gândul de a rosti un logos. Dér Pârvu, care lăsase tava cu rachiŭ pe un scaun de paie, se urca pe scară cu ciorba, un castron alb cu margĭnĭ albastre.

Flórea, când Costică intră în casă, vru sĕ'ĭ sĕrute mâna. Ênse el 'șĭ-o smuci înapoĭ: Cum? Nu'ĭ era rușine? Nu copilărise înpreună, n'allergaseră séra dupe cniburĭ, nu se daseră de-a dura pe cóstă

www.dacoromanica.ro

în valle printre buruienĭ și mărăcinĭ, nu se căţeraseră prin duḍĭ și nucĭ de se întorceaŭ cu buzele roșiĭ și cu mânile negre? Dér morișcele ce le făceaŭ pe nesip înprejurul cĭutureĭ pe coperișul căreia creșcea leușteanul, înnecat de pălămidă și urḍicĭ? Dér socul cell mare din care tăiaŭ crecĭ și le făceaŭ puștcóce? Apoĭ, crede dumnéieĭ că copilăria se uită așa lesne, că décă a fost la Bucureștĭ, nu s'a maĭ gândit la nimenĭ? Ce sunt attuncĭ trandaphyri de matase, pe foĭ cu rouă de sticlă pisată pe cari i-a cumpĕrat anume pentru ea și ce se află așeḍațĭ frumos de-asupra cellor-l-alte lucrurĭ din ladă, într'o cutie cu melcĭ de tóte feçele?

Și stărui sĕ ședă la masă.

Flórea care se făcuse roșie ca sfecla, vru sĕ ésă afară. Dér Costică sări de pe scaun, o apucă de amêndouĕ mânile, o așeḍă lângă el, și în miḍĭlocul hazuluĭ pe care 'l făcea cucóna Paraschiva, pitarul și popa Cĭocârlie, o amenință că de se va scula, o va sĕruta fără altă vorbă.

Dupe cum se întêmplă tot-d'auna la mese de felul acelleia, cĭorba de potróce fu lipăită în sgomotul buzelor și lingurilor, ér pe barba și pe mustățile netede ale preotuluĭ, zéma galbenă se agăța cu stropĭ marĭ ce, când nu recădeaŭ în taler se perdeaŭ în păduratice adâncimĭ. Când veni

www.dacoromanica.ro

rândul mezelurilor, când se âmplură și se goliră paharele de mai multe ori, când se adduse claponul cu hrean și mai alles când Stâmbulachie se apucă se despice curcanul cu gușă grasă și carne rumenă, vorbele ce la început se tîrrau cu greutate pe de-asupra meseĭ, sburau și se încrucișau, se amestecau una într'alta, ne-lăsând să domnească de cât sfărmături de phrasă. Vinul de Orodel deslegase tóte limbile, „Ministru! sĕ te vĕd ministru“ se audea ca un refren de câte ori bĕtrânul îșĭ rîdica paharul. In vremea acésta, Costică, vorbea despre Bucureștĭ, Flórea, despre zăvoiul de la móră, bĕtrâna, despre vremea ce apucase, popa despre patrafirul ce i se rupsese...

— București! Ce oraș! Ce lume! Dér și câtă ticăloșie...

— Da, în vremee mea, boeri...

— Și tótă lumea, cucónă Paraschivo, tótă lumea era credincĭósă.

— Mai ții minte, Domnule Costică, cum era sĕ ne 'necăm în Plăvița? Ne duseserăm la móră...

Stambulachie ênse, ridica paharul:

„Ministru! sĕ te vĕd Ministru!“ striga el din nou, cu glasul păiejenat, cu capul pe spate.

Când se sfârși mésa și eșiră cu toții în foișor, se înnoptase bine. Dér ispravnicelul îngrijise de un foc, ce ardea în mijlocul curței cu bîlbătăi lim-

www.dacoromanica.ro

peḑĭ și ce făcea ca întunecimea de prin prejur se pară mai désă. Chypurile apprinse carĭ rĕsăreaŭ fără veste din umbră, energia formelor, varietatea înbrăcămințeĭ, înfloriturile albastre și roșiĭ ale cămășilor, fluturi de pe câte-o zevelcă, fustele de stambă, cĭóreci strêmțĭ aĭ câtor-va băĭeți, găĭtănați de-a lungul cusăturilor, — căcĭulile negre puse într'o urechĭe séŭ îndesate pe-o sprâncénă, strigătele, chiotele, hora ce se ducea de colo-colo, i se păreaŭ luĭ Costică lucrurĭ nouĭ, câștigaŭ în ochi luĭ o însemnătate. De altă parte, dincolo de întunericul biciuit de sfîrcul flacărilor trosnitóre, nóptea, se popula cu taine poetice, cu pharmece nespuse. Déllurile din față, pădurile și satele, ghicite mai mult de cât întrevĕḑute, — câte un foc ce licărea, — șesul despărțit în două de zăvoiul Plăviței, biserica înnăbușită sub întunerecul surpat pe dênsa, îĭ năvăleaŭ în privirĭ, în sufflet, îĭ readduceaŭ copilăria, jocurile și fericirile eĭ, pe Flórea sîcâită de dênsul, măcănitul de rațe, mugetul melancolic al vacilor chiămându'și viței, allergările ca sĕ descopere cuĭbarele găinilor și gâștelor...

Ênse hora ce la început se trăgănea, se făcuse vijelióșă. Ea allerga acum printre întunerec și lumină cu țépene băttăĭ din picióre și cu sărituri ce sguduiaŭ pămêntul. Lăutari, luați la miḑĭloc,

www.dacoromanica.ro

îșĭ zdrângăneaŭ cobza și vióra cu flacărĭ roșiĭ pe obraz. Niță al dascăluluĭ, cu boneta de casarmă pe céfă, cu cisme cu pintenĭ, în pantalonĭ de uniformă ce'ĭ trosneaŭ pe picióre, în tunică de dril deschĭeiată la pept, sărea cât ḑece:

— Uĭte-așa!
— Și așa!
— Și 'ncĕ-așa!

Trana a Stancheĭ, la o parte, îșĭ ascundea vinețelile de pe gît, ochi bătțuțĭ, buzele pîrlite; de abia se ținea... Piciórele i se înpleticeaŭ ca și cum ar fi fost beată; vrea sĕ nu se maĭ uite la Niță dér privirile i se duceaŭ tot către el, căcĭ el îĭ furase ochi și gura, o furase tótă cu ochi luĭ de jăratic, cu buzele luĭ la colțurĭ cu mustățĭ mijitóre, cu pĕrul luĭ scurt ce scăpăra la lumina foculuĭ schinteĭ roșcate.

Și cum se uita la el, hora se învêrtea tot maĭ repede, bătțăile din picióre și săriturile se făceaŭ tot maĭ tarĭ. Era un vîrtej ne-pomenit de chypurĭ, de picióre musculóse, de pepturĭ bine legate, de rĕsufflărĭ apprinse, de fuste și zevelcĭ, din care, printre săriturĭ și sgomot, scăpa din când în când, glasurĭ înnăbușite, syllabe abia îngânate:

— Tot așa!
— Și așa!
— S'ncĕ-așa!
— Heĭ! Heĭ!

www.dacoromanica.ro

Și hora se micșora séŭ se mărea, — dupe înprejurări: Flăcăĭ și fete se desprindeaŭ dintr'ênsa pe rând. Uni se odihneaŭ. Alți, o luaŭ cu altele prin prunărie, de unde apoĭ, rĕsufflaŭ sgomote ciudate... Hora, în miḑlocul curțeĭ, da pe brâncĭ, sărea în sus, se strângea și se lărgea, se lenevea séŭ se iuțea, ajungea ér vêrtej, zguduia băttătura, cutremura déllul.

— Uite-așa!
— Și așa!
— Ș'ncĕ-așa!
Heĭ! Heĭ!

Niță, care se desprinsese la rândul sĕŭ, se apropiă de Trana; dênsul, cu buzele întredeschise șuiera peste un fir de érbă pe care 'l ținea în dinți... Féta, se da într'o parte, se ruga încetinel s'o lase... El o tot înbrâncea, îșĭ allătura obrazul de al eĭ, o depărta de horă. Intunerecul se lățea înprejurul lor, prunăria îĭ coprindea din noŭ în immensitatea eĭ, rĕsufflarea luĭ se scurta, cercuia, miḑlocul Traneĭ cu brațele, o apĕsa cu peptul, căuta sĕ'ĭ asvêrle pedicĭ cu piciorul. Ea se sbătea cu denadinsul; nu maĭ vrea: „Niță, Niță“; gura eĭ fugea de a luĭ, se apĕra cu mânile, cu unghiile, cu dinți; ênse un cutremur o sguduia de-odată: „Niță“ „Niță“.

www.dacoromanica.ro

Și de la curte, printre sgomote și răpăĭelĭ surde, urca în syllabe înnăbușite, aprópe stinse :

— Uite-așa !
— Și așa !
— Și 'ncĕ-așa !
— Heĭ ! Heĭ !

Ér când se ridică luna, din hora ce se spărsese, nu maĭ rămăsese de cât focul ce se stingea... Foișorul era pustiŭ, o liniște fericită se lăsa asupra caseĭ, și răcăneii cu rythmările lor monotone, înpreună cu câte-o hanță de câne, luaŭ în stăpânire nóptea ce se făcea albastră, ce se înmuia în argint și în schinteieriĭ de saphyr.

www.dacoromanica.ro

SÓRE ŞI GRAU

Şoséua se ducea înainte, — panglică prăfuită — se ducea în albăstrimea ḑileĭ, se ducea în aurul sóreluĭ ce fulgera holdele şi le înfăşura într'o lumină caldă. In urmă, — departe, — verdéţa întunecósă a uneĭ păduriĭ, posomora câmpul tăiându-l de-a curmezişul şi prelungindu-se cu nuanţe coborâtóre, din ce în ce maĭ şterse, către amêndouĕ capetele orizonuluĭ. Inainte spre Bucureştĭ, precum şi în drépta şi în stînga căieĭ, şesul monoton dér schinteiător de sóre şi de marea nesfârşită a thalasurilor de spice galbene, nu era accidentat de nimic. El se lărgea şi se lungea ca o steppă veselă, topindu-se în marginile ceruluĭ, şi numaĭ pe unde buruienile şi érba nu fuseseră năvălite de grâŭ, florile albastre ale cicóreĭ, îşĭ mestecaŭ frăgeḑimea cu garófe de câmp, pembe şi

www.dacoromanica.ro

roșiĭ, cu romanițe albe, cu aglice lucióse și liliachiĭ. Trăsura cu patru caĭ se oprise în drum, în dreptul uneĭ șire de grâŭ de curând secerat, și pe când vizitiul și un om de țérră se oppinteaŭ sĕ'ĭ ridice osia de la o rótă ruptă, pe un par aflat în șanțurile șoseleĭ, stăpâni, spre a se adăposti de arșiță, se apropiaseră de șiră, intraŭ în umbra eĭ și'și aprindeaŭ țigările. Coprinși apoĭ de lenea ḑileĭ, se lungeaŭ pe paiele arieĭ de-allăturĭ. Dér de și câmpul era pustiŭ, ca prin pharmec, și cum se întêmplă în basme, din drépta și din stînga, dinainte și din urmă, rĕsăriră fără veste copiĭ de tótă mâna. Printre eĭ eraŭ și câți-va băiețandri cu pălăriĭ negre de pîslă și cu florĭ de măceșĭ la elle. Și eĭ eraŭ mulți, póte vre-o treĭdecĭ, — maĭ micĭ, maĭ marĭ, ócheșĭ, bălanĭ, cu ochĭ negri séŭ cu ochĭ turburĭ ca un cer furtunos, cu cămășĭ desfăcute pe pept, cu pepturile pîrlite, — bronz și aramă antică, idyllă de-ale luĭ Theocrit saŭ bucholică Virgiliană. Și veneaŭ mititeii, veneaŭ așa cum eraŭ, carĭ cu căciulile înfundate pe ochĭ, carĭ cu pălăriile la o parte orĭ pe céfă, naivĭ și blânḑi, țérranĭ ne-conventionalĭ, ânimĭ de aur prin grâul de aur, în miḑlocul auruluĭ ḑileĭ, eĭ ênși-le aur și florĭ de cicóre, romanițe și garófe de câmp. Și cum rîdeaŭ! Și câtă bucurie n'adduceaŭ cu eĭ! Și cum pereaŭ umbrele

www.dacoromanica.ro

grijeĭ de pe frunțile drumeților! Și cum era de uitat orașul! Și cum ar fi dorit eĭ să rămână acolo, — mult, mult de tot, — césurĭ lungĭ, ḑile întregĭ, lunĭ și anĭ, — tot-d'auna.

Dér sórele coborîse. Rustici adduseseră drumeților apă de bĕut de la un puț ascuns sub o poticnire a șesuluĭ, și róta de la trăsură, cu chiŭ cu vaĭ, fu ridicată pe parul ce avea s'o proptească pĕnĕ la satul vecin.

Călĕtori intrară înăuntru. Mici țérranĭ, precum și maĭ măriceii, toțĭ câțĭ lăsaseră în minte neștérsa lor întypărire, ér puțin în urmă, chiar șesul cu holdele luĭ, grâul și ḑiua veselă, se întunecară, periră din ochi phărmecațĭ aĭ acellor fericițĭ de-o clipă, și trăsura, tĕrrâș-grăpiș, îĭ duse pĕnĕ la han unde înnoptară, pe când luna ce se ridica și câni cari lătraŭ sub séră, închiăiaŭ ḑiua, stîrșeaŭ visul.

1896 Bucureștĭ, Iunie.

www.dacoromanica.ro

PE DRUM DE POŞTA

www.dacoromanica.ro

PE DRUM DE POŞTA

MAMEĬ

In careta înhămată cu douĭ-spre-ḍece caĭ de poștă, mânată de treĭ surugiĭ, pe capră cu un soldat, se afla o dómnă a căreĭ frumuseţe era âncĕ strălucitóre cu tóte că înplinise séŭ înplinea treĭ-ḍecĭ și cincĭ anĭ, și un tènĕr, aprópe un copil, făptură delicată ce trecea pragul cellor cincĭ-spre-ḍece anĭ aĭ sĕĭ cu o sănĕtate șovăitóre.

Dómna, — mama acelluĭ produs ḅolnăvicios a căruĭ nervositate era extremă, ênse ce era înzestrat cu simțire și intelligenţă superióră vêrsteĭ sélle, antithesă bizară în care germeni rĕuluĭ și bineluĭ se ciocneaŭ cu desfășurărĭ de puterĭ egale,

scotea de la un moment la altul patratul de hărtie cocoloșită pe care se aflaŭ lipite benţĭ orizontale cu littere de typar stampate în albastru,— depeșa priimită chiar în acea ḍi de la o rudă a

www.dacoromanica.ro

soçuluĭ eĭ, a căruĭ bólă se făcuse gravă, mortală póte.

„Plécă și nu maĭ aștepta“ ḑisese din depărtare gândul și condeiul celluĭ care chibzuise telegramma, „plécă și nu maĭ aștepta“ transmisese fulgerarea electrică ce sguduie sîrma întinsă între Bucureștĭ și Craiova.

Aceste cuvinte, terribile în laconismul și în albăstrimea lor, rĕsăreaŭ de pe fundul alb al imprimatuluĭ telegrapho-poștal și treceaŭ pe dinaintea vedereĭ soçieĭ-mame pentru a douĕ-ḑecea-óră. Și pentru a douĕ-ḑecea-óră, litterile fatale îĭ âmpleaŭ ochi cu schinteieriĭ roșiĭ printre carĭ, marca ţĕrreĭ typărită în negru, punea doliul eĭ. In acellaș timp, dintre fie-ce cuvênt, famfare funebre se ridicaŭ. Un dric, pompuos și nălucitor de aurărie pe sub zăbranicul ce 'l învelea, appărea eșind de la Sărindaru. Miĭ de soldaţĭ, oștirea tótă, îl urma, puștĭ aplecate spre pămênt, sabiĭ trase, musicĭ, — în capul, în miḑĭlocul, în códa cortegiuluĭ...., spaliere de soldaţĭ, soldaţĭ înainte, soldaţi înapoĭ, trăsura Domnéscă, ministri și ambasadorĭ, încărcaţĭ cu decoraţiĭ, pe jos séŭ în trăsurĭ,— tunurĭ, stéguri, popor, lume din lume. Ce? Sĕ fie cu putinţă? Soçul eĭ, omul cu care a trăit douĕ-ḑecĭ anĭ, cu care a împărţit bune și rele, sĕ fi murit în adevĕr? Ce? Ea n'are sĕ'l revadă de cât sub

www.dacoromanica.ro

formă de cadavru, cu chypul desfigurat, cu pete vinete şi roşiĭ pe dênsul, cu pĕrul capuluĭ şi al mustăţilor căḑut, ultime indiciĭ ale bóleĭ pe care a bănuit'o din momentul priimireĭ acelleĭ veştĭ fatale şi de care acum, de ce cugetă maĭ mult, pare sigură? Ce?,.. Ce?... Şi tótă viaţa eĭ, copilăria, visele şi illusiunile eĭ de fétă unică la părinţĭ bogaţĭ, logodna eĭ, el, — allesul, — frumos, tênĕr, cu talie de fétă în fracul de praporgic, rochia eĭ de mirésă, rochie de păpuşă, atât era de mică la paĭ-spre-ḑece anĭ, se înălţaŭ încet din adâncimile trecutuluĭ, se oglindeaŭ cu vioiciune pe gémurile aburite ale careteĭ în miḑlocul înserăreĭ noróse ale uneĭ ḑile de pe sfârşitul luĭ Septemvrie. Venea în urmă tótă lănţuirea de lupte, de speranţe, de decepţiunĭ: Cariera luĭ, cucerită grad cu grad, strămutările milităreşcĭ dintr'un colţ al ţérreĭ la cell-l-alt, revolta companieĭ de la Ocnele-marĭ, ea asvêrlindu-se desplătită intre ceĭ cari 'l înconjuraseră, coperindu'l cu corpul, ocrotindu'l cu ânima, scăpându'l cu eroismul, soţie care strigă soldaţilor rĕsvrătiţĭ: „trageţĭ“ şi dinaintea căreia, frunţile se plécă, genuchi se încovóie, puşcile scapă din mânĭ! Pasiunea cu care dênsul o iubea, slăbiciunile luĭ de voluptuos ce'l făceaŭ sĕ 'ĭ dea rivale, desnădejdea eĭ, violenţele şi certurile, căinţele şi înpăcăciunile! Ce? Ce? Şi acest

www.dacoromanica.ro

om, pe care 'l iubise cu calităţile şi defectele luĭ, pentru care se devotase două-dĕcĭ anĭ, pentru care fusese geniul cell bun, stéua cea luminósă, pe care 'l petrecuse pĕnĕ la „culme“ ca tovarăşă credinciósă, acest om sĕ fi murit? De acest om sĕ se despartă ea înainte de timp? Şi înserarea ce se lăsa peste natură pătrundea în ânimă eĭ, lacrymile o podideaŭ, cădeaŭ cu picăturĭ largĭ pe hartia ce ţinea în mână, ér careta străbătea câmpiile ca un vîrtej, fugea, allerga, sbura pe drumurĭ aprópe neâmblate, se strecura printre hopurĭ, printre rĕsturnişurĭ, trecea pĕrrîurile şi rîurile, cobora văille séŭ urca déllurile, din aceiaşĭ fugă, din acellaşĭ sbor. Soldatul de pe capră, cucăia, sĕ pleca moţăitor în drépta, în stînga, visa cu mâna pe puşcă la Tiţa în dragostea căreĭ rĕsbise tocmaĭ în ḑiua plecăreĭ. Surugii, desculţĭ, călărĭ pe deşelate, cu ismene de pânză ce li se ridicaŭ de-asupre pulpelor arămiĭ, bănănăiaŭ din picióre de jos în sus şi de sus în jos, isbeaŭ roibi cu călcâiele, înjuraŭ de „ceara măseĭ“, hăiaŭ, mânaŭ, scuipau, clopotele bălăngăneaŭ, câte-o mîţă de cal bălega drumul alburiu, sfîrcul biciuluĭ îl plesnea şi singură sbîrlirea pĕruluĭ trăda sbîrcitura peleĭ, arsura durereĭ.

Dar cu cât se înnopta, vîrtejul mersuluĭ în loc sĕ se domoléscă se ducea maĭ repede; se ajungea la jumĕtăţile de poştă pe ne-resuflate, se asvîrlea

www.dacoromanica.ro

la oĭștie alți caĭ cari așteptaŭ din poruncă de la Bucureștĭ cu hamurile pe eĭ... In urmă cu felinarele apprinse căcĭ nóptea înainta și întunericul ce se așternea peste deal și peste valle se făcea besnă, cu caĭ próspeți între picióre ce băgaŭ pe dracu 'n eĭ, troscăielile bicelor isbucneaŭ din noŭ, hăirile reîncepeaŭ, spărgeaŭ atmosphera posomorâtă a nopțeĭ cu sĕlbăticia lor cutremurătóre orĭ se prelungeaŭ cu sfășierĭ dureróse și duioșiĭ nespuse. Roțile sfîrrăiaŭ, careta scotea gemete din tóte încheieturile eĭ, se apleca peste roți, îndeplinea salturĭ mortale, părea corabia primejduită pe care fie-ce vall este gata s'o înghită și ce se ridică deasupra fie-căruia.

Inauntru, copilul, vĕdênd că mamă-sa aținește cu o parte a obrazuluĭ înfundată în matasea căptușeleĭ, îșĭ lipea fruntea de geam, se uita în întunericul năbușitor brăsdat lângă portiță de fulgerările galbene și roșiĭ ale unuia dintre felinare, cerca se ghicească priveliștele. Unde era valle credea că e deal, i se părea că vede ape marĭ..... Ênse trăsura se apropia de locurĭ păduróse. Grupe de copacĭ defilaŭ ca nișce nălucĭ negre, poveștĭ de hoțĭ îi âmpleaŭ mintea.... Cell maĭ mic pom, stufuł cell maĭ neînsemnat, i se oglindea în priviri cu proporțiunĭ gygantice. Crecile noduroase se schimbaŭ în pușcĭ, trunchiurile luaŭ forme hotărâte, se fă-

www.dacoromanica.ro

ceaŭ ómenĭ, haiducĭ laţĭ în spete, cu căciulile pe sprâncene, cu ochĭ schinteietorĭ...

Câte-o şuierătură de surugiŭ, scurtă séŭ ascuţită, urmată de vorbe îngânate de-a 'n călare, îl întăreaŭ şi maĭ mult în credinţa că nu se înşélă, că acelle şuierăturĭ sunt semnale, că n'aveaŭ sĕ scape din acea nópte.... Ingrozit, dênsul se trăgea attuncĭ de la geam, se ghiemuia în colţul sĕŭ cu urechile vîjeietóre, cu ochi dilataţĭ de întunericul pe care ar fi vrut sĕ'l pătrundă... Contractărĭ nervóse îl scuturaŭ şi voind sĕ se facă viteaz, sĕ se amăgéscă singur, se înfăşura în şalul mameĭ séle, şal scoţian cu dungĭ albastre pe fund roşu, punênd fióre şi scuturărĭ pe séma unuĭ frig închypuit.

Cu tóte aceste, minutele adduceaŭ cu elle sferturile şi jumĕtăţile de cés. Careta îşĭ urma mersul, ér fiind-că era ajun de tîrg, şirurĭ de care începeaŭ sĕ se zăréscă, treceaŭ ca printr'o lanternă magică în scurtul spaţiu de lumină cucerit de felinare. Strigătele ţĕrranilor ce le abătteaŭ, scârţăitul roţilor, înjurăturile surugiilor, se îndeşeaŭ. Ênse o dată cu téma de hoţĭ ce dispărea, frica rĕsturnişurilor se ridica dintre déllurile ce se înmulţeaŭ, năpădea dintre prăpastiile văillor ce se deschideaŭ. copilul, deşteptase pe mama-sea. Soldatul ce se detese jos de pe capră şi înpedecase

www.dacoromanica.ro

roțile, âmbla pe lângă portiță. Surugii o lăsaseră la pas, ér careta, în bălăngănirile clopotelor ce se domoliseră, cobora pe mamă și pe copil, cu douĭ-spre-ḑece caĭ în șir, către adâncimĭ necunnoscute, către funduriĭ înnecate de întunerec.

Vĕrsatul ḑĭorilor apucă pe drumeți departe de Pitestĭ cu douĕ poște. Ense somnul ce amorțise pe băiat maĭ dinainte, urma sĕ facă pe sub pleopele luĭ plumburiĭ aceiașĭ besnă înfășurătóre ce allerga din tóte colțurile câmpuluĭ, ce se ținea de trăsura fulgerată de acelleașĭ licăririĭ scurte ale felinarelor cu lumină galbenă și roșie... Copaci de pe culmĭ, reîncepeaŭ ast-fel, sĕ se deșire pe sub ochi luĭ, nălucĭ negre, cu forme hotărîte... Dér dênșĭ, în loc să se schimbe în ómenĭ, în haiducĭ laț în spete, cu căciulile înfundate pe sprâncene, se făceaŭ de astă-dată, procesiunĭ de călugĕrĭ cu glugile în cap ce călăreaŭ întunecimea de pe lângă caretă... Apoĭ, ca în balada luĭ Bürger din albumul illustrat ce i se dăruise de anul noŭ, unele glugĭ cădeaŭ, vêntul le fîlfăia prelungindu-le printre negurele scăpărătóre, ochi călugĕrilor se roșeaŭ ca nișce cărbunĭ, feḉele lor galbene li se albăstreaŭ séŭ li se înverḑeaŭ ca flacările ce jócă pe câte un mormênt, degetele și piciórele li se lungeaŭ, li se ascuțeaŭ... Dênșĭ luaŭ înfățișărĭ de demonĭ, se țineaŭ vîrtejurĭ grozave

www.dacoromanica.ro

ce se ajungeaŭ și se întreceaŭ, ce appăreaŭ când la un geam când la cell-l'alt, ce âmpleaŭ tot drumul, înainte, în urmă, la drépta, la stînga, spre rĕsărit, spre méḑă-nópte, ce se revĕrsaŭ peste câmp și peste valle, ce se urcaŭ pe délluri și o luaŭ de-alungul muchielor huhuind cu rîsete spăimântătóre, ducêndu-se cu fîșăiri fioróse, cu rînjete și scrîjniri, cu urlete și lătrături! Și în miḑilocul visului sĕŭ, pe când sudórea ce-i deșchidea pori, îi lipea de têmple pĕrul ondulat și móle, un țipăt, strigăt de disperare nemărginită, cerca sĕ-i deșchidă buzele, dér se oprea între gîtlejul ce se ângusta, murea fără sunnet între fâlcile ce se încleștaŭ, ér prin vijelia uetului de roți, dintre demoni, se năpusteaŭ duoi, pătrundeaŭ înauntru, 'i se aruncaŭ de grumaji, îl coprindeaŭ cu brațe de flacări, îl pironeaŭ sub eĭ, se așeḑaŭ grecesce pe peptul luĭ. Unghiile lor îi sfâșiaŭ cărnurile, scotoceaŭ pe sub cóste. Ghiare de fer îi apucaŭ ânima, sângele curgea... „Destul! Destul!“ — „Nu, nu e destul“ îi sufflaŭ attuncĭ amênduoĭ: Și acelleași ghiare, i se înfigeaŭ în răruchĭ, se urcaŭ spre plămânĭ...

Mama sea care se deșteptase auḑindu-i rĕsufflarea aci grea și lungă, aci șuierătóre și scurtă, voise sĕ'l scóle în maĭ multe rânduri, dér ne-isbutind, lăsase jos gémul. Aerul tomnatic al uneĭ dimi-

www.dacoromanica.ro

neți răgușite sub un cer încețat pătrundea pĕnĕ la el, îĭ rĕcorea fruntea. Bătăile neorânduite ale inimeĭ i se liniștеaŭ, sângele îșĭ relua cursul regulat, și de-odată, ceĭ duoĭ demoni ale căror chypurĭ deveniseră confuse, se prăvăleaŭ sfărmațĭ de pe peptul sĕŭ, sub tăiușul uneĭ sabiĭ muiată în schinteieri de briliante și în foc de rubine...

Opalurĭ ce se deșiraŭ de pe cordele de fir rĭuraŭ înprejurul copiluluĭ, îĭ ḑîmbeaŭ cu irisărĭ licăritóre. El se simțea învelit de sus pĕnĕ jos într'o haină de lumină. Corpul i se făcuse străvĕḑĕtor. Aripĭ îl luaŭ în sus. Se ridica într'o splendóre glorióșă, plutea de-asupra vĕḑduhurilor ciocârlieĭ, și vocea sea, coborându-se de la înălțimile amețitóre, înfășura țérra, se impunea viitorimeĭ cu modulărĭ de o dulceață nespusă séŭ cu rînjetele și sarcasmele întrupate în armonia largă a desnădejdeĭ finale.

Dĕnsul, deschise ochi tocmaĭ pe când trăsura se afla la jumĕtatea unuĭ deal. Sórele isbutise sĕ spargă ceața sub care stătuse cenușat. Raḑele luĭ repeḑite ca nisce săgețĭ de aur, redaŭ natureĭ colorĭ și veselie. In stînga drumuluĭ, copaci se urcaŭ din fundul văieĭ cu frunḑătură încĕ désă, ênse roșcată de arsurile sufferite în timpul vereĭ și gălbenită de attingerile phtisieĭ atmospherice. In jos de tot, la o adâncime, de peste

www.dacoromanica.ro

cinci-dece metre, se desfășurau pĕnĕ la marginile orizonului câmpuri ondulate ca vallurile mărei, vălcele și dellușoare, dintre cari, turnuri de biserică rĕsăreau, semnalări de porturi supreme, aceste singure limane de scăpare suffletéscă în furtuna vieței omenescĭ.

Și caii urcau mereŭ. S'ar fi crediut acum, că eĭ se duc drept în cer, atât de înalt era deallul și atât de departe culmea.

„Diséră, vrênd Dumnedeŭ, vom fi în Bucureștĭ“ dicea mama. In urmă, scotea din bisactea iconița Maiceĭ-Precisteĭ pe care o purta cu dênsa de câte orĭ pleca la drum, îĭ scutura cu batista corónna de rade țintuită înprejurul frunteĭ, îĭ sĕruta argintul poleit, și n'o punea îndĕrĕt pĕnĕ ce nu'ĭ descurca șirurile de mărgăritare mĕnunte ca bóbele de linte, salba de rubiele cu care o înpodobise de fétă. Anima eĭ, reîncepea attuncĭ, sĕ se âmple de nădejde: Nu, — era cu neputință ca dênsul sĕ plece ast-fel, sĕ nu'șĭ ia adio de la femeia pe care o lăsa vĕduvă, de la copii pe carĭ i-ar lăsa orphanĭ. Ce? Craiova, era la o mie de poște? Décă cu adevĕrat ar fi fost greŭ bolnav, n'ar fi vestit'o din vreme? Ar fi așteptat cell din urmă cés? Afară de acésta, nu'l lăsase sănĕtos în lagĕrul din care nu plecase de cât de o lună... Și 'l revedea, înconjurat de un stat-major

www.dacoromanica.ro

strălucit. Trîmbițele resunnaŭ, tobele băttеaŭ, soldați presintaŭ armele. El, crunt și aspru cu ceĭ marĭ, ținêndu'ĭ paralysațĭ sub privirĭ, palpitatorĭ ca vrabiile în ghiarele ulĭuluĭ, trecea pe dinaintea frontuluĭ. Prestigiul îl înfășura. Respectul sbura înaintea luĭ. Se îmbunea cu gradele inferióre, întemeia pe elle, nădejdea militărésca a țérreĭ.

Décă, — décă ênse va fi murit? Décă i'l vor fi omorât?

Și la acéstă cugetare, un trecut de erĭ de-alaltă-erĭ îĭ re-adducea marșul militar commandat de soțul eĭ, câțĭ-va soldațĭ întârdiându-se prin porumbĭ, sutimele de morțĭ cu carĭ, organele oppositiuneĭ, semĕnaŭ câmpurile, âmpleaŭ văille și déllurile, șanțurile și colónnele lor. Ér pentru ântêia dată, îșĭ da séma cu lămurire despre ce ar fi sórta eĭ și a copiilor dupe mórtea luĭ. Dușmăniĭ neînpăcate, ingratitudinĭ ascunse, așteptaŭ óre alt-ceva de cât momentul priincios? Și eĭ, i se va erta óre, frumusețea, positiunea socială, epoca triumphală, disprețele pentru aristocrația de nașcere neînsoțită de cea sufletéscă, sângele boeresc ce-ĭ curgea în vine curățit de scrofurile prejudecărilor?...

Da. Va rĕmânea cu óre-care avere,—zestre părintéscă,—va putea sĕ lupte cât-va timp. In tot

www.dacoromanica.ro

casul, îșĭ va crește copii... Ênse, dupe acésta, întunerec, nópte a viitoruluĭ ne-pătrunsă de ochĭ omenescĭ. Cât despre sprijin Domnesc, „cu însemnărĭ pe catastife“, cum putea sĕ prevadă ce avea sĕ fie? Ce știa, ce simțea, este că o dată cu mórtea luĭ, décă va avea nenorocirea sĕ rĕmână în țérră, va intra într'un necunnoscut prăpăstios. Și attuncĭ, vindea din gând, case, moșiĭ, — tot, — pleca în França; se stabilea acolo cu copii, nu se maĭ întorcea nicĭ odată. Aci, îșĭ cumpĕra din gând, o fermă în Normandia, pe lângă Dieppe séŭ Etretat, se înduioșa la gândul de a îngriji de găinĭ, de a face vin de mere, de a priveghia mulsul vacilor, se vedea cu bonetă albă pe cap, punea șorț albastru, trăia cu liniște și înbelșugare. Aci ér, adducêndu-și aminte de copiĭ, îșĭ schimba planul, se statornicea în Paris, băga pe cell maĭ mare în oștirea francesă, lăsa pe cell miḑlociŭ sĕ 'șĭ urmeze vocațiunea, sĕ scrie romane, piese de theatru, poesiĭ, — ce i-o plăcea. — Cât despre cell maĭ mic, zăpîrstea, — „Ba-be-bi-bo-bü“ — A! de dênsul nu se despărțea, îl ținea lângă „maman“, îĭ lua profesorĭ în casă, ér maĭ târḑiŭ, „vĕḑênd și făcênd“.

In vremea acésta, trăsura se apropia de Piteștĭ. Copiluluĭ i se făcea fóme. Coșul cu ouĕ rĕscópte, cu un curcan fript, cu salamurĭ și brânze-

www.dacoromanica.ro

turĭ, era ridicat pe genuchĭ. Se scotea şi se întindea un şervet alb ca laptele. Se spărgeaŭ şi se curăţaŭ ouĕle de cojĭ. Guşa şi peptul curcanuluĭ se ţăceaŭ nevĕdute. Vinul de Bordeaux scădea în sticlă, roşeţĭ călduróse urcaŭ pe amênduoĕ obrazurile, ochi bătţuţĭ de ne-odihnă se însuffleţeaŭ, viitorul appărea maĭ puţin nuoros. „Nu, nu se putea ca el sĕ fi murit ast-fel“, ér copilul, începea sĕ crédă şi el că „nu se putea“ şi rĕmânea gânditor.

Pentru el, tatăl sĕŭ era un fel de spăĭmâĭe. Nu'ĭ vorbise maĭ nicĭ odată de cât cu rĕstélă. Il silea pe el şi pe fraţi sĕĭ sĕ vină în tóte ḑilele ca sĕ'ĭ ḑică: „Bon-jour pa-pa, Bon-soir pa-pa“. La mésă, le poruncea sĕ şédă pe scaune, smirna, drepţĭ ca soldaţi, sĕ se uite în ochi luĭ când le vorbeşce. Se speriaŭ de câte orĭ se supĕra pe bucătar. I se părea că aude âncĕ ţăndărirele de farfuriĭ şi trêntiturile de scaune.

Cu tóte aceste, dênsul, l'ar fi plâns maĭ mult de cât orĭ-care. Dér în acelle momente, o luptă ciudată se petrecea în conşciinţa luĭ. Se simţea coprins de beţia góneĭ pe care o daŭ caii ce inintraseră în şoşea, aspira către libertate. Virilitatea luĭ prematură se revolta contra juguluĭ de tot minutul. Ce era bun în el era năvălit de ce e rĕŭ. Cerca sĕ'şĭ analyseze simţirile şi nu isbu-

www.dacoromanica.ro

tea. Ar fi vrut să'l înnece lacrymĭ și sĕ'l sguduie hohote pentru a'șĭ dovedi luĭ singur că ar regreta pe tat'sĕŭ, décă în adevĕr ar muri.

Dér o laie de ţiganĭ așeḍată la marginea orașuluĭ încăleca șoseaua cu tăbărârea eĭ. Dênsa, dupe ce se întocmise cu addunăturĭ din felurite părţĭ ale ţérreĭ ce amestecaseră înpreună rudarĭ, netoţĭ și lăieţĭ, se statornicise maĭ din vreme ca de obiceiŭ, și câmpul se âmpluse numaĭ în câteva ḍile de coșarele lipite cu pământ galben și de bordeiele ce păreaŭ a fi acolo de când lumea. Porcĭ, găinĭ, leote de dănciucĭ în pelea gólă. ṇetóte ce se certaŭ la sóre pe grămeḍile de baligĭ uscate ce addunaseră de cu véră, sgomotul cujniţelor, costorirea câtor-va tingirĭ nauntrul căror gașperiţe arḍuie învîrteaŭ otrepele ghemuite sub picĭóre, înpetecările de tóte feţele ce le înbrăca, mărgelele roșiĭ séŭ albastre ce le ţăcănea la gîturĭ, cârpele și sdrenţele murdare agăţate de mărăcinĭ orĭ purtate în părângă de crecile câte unuĭ pom, grohăirile scrófelor, sîsările gâșcelor, ér maĭ presus de orĭ-ce, hălălăirile guturale ale certurilor, apucaŭ careta în haosul lor.

Caii, îșĭ iuţeaŭ mersul fără sĕ maĭ fie năpustiţĭ de surugiĭ... Uni, speriaţĭ, asvĕrleaŭ cu picĭórele. Ense, ceĭ maĭ mulţĭ, puneaŭ capetele în pept și fugeaŭ cât puteaŭ, ridicaŭ nourĭ de praf,

www.dacoromanica.ro

— furtună de aer în mișcare ce însănĕtoșa în drumul eĭ atmosphera înpuțită de lulele și de duhorĭ otrăvitóre. Copilul, uĭtându-șĭ posomorârea, scotea capul pe feréstră și rîdea de balaónele ce ocăraŭ cu măscarĭ séŭ ce 'șĭ puneaŭ pólele în cap ca sĕ 'șĭ battă dosurile la surugii ce le arseseră cu sfîrcul bicĭuluĭ. In aceiașĭ vreme, dintre coșare și cocine, se repedeaŭ dănciucĭ. Eĭ se țineaŭ dróie de góna cailor, și, goĭ-pușcă, se daŭ tumba pe lângĕ șanțurile șoseleĭ când nu cădeaŭ claie peste grămadă de-asupra crăițaruluĭ sburat între dênșĭ, luându-se la bătaie, rostogolindu-se prin țĕrrână, — morman arămiŭ de spinărĭ călărite, de burțĭ strânse între picĭóre, de obrazurĭ turtite sub șeḍuturĭ, de sgaĭbe în sus, de mânĭ încleștate pe tot ce putuseră sĕ apuce.

Roțile trăsureĭ sguduiră în sfârșit caldarâmul Piteștilor. Bicele, chiotele, scoteaŭ în ușĭ pe prăvăliașĭ din ulița cea mare. Trecĕtori se opreaŭ în loc. Ense, cu cât se înainta către bariera Bucureștilor, se producea un fel de înbulzélă.... Trăsurile se înmulțeaŭ. Ulița se âmplea de lume, ér din depărtare, se înălța o răpăială monotonă ce se apropia mereŭ și ce se urma cu o cadență stăruitóre. S'ar fi creḍuț că este o mare în reflux, că un cataclysm îndeplinit fără veste a sfărmat stavilarele pe cari vécurile le-a pus la gurile

www.dacoromanica.ro

Dunăreĭ, că apele sălciĭ în cari dênsa se vérsă, s'aŭ ridicat de-asupra nivelului obicĭnuit, și că, reintră umflate și spumóse în matca lor preistorică dintre Carpaț și Balcanĭ. Cu tóte aceste, vijelia rythmică lua proporțiunĭ deslușitóre. Sforăirĭ lungĭ, ca celle pe cari le-ar produce câte-va miĭ de fóle în mișcare, se înpreunaŭ într'o rĕsuflare gygantică ce se propaga prin ondulările symetrice ale atmosphereĭ odată cu fanfare arḑĕtóre de trêmbițe, cu bătătăĭ în toba cea mare și cu uruirĭ de tunurĭ.

Și „drum-drum-drum, dururum-drum-drum“, capete de colónne appăreaŭ. Soldați înaintaŭ cu pasurĭ mĕsurate dupe tobă, recucereaŭ orașul uliță cu uliță.... Abia apuca sĕ trécă uni că alți le lua locul. Corniști din fruntea companiilor îșĭ înbucaŭ instrumentele cu încrețirĭ de bărbiĭ albăstrite de perdafurile bricelor. Stógurile se desfășuraŭ de-asupra luminișuluĭ de spăngĭ cu fliscurĭ și cu sunnete de aripĭ. Ofițeri dintre plutóne sĕŭ de pe marginile lor, se duceaŭ cu sabiile trase și cu epolete de aur pe umerĭ, fie-care către sórta luĭ; câte unul care zărea ordonanța de pe capră, siluia cu privirĭ cercetătóre penumbra din careta ce se oprise și recunnoscênd chypul ostenit al dómneĭ dinauntru trecea salutând militărește fulgerat de coborârile și ridicările oțelului cavaleresc. Numele persón-

www.dacoromanica.ro

neĭ salutate. șoptit din ofițer în ofițer, ajungea ênse, pĕne la șeful divisiuneĭ, un colonel âncĕ tênĕr care 'șĭ punea calul în galop...

— Adevĕrul, voiesc sĕ șciŭ adevĕrul...

Dér dênsul, cu chipiul ținut cu o largă curtenire în mâna drépță, cu cea stîngă pe frêne, se apleca înainte, o re-asigura pe gémul lăsat: nu șcia nimic, se re-întorcea de-a dreptul din lagĕr, nu se oprise în Bucureștĭ de căt o ḍi, timpul trebuincios pentru a 'șĭ odihni divisiunea ce reintra în circonscripția eĭ. Părea mirat că o 'ntêlnește. Décă ar fi fost ceva grav, lucrul i-ar fi ajuns la auḍ în trecerea luĭ prin capitală. — Că era bolnav, nu încăpea îndoială... ênse... dér..,

„Și Drum-drum-drum, dururum-drum-drum“, vorbele luĭ întunecate de răpirea brutală a tobelor păreaŭ că se cojesc de poleială, nu maĭ pătrundeaŭ înauntru de cât sub forma uneĭ sbîrnăiriĭ surde, îșĭ perdeaŭ elocența convingĕtóre. Soldați de differite arme se scurgeaŭ ca apa. Uruirile tunurilor și ale ambulanțelor înlocuiaŭ musica disciplinară a pasurilor, ulița se libera, colonelul se înclina pe cal cu o ultimă salutare, surugii plesneaŭ din bice, clopotele se scuturaŭ, rótele se învêrteaŭ, Pitești rĕmâneaŭ în urmă, góna îșĭ relua physionomia eĭ selbatică. De astă-dată, șoséua n'avea sĕ sfârșéscă de cât în Bucureșcĭ, dênsa era

www.dacoromanica.ro

netedă, cu petrișul bine băttut, văĭ, délluriĭ, eraŭ puçine, și...

„Adevĕrul, nu voia sĕ șcie de cât adevĕrul.“

Ense, cu cât se nainta, iuțéla mersuluĭ înpreunată cu ostenéla drumuluĭ luat, îĭ strângea têmplele cu cercuriĭ ângustătóre. Țésta i se golea de ideĭ, ochi i se țînteaŭ pe cuiele poleite ce prindeaŭ perdelele, mișcările i se făceaŭ automatice, uita de unde vine și unde se duce, îșĭ ștergea pleópele umflate cu apa de trandaphyr dintr'o sticluță, sĕŭ, hypnotisată, se lăsa pe spate cu singura aspirare de-a sosi, de a'șĭ înfunda capul între periniĭ mouĭ, de-așĭ trage plapuma pe obraz.

Copilul, sub aceiaș nimiccire, simțea că privirile i se păiejenează. Careta, locomotivă de mică viteză, nu maĭ punea de la o poștă la alta de cât douĕ cósuriĭ; se ajungea la Găieștĭ cu sgomotul uneĭ prăvăliriĭ. Prunăriile din acéstă localitate se desfășuraŭ de amêndoue părțile șoseleĭ. Case albe, cu stîlpĭ și pridvóre vechĭ, cuiburĭ de fericire ascunse între frunḍiș, fugeaŭ printre deșișul răritu, ca nișce scurte licăririĭ. Se eșea dintre liveḍile roditóre: Câmpuriĭ monotone și nesfârșite âmpleaŭ orizonul, eraŭ lăsate în urmă, se iveaŭ din noŭ. Sórele, ce deja începea sĕ cadă de la zenith, aureolisa globul în aphelie. Miryade de schinteĭ orbitóre se înpărțeaŭ în aer. Pulverea drumuluĭ se

www.dacoromanica.ro

schimba în praf de aur. Scaieți și mărăcini se poleiaŭ. Pĕrul surugiilor se incendia. Excitarea góneĭ le vîlvora obrazurile cu flacărĭ, le suffla în corpurĭ virilităței aprige. Sdrențuirile cămășilor dispăreaŭ. Frumusețĭ supra-omenescĭ îĭ înbrăca. Țepenia muschilor vorbea de drăgostirĭ nebune cu rĕstigrinĭ pironitóre și exala pharmecul aphrodisiac al manifestărilor forțeĭ.

Dér ochi păiejenațĭ aĭ copiluluĭ se închideaŭ pe jumĕtate. Clopotele cailor îĭ sunnaŭ în cap, ostenéla făcea sĕ'i trécă pe dinainte șirurĭ de bobițe galbene șéŭ albe ce se ridicaŭ și se coboraŭ la ĭe-ce mișcare a pleópelor. Dênsul, urmărea phenomenul cu o curiósitate crescêndă : acelle mărgeluse raŭ atât de frumóse, se înșiraŭ cu o diversitate le moduri așa de extra-ordinară, în cât îl duceaŭ a clădirĭ de theorii, la conceperĭ de ideĭ bizare: Da, pentru ce ochi n'ar câștiga în momente de upra-excitare pătrunderĭ ce le lipsesc în stare ormală ? Lumĭ cu totul ne-materialle nu puteaŭ re se existe și sĕ populeze spațiul ne sfârșit? Lumina bune-óră, este ea materiallă? Și dĕcă este, pentru ce de cum închidĭ oblónele uneĭ odăĭ se ace întunerec ? Pentru ce nu poțĭ s'o prindĭ și 'o țiĭ arestată înauntru ?... Apoĭ, înmulțea deduerile, ajungea la sufflet, se convingea de existența luĭ, — Dumnedeŭ cobora peste dênsul cu tótă

www.dacoromanica.ro

poema immensităţeĭ. Deslușea hyeroglyphele cerurilor, se cufunda în albăstrimile adâncĭ... Timpul și locul dispăreaŭ. Stellele i se grupaŭ înprejur, îĭ șopteaŭ că elle, înpreună cu tot ce este materie, trăiesc de o viaţă proprie. O! Sufferinţele și bucuriile gygantice despre cari îĭ vorbeaŭ, voluptăţile transcendente ce 'ĭ spuneaŭ că resimt sub însemênţările sguduitóre ale câte unuĭ sóre, sfășierile dureróse ce 'l făceaŭ sĕ pricépă că îndură pe fie-ce minut al voluptăţeĭ sĕŭ rodnicieĭ lor!

O! Pântecele lor cutremurate sub străpungerea desflorărilor, spintecate sub silnicia naşcerilor! O! Isvorêrile de ape printre crepăturile mamelelor! O! Ethopeele cu carĭ âmplea spaţiurile: ademenirile și trădările, plânsetele și surîsurile, prelungirile mișunătóre de viéţă ale infinituluĭ, desfrênările sorilor, infecţiunile Venerice, phtysiele lunare, luptele pentru existenţă ale astrelor, bătăliile titanice, prăvălirile unor întregĭ systheme, cerul plin cu tabere permanente, cu ostașĭ colosalĭ!

Dér sórele ce cădea sub orizon, dispărea; brasdele luĭ mohorâte, nuanţate în descreşcere cu portocaliul și galbenul topazuluĭ sĕŭ cu cernéla liliachie a amethystuluĭ limpede, se ștergeaŭ repede înnecate de norĭ opacĭ. Nóptea ajungea caii din urmă; la marginile extreme ale intensităţeĭ ra-

www.dacoromanica.ro

ḍelor visualle, acolo unde cerul se înpreună cu pămêntul, înserarea brumărie, zăbranic de un albastru maĭ ânteiŭ deschis și încĕ străvĕḍetor, se ridica, coprindea grad cu grad pereți interiorĭ aĭ clopotuluĭ immensităţeĭ, topea colorile ḍileĭ expirate într'o singură nuanţă universallă, indigo preschimbat într'un negru desăvêrșit de licăririle stellelor ce 'l punctuau. Careta, cu felinare re-apprinse se cufunda din noŭ în întunerec. O infinitate de licuricĭ ce păreaŭ că se mută dintr'o parte într'alta, se arĕtaŭ în faţa șoseleĭ, âmpleaŭ pe momente câmpul... Soldatul se apleca spre gém, băttea într'ênsul: „București, cuconiță!“ Anima mameĭ trĕsărea, o pornea iute de tot, furtuna cailor sosea în dreptul Băneseĭ, aluneca pe dinaintea eĭ, se năpustea în rondul ântêiŭ; lămpile de petrol roșcaŭ pe rând întunerecul, copilul scotea capul și se uita înaintea cailor, nu șcia ce simțea, dĕr era coprins de tremurărĭ nervóse, rondul al douilea se trecea cu ocolire pe dupe havuz, surugii opreaŭ în scurt, jandarmĭ călărĭ și maĭ multe trăsurĭ ocoleaŭ careta:

— Nu, n'a murit, dĕr...

Iute attuncĭ! Iute!

Și roțile duruiră pe podul Mogoșóie; elle scăparaŭ schinteĭ din petre, gémurile sbîrnăiaŭ între pervazurĭ, se trecea de biserica Sărindaruluĭ cu

www.dacoromanica.ro

porțile și tótă înprejmuirea în negru fără ca ceĭ dinauntru sĕ bage de sémă, se cotea pe o uliță, se lua pe alta, se intra în sfârșit pe o pórtă, se oprea la o scară, portița se deschidea, mama și copilul săreaŭ jos: „Cum îĭ e? „Cum îĭ e?“ Slugile tăceaŭ, o femeie în negru se arĕta în capul scăreĭ, se arunca de gîtul noueĭ sosite:

— Ah! ma tante, ma chère tante!

www.dacoromanica.ro

MÓRA PE DUNARE

D-luĭ Ed. Dall'Orso, *ommagiu.*

In miḑlocul apeĭ albastre ce curge cu soldĭ de aur și de smarald, cu pîlpăirĭ de sóre de-asupra fie-căruĭ vall, în firul eĭ și dincolo de Nicopol, acolo unde scapără rubine și se rostogole topaze, este ancorat un pod-âmblător. Scândurile din cari e făcut nicĭ nu se věd. Peste pod, a fost cărat și risipit pămênt vegetal; ploile, vêntul, sórele, l'aŭ bătut, și fragetă âncĕ, érba 'l copere pe locurĭ. Duşumeaua, chiar la marginĭ, dispare sub malluri neregulate din carĭ aŭ rĕsărit mărăcinișurĭ verdĭ. Privit de departe, acell petec de terren artificial are înfățișarea uneĭ insule. O baracă de brad, adăpostește petrele móreĭ, ér afară, într'o scobitură a poduluĭ, din dosul baraceĭ, róta învêrtită de curgerea Dunăreĭ la valle, macină apa monoton, o prăfuiește ca pe o zăpadă viscolită, și Dunărea se duce, se duce nicĭ maĭ iute nicĭ maĭ domólă,— nepăsătóre ca vremea, aprigă ca viața.

www.dacoromanica.ro

Turci stăpânesc âncĕ ţĕrmul pittoresc. Pe crescetele déllurilor, minarete subţirĭ se înalţă numeróse şi albe în zarea azurie.

Ali morarul, s'a dus din ḑiua trecută la tîrg. Ostrovul plutitor e pustiu. Róta dinapoĭ macină apa în sec. Numaĭ o pisică galbenă cu ochĭ de jĕratic, îşĭ rotunḑeşce spatele în sóre, ér printre larga dîră de făină cursă de la uşa baraceĭ pĕnĕ în marginile poduluĭ, urme de şórecĭ se încrucişéză în felurite direcţiunĭ, daŭ de faţă trândăvia duşmaneĭ lor séŭ prea marea lor mulţime.

Dér o pânză albă se lămureşce de-o-dată în penumbra stâncilor depărtate ale ţĕrmuluĭ. Pisica se aplécă peste apă ca şi cum ar zări-o. Pânza voltéză în vênt, descrie zig-zagurĭ, se măreşce şi conturul eĭ se affirmă neted. Luntrea ese dintre brasdele vallurilor. Saci cari o încarcă ar putea sĕ fie zăriţĭ de pe ostrov, şi treptat, barba albă a moraruluĭ, cealmaua luĭ, sângerată de roşul violent al fesuluĭ ce 'ĭ formează fundul, se deslueşesc. Câteva clipe âncĕ şi grâul auriŭ va fi descărcat, móra va reîncepe sĕ macine...

Si în adevĕr, étă că Ali a şi prins podul cu cârligul cangeĭ. Luntrea e acum legată ca de obiceiŭ de ţĕrruşul vechiŭ. Unul dupe altul, saci s'aŭ grămădit la uşa baraceĭ. Cell din urmă, maĭ

www.dacoromanica.ro

greŭ, face ênse pe bĕtrân sĕ șovăiască. Cu un picior în luntre și cu altul pe pod, se oppinteșce. Dér fringhia, rĕŭ înfășurată pe dupe lemn, se desface fără veste, și luntrea e furată de un vall. In căderea luĭ, zadarnic morarul cércă a se agăța de pod. Cârceie 'l paralysează și se duce afund, intră de desub, nu se maĭ vede.

Pisica, aĭ căreĭ ochĭ de jĕratic sclipesc maĭ tare, ca și cum ar ști ce s'a întêmplat, își ridică códa, își rotunḑește spinarea și se aplécă peste apă...— ér Dunărea curge la valle.

1896 Iunie Bucureștĭ.

www.dacoromanica.ro

POM DE CRACIUN

Fiilor și fiicei mele: Alexandru, Nikita, Pavel, Constantin și Anna Macedonski.

Zăpada Crăciunului, zăpada copilăriei mele, par'că era mai albă. Fulgi ei, par'că erau mai mari. Și când viscolea, ce viscol! Fluturi de érnă, albi fluturi ai lui Decemvrie și Ianuarie, se duceau de colo-colo.

Oh! fericite și bine-cuvêntate timpuri când primăria nu se grăbea să noroiască podurile, să morfolésca stratul de argint al stradei; când nu erau legi communale sĕ silésca pe proprietari caselor cu coperișuri triânghiulare, pe boeri cu imomele de chihlibar ai copilăriei mele, sĕ dea jos ninsórea de pe coperișuri; când țuțuróiele de ghiață aveau voie sĕ atêrne în libertate, sĕ licărésca la sóre, sĕ albăstrésca la lună și une ori sĕ spargă și capul câte unui mojic...

In acelle vremuri, par'că și crivĕțul muşca mai tare, par'că și poleiul era mai sclipitor; par'că

www.dacoromanica.ro

și jucăriile mai frumóse, dér par'că și ómeni erau mai avuți.

Acéstă copilărie despre care'mi place sĕ vorbesc astă-dĭ, mi-am petrecut'o într'o casă vechiă, — ceva ca un castel. Ea era în mijlocul unei curți mari, cu spatele la o grădină în care te perdeai, ér jur-în-prejurul curței, stîlpi de cărămidă netencuită, stachiete verdi între dênși. Pórta, se arcuia într'un zid înalt și monumental, — era mai mult arc de triumph de cât simplă intrare a unei înprejmuiri.

Dér ce 'mi-a rĕmas cu osebire în minte, nu e nicĭ casa cu coridórele eĭ întunecóse, nicĭ salonul cell mare în fie-ce parte a luĭ cu câte o sobă uriașă, nicĭ glasul crivĕțuluĭ ce se văita la gémurĭ, nicĭ primăvéra cu trandaphyri eĭ de dulcéță înfloriți ce urcau pĕnĕ la ferestre; ce mi-a rĕmas în minte, este nóptea Crăciunuluĭ, sunt haĭnele mele celle nouĭ, catifeaua și dantella lor; greutatea cu care puteam rĕsbi cu tata și mama pĕnĕ la biserica mahalaleĭ, caii gîfăitorĭ prin zăpadă, careta amenințată sĕ se rĕstórne, dascălul din strana din stînga, preotul muiat în aurul odăjdielor, tămîia și smyrna cădelnițată sub bolți. 'Mi-a mai rĕmas în minte și întórcerea acasă: mésa întinsă, limbile afumate, șuncile, cartaboșul,—tot ce era divin și tot ce e prophan.

www.dacoromanica.ro

Éttă-mĕ ênse în anul al treĭ-dĕcĭ și șéselea al vieței; éttă pe tatăl meŭ dispărut de mult; éttă pe mama gata sĕ dispară; în sfârșit, la rândul meŭ, éttă-mă și pe mine tată.

Dér cu tóte că nu se aséměnă Crăciunul meŭ de astă-dĭ cu Crăciunul meŭ de attuncĭ, mi-am pus în gând sĕ nu'mĭ pară rĕŭ de cell vechiŭ, ci sĕ mĕ înpac cu cell noŭ.

Prin urmare, am orĭ n'am banĭ, voiŭ face ce nu se făcea attuncĭ, pom de Crăciun,—și acésta, pentru voĭ, scumpi meĭ, pentru tine Alexandre al tateĭ, pentru tine drăgălașul meŭ Nikita. Decĭ băgațĭ bine de sémă: deschidețĭ ochi voștri marĭ-marĭ. Pĕrul vostru cell de aur, privirile vóstre celle negre, ființa vóstră tótă, este ce voiŭ sĕ vĕd că schinteiază ca flacăra cellor treĭ-dĕcĭ și șése lumînărĭ de céră apprinse în bradul verde din mĭdĭlocul odăiĕĭ.

Uitați-vĕ ênse, copilași meĭ, uitați-vĕ pe ramurile acestuĭ brad și vedeți cum strălucește resfirată betéla cu care mama vóstră 'și-a legat la Sărindar sórta eĭ cu a mea; printre acéstă betélă sunt agățate și jucăriile ce am cumpĕrat pentru voĭ, — jucăriile! aceste schinteĭ, aceste singure schinteĭ de fericire omenéscă.

Pentru tine, Alexandre dragul tateĭ, pentru tine fiul meŭ maĭ mare, éttă un cal, — dér ce cal! E

www.dacoromanica.ro

roib cum îți place ție, și nu te uita că șéua luĭ e de hărtie, pentru că eŭ ḍic că e de catifea. Și nu te uita că acéstă șea nu e cusută cu fireturĭ pentru că eŭ îți spun că sunt fireturĭ pe dênsa și că e muiată în aur.

Veĭ încăleca într'o ḍi, dragul tateĭ, veĭ încăleca și tu pe un cal adevĕrat dér de o cam-dată, mulțumesce-te sĕ te uiți la acesta, orĭ să te jocĭ cu el. Ênse, în ḍiua când veĭ fi chiămat sĕ încalecĭ pe un cal adevĕrat, ține minte, Alexandre dragul tateĭ, sĕ nu cum-va să te pĕcălescĭ sĕ încalecĭ pe unul cu numele Pegas, că cea maĭ pĕcătósă mârțógă tot te va duce maĭ departe de cât calul cu numele Pegas. Ia 'l acum înpreună cu aceste bombóne și înpreună cu acest drum de-fer, cu care, déc'o fi sĕ plecĭ într'o ḍi, sĕ te ducĭ unde te va duce el, numaĭ de țérra tea sĕ nu'ți uiți, pentru că, colțul de pământ pe care am sufferit eŭ, trebuie sĕ fie sânt pentru tine, pentru voĭ amêndouĭ, dragi meĭ, copilași meĭ prea iubiți.

Apropie-te ênse și tu, mititelule: numaĭ, bagă de sémă sĕ nu cadĭ că abia te țin piciórele. Uite! Pentru tine am o mince: cu cât daĭ cu ea de pământ, cu atât sare maĭ sus. In luptele vieței sĕ fiĭ și tu ca dênsa: de câte orĭ te-o arunca norocul maĭ jos, de atâte, sĕ te ridicĭ maĭ sus.

Dér tot de-o dată, băiatul meŭ, étță și o carte

www.dacoromanica.ro

din care a învĕțat fratele tĕŭ sĕ dea gologanĭ la sĕracĭ. Sĕ 'ți spună el ce este nauntru și sĕ te înveți din vreme sĕ fiĭ și tu milostiv. Că veḑĭ, în ea este povestea uneĭ micĭ vênḑĕtóre de chibrituriĭ. Zugrăveala ți-o arétă cu piciórele góle prin zăpadă și sdrențărósă ca vaĭ de ea... S'ar întórce acasă, dér tatăl eĭ e un bețiv și ar băttea-o de nu i-ar adduce destuĭ gologanĭ. Și biata fetiță, în colțul unde s'a pitit, apprinde unul câte unul chibriturile de céră din micile eĭ cutiĭ creḑênd sĕ-'și încălḑéscă mânușițele vinete, degetele eĭ rebegite de frig. Și fulgi de ninsóre ce cad mereŭ, i s'atêrnă de gene, îĭ înfloresc pĕrul cell blond, o copĕr binișor-binișor, ér lumea ce trece pe lângă dênsa n'o bagă 'n sémă, grăbită cum e lumea în nóptea de Crăciun. Tu, băiatul meŭ, când veĭ fi mare, sĕ nu facĭ ca lumea. Sĕ nu facĭ ca lumea, și Dumnezeŭ sĕ vĕ bine-cuvinteze pe amêndouĭ, precum și pe ceĭ-l-alțĭ copiĭ de pe fața pămêntuluĭ ce serbézĕ séŭ ce nu serbează Crăciunul.

Zăpadă a copilărieĭ mele, Crăciun al copilărieĭ mele, rĕŭ nu'mĭ maĭ pare c'ațĭ trecut.

Sĕ mi se adducă un pahar cu vin; voiŭ sĕ'l ciocnesc cu al dumnévóstră, cititorĭ, și fie sĕ 'l golim cu toți într'un cés bun, amin.

www.dacoromanica.ro

TRECEREA OLTEȚULUI

D-luĭ Gr. N. Manu, *ommagiŭ.*

Un șir de caĭ la o trăsură cu zonturĭ, vremea vechiă, nópte și marginea Oltețuluĭ. Pe mallul din potrivă, printre copacĭ, printre pomĭ roditorĭ desformațĭ de întunerec, satul Balș. Ceva maĭ sus, pe déll, un turn de biserică, din, care sunnetele desnădejduite ale clopotuluĭ alleargă vijelióse peste luncă. Țĕrrani toțĭ sunt pe mallul rîuluĭ ce s'a vĕrsat din déll în déll. Focurĭ se apprind sub rîpă, de-a-lungul. Trăsura a stat cât-va oprită. Ceĭ dinnauntru, aŭ coborât gémurile, și printre vênt și plóĭe, aŭ vorbit cu surugii. Câte treĭ țiceaŭ că nu pot sĕ trécă, că merg la mórte sigură, dér căllĕtorul, fire seméță și aspră, le-a făgăduit banĭ, 'ĭ-a amenințat, și 'ĭ-a silit sĕ intre în apă. Douĭ călărețĭ, cari urmaŭ trăsura aŭ dat vestea în sat. Cu micĭ cu marĭ, aŭ eșit attuncĭ toțĭ țĕrrani, în frunte cu popa, și la biserică, clopotul bălăngănește vijelios, sunnă și rĕsunnă de urlă déllul. Caii, aprópe

www.dacoromanica.ro

de cum s'aŭ băgat în Olteț, aŭ dat în not. Trăsura, luată de apă, e tîrrâtă. Surugii, luptă cu mórtea, plesnesc din bice, scot chiote lungĭ. De pe malurĭ, alte chiote le rĕspund... Cai înnótă, trăsura plutește, plóĭa se vérsă cu găléta. Apa a intrat de mult înnauntru. Bărbatul începe a fi îngrijit și a se căi de ce a făcut. Soția luĭ, 'șĭ-a ridicat copii pe genuchĭ, îĭ mângăĭe, caută sĕ-ĭ reasigure, dér din când în când, se uĭtă pe gém afară, și spăĭmêntată de curgerea turbure, de bolboroși spumoșĭ, îșĭ perde cumpĕtul. Dér ea, nu ḑice nimic, și se rógă luĭ Dumneḑeŭ călduros, sărută mereŭ o iconiță de aur. Chiotele surugiilor, plesnirile de bice, se îndesesc, și de pe mall, alte plesnirĭ și alte chiote, — aceste maĭ dese, maĭ jalnice și maĭ tarĭ, — âmplu vĕḑduhul, înputernicesc pe caĭ, înbărbătéză ânimile. Cu tóte astea. luată dinapoĭ de apă, trăsura tot se duce la valle și caii tot înnótă, rĕsuffiă greŭ pe nărĭ, mișcă urechile, — eĭ oppintindu-se într'o parte, pe când, vechia hărăbaie ce pare a se lăsa maĭ greŭ, trage într'alta. Patru înaintașĭ, slăbesc cu totul, sunt gata sĕ se înnece. Surugiul care se află pe unul, îșĭ face semnul cruceĭ, taĭe șleaurile de la calul sĕŭ cât și de la ceĭ-l-alțĭ treĭ, și câte patru, cu el cincĭ, se duc în jos pe Olteț, spre a maĭ eși la mall orĭ spre a nu maĭ eși, — Dumneḑeŭ scie. În

www.dacoromanica.ro

vremea asta, ţĕrrani allérgă pe sub rîpă, clopotul sunnă tot maĭ tare, popa 'şĭ-a pus odăjdiile. Dér tocmaĭ când se arétă că nu maĭ e scăpare, rótele încep sĕ ésă din apă, caii nu maĭ înnótă, urcă dintr'o ultimă oppintire pe un prundiş, şi zapciul care audise şi el de primejdie şi aştepta pe mall îşĭ frécă mânile de mulţumire... Vel-clucerul, clucerésa şi copii se daŭ attuncĭ jos, ér el le uréză bună sosire.

www.dacoromanica.ro

CAII NEGRI

Luĭ Manoël Slătineanu.

Lume din lume la şosea. Vodă-Cuza trece cu trăsura pe sub teii înfloriţĭ. Cucónele sunt în numĕr mare. E Maiŭ şi sunt în rochĭ subţirĭ. Ale unora sunt de tarlatan cu volane micĭ mărginite cu panglicuţe verdĭ séŭ albastre; ale altora sunt de gaz de matase pe transparente colorate, orĭ de grenadină négră cu corsagiul înveselit de purpura apprinsă a câte uneĭ rose... Pălăriile le sunt încărcate cu viorele, cu micşunele, cu bobocĭ de trandaphyrĭ. Se schimbă ḑîmbete şi salutărĭ. Trăsurile merg încet séŭ iute, dér tóte sunt luxuóse şi pe tóte le înfăşóră nuorul de veselie şi de orgoliŭ al Domnieĭ pămêntene. Pe sub alee, salcâmi şi teii ning zăpadă înflorită. Fustele scrobite,— se află cucóne carĭ pórtă pe sub rochĭ câte douĕ-spre-ḑece, — fâşeĭe, le denunţă attenţiuneĭ. Consuli toţĭ, demnitari Statuluĭ, se întrec în lux, appar în faitóne,

www.dacoromanica.ro

în carete, și dispar — fulgerațĭ de schinteierile fireturilor,—carĭ singurĭ, carĭ cu soțiile...

Dér éttă o trăsură și maĭ strălucită de cât celle-l-alte. Este a ministruluĭ de rĕsboiŭ. Vizitiul și fecĭorul pórtă livrele aprópe ca celle Domnescĭ: Frac verde galonnat cu argint, jiletcă roșie cu nasturĭ de bronz, pantalonĭ de catifea roșie, scurțĭ,—ghetre galbene încheĭate cu sidefurĭ. Caii sûnt iuțĭ și zăbalele lor de argint zăngănesc musical. Capetele 'șĭ le țin în pămênt și fug. Trapul le este reppede Cómele le flutură lucióse ca péna corbuluĭ. Códele 'și le têrrăsc aprópe în pulverea drumuluĭ. Copitele lor lustruite și văcsuite aŭ reflexe metalice. Și de sus pĕnĕ jos sûnt negri. N'aŭ nicĭ o pată albă. Eĭ par nisce caĭ aĭ întunericuluĭ,—sûnt tocmaĭ precum îĭ căutase commandantul oștireĭ și al mareluĭ Ștab Domnesc. Toțĭ îĭ admiră.

Când trăsura se opresce la rondul al duoilea, chiar Vodă trămite un adjutant sĕ-l întrebe de la cine i-a luat și cât i-a plătit. Cincĭ-sute de galbenĭ, attuncĭ, treceaŭ de la o mână la alta cu ușurință. —Pe atât îĭ cumpĕrase.

Dér cât se trudise pĕnĕ sĕ-ĭ aibă. Găsise cu douĕ lunĭ înainte, la acellaș gémbaș, nisce caĭ la fel cu aceia, de o mĕsură cu eĭ, tot așa frumoșĭ și tinerĭ, maĭ eftinĭ chiar cu o sută galbenĭ. Dér ce folos?

www.dacoromanica.ro

Nu-ĭ plăceaŭ fiind-că eraŭ roibĭ. Ce căuta, ce vrea, eraŭ caĭ negri ca abanosul.

Gémbaşul, înţellesese acésta de la ântêia vorbă şi fără sĕ stăruiască de prisos sĕ-şĭ trécă roibi, îl rugase sĕ maĭ aştepte : o sĕptĕmână, douĕ, treĭ... Şi aşa, trecuseră douĕ lunĭ. Când ênse nerăbdarea muştereului sĕŭ ajunsese la culme,—caii fură descoperiţĭ la moment. Şi eĭ eraŭ negri cum îĭ dorea, tinerĭ şi iuţĭ cum îĭ închypuise. Ba ce este maĭ mult : nu eraŭ pestriţaţĭ cu un singur fir de pĕr alb. Sĕ-l fi căutat cu lumînarea nu-l găseaĭ. Eraŭ adevĕraţĭ copiĭ aĭ întunericuluĭ. Besna de pe eĭ era ca a Iaduluĭ şi luciósă ca o oglindă. Cum era sĕ maĭ stea la cumpănă commandantul mareluĭ Ştab Domnesc şi al ósteĭ, ministrul trebilor de la rĕsboiŭ ? De mult îĭ dorise, şi acum îĭ vedea în pĕr şi în óse dinaintea ochilor. Pe lângă acésta, ce însemnaŭ cincĭ sute de galbenĭ ? Nu vênduse el, — abia treĭ sĕptĕmânĭ trecuseră de attuncĭ, — o pădure de pe una din moşiile sélle zestrale şi ḑece miĭ de gălbenaşĭ nu-ĭ ḑîmbeaŭ, calḑĭ şi próspeţĭ, ferecaţĭ şi zimţuiţĭ, de câte orĭ îşĭ deschidea sertarele de mahon ale scrinuluĭ ? E drept că făgăduise soţieĭ sélle sĕ ia cu dênşi o casă. Ênse, tot stricase din eĭ vre-o douĕ sute.

Adică de ce n'ar maĭ lua cincĭ sute ? Cu ce-ĭ rĕmânea, tot era sĕ scótă casa pentru a căreĭ

www.dacoromanica.ro

cumpĕrătóre intrase în vorbă. Ancĕ nicĭ nu-ĭ trebuia atât. Caii fură cumpĕrațĭ. Dér el tot nu scóse bani sĕ-ĭ dea pĕnĕ ce nu închină maĭ întêiŭ rĕmășița, jurându-se pe crucĭ și Dumneḍeĭ că n'o s'o maĭ attingă, — vorbă sĕ fie. Iĭ cercase maĭ întêiŭ la cabrioletă. Offiçerul sĕŭ de ordonançă, căpitanul Lizu, iĭ căutase dupe dinți, iĭ inspectase la unghiile piciórelor, la códă.—In sfârșit, eșiseră bunĭ, bunĭ de tot, și acum, stăpânul lor, maĭ ales că și luĭ Vodă iĭ deteseră în ochĭ, era cu dreptul mêndru de eĭ.

Dér éttă că, de unde era ḍi cu sóre, un nuor coprinse o parte a ceruluĭ, ivit nu se șcie de unde, — nuor de véră, și acest nuor se sparse într'o plóie repede. In clipă, coșurile de la trăsurĭ se ridicară, burdufele se puseră, și fuga începu.

Calésca ministruluĭ fugea ca și ale cellor-l-alțĭ muritorĭ. Ce sĕ veḍĭ ênse? Caii de la dênsa se osebeaŭ de aĭ tutulor. De unde fuseseră negri corb, acum eraŭ portocaliĭ, albaștri, de tóte feçele, numaĭ negri nu maĭ eraŭ. De pe ḍênșĭ curgeaŭ nișce zóie cumplite. Lumea, cât iĭ vedea, rîdea cu hohot; Vodă chiar, iĭ băgă de sémă și bufni.

Commandantul mareluĭ Ștab Domnesc, șeful oștireĭ, fu singurul care sĕ nu rîdă. Se ghemuise în fundul trăsureĭ și când ajunse acasă, și când

www.dacoromanica.ro

îșĭ dete séma și maĭ bine de adevĕr — cănéla se ștersese și caii rĕmăseseră roĭbĭ... eraŭ tot ceĭ pe cari îĭ vĕḑuse cu douĕ lunĭ înainte. — Dupe ce sparse câte-va gémurĭ și dupe ce trânti câte-va ușĭ de se sgudui casa din temelie, porunci caraulelor de prin curte sĕ-ĭ adducă pe gémbaș pe sus. Dér el era din Odesa și o tulise din ajun.

Maĭ târḑiŭ, rîse și commandantul mareluĭ Ștab Domnesc.

www.dacoromanica.ro

DIN CARNETUL UNUI DESERTOR

26 Auguzt, 7 ½ ore a. m.— Alaltăerĭ diminéța am trecut Dunărea. Smuls dintre aĭ meĭ, a trebuit sĕ merg de nevoie. Convoiul din care fac parte, se îndréptă în direcțiunea Plevneĭ. Soldați, cu pași mecanicĭ, cu ochi morțĭ, se apropie dobitocește de primejdie. Printre ofițerĭ, ceĭ tinerĭ de tot se arétă maĭ enthusiaștĭ. Eĭ par a crede că a muri pentru țérră este détorie și glorie.

9 ore și ½ a. m.— Lătrările salvelor de pușcĭ, ale focurilor de plutóne, încep sĕ se audă. Bubuirile tunurilor îșĭ încrucișézá sunnetele. Câțĭ-va locuitorĭ ce întêlnim, ne spun prăpastiĭ. Credința lor, este că Turci vor fi biruitorĭ. Unul din ofițerĭ vĕdêndu-ĭ coprinșĭ de gróză, voiesce sĕ-ĭ înbărbăteze, cum s'ar dice sĕ le ridice moralul.

— Ce, nu vĕ e rușine sĕ fugițĭ? N'o sĕ murim toțĭ odată?

www.dacoromanica.ro

— Apoĭ de, Domnule, așa o fi, rĕspunde un moșnég, scărpinêndu-se în cap, dér de ce sĕ murim cu ḑile ?

Și ţĕrrani îșĭ urmează drumul spre Dunăre.

Acest „de ce sĕ murim cu ḑile“, al moșnéguluĭ, n'a mișcat pe nimenĭ, ênse pe mine mĕ pune pe gânduriĭ.

12 ore.— Lovirile de tun nu se maĭ aud cu tóte că ne apropiem de Plevna. Ênse, cum ne oprim isbucneșce dintr'un nuor de praf o răpăire de caĭ ce allérgă către noĭ și sosește val-vârtej, înpreună cu căruţele „Cruceĭ Roșiĭ“.

Dómne, Dumnezeule.—De sub coviltirile lor nu se ridică de cât gemete sfâșietóre. Când trăsurile trec pe dinaintea nóstră, presintăm armele ca un singur om. Intr'una din elle, zărim lungit pe pe un băiat ca de vre-o 22 de anĭ. El e galben ca mórtea și are douĕ decoraţiĭ pe pept.

Unde-ĭ rănit, întrébă căpitanul nostru.

— Sĕ trăiţĭ, domnule căpitan, un obuz i-a luat amêndouĕ piciórele.

Și trăsura cu băiatul fără amêndouĕ piciórele și cu douĕ decoraţiĭ pe pept, trece.

27 August, 8 ore séra. — Detașamentul nostru a sosit de erĭ, și generalul, dupe ce ne-a trecut în inspecţie, ne-a spus câte-va cuvinte fórte bine simţite, ér la urmă, înconjurat de statul sĕŭ ma-

www.dacoromanica.ro

jor, a reintrat în baraca de scânduri în care și-a stabilit cuartierul. Peste un sfert de oră, eŭ și un alt soldat, am fost trămiși sĕ schimbăm sentinelele de la ușa baraceĭ.

Generalul prânzea înconjurat de statul sĕŭ major.

Pe la treĭ ore, sentinele nouĭ aŭ venit sĕ ne înlocuéscă, ér pe la patru, colonelul, ne-a scos în front și ne-a cetit o poesie rĕsboĭnică pe care d. Alexandri a scris'o la moșia sea Mircești. Cuvintele de *dor* și *șoĭmĭ*, ne-aŭ âmplut auḑurile în timp de câte-va minute.

29 August, 10 ore a. m. -- Tot ce am vĕḑut erĭ nu se póte spune. Văille, déllurile, albia apelor, sunt pestrițate de cadavre. Membre sburate de ghiulele zac peste tot, colea câte-un picior, dincóce o mână.

Londra, 20 Octomvrie. — In ḑiua de 30 August, colonelul, ne-a addunat o-dată cu vĕrsatul ḑĭorilor și ne-a spus că césul hotărâtor a sunnat, că trebuie sĕ murim pentru ţérră pĕnĕ la cell din urmă român. (Dér attuncĭ?...) Că, décă vom și sci sĕ murim, numele nostru nu va fi uĭtat, că ne aștéptă gloria și că sĕ ne facem demnĭ de Mihaiŭ Vitézul și Ștefan cell mare.

Preda, un soldat voĭnic, a eșit din front și a spus colonelului, că sĕ trăiască, dér că are copiĭ

www.dacoromanica.ro

acasă, şi că cine o sĕ îngrijéscă de dênşi décă o muri el.

— Va sĕ ḑică cuteză sĕ 'mĭ spuĭ că eştĭ un laş, a fost rĕspunsul colonelului. Apoĭ, a poruncit sĕ 'l pună la asalt în celle întêiŭ rânduri.

Şi printre domni ofiçerĭ, nu se maĭ auḑea de cât „ţérrră", „glorie", „onóre militară".

Preda ênse, mĕ întreba că ce este laş? Ér décă 'i-am spus că laş va sĕ ḑică fricos, a stat de s'a gândit ce s'a gândit.

— Apoĭ, ce sĕ ḑic, 'i-a fost rĕspunsul, de frică, mi-e frică, că de mórte cum sĕ nu ţi se facă pĕrul măciucă?

Mirat, nu 'ĭ-am maĭ ḑis nimic, dér el tot nu m'a lăsat în pace:

— Dér bine, domnule, da' de băttut, de ce ne battem?

Intrebarea luĭ 'mĭ-a dat de furcă, cu tóte astea m'am cercat sĕ-ĭ lămuresc treburile.

— „Ţéra", „Onórea militară", „Gloria".

Preda ênse, s'a dus mişcând din cap, şi când s'a dat semnalul attaculuĭ, ia-ne, pe Preda şi pe mine, de unde nu eram.

Cum s'a întêmplat lucrul e complicat. Tot ce mĭ-adduc aminte, este că, cu cât se apropia césul hotărât, cu atât mĕ simţeam coprins de o nelinişte maĭ mare. O tremurare nervósă mĕ scu-

www.dacoromanica.ro

tură în sfârșit din creșcet în tălpĭ. O sudóre rece mĕ trecu. Ânima începu sĕ'mĭ battă în așa chyp în cât credeam că ea are sĕ-mĭ sară din pept. Têmplele îmĭ svîcneaŭ. Revedeam copilăria mea, pe mama și pe tata. Imĭ reînfățișam strădania pe care o pusesem pentru a studia: ducerile la lyceŭ, pe ger, pe plóie, pe zăduf: clasele pe carĭ le cucerisem oră cu oră și dĭ cu dĭ: examenul de bacalaureat, acéstă culme la care ajunsesem conjugênd pe „tipto, tiptis, tipti, tiptomen, tiptete, tiptusi“: speranțele mele, aspirările mele, tot ce fusese în mine viu și nălucitor. Și ideea de a mĕ jertfi pentru țérră, nu mĕ încălțea. „Onórea militară“, mĕ lăsa rece. Gloria de a face parte dintr'o hecatombă cât de colosală, fie chiar pentru a înzestra Europa cu un regat noŭ, îmĭ mărmurea piciórele, îmĭ lega brațele, îmĭ paralysa limba. Mintea mea ênse rĕmânea liberă, înprejurările o ridicaŭ: o clipire îmĭ fu de ajuns, ca sĕ'mĭ daŭ séma despre întréga falșificare a educațieĭ omenescĭ, îndreptată cum este în potriva simțirilor naturale.

Eĭ da: Imĭ era fricĕ și nu-mĭ era rușine că îmĭ e fricĕ. Ceva maĭ mult: Chĭar astă-dĭ, când mĕ aflu la adăpostul distanțeĭ ce am pus între mine și lauri câmpuluĭ de bătaie, vitejia conștientă a soldatuluĭ ce se duce sĕ móră, mi se pare

www.dacoromanica.ro

un sentiment de demență, folositor guvernelor și thronurilor, dér îngrijitor pentru starea intellectuală a omenireĭ, cas de hysterie eroică, ce ar trebui sĕ attragă asupra-ĭ tótă băgarea de sémă a specialiștilor.

Sĕ ne închypuim în adevĕr, că toțĭ soldați unuĭ stat attacat ar face ca mine. S'ar întêmpla alt ceva, de cât că statul năvălitor și-ar întinde granițele ? Și apoĭ ?... Un thron, un guvern și o firmă maĭ puțin. Décă voiŭ lărgi acum cadrul, hypoteseĭ, Europa, ér maĭ la urmă lumea întrégă ar ajunge sĕ nu maĭ întocmească de cât o singura națiune.

Și décă tot se ține la „Imperiĭ", care altul ar fi maĭ frumos de cât cell al „Omenireĭ" ?

Paginele din carnet se sfârșesc aci.

www.dacoromanica.ro

INTRE COTEŢE

www.dacoromanica.ro

INTRE COTEŢE

Casa luĭ Pandele Vergea, nu era despărţită de centrul oraşuluĭ de cât prin cincĭ-spre-ḑece minute de âmblet. Cu tóte aceste, isolată de sgomot prin tăcerea uliţeĭ coborâtóre în culmea căreia domnea, prin locurile virane ce se deşelaŭ la valle de-a drepta şi de-a stînga căieĭ cenuşată de praf, prin nemeţi de verdéţă aĭ Cismegiuluĭ, tihna ţĕrrănéscă ce o înfăşura ĭĭ era turburată rar. Clădire vechiă, cu pridvor de scânduri sprijinit pe stâlpĭ de lemn, cu coperiş de şindrilă a căruĭ strașină ĭĭ adăpostea pridvorul şi ferestrele, dênsa, îşĭ da uşile de perete înainte de a se crepa de ḑiuă.

Curtea, — câmpie în miḑlocul oraşuluĭ, ca la un semnal aşteptat, începea ´attuncĭ sĕ cutcuruzéscă, măcănea, gîrăia, lua auḑurile, într'un cuvênt, însuffleţea înprejurimea cu sute de glasurĭ. Pandele, sculat cu nóptea în cap, urma dupe puçin,

www.dacoromanica.ro

și, de pe scaunul pe care se aședa în pridvor, găurea negura potopită încĕ de-asupra curței cu ochiul roșiu al țigăreĭ sélle, aspira cu simțurile dilatate monotonia ce 'l ocolea, întunecimea de pe pământ, zarea nehotărîtă ce începea sĕ spălăcească un petec de cer. Ca și cum ar fi voit sĕ grăbéscă sosirea ḑileĭ, cocoși turcescĭ, întovărășeaŭ eșirea afară a luĭ Pandele cu băttăĭ din aripĭ. Trîmbițările lor răpciugóse spărgeaŭ atmosphera. Eraŭ famfare triumphale în cari, diezurĭ și bemoluri se amestecaŭ precipitat, eraŭ cârcăirĭ de găinĭ gâlcevitóre, cloncăniri de cloșcĭ nevrosate pe ouĕ îndĕrĕtnice, glasurĭ posomorâte, sunnete limpeḑĭ, babylonie! Dér Vergea n'apuca sĕ 'și bea cafeaua ce i se adducea de Marghiola, dădaca, pe al căreĭ mânĭ crescuse de se făcuse om de 35 anĭ, că petecul de cer spălăcit se schimba în brazdă gălbuie înseilând în tótă întinderea lor vĕḑduhurile orientale, lărgindu-se și înprumutând ḑĭorilor roșéța lor delicată de trandaphyrĭ anemicĭ.

Sub déll, orașul, înnecat de întunnerec, se lăbărța deșirându-se printre încrucișările luĭ de felinare, suia către înălțimile pieței theatruluĭ, se cocoța pe déllul Spireĭ, pe urcușurile Mitropolieĭ, ondula de la apus la rĕsărit cu aceiași năvală uriașă. Casă cu casă, și uliță cu uliță, Bucureștĭ, păreaŭ că se înbrâncesc înainte pentru a intra maĭ

www.dacoromanica.ro

grabnic în fășia de lumină orizontală a ḑileĭ. Clădirile, cu ânghiurile șterse, cu coperișurile vălmășite, luaŭ apparențe bizare și allergaŭ către depărtărĭ ca nișce marĭ thalase de besnă. De-asupra lor, theatrul într'o direcțiune, spitalul militar într'alta, pluteaŭ cu proporțiunĭ de vapóre neměsurate. Ultimele becurĭ de gaz ce se închideaŭ scurtaŭ în sfârșit depărtarea dintre nălucă și nălucă și, înpreunându-le într'un singur corp de negură convulsionnată, îl culca la urmă, inform și colosal, peste dóllurile și văille nivelate, peste București mistuiți din faça pămêntuluĭ.

Cu tóte aceste, diminéța luând în stăpânire marginea de capitală ce i se afla în drum, pîclea albicióșă a evaporărilor pământescĭ, străpunsă pe locurĭ de turnurĭ și clopotnițe, se înpingea deasupra întunereculuĭ rărit. Opacitatea condensăreĭ aburóse se subția, formele se re-întocmeaŭ, în cer pornea sĕ curgă o Dunăre albă cu lățiri nețĕrmurite; ce fusese umbră se făcea lumină; colórea asvârlea peste tot însuffleția eĭ, tivea rĕsăritul cu vișiniŭ, trăgea de-a lungul norilor dungĭ roșiĭ și înflăcărând adâncimele eclipticeĭ solare, le păiejena cu poleielĭ.

Către fundurile curțeĭ, rĕmășița de spoiegélă înnecăcióșă ce apĕsa învelișurile triânghiulare ale uneĭ serĭ de cotețe, se punea în mișcare, se lăsa

www.dacoromanica.ro

tot mai jos și sdrențuindu-se de ghimpi scaieților, se înghesuia de a lungul garduluĭ cu ondulațiunĭ moĭ. Acea ultimă răgușélă a oxigenuluĭ, măturată în sfârșit de pretutindenĭ, se absorbea evaporată în albéța dimineței și aerul îșĭ recâștiga limpedițiunea albastră. Dintre gémurile caseĭ, celle carĭ priveaŭ spre rĕsărit, se sângeraŭ, ér în cer, un incendiŭ de roșiŭ arḑĕtor și de galben cald, urca, isbucnea larg și triumphător. Norĭ, polichromĭ, se tigheleaŭ cu pembe. se rostogoleaŭ către miaḑă-ḑi, bizarĭ în conture și colorărĭ, serĭ și câte-o-dată antropomorphĭ, vĕrgațĭ cu aur pe funduri liliachiĭ. Uni, maĭ vecinĭ cu stacojelile ce se vĕrsaŭ în spațiŭ, se înnecaŭ în elle și vîlvoraŭ; dér ceĭ carĭ urcaŭ către zenith și coboraŭ de acolo către apus, hârșeaŭ regiunile superióre ale atmosphereĭ cu albețĭ nemaculate.

Pandele, în miḑlocul cotețelor sélle semĕnate în curte cam din întêmplare, appărea attuncĭ, în deplina lumină a ḑileĭ, spelb și slab, cu piciórele lungĭ, cu bustul cocârjat, cu gîtul înpins înainte.

Intârḑiat de somn, manifestările sgomotóse cu cari păsĕrimea sea domestică îl priĭmi într'o asemenea diminéță, se schimbară, la deschiderea cotețelor, în adevĕrate ovațiunĭ. Vergea nu se simțise nicĭ o-dată atât de fericit... Puicĭ albe, pestrițe, galbene, porumbate, îl înconjuraŭ. Găinĭ, moțate,

www.dacoromanica.ro

între cari, câte-va negre ca péna corbuluĭ dér cu creste roșiĭ ca sângele, năpădeaŭ afară. Cocoși communĭ și turcescĭ, aceștia încălțațĭ și făloșĭ; gâștĭ lățóse, cu ciocul de colórea morcovuluĭ, cu pene cârlionțate; curcĭ negre-verdĭ și curcĭ aprópe albe; curcanĭ, cu rățoielĭ în gușă, mânioșĭ pe roșul ce da foc ceruluĭ; claponĭ, păunațĭ cu verde închis, cu auriŭ, cu fața schimbăciósă a guseĭ de porumb; rațe de casă și rațe leșescĭ, se năpusteaŭ din tóte părțile, se înghesuiaŭ. Gîrrăirile și cutcurezările, măcănirile și cârcăielile, cutcudaciurile nesfârșite ale găinilor sculate de pe cuibare, turburaŭ vecinătatea. Vergea, înconjurat de curcanĭ și cocoșĭ, general, în miḑlocul statuluĭ sĕŭ major, sub înviorarea adierilor, înmagazina prin toțĭ pori, fericirea din rusticitatea vieței sélle.

Dér ovațiunile galinacee, în loc sĕ scadă, îl înfășuraŭ. Elle se ridicaŭ ascuțite și spartigóse, séŭ, risipite și confuse, turburaŭ aerul cu note stinse. Platoul întreg căḑut sub imperiul vălmășieĭ de sunnete, se câmpenea. Curtea se prefăcea în câmp de bătaie. Asaltațĭ de găinĭ, de gâștĭ, de rațe, curcani și cocoși perdeaŭ terrenul. Dênșĭ, înlocuițĭ treptat înprejurul stăpânuluĭ de stratele inferióre ale lagĕruluĭ permanent, protestaŭ. Pandele, sufferea attuncĭ o năvala fără séměn și, nemaĭ putênd s'o pridideascâ, naufragia în miḑlo-

www.dacoromanica.ro

cul gâscelor ce-l apucaŭ de pantaloni, în vreme ce puicele, i se agățaŭ de haine, îi ciocăneaŭ vêrful ghetelor.

Cu găinĭ pe umeri, cu gâștĭ pe spinare, omul, nu maĭ știa unde sĕ-și dea capul... Ar fi vrut sĕ intre în pământ numaĭ sĕ se facă nevĕdut, atât era de isbit în față și înapoĭ de vallurile mereŭ înnoite ale dragosteĭ domestice de paserĭ grase.

Ense Marghióla, urmată de cloștĭ cu puĭ abia eșițĭ din ghióce, dichisită și cu bariș conabiŭ la cap, începea sĕ adducă taĭnul obicinuit. Bóbele portocaliĭ de porumb, și grăunțele auriĭ ale meiuluĭ, asvêrlite cu mâni pline răpăiaŭ și țêrrăiaŭ ca o plóie cu sóre.

Nins de fulgi ce i se agățaŭ pe haină, bustul luĭ Vergea re-appărea atunci de-asupra legiunilor de capete dér pentru a se re-apleca și a se re-înălța... Banițele, adduse una dupe alta, se goleaŭ... O parte din băttătura curțeĭ, gălbenită sub bóbe, centralisa ciocănirile pripite. Gîștele, sîsăiaŭ ca sĕ depărteze de elle pe curcanĭ. Cu tóte aceste, în pofida belșuguluĭ, dênși zoreaŭ sĕ'și âmple gușile cu fonduri de reservă și se apropiaŭ de merticul cellor-l-alte paserĭ. Bibilicele, eșite din cotețe tocmaĭ la urmă, âmpleaŭ de géba curtea cu strigătele lor de: «pĕcat! pĕcat! pĕcat!» Cine era maĭ tare îșĭ făcea și de acea dată partea cea

www.dacoromanica.ro

largă. Puii, pirpiriĭ şi golaşĭ, călcaţĭ în picióre, scăpaŭ cum puteaŭ. Cloncănirile desnădejduite ale cloşcelor rĕsunnaŭ în direcţiunĭ oppuse. Cocoşi se apucaŭ de cu diminéţă sĕ încoţopenéscă puicile prin bălăriĭ. Una, tênĕră de tot, luată la scrivelĭ de cell maĭ craidon. se refusa. Călcarea fecundatóre, în sĕvêrşirea eĭ silnică, revolta cu asprimea eĭ, sexualitatea fecĭorelnică, ér glasul puiceĭ, sub vijelia simţuallă, se făcea gutural...

In vremea acésta, sórele ce rĕsărea, schimba cerul într'o baltă de aur fusionnat. Coperişurile de tinichia ale caselor, îngălbeneaŭ, scăpăraŭ licăriri vesele, îşĭ trămiteaŭ, unele altora, săgeţĭ nălucitóre. Atmosphera, prăfuia de-asupra Bucurestilor, pulverĭ diamantate. Crucile de pe biserică fulgeraŭ. Gémurile de la sute de ferestre se prefăceaŭ în plăcĭ de topaz. Colorile mórte înviaŭ în aer, pe ziduri şi pe frunde. Deja, în apropiere, penumbra tremurătóre a pomilor păta cu sdrenţuĭelĭ cenuşiĭ galbenul jigărit al clădirilor, séŭ îndulcea albéţa âncĕ próspĕtă a varuluĭ. Din pórta caseĭ, uliţa, desmormêntată cu deşĕvârşire de sub întunerec, se repedea printre destrăbălările gardurilor ce o mărgineaŭ, rustică şi colorată în verdéţa blondă a Cişmegiuluĭ. De-a drépta eĭ, celle douĕ-treĭ cârcĭumĭ în paiente, zidite cam într'un peş, se deşteptaŭ. Băeţi, cu pĕrul stuf, cu ochi

www.dacoromanica.ro

păiejenaţi, se întindeaŭ în prag, baie luată în albăstrimea atmosphereĭ ce avea sĕ'ĭ facă flăcăĭ ţepeni: apoĭ, re-încingênd şorţul verde, clăteaŭ litrele coclite, gîlgăiaŭ câte o cinḑécă de ţuică, se căptuşeaŭ cu câte un basamac pentru a se re-apuca de trébă, meremetisiţi, — nouĭ.

Dér un trăsnet de aur isbi coperişul uneĭ clopotniţe vecine, o înfăşură într'o încolăcire gloriósă, alunecă pe coperişurile caselor din valle şi apprinse gémurile ferestrelor şi ale felinarelor cu scânteieriĭ de „mica". Bucureşti, atâţia câţi se zăreaŭ de acolo, se re-întregeaŭ uliţă cu uliţă. Asudarea pămêntuluĭ se tot retrăsese, ér sórele, arhi-ânger al spaţiurilor ce făcuse ḑiuă peste oraş cu un singur ḑîmbet din lumina sea Dumneḑeiască, rĕsărea gygantic între spărtura déllurilor.

Paserile, sfârşiseră sĕ'şi mănânce merticurile, şi âmpleaŭ, cîrduriĭ-cîrduriĭ, curtea cu porţile închise. Parte din elle, grase, se tolăneaŭ sub câţiva duḑi, pe lângă cotețe, peste tot pe unde sciaŭ că vor fi ajunse de umbră; dér cea-l-altă parte, în pisma îngrijirilor şi dragosteĭ luĭ Vergea pentru elle, se arĕta nemulţumită. Curtea nu le maĭ încăpea. Se simţeaŭ la strêmtul lor, — îşĭ ḑiceaŭ că sunt întemniţate. Puteaŭ óre, addunate la un loc în aşa numĕr şi de atâtea némuriĭ, sĕ se simtă fericite? Apoĭ, nu cum-va, gogeamite răţoĭ, goş-

www.dacoromanica.ro

gogea curcanĭ, păunĭ protipendarĭ, gâșce capitoline, claponĭ superfinĭ, toțĭ coconĭ și cocóne de bun ném, eraŭ sĕ suffere vecĭnic umilirea de a'șĭ da cotul cu mojicĭ și mojice, cu găinĭ de tîrg și cu cocoșĭ de sate, nagode și pocițurĭ cari le făceaŭ ḑile fripte și cari se înmulțeaŭ înprejurul lor adĭ cu una, mâne cu ḑece?

De! De! O gândi ce-o pofti Musiŭ Vergea, dér lucrul nu maĭ putea sĕ mérgă... Nu e vorba, dumnéluĭ s'o fi așteptat și la recunnoscință pentru ale câte-va bóbe de porumb ce le asvêrlea, — ênse, — slobod! voia la dumnéluĭ... Și «gâr» și «clonc», «cut-cut» și «câr-câr», așa cugetaŭ séŭ părea luĭ Pandele că cugetă naltele straturĭ ale aripateĭ sélle domesticității... De întristat, dênsul, se întrista, dér tot de-odată, le da și dreptate..... Cu tóte aceste, el, Pandele, în ce era de vină? Nu se rugase de Nichiforescu, prietenul și advocatul luĭ, âncĕ de o sĕptĕmână, sĕ'ĭ maĭ găsească ceva banĭ? In sfârșit, ce este și maĭ mult, nu se hotărâse sĕ'șĭ vêndă pĕnĕ și petecul de moșie părintéscă ce'ĭ maĭ rĕmăsese? Și, o-dată moșia vêndută, nu'șĭ pusese în gând sĕ'șĭ cumpere locul de din valle al luĭ Năstăsachie cârciumarul, — un ticălos ce se apucase de politică! — și sĕ lărgéscă curtea cu el? Ho! ho! Ce summă de cotețe nouĭ avea sĕ mi'țĭ trântéscă? Și cât de în

www.dacoromanica.ro

larg și de mulțumite îĭ vor fi păsĕruĭcele luĭ, — drăguțele luĭ de gâsculițe și mêndruți luĭ de păunași? Ho! Ho! Dér cocoșeii luĭ, găinușele și puiculițele? Bibilicele și curcănași? Toți și tóte — că, veḑĭ! așa era el, — la adică, scia sĕ facă jertfe dér se păzea sĕ se addune cu desmeticĭ. Sĕ'l feréscă Dumneḑeŭ de una ca asta. Auḑĭ! Omenĭ carĭ îșĭ tócă averea cu cărțile, cu birjele, cu kie furile, cu nĕsdrăvăniile din fundăturile pasagiuluĭ, de la Puțu-Spătaruluĭ... «Nu, zĕŭ!» Cuminte se născuse și cu minte avea sĕ móră, în casa luĭ, în patul luĭ, între gâșcele și puicele luĭ, ca un om cinstit, ca un om cum se cade, de ispravă tóta viața,—de ispravă pĕnĕ la sfârșit.

Sórele ce se tot urcase domnea acum în crescetul ceruluĭ.

Musculițe, muiate în veselul aer al primăverei, daŭ ocol unuĭ dud. Era o horă întinsă printre fire de betélă. Aripĭ, străvĕḑĕtóre și azurii se amestecaŭ cu aripĭ opace. Căptușéla apendicelor sburătóre înpărțea licăririĭ, ochi musculițelor ce se mĕnaŭ cu gămăliĭ tencuite cu roșu stins, când se urmăreaŭ în ocolire, se înfocaŭ, și tóte, sbîrnăiaŭ zîzăiaŭ, se domoleaŭ la umbră, se agittaŭ la sóre.

Vergea, care mâncase de amiaḑĭ, îșĭ isprăvise mămăliga și feluritele zarzavaturĭ cu carĭ se hrănea și încredințându-se că prietenul sĕŭ Nichifo

www.dacoromanica.ro

rescu n'are sĕ se ivéscă, se hotărâse sĕ ésă prin tîrg dór de o da de dênsul. Iĭ cam ghiorlăia pântecele, dér carne n'ar fi mâncat sĕ'l taĭ. Ouĕ și lapte, mâncase câtă-va vreme, când — într'o ḑi, — îșĭ detese séma că laptele e trebuincios viţeilor; cât despre ouĕ, — atâtea găinĭ perdute câte ouĕ mâncate.

Vergea, plecă de acasă îngrijit, aprópe posomorât... Aŭ era sĕ'șĭ lase paserile sĕ'ĭ móră de fóme? Și cu pasurĭ largĭ, scurta drumul dintre Schitu-Măgureanu și piața Theatruluĭ. Din nenorocire, cu cât înainta, se îndesèa și mulţimea. Fie că era Duminecă și ḑi de primă-véră, fie că era altceva, chypurĭ ce se vĕd rare-orĭ pe podul Mogoșóieĭ, mitocănime, femeĭ, bărbaţĭ, — ţérranĭ chiar, — mișunaŭ.

Când fu sĕ apuce în Lipscanĭ, nu maĭ putu sĕ străbattă. Pantalonĭ creţĭ îl înpingeaŭ înainte, alţi îl daŭ napoĭ; appucat între pepturĭ, rĕsufflarea i se scurta, nu maĭ șcia ce sĕ facă. Isbit de vijelia populară, cu obrazul văpăiat de dogorelile mulţimeĭ, băttea apa 'n piuă pe loc, séŭ, fulg luat de corrent, se lăsa în voia luĭ, mergea fără ĕ șcie unde, și aprópe inconscient de primejdie, iuţea pasurile.

De o-dată, din amêndouĕ capetele uliţeĭ, o veste, miĭ de strigăte ce se înpreunară într'unul: „Ar-

www.dacoromanica.ro

mata! Armata" se ridicară, trecură stridente și ascuțite pe de-asupra pălăriilor și căciulilor, ér jobenat cum se afla, Pandele, se pomeni fugind în mijlocul poporuluĭ suveran sălbiat de uniformațĭ călărĭ... Gangurile, pivnițele, podurile caselor chiar, se âmplură într'o clipă de câțĭ putură sĕ nemeréscă aceste adăposturĭ. Ceĭ-l-alțĭ, călcațĭ sub copitele cailor, se risipeaŭ ca puii de potîrnichie... Vergea, care appucase sĕ străbattă într'o curte, se pitise dupe o pórtă și nu'șĭ părăsi ascunzĕtórea de cât pe la césurile treĭ dupe douĕspre-ḑece. Cu tóte aceste, avu piaza bună sĕ dea ochĭ cu Nichiforescu. Advocatul, se pregătea tocmaĭ sĕ vină la dênsul, câcĭ, — ḑicea el, — Vergea nu trebuia sĕ scape prilejul ce'ĭ găsise de a'șĭ vinde moșia cu preç. Treĭ miĭ de galbenĭ pentru patru sute de pogóne în Ilfov, nu i se părură luĭ Pandele banĭ puçinĭ, și când, peste o septĕmênă, se întórse de la tribunal cu tréba ticluită, cu vênḑarea scrisă și rĕscrisă în peste opt condice; când lefter de moșióra luĭ părintéscă dér cu treĭ miișóre de gălbenașĭ împĕrătescĭ la pungă, îșĭ zăvorî ușa, îșĭ prinse în ace perdelele de cit de la ferestre și începu sĕ'șĭ numere sgripțori Kesaro-Krăiescĭ, bucuria luĭ trecu de hotare. Ho! Ho! Va putea în sfârșit sĕ cumpere locul luĭ Năstăsachie, sĕ'șĭ înmulțéscă cotețele dupe

www.dacoromanica.ro

plac, sĕ se tăvăléscă în puful fulgilor, sĕ nu maĭ lase sĕ se pérdă oŭ ņeclocit, sĕ nu'şĭ maĭ mănânce vremea cu allergărĭ dupe banĭ.

Ho! Ho! Şi nu va maĭ fi încoţopenire de puică, scremet de găină pe ouare, eşire de puiŭ din ghiócă, care sĕ scape nevĕḑute de el. Un singur lucru îl mâhnea... Cocoş, de ce nu'l făcuse Dumneḑeŭ cocoş, că n'ar fi rĕmas puică nicĭ găină necălcată; ba chiar, lărgindu-şĭ cadrul theorieĭ, nu s'ar fi sfiit sĕ mérgă cât de departe..... Găinele şi puicele în orĭ-ce numĕr, nu l'ar fi îndestulat; gâşcele, curcile, raţele, bibilicele, l'ar fi ispitit de-o potrivă; ar fi dat naşcere la încrucişărĭ de rase, la nouĭ feluri de vieţuitóre. Catîri — eraŭ eĭ altceva de cât produsele înperechiărilor ne-fireşcĭ dintre armăsarĭ şi măgăriţe? ·

Ho! Ho!— Şi Vergea, îşĭ alegea din gând, ochĭ rotunḑĭ, rubine în cercurĭ de chihlibar galben, créstă sângerie, cóḑă cu pene albe şi roşiĭ, se încălţa cu fulgĭ cenuşiĭ, se pregătea sĕ facă experienţe. S'ar fi dat cu preferenţă pe lângĕ curca moţată séŭ pe lângĕ gâsca lăţósă, albă peste tot şi cârlionţată de 'ţi era dragă lumea, numaĭ că 'ĭ-era témă, fiind-că le şcia cam slăbuţe, sĕ nu le nemeréscă sterpe. Vorba era sĕ brodéscă câte-va, treĭ-patru, carĭ sĕ'ĭ ouĕ; la urmă, din ouĕ, ésă ce-ar eşi... Cine şcie? n'ar fi tocmaĭ de mirare

www.dacoromanica.ro

ca sgripțori la carĭ se uita, momificațĭ acum pe aurul galbenilor, sĕ fi fost în vechime, realităților de carne și óse. Adică de ce nu? Pentru ce acești sgripțorĭ sĕ nu fi existat nicĭ-o-dată? Faptul că aŭ două capete nu dovedește nimic; de asemenĭ, décă astă-dĭ li s'a perdut ruda, este póte, din pricină că, de sus ce aŭ sburat, se vor fi cufundat în cer. Tot ast-fel, phenixi, aceste alte paserĭ minunate despre cari citise multe, cu cioc pembe, cu chyp aprópe omenesc, cu argint, cu aur și carmin pe aripĭ; pe gît, cu fețele curcubeuluĭ; cu viețe de sute de annĭ, cu renașcerĭ din cenușa lor, nu puteaŭ sĕ fie simple închypuirĭ. Și, décă eraŭ maĭ mult de atâta, ce lucru așa afară din calle ar fi fost ca, într'o bună diminéță, sĕ se re-ivéscă unul-douĭ, — phenixĭ séŭ sgripțorĭ — dintr'o curcire orĭ dintr'alta?

Ér, tot numĕrând și tot resfirându'șĭ galbeni,— Vergea, apucat de nópte, nu maĭ eșĭ din casă. Maĭ fericit ca de obiceĭŭ, somnul, îl fură repede. Ênse, cu cât înainta în cea-l-altă lume,—în țérra visurilor,—aiurările minței,—la început confuse, se precisaŭ... I se părea că reîncepe viéța, că era tot dênsul, și cu tóte aceste, că nu maĭ este acellaș. Simțea că i se întêmplă ceva ciudat, aprópe nefiresc, dér nu înțellegea ce... Tot ce scia, era că hainele i se subție pe corp, îșĭ da séma că

www.dacoromanica.ro

se sdrențuiesc, se vedea rămânênd în pelea góllă... Un fel de picotelĭ porneaŭ attuncĭ sĕ'l înțepe...

„Ho ! Ho !“— Pricepea în sfârșit ce se petrece, și rĕbda durerea, o bine cuvêntea chiar. Eraŭ fulgĭ, fulgĭ ce aveaŭ delicateța catifeleĭ : fulgĭ galbenĭ și cenușiĭ ce'ĭ creșceaŭ, ce se înmulțeaŭ, ce'ĭ copereaŭ piciórele, ce i se urcaŭ pe pept, ce'ĭ năvăleaŭ spatele, brațele, gîtul, și ce sfîrșeaŭ prin a'ĭ coprinde obrazul, prin a'l cuceri întreg... Dér... Dér...

O cugetare îl neliniștea și rĕsufflarea i se îngreuna : Se va face el, găină séŭ cocoș ? curcă séŭ curcan ? eraŭ întrebărĭ la carĭ nu putea sĕ rĕspundă.. cell puțin de-o-cam-dată.

Și, fulgi i se scuturaŭ, eraŭ înlocuițĭ cu pene, dér cu pene strălucite : de aur, de argint, cu pene cum nu s'aŭ maĭ vĕdut... Ochi i se rotundeaŭ... gura i se ascuțea, se schimba în cioc... peptul și spatele sĕŭ luaŭ altă formă : se pomenea că dă din aripĭ, ér la urmă de tot, tocmaĭ când se desnădejduia, sexul i se hotăra, attribute extra-ordinare înlocuiaŭ pe celle vechĭ.

Cocoș, se simțea cocoș din tălpĭ în creșcet, cocoș cu totul și cu totul de aur, înpintenat și încălțat, cu voce de trâmbiță, ocolit de puicĭ, de găinĭ, de bibilice, de curcĭ și de gâșce... Ho ! Ho !— Și tóte i se suppuneaŭ, i se puneaŭ sub picióre, îl cereaŭ, îl chiămaŭ, se uitaŭ la el cu jind.

www.dacoromanica.ro

Sufferința trupéscă pe care le-o pricinuia cu neprăsnicia luĭ aspră, i-o răbdaŭ... De la dênsul, ar fi vrut sĕ îndure de ḑece orĭ maĭ mult: sĕ le sfășie, sĕ le rupă, sĕ le facă sĕ'șĭ dea suffletul într'un spasm genesic. Ho! Ho! — Și el luându-le pe rând, una-câte-una, le acoperea pe tóte cu aripile, se rafina, ciocănea găinele pênĕ le sângera, le făcea sĕ'șĭ pérdă moțurile, se repeḑea printre curcĭ și printre gâșce, siluia pe unele, pĕcălea pe altele, ademenea cu șoșele cu momele pe celle necălcate, și când le încolțea, vedeaŭ pe dracu, nu scăpaŭ cu una cu douĕ.

Energice băttăĭ în ușă, întovărășite de vorbele Marghióleĭ, — sunnete îngânate: «Cu-cóne! Cucóne! ard chiliile bisericeĭ» scăpară pe o puică albă de cocoșire... Tocmaĭ o înhățase și o prididea dupe ḑile de tîrcóle... Vergea, trebui sĕ se deștepte. Dér când se desmetici bine, când se uită pe dênsul și vĕḑu că nu e cocoș, când se încredință că Marghióla nu e puica cea albă, și când luându'șĭ scurteica pe umerĭ eși în pridvor, focul apucase sĕ scufunde o parte din coperișul unuĭ patrulater de case.

Elle de maĭ mult de un véc, luaseră la miḑiloc biserica de pe déllul vecin, și acum, în loc s'o ocrotóscă, o înfășuraŭ într'un vêrtej de foc. Flacările, la început domóle, se mulțumiseră sĕ

www.dacoromanica.ro

lingă lemnăria. Une-orĭ chiar, se înnecaŭ în fum și se arĕtaŭ că se sting. Așa, la sosirea pompierilor, incendiul nu părea menit sĕ aibă urmărĭ. Ense, de și Dâmbovița curgea în valle, la o bătaie de pușcă, apa lipsea. Din susul și din josul uliței, sacalele, se iveaŭ góale.

Pompieri, se puseseră pe lucru, spărseseră ușile, se repediseră înauntru, și printre fum, țêrrăiseră peste focar puțina apă ce'și putuseră procura. Tulumbuirea, în asemenĭ condițiunĭ, rĕmase fără effect; în curând, flacările, aţîțate de corentele de aer ce se deschiseseră, se ridicară roșiĭ. Unt-de-lemnul, lumînărăria de céră, — reserve ale sântelor slujbe, — contribuiră la desastru. Gratiile tavanuluĭ, grinḍile, ușile, ferestrele, ardeaŭ... Dușumeaua, se povîrni în pivniță, coperișul fumegă nimiccit de jur-împrejurul bisericeĭ. In urmă, într'o clipă, fu o surpare sgomotósă în miḍlocul unuĭ foc de artificiĭ: stelle albastre și rachiete stacojiĭ printre palpitările scînteielor ce se încrucișaŭ sub întuneric ca nisce insecte de aur.

Biserica,—attuncĭ când nu era mascată de fum,— re-appărea neclintită printre pânza mișcătóre a flacărilor. Crucea eĭ, superbă în vêrful frontaluluĭ triânghiular al amvonuluĭ, nu era apropiată de foc de cât pentru a fi transfigurată.

www.dacoromanica.ro

O întrégă spuzélă de petre scumpe, brilliante și saphyre, se mișca de la amêndouĕ extremitățile eĭ către centru.

O parte din copaci Cișmegiuluĭ, și casele de pe ulițele din valle. se scăldaŭ într'o auroră sângerósă, séŭ, dupe cum băttea vêntul, reintraŭ în nópte recuceriță de întunerec. Pompieri carĭ, câtă-va vreme, se mănțînuseră pe creșcetul zidurilor șo văitóre, le părăsiseră centralisându-șĭ acțiunea tu lumbelor pe biserică. Apa, sosea acum, înbelșugata și liniștitóre. Strigătele sacagiilor, ale sergenților de uliță, ordine date brusc, sgomotul mulțmeĭ ținută la distanță, nouĭ surpărĭ ale coperișului pâlpăirĭ de artificiărĭ nouĭ, se încrucișaŭ între celle douĕ povîrnișurĭ ale délluluĭ. Găinăria luĭ Vergea, credênd că se luminéză de ḑiuă, se deșteptase: cocoși bătteaŭ din aripĭ, găinile se piguleaŭ; apoĭ, care gîrrăind, care cutcurezând, închideaŭ și re deschideaŭ ochi.

Jos în uliță, capete, se întorceaŭ de acea parte. Dintre mulțime, uni, póte 'șĭ adduceaŭ aminte, de traiul de țérră, de vremea copilărieĭ, de frumósele idylle câmpenescĭ ce adesea rĕmân neșterse din cugetare chiar dupe annĭ de orășenire, chiar dupe ce s'a îndurat grozavele necazurĭ ale vieței pămêntescĭ, — viața blestemată. Cu tóte aceste, nu

www.dacoromanica.ro

e părinte cu dare de mână sĕ nu'şĭ introducă copilul într'ênsa cu tobe şi lăutarĭ.

Inprejurul bisericeĭ, focul învins, murea între pĕreți scrumiți aĭ chilielor. Pompieri, eșeaŭ din întunerec maĭ rar; ceĭ maĭ mulțĭ, cu feçele âncĕ văpăiate, dintr'un salt, se asvârleaŭ pe furgóne. Ștrengarĭ de mahala, băieţandri de la treĭ-spre-ḑece la cincĭ-spre-ḑece annĭ, probabil în dorința de a se iniția din vreme în traiul şi în moravurile de casarmă, se foloseaŭ de faptul că ajutaseră la pompe pentru a fi priimiţĭ pe capra câte unuia.

La urmă, în fuga cailor lăsaţĭ în voie, prematuri derbedeĭ, îşĭ puneaŭ ciupercile de pălării pe o urechiă, şueraŭ printre dinţĭ, se soldățeaŭ din puterĭ. Locaşul sânt, între chiliile luĭ incendiate, rĕmânea ast-fel în urmă, dér, câţĭ veniseră şi câţĭ plecaŭ, se duceaŭ urmăriţĭ de ochi de jeratic clipitor aĭ ocolitoruluĭ şir de ferestre.

Uliţa, reintra cu încetul în pace. Marghióla care mulțumea luĭ Dumueḑeŭ că scăpase biserica neattinsă, se hotărâ sĕ maĭ tragă un puĭ de somn, fie-care îşĭ re-integră domiciliul, şi paserile, înauntrul cotețelor, re-cădeaŭ în piroteală. Gardişti, pentru a'şĭ ține de urât, reîncepeaŭ să fluiere. Nişce fugarĭ de şcólă, îngâmfaţĭ fiind-că găsiseră adăpost pe la differite gazette politice ale timpuluĭ, creḑêndu-se deja bărbaţĭ de Stat séŭ poeţĭ saty-

www.dacoromanica.ro

ricĭ de frunte, primejdiĭ pentru guvern, luaŭ fluerile poliţieneşcĭ drept semnale, se credeaŭ urmăriţĭ, ridicaŭ gulerele de la haine.

Vergea, re-intrase şi dênsul în casă, dér în acea nópte, nu maĭ putu sĕ închidă ochi.

Visurile ce 'l turburaseră, bucuria că detese de banĭ, starea luĭ de nevrosare urcătóre, se înpreunaŭ sĕ'l arunce într'o nelinişte hysterică.

Fără îndoială, nu ântêia óră, se pasionase el pentru o causă mare. De copil, iubise natura în multiplele eĭ manifestărĭ viĭ. Şi, acéstă dragoste a sea, o tradusese în fapt âncĕ de la douĭ-spredece annĭ. Dér, pe attuncĭ, părinţi luĭ trăiaŭ. Tatăl sĕŭ, pe care un profesor isbutise sĕ'l scótă din minţĭ, abia târdiŭ, se înduplecase sĕ'l înstăpânéscă peste o odaie spre a se îndeletnici acolo cu aşa numitele luĭ „studiĭ dupe natură“, cell puçin, acesta era titlul cu care, dăscăliciul, botezase aplecările băiatuluĭ. Pandele, fără sĕ se turbure de ne-ajunsurĭ, făcu cell ântêiŭ pas pe callea sciinţeĭ prin creşcerea şi înmulţirea furnicilor. In timp de peste douĭ annĭ, odaia luĭ, schimbată în furnicar, înflori şi prosperă. Furnicĭ cu aripĭ, — negre,—castaniĭ,—roşcate, umplură casa, curtea, grădina, — nu maĭ lăsară loc pe care sĕ nu'l negréscă cu miile. Muşuróie, rĕsăreaŭ pe unde cu gândul nu gândeaĭ: în rĕzórele cu zambile, lângă

www.dacoromanica.ro

puț, în pragul ușilor. Prin odăĭ, furnicile, eșeaŭ din scânduri cu miile. De géba, pe dușumele, se turna gaz. Insectele, fără ca bĕtrânul Vergea sĕ șcie de unde s'a potopit peste el plaga, — se țineaŭ dîră. In ḍiua în care bĕtrânul află adevĕrul, mânia, stacojie și vênĕtă, îl strânse de gât înainte de-a apuca sĕ ḍică un cuvênt.

Pandele, căit, dér tot într'o vreme bucuros, pe de o parte jertfi furnicile memorieĭ tatăluĭ sĕŭ, pe de alta, încălecă cu hotărîre pe Ducipalul noueĭ sélle pasiunĭ. Gândaci de matase succedară furnicilor. Infecțiunea molipsi aerul caseĭ. Paturile de scânduri suprapuse, se ridicaŭ pĕnĕ la tavanul odăilor. Din nenorocire, furnicile, ne-stîrpite bine, se re-întorceaŭ. Frunḍele de dud, uńe-orĭ crude, alte orĭ bătutue de chiciură, măreaŭ calamitatea. In câte cincĭ odăile, vermuși mureaŭ. Puținí isbutiră sĕ urce pe tufe, sĕ se închidă în gogoși.

Când Pandele înplini douĕ-ḍecĭ și douĭ annĭ, epocă la care mama sea apusese la rêndul eĭ, dênsul, îșĭ terminase seria de studiĭ.

Trecuse la brósce, la șopârle, la peșcĭ, și, âncĕ de attuncĭ, se pregătea sĕ vêndă una din celle treĭ moșiĭ agonisite de munca părintéscă.

Asociările de ideĭ ce'l sileaŭ în acea nópte sĕ re-urce corentul vieţeĭ, îl făcură sĕ se revédă copil. Iși retrăi cés cu cés, ḍilele scurse. Tată, mamă,

www.dacoromanica.ro

rude, camarați din anni sĕĭ blonzĭ, păreaŭ, în miḑlocul reacțiuneĭ ce 'l mișca, re-întregiță, — de față... «Nu, de sigur: felul sĕŭ de viață nu fusese al unuĭ om în tótă firea». Ce 'l mira, era faptul că nu 'și detese séma din vreme despre adevĕr. Cu cartea ce învĕțase, n'ar fi putut și el sĕ însemne în lume ce-va, — sĕ 'și facă un rost ca orĭ-care? Flecărescu, desmeticul din gymnas, odinióră într'o clasă cu dênsul, — nota 3 în cursul annuluĭ, ér la examen, cea trecĕtóre de milă, — n'ajunsese deputat? Se maĭ vorbea prin gazette de cât de el? Nu se spunea chiar, că are sĕ fie chiămat la minister?

Deputat?... Ministru?... Sĕ se țină de mofturĭ,— astă-ḑĭ cu roși, mâne cu albi, poimâne... „independent", dupe poimâne, ér roșu, apoĭ din noŭ alb. ba cu Vodă, ba contra luĭ Vodă, —nu ḑĕŭ! sĕ 'ĭ fie de bine luĭ Flecărescu, dér luĭ unuia, asemenĭ lucrurĭ nu 'ĭ-ar fi plăcut. Cu tóte aceste,—și asta veḑĭ așa e,—cine 'l ar fi oprit sĕ se însóre, sĕ 'și aléga o nevestică,—sciĭ!—numaĭ bună... sĕ ajungă om cu greutate, tată de familie, căcĭ,—drept vorbind,— de ce n'ar fi prăsit maĭ bine copiĭ de cât găinĭ? Și cum 'ĭ ar fi iubit mititeii de eĭ! n'ar fi fost jucărie pe care sĕ nu le-o cumpere, prăjitură sĕ nu le-o adducă, catifea cu care sĕ nu'ĭ îmbrace... Dér el nu s'ar fi mulțumit cu unul-douĭ...

www.dacoromanica.ro

'I-ar fi trebuit sése, ḑece, douĭ-spre-ḑece,—un battalion,— curtea i s'ar fi bătătorit de dênşi ca în palmă, s'ar fi jucat de-a „mama-gaia", de-a ascunsele.

Câte-odată, véra, le-ar fi făcut smee: eĭ 'l-ar fi înconjurat: „tată", „tată", — îl înconjuraŭ deja, éttă-ĭ: óchieşĭ, plăviţĭ, maĭ marĭ, maĭ micĭ, patru, — cincĭ, — opt, şi âncĕ patru, şi âncĕ duoĭ... — tată! tată",—eşind de prin odăĭ, de sub lilieci, de dupe *jicniţă*.

Ce te facĭ ênse, când se apropie érna? Trebuiesc haine, ghete, cărţĭ. Profesori şi doctori daŭ iureş caseí, — pedagogi, alternează cu clystirul, cicălelĭ, strigăte, zăpăcélă... Dădacele 'şĭ iaŭ lumea în cap, doica nu maĭ este de ţinut, copii se hăinesc: unul, la şcólă, se addună cu băieţĭ stricăţĭ, se dă la deprinderĭ relle; altul se bolnăveşce greŭ, — móre.

Nu ḑĕŭ! Ştia el ce e însurătórea ce sunt copii.

Cutcurezările cocoşilor vesteaŭ întórcerea ḑileĭ. Un fel de zare appărea între perdelele de cit. Gémurile se albăstreaŭ. Intunecimea îşĭ perdea densitatea: Inbucăturită, se retrăgea în celle patru colţurĭ alle odăieĭ. Mintea luĭ Vergea se repopula cu gânduri normale. Nu; de ḑece orĭ nu; Maĭ bine cu cocoşeii şi cu găinuşele luĭ. Pentru

www.dacoromanica.ro

ce s'ar descălugĕri? Pentru necazurile, desamăgirile și desgustul ce 'l-ar aștepta în lume. E adevĕrat că nu cunnoșcea viéța socială de cât din audite. Cu tóte aceste, bună-óră el, n'ar fi un neghiob décă nu s'ar folosi și de experiența altora? Fluturĭ, strălucirĭ de o clipă, se află destuĭ carĭ 'șĭ ard aripele în flacăra ticăloșiilor pămênteșcĭ...

Afară, era ḑiuă albă. Voios, se sculă, se înbrăcă, desprinse perdelele din ace, și o lună dupe acea nópte, locul luĭ Năstăsăchie cârciumarul, cumpĕrat, înmulțea cotețele, lărgea curtea și o făcea sĕ cobóre déllul de către partea apusuluĭ; singurĭ sgripțori împĕrătești de pe galbeni ce'ĭ rĕmăseseră se înpuḑinaŭ. Intreținerea uneĭ prăsile ce 'șĭ sporea numĕrul cu câte cincĭ-șése capete pe cés, nu putea sĕ dea alt resultat.

Hypotecarea immobiluluĭ domiciliar, cuib al némuluĭ sĕŭ din tată în fiŭ, abia isbuti sĕ înpingă lucrurile pĕnĕ la începutul luneĭ Octomvrie. De la acea dată, prăvălirea, alunecă pe povârnișul ce duce la prăpastie cu iuțéla unuĭ troian de zăpadă din vêrful munteluĭ blondit de sóre.

Scaun cu scaun, Pandele, îșĭ desmobilă interiorul pentru a 'șĭ hrăni păsĕrimea. Marghióla, că reia i-se supprimase chiar taïnul de pâne, se supusese la regimul mămăligeĭ, dér, într'o Duminecă, îșĭ ridică lada de cu nóptea, o aruncă pe capra

www.dacoromanica.ro

uneĭ birje și se duse. In acea ḑi, Vergea îșĭ așteptă zadarnic caféua. Cercetărĭ, în bucătărie, în odăĭ, îl convinseră despre adevĕr. La nouĕ, amărât, vêntură dinaintea pridvoruluĭ fundul uneĭ baniţe, rĕmășiță de bóbe descoperită din întêmplare, și re-urcă treptele scăreĭ cu capul gol de gândurĭ. Dupe el, ușile rĕmânênd deschise, casa, luă înfăçișarea uneĭ locuinţe în care cine-va a murit de curând.

Dér în curte—ce de astă-dată era coperită în lung și larg cu cârdurĭ domestice de paserĭ — glăsuirile pântecelor flămînde înprăsciaŭ mânĭĭ; fulgi de nisóre, fluturătorĭ de o jumĕtate de cés, îndeșiţĭ și micșoraţĭ, picuraŭ cu înţepărĭ usturătóre. Cotețele nu maĭ încăpeaŭ înpopularea; frigul, rebegea; găinile și gâscele, îșĭ ascundeaŭ în pene, când un picior când cel-l-alt; păuni, cobeaŭ a sĕrăcie și a pustietate; curcani, revoluţionarĭ și rĕstiţĭ, umblaŭ de colo-colo. Infoiaţĭ, cu códele rotunḑite, eĭ se addunaŭ, întocmeaŭ battalióne și păreaŭ munciţĭ de o idee ne-strămutată. Din când în când, dintre rândurile lor pestriţe, câte unul, trupeș și moţat, se deslipea, allerga către taběra gâșcelor, le rățoia ordine și lozincĭ.

Alţi, repeḑiţĭ printre găinĭ și puicĭ, luaŭ înţellegere cu cocoși, fraternisaŭ cu bibilicele, cu păuni, organisaŭ rĕsmeriţa, hotăraŭ césul. Conson-

www.dacoromanica.ro

nanțele asiatice ale commandanților se multiplicaŭ. Răbdarea, trecuse peste marginĭ; propaganda,— guturală séŭ vocalisantă, — punea communitatea în mișcare. Gâșce, cocoșĭ, curcanĭ, găinĭ, rațe, claponĭ, pĕnĕ și puii ne-scuturațĭ âncĕ de puf, se uneaŭ în principiŭ... «Da Vergea, trebuia exterminat: cell maĭ puțin, scos din casă și dat afară pe pórtă. Călduróse și încăpĕtóre, opt odăĭ, apparțineaŭ maĭ cu drept uneĭ obște de cât unuĭ om. Afară de acésta, décă nu se știa volnic sĕ le hrănéscă, de ce le addunase, le prăsise și le învĕțase cu binele?

Intocmită pe nesimțite, ordinea de bătaie fu cea care se obicĭnuia în mișcările offensive. Corpul principal al armateĭ, patru divisiunĭ de găinĭ, formaŭ centrul. Cocoși de țérră, bibilicele și curcile, regimentațĭ în cadrele cavalerieĭ, se repărțeaŭ pe amêndouĕ flancurile. Battalionul sacru, cell căruia i se dăruia gloria de a pătrunde în cetate în urma gâștelor, compus din rațe și rățoĭ, măcănea de ne-răbdare, mascat de gâștele desfășurate în tiralioră pe tot frontul armateĭ, și ce, la un moment dat, avea instrucțiunea de a se concéntra pentru a constitui ântêiele scadróne de attac.

Curcani, păuni, un numĕr óre-care de cocoșĭ turcești, toțĭ commandanțĭ supremĭ, ca ofițerĭ ce

www.dacoromanica.ro

fiinţaŭ marele stat-major, se pregăteaŭ sĕ domine şi sĕ conducă lupta de la adăpostul unuĭ cotet, isbânda séŭ peirea uneĭ cause atêrnând de dênşi, şi căpeteniile, fiind détóre a nu se expune. Ast-fel, commandanţi, înpreună cu reserva, o brigadă de cloşcĭ şi douĕ regimente de claponĭ, nu 'şĭ vor muta cartierul general pentru a occupa locul cucerit, de cât attuncĭ când va fi statornic că duşmanul a fost expulsat.

Nóptea se lăsa ceţósă. Şirurile de felinare se apprindeaŭ. De pe déll, elle se încrucişaŭ de-asupra Bucureştilor, îl presăreaŭ cu meteore roşiĭ,—galbene,—cu figurĭ geometrice orizontale şi, uneorĭ, aprópe perpendiculare; elle în, depărtărĭ, se grupaŭ în hyeroglyphe de flacărĭ. Sub întunerec, zăpada de pe trotuare, se nuança cu albastru. Cea de pe miḑlocul ulițelor, morfolită de trăsurĭ, têrra printre casele capitaleĭ dîra eĭ cafenie.

Statul-major ce, la adăpostul unuĭ cotet depărtat, chibzuia în permanenţă, găsi cu calle sĕ aştepte ca ulițele sĕ intre în stăpânirea gardiştilor. Un curcan, ţanţoş dér căḑut de bĕtrâneţe era cell care îndemnase maĭ mult la o acţiune immediată, Scia că, cu poliţia, nu e de glumit, că véra la opt, şi érna la cincĭ, Bucureşti sunt aĭ gardiştilor. Despărţirile commisariale îĭ eraŭ cunnoscute din tinereţe când abia scăpase ciont din mâna unuĭ

www.dacoromanica.ro

epistat care afară din pórta curței, îl prinsese în flagrant delict cu o curcă.

Insistența invaliduluĭ reduse oppositiunea ce i se făcea de minoritatea consiliuluĭ de rĕsboiŭ.

Răpciugos, de și rĕsunnător, glasul cocoșuluĭ turcesc ce urmă sĕ dea semnalul suprem, cutcurează: o-dată, de-douĕ, de-treĭ-orĭ.

Gâștele, ce copereaŭ armata cu desfășurarea lor semi-circonferențiallă, înaintaseră de la cea întêiŭ famfară. Una, cea care occupa centrul jumĕtățeĭ de cerc, se aventură pĕnĕ la treptele de scânduri ce urcaŭ în pridvor și se crăcăni peste fie-care în miḑlocul linișteĭ amenințătóre ce înfășura casa.

Faptul eroic, îndeplinit sub ochi battalionuluĭ sacru, puse pe rățoĭ în mișcare. Flancat de cavalerie, grosul armateĭ, se sbuciumă la moment, ér la cinceĭ-ḑeci de pasurĭ de pridvor, se rândui în colónne de asalt. Dintre offiçerĭ, uni, ar fi vrut sĕ domoléscă avêntul. Dupe judecata lor, enthusiasmul, se cuvenea sĕ fie păstrat pentru maĭ târḑiŭ.

Corentul, prea mare, têrrâ pe toți.

Companiile din frunte, apucate între zidurile caseĭ și soldățimea ce le sosea în spate, căḑură. Piuirile rupeaŭ ânima. Desordinea se generalisa... Statul-major care asista la catastrophă, căuta de géba sĕ'și dea séma de causa ce o produsese. De

www.dacoromanica.ro

dupe cotețul unde se afla, îngrozit, și credênd că dușmanul a operat o eșire, că a repurtat victoria cutcurigà semnaluri de retragere. Situațiunea luĭ era critică. Reserva îl părăsi de la începutul acțiuneĭ. Cu câte-va căprăriĭ de găinĭ ce raliase, statul-major dete în sfârșit din aripĭ, mișcă din picióre, o rĕsni la fugă și se val-vârteji de valle.

Desastrul, dinaintea pridvoruluĭ, se mărea. Soldați, nu maĭ recunnoșceaŭ pe șefĭ. Cercaŭ sĕ scape din înbulḍélă și nu'șĭ puteaŭ croi drum. Găinile cădeaŭ peste cocoșĭ, rățoii, peste gâșce. Luptători, fără osebire de sex, se înhățaŭ. Fulgi penelor sburaŭ. Neschilodițĭ scăpară puçinĭ și maĭ mult de o viéță illustră se curmă acolo.

Cu tóte aceste, un numĕr óre-care dintre gâșcele ce attacaseră la început, rățoĭ, găinĭ, jumĕtatea unuĭ batalion de curcĭ, câte-va plutóne de bibilicĭ, cincĭ-ḍecĭ de cocoșĭ, străbătuseră în pridvor. Elle, dupe ce pe rând, occupaseră sala, salonul și sofrageria, din odaie în odaie, pătrunseseră în étac. In momentul ântêiŭ, Vergea, addâncit în gânduri, nicĭ nu'șĭ ridicase capul. Pământul, se învârtise sub el de diminéță, îl simțise că'ĭ fuge de sub picióre, și acum se beatifica înlemnit în prodromele estatice ale sfârșituluĭ. Attuncĭ, în odaia âmplută de bestiĭ, se petrecu un lucru nepomenit.

Escaladat de gâșce cc i se încleștaŭ de panta-

www.dacoromanica.ro

loni, în mijlocul bibilicelor, al curcilor și al cocoșilor ce i se aruncaŭ în cap, orbit de unul, cu urechia spintecată de altul, Pandele voi sĕ se scóle. Căḑu, se înălță, re-căḑu. Cu obraji șiruitorĭ de sânge, instinctul animalității îl repunea pe picióre. Turbarea, îl reîntrema. Vedea roșu și era cutremurat de rîs. Inprejurul sĕŭ, puicĭ troncăneaŭ repeḑite de scânduri; gâșce și curcĭ, eraŭ date cu capul de pereți pĕnĕ li se sleiaŭ creeri. Striviți de cisme, rățoii și bibilicele, carĭ morți, carĭ cu cotóiele rupte, se înșiraŭ de la pat la ușă. Bătălia părea perdută. Năvălitori goleaŭ odaia. De Pandele nu se maĭ agăța de cât un mic numĕr de curcĭ. Un cocoș turcesc, roșu, de o statură neobicĭnuită, proclet ce, pĕnĕ aci, nu participase la luptă, i se năpusti ênse în obraz, și un răcnet de durere sfâșiă nóptea.

Coperindu-și cu o mână ochiul, pe care cocoșul i-l crĕpase dintr'o lovitură de cioc, cu cea-l-altă, apĕrându-se cum putea, Vergea, eși în pridvor, ér de acolo, attacat de mulțimea ce se desmeticise, coborâ spre pórtă, și o tuli afară, condus și petrecut în uliță, de alaiul triumphal al curcilor de sîsăitul gâștelor, de cutcurezările monstruóse ale cocoșilor.

— Cocoș! m'am făcut cocoș! rĕspundea el a doua-ḑi vecinilor carĭ îl găseaŭ lungit pe una din

www.dacoromanica.ro

lavițele cârciumeĭ ce, de astă-dată se ducea de-a berbeléca cu uliță cu tot, către Cișmegiul mocirlit, către desolațiunea fără marginĭ a crecilor fără frunțe și a cércéfuluĭ de zăpadă întins peste fața grădineĭ ca peste un catafalc.

Ér pĕnĕ ce prietenul sĕŭ Nichiforescu, care'ĭ luase curatela, găsi un muștereŭ pentru casă, dênsa, cu înțellegere deplină, fu stăpânită de bunele paserĭ, de gâșce și de curcĭ, de rățoii din batalionul sacru, de bibilice, de claponĭ, de găinĭ, și maĭ ales, de cocoșul roșu din acéstă poveste.

www.dacoromanica.ro

O NÓPTE IN SULINA

Luĭ Wilhelm Goldenberg, poetuluĭ şi amiculuĭ adevĕrat.

Dobrogia abia fusese luată în stăpânire.

Noul administrator al gurilor Dunăreĭ, pe o ḑi de primăvĕră, 23 Aprile, cobora din vapor în luntre spre a debarca în Sulina. Vêntul ridicat din spre mare, suffla în rĕspĕr apa albastră a gyganticuluĭ fluviu şi o da rĕsvrătită înapoĭ. Cerul era curat ca un cristal şi sórele îl âmplea cu veselie. Oraşul încăleca braţul Dunăreĭ cu case albe, cu minarete subţirĭ. Pe unele coperişurĭ, grădinĭ atêrnate, — leandri înfloriţĭ şi lămâĭ, — primăvĕraŭ atmosphera. Nuanţe rose şi verḑĭ se fidançaŭ. Un sbor de libelule,—nor azuriŭ,—albăstrea de-asupra Delteĭ cu depărtărĭ pe carĭ trestia şi papura tênĕră le frăgeḑea. Administratorul, 26 anĭ şi ochĭ addâncĭ de visător, furat de rĕsvrătirea vallurilor, ameţea, era coprins de fiorĭ pe carĭ nu-ĭ simţise

www.dacoromanica.ro

vre-odată. Marea, înpinsă de vênt, era,—pĕnĕ la óre-care distanţă, — mânată în susul Dunăreĭ, şi un sgomot de bătălie isbucnea.. De-asupra apeĭ, pe spaţiurile unde sórele curgea torenţial, băteaŭ ca nisce late aripĭ de aur ale unor pasĕrĭ colosale. Când ţĕrmul fu appropiat, sunnetele de argint ale clopotelor bisericeĭ triumphară.

In cathedrala oraşuluĭ, locuit maĭ mult de grecĭ şi maltesĭ, se celebra un Te-Deum pentru onomastica regeluĭ George. De cum luntrea se opri, representantul guvernuluĭ. întêmpinat de primar, intră în haosul administrativ, ascultă plângerĭ, făcu şi priimi visite înfăşurat de atmosphera înghiţată a banalităţeĭ dîmbetuluĭ official pe care 'şi-l stereotypase pe buze.

Une-orĭ, întrerupea convorbirile prin câte o adesiune, prin câte o exclamare séŭ prin câte o întrebare, fragmente de phrase calculate sĕ dovedéscă marele sĕŭ interes, pentru câte i se spun. In realitate, gândul sĕŭ sbura pe marea de azur luminos ce se zărea de pe ferestrele unor case, sbura pe luciul Dunăreĭ ce, muiat în aur, palpita sub altele, séŭ se rĕtăcea prin rogozul şi printre papura verde a Delteĭ ce stăpânea orizonul către o altă parte a oraşuluĭ. Dér séra venea şi putu sĕ respire. De pe terrasa caseĭ unde fusese găzduit, Sulina, dînă nudă pĕnĕ la brâŭ, i se destăinuĭ cu

www.dacoromanica.ro

deplinitate în mijlocul pharmeculuĭ de ape. Largĭ brasde de sânge mohoraŭ apusul cu dungĭ orizontale pe a căror violență brutală, celle douĕ pharurĭ ale portuluĭ, minareta gémieĭ și turla bisericeĭ, se conturaŭ exaltate de aceeașĭ aphoteosă.

Pe mare, pe Dunăre și prin trestiĭ vibraŭ schinteierile roșiĭ, albastre, auriĭ și violete ca ale prismeĭ uneĭ enorme revĕrsărĭ de petre scumpe. Vapóre, cu mișcarea matrozilor pe punțĭ, însufleţeaŭ portul printr'un exotism de forme, de chypurĭ, de coloriĭ și costume. Spre larg, în direcțiunea insuleĭ Șerpilor, un vas-pilot, fulgerat de sórele ce se înnecase pe treĭ sferturĭ, se mișca în gloria supremă a uneĭ agoniĭ de incendiŭ. In drépta portuluĭ, palatul commisiuneĭ europene, edificiu ca cell al Universităţeĭ din Bucureștĭ, în mijlocul cuartieruluĭ de ville al inpiegaților sĕĭ, privea marea cu întreitul luĭ șir de ferestre supra-puse, ca și cum el, de sus pĕnĕ jos, ar fi fost vestmêntat de-o luminațiune phantastică. S'ar fi crezut că, în fie-ce cameră electricitatea și gazul se întrec pe policandre și torțare de bronz, pe girandole de cristal, sĕ serbeze o cununie de împĕrat tênĕr și frumos, gata sĕ calce pragul thalamuluĭ. Dér pe nesimțite, nuanța viorie de pe valluri se catifelă cu întunecările lila ale unuĭ indigo ce se posomora neîncetat.

www.dacoromanica.ro

Rosele muriră în cer și pe apă. Crini de argint expirară la apus. Ferestrele palatuluĭ se stinseră și căscară gurĭ de besnă asupra clar-obscuruluĭ. Apusul singur maĭ rĕmase albastru. Ense și acell azur se domoli, îșĭ perdu vioiciunea spre a se preface la urmă în verdele șters al peruzelelor ce înbĕtrânesc. Secera de argint a luneĭ îșĭ oprise scînteieerea, și odată cu înoptarea ceruluĭ și a mĕreĭ, o melancolie dulce se lățĭ. Din spre staționarul de rĕsboiŭ engles, un cântec trăgănat de vocĭ tinere, ce amesteca suavitatea unor sonorități blânde, slăbit de depărtare, susurua înpăciuitor. Aspiranți — tinereți albe ca un lapte în carĭ ar fi căḑut foĭ de rosă, — urcațĭ în funiĭ, agățațĭ de catarge, îșĭ mângâiaŭ exilul cu duioșia rythmuluĭ. Dér pe stradele oraș uluĭ, o mulțime înpălăriată, se îmbulḑea sĕ răsuffle rĕcórea.

Acea mulțime, spre a scăpa de țînțarĭ, neobosită, agitta batiste. In acellașĭ scop, uni dintre locuitorĭ, făceaŭ focurĭ în drum. Fumul retrămitea pe óspeți micĭ și rĕsboinicĭ în stuhăria bălțeĭ. Chypurile lumeĭ în mișcare, când ajungeaŭ în lumina flacărilor, licăreaŭ o clipă în apotheosa uneĭ frumuseți viguróse. Forța scăpăra din colóre și forme. Femeile păreaŭ minunĭ ale uneĭ Grecii antice re-constituite, tineri, Al-

www.dacoromanica.ro

kibiați, cu nuorĭ creți de pĕr pe frunte, cu fulgere în ochĭ, séŭ Antinousĭ molaticĭ, energiĭ și abandon suav, — duceaŭ gândul la propylee, spre timpi socraticĭ. Ense aerul se rĕcorise. Vêntul se ascuțea. Nuori allergaŭ. Intr'un moment, stradele rĕmaseră pustiĭ. Vaĭete jalnice. symphoniĭ fioróse, eșeaŭ din funiile vaselor ancorate. Marea și Dunărea detunnaŭ.

La meḑul nopțeĭ, urgia din cer și de pe apă, înnăbușea orașul. Gémurile vibraŭ.

Bombardarea furtuneĭ cutremura aerul.

Și Sulina, în miḑlocul stridențeĭ, se mormênta sub întuneric.

1896.

www.dacoromanica.ro

PĂDUREA ULMILOR.

Luĭ Gr. G. Tocilescu, illustrul istoric, și archeolog.

Călărașul o luase spre Târgoviște, că 'și isprăvise schimbul și venise rândul slujbeĭ. Era dis-de diminéță. Ḍiorile abia se iveaŭ și răcórea îl înfiora pe sub pînza tuniceĭ. Vioiciunea aeruluĭ îĭ brobonase pelea pe pept și pe brațe. Își puse calul în trap. Dér un gând îl răpi, și un ḍîmbet truphaș ce i se agață de vêrfurile micĭ ale mustăților îĭ miji pe buze. Nu'ĭ maĭ era frig. O flacără îl înfășa ca o manta. Obraji luĭ vîlvorară. Tinerețea, sănătatea și puterea ce eraŭ într'ênsul îĭ sufflară în ânimă o vijelie. Gândul ce'l furase era al feteĭ de la bordeiul din Pădurea Ulmilor, pădure pe unde avea sĕ trécă curând; acest gând era al ḍîneĭ codruluĭ cu cosiță galbenă. Și nu o-dată o vĕḍuse el. Că de maĭ multe orĭ, chypul alb, miḍĭ, locul tras prin ânel, îĭ sclipiseră prin minte. Féta de frumósă, era frumósă,—frumósă cât nu se maĭ

www.dacoromanica.ro

putea, și n'aveaĭ ce ḑice. Dér veḑĭ că nicĭ pupăza, nicĭ cucul nu-o spurcase, fiind-că se ferea, șiréta! sĕ ésă afară pe nemâncate. Acum ênse, tot a vechie nu o sĕ maĭ fie, că cucul cânta înprejurul luĭ și înaintea luĭ, ér ĕl flăcăŭ nu i-a auḑit pĕnĕ aci glasul așa de cu nóptea. Dór-dór de-o însemna asta ceva. Dór de-o fi eșit Ruxandra din bordeiŭ cu ânima gólă, și ce o fi fost scris, — décă o fi fost, — de rândul ăsta póte s'o întêmpla.

Și tot așa gândindu-se voinicul îșĭ înfigea pinteni în cal, sabia îĭ zornăia pe cópsă și calul o lua la fugă, îșĭ mărea trapul, 'și'l schimba în gónă, ridica nuorĭ de praf pe carĭ sórele ce rĕsărea îĭ suffla cu aur. Pădurea Ulmilor, la urmă, — se arĕta și ea, — vestita pădure a ciocoiuluĭ din Bucureștĭ, — cea care se întinde în drumul Têrgoviștеĭ pe o lungime de o jumĕtate de poștă, cea în care cântá merla și cinflorul, în care curg pêrrurile albe ca laptele, ér unde érba e de smarald și frunḑele de matostat. Cu tóte astea, verde, tainică, mîngâiósă ca un basm, cu bordeiul eĭ din rariștea cea mare, cu fĕta eĭ cu cosiță galbenă, — ea nu este crescută pe locul unde se află pentru ciocoiul din Bucureștĭ, care de bogat ce este, nicĭ n'o știe, nicĭ n'a vĕḑut-o...

Călărașul, când o ajunse, îșĭ domoli cârlanul

www.dacoromanica.ro

înpăciuit de liniștea ce-l ocolea. Susurarea frunḍelor, șóptele apelor, cântecul de paserĭ, în loc s'o turbure párea că o măresc. Copaci nu eraŭ groșĭ, dér deșĭ, ér pe sub eĭ nu se zărea de cât o addâncime albastră și verde. Frunḍele de ann, căḍute și mórte, cu faça samanie, ruginite, așterneaŭ pe sub crecĭ un covor fremătător. Icĭ-colo, erburĭ și florĭ, lăstarĭ și rădăcinĭ îl spărgeaŭ, îșĭ făceaŭ loc printr'ênsul către lumina primăvereĭ. Gândacĭ sbîrnăiaŭ și sburaŭ. Oștĭ de furnicĭ mișunaŭ grăbite, addunaŭ din vreme hrana pentru érnă,— bani ceĭ albĭ pentru ḍilele celle negre. Boii luĭ Dumneḍeŭ pe trunchiurile maĭ vechĭ urcaŭ printre mușchiŭ, și când se opreaŭ unul lângă altul, se înșiraŭ ca nișce bóbe de mărgean roșu. Flăcăul se gândea attuncĭ la câte nu i le-ar adduce ḍîneĭ luĭ, décă...,— décă așa și altminterea, . și ânima începea sĕ-ĭ battă ér, dogoréla sĕ-ĭ apprindă obraji și calul sĕ se pornéscă pe fugă cu pinteni înfipțĭ în el și de-alungul cóstelor cu neastâmpĕrul pulppelor vînjóse ce-l grăbeaŭ și ce-l isbeaŭ, mereŭ maĭ nemilostive, maĭ nĕpraznice. Copaci se năluceaŭ repede pe dinaintea ochilor călăreṭuluĭ, calul gîfăia,— se poticnise de douĕ orĭ,— amenința sĕ nu-l maĭ ducă. Dér éttă că rariștea se deschidea, și bordeiul,—mare și înalt, lung de maĭ bine de treĭ stânjenĭ.—eșea dintre frunḍe, pe

www.dacoromanica.ro

pajiștea luĭ verde,ca un boreiŭ din vremea de de-mult, bordeiŭ dintre celle la carĭ veneaŭ sĕ poposéscă vênători domnescĭ dragĭ ca nișce feți-frumoși.

De obiceiŭ, patru-dečĭ—cincĭ-dečĭ de care, înjugate orĭ desjugate, îl înconjuraŭ, că acolo se opreaŭ țĕrrani, și ĕĭ de mergeaŭ la Târgoviște și ĕĭ de se întorceaŭ. Dér acum, préjma luĭ era pustie. Călărașul descalecă și intră înnauntru. Unchiașul și mătușa, — pe semne că așa fusese scris,—se duseseră se vede la sat dupe merinde, că nu se zăreaŭ nicăierĭ. Féta, prinsă de friguri, ațipise pe nișce velințe. Sînurile eĭ petróse, mici ca douĕ portocale, se mișcaŭ sub cămașa de borangic subțire. Aiură din somn. I se părea că de cu nóptea, o spurcase pupăză și că un smeŭ în chyp de om o încleștase în brațe, o mânca cu buzele. Și în visul eĭ se lupta cu năluca. Chinul nimiccitor creșcea. De-odată, deschise ochi, dér chinul îĭ era în față, buze pe buzele eĭ, și acestuĭ chin nu i se maĭ înpotrivea, — îl strângea la pept, se topea în el. Inprejur, ulmi cântaŭ o doină duiósă; isma créță și leușténul de pe fôntâna lângă care credea că se află, cimbrul înflorit, o înbĕtaŭ de miresme..., ér sĕrutările îĭ cântaŭ pe buze și pe ochĭ, — îĭ cântaŭ cântecul priveghiătóreĭ din pădurea ulmilor...

www.dacoromanica.ro

Ér când călărașul eși din bordeiŭ, era în de amédĭ. Ḍîmbetul ce i se agăța de mustățĭ era par'că maĭ truphaș, dér o dulceață nespusă îĭ înneca ochi. Incălecă și se duse.

---

www.dacoromanica.ro

MASCA

Admirabiluluĭ cântăreț al sufletuluĭ român, luĭ Jules Brun.

Casa, în fundul curțeĭ coprinsă între ziduri, se desfășura maiestuósă în tihna întunereculuĭ. Și cu tóte că orele nopțeĭ nu eraŭ încĕ addâncĭ, strada, dosnică și troiănită de zăpada, era pustie, Porțile curțeĭ, închise, zăvoreaŭ cu strășnicie, odihna boerésca a înprejurimeĭ. Dér Andreĭ Licescu, moștenitor de curând al uneĭ însemnate averĭ, se pregătea, tênĕr și frumos în miḑlocul elipseĭ de aur a oglindeĭ, sĕ sfârșéscă annul vechiŭ între butelcile de șampanie ale uneĭ petreceri de prietenĭ. Mustățile sélle, umbre blonde, cutezaŭ, ascuțite pe transparența chypuluĭ de mascul próspĕt, cutezaŭ către asalturĭ de voluptățĭ mortale; legătura, albă înprejurul guleruluĭ strălucitor, domolea nălucirea schinteietóre a peptaruluĭ cămășeĭ cu nuança innocentă a muselineĭ perfide.

www.dacoromanica.ro

Étță ênse, că orele un-spre-ḑece sunnaŭ la pendula de abanos cu vibrărĭ de o solemnitate antică. Licescu, se grăbi sĕ înbrace redengota, addună pe mésă o risipă de aur, îşĭ âmplu cu ea posunarele.

Dér un sgomot ciudat turbură liniştea îngrijitóre a caseĭ.

Păreaŭ loviriĭ năbuşite, cu tóte aceste, stăruitore, ér une-orĭ, loviriĭ ce aveaŭ tonalităţile brutale ale uneĭ spargerĭ de uşĭ. Licescu, care din nevrosa modernă nu cunnoşcea de cât pe a petrecerilor uşóre, nevrosă din spumă de şampanie şi din petale de trandaphyrĭ, nu era spiritist. Indată, îşĭ dete séma de înprejurare. Nu puteaŭ sĕ fie de cât făcĕtorĭ de rele. Pe servitorĭ îĭ concediase de cu séra; ferestrele, mormêntate fiind sub transparente de matase grósă, façada caseĭ, urma neapĕrat sĕ se aréte stinsă de lumină. Curtea şi casa, puteaŭ sĕ pară pustiĭ.

In timpul acesta, sgomotul, ne-hotĕrât la început, câştiga temeiŭ, pătrundea în odaie cu affirmările brutale alle unor sfărmărĭ de scânduriĭ, stridentă voce a lemnuluĭ violat în echilibrul afinităţeĭ luĭ molleculare. Nu maĭ încăpea îndoială: eraŭ hoţi.

Şi în adevĕr, uşa ce da în grădină, căḑuse deja despicată sub mojica ţepenie a brutalităţeĭ flămânde.

www.dacoromanica.ro

Și deja prin coridórele depărtate, se lungeaŭ pasurĭ de bestiĭ ne-cunnoscute.

Hoți ! — Și ușĭ dupe ușĭ se deschideaŭ trântite de perete. Din sala de mâncare, surpărĭ de argintăriĭ se răspândéŭ cu sunnetele sinistre alle tóceĭ de fer în timp de incendiu. Câte-va secunde âncĕ, și tênĕrul, descoperit în odaia sea, avea sĕ plătéscă cu viéța osebirea socială rĕslățită între ómenĭ.

Licescu, dinaintea oglindeĭ, părea ênsĕ mărmurit într'o nepăsare bizară. Uș́ră, o paliditate, vestea singură, mișcărĭ sufletești maĭ repedĭ. Ér în momentul când ușa uneĭ cameĭ vecine, forțată și sdrobită, detunna într'o cădere nimiccitóre, blondul tênĕr păși tot ne-turburat către un scaun pe care se afla desfășurarea mătăsósă de domino roșu și masca oribilă de Satana cu cari la balul din ajun, asvêrlise în Iadul voinicesc al vêrsteĭ rose maĭ mult de un ânger anostit de seraphyce symphoniĭ. Și pe când în camera lăturalnică, scrinurĭ și dulapurĭ, deschise silnic, vĕrsaŭ pe covóre tainele avute ale coprinsurilor. el,—blondul tĕnĕr,—înbrăca mantia cea roșie de demon cu aceiașĭ liniste ca și cum ar fi fost sĕ re-plece la balul din ajun, și cu masca pusă pe obraz,—Satană cu ochĭ ellectricĭ și cu rînjire îngrozitóre,—appărea,—vedenie păgână !—în pragul ușeĭ pe care o deszăvora cu sgomot.

Treĭ strigăte și pasurĭ de bestiĭ ce se lungeaŭ

www.dacoromanica.ro

într'o fugă răppăitóre rĕsunnară prin coridóre şi muriră înnăbuşite în zăpada albăstrie ce troiănea curtea...

Este că în lume totul nu atêrnă de cât de mască.

www.dacoromanica.ro

NICU DEREANU

Luĭ G. O. Gârbea, Profesor la gymnasiul Cantemir, poetuluĭ, fostuluĭ conșcolar și amiculuĭ.

www.dacoromanica.ro

NICU DEREANU

Luĭ G. O. Gârbea, poetul, fostuluĭ conşcolar şi amiculuĭ.

Nicu Dereanu se născuse în Ploeşcĭ. El era nepotul unuĭ fost ministru. Işĭ făcuse studiile lyceale în Bucureştĭ unde luase bacalaureatul, fusese numit copist la un minister prin stăruinţa unchiuluĭ sĕŭ, şi acum, urma la drept,—când urma. Cu tóte aceste, Nicu, cunnoşcea de minune edificiul de peste drum de statua luĭ Mihaiŭ-Vitézul călare pe un cal mic cu códă mare, ér în mâna stîngă cu un topor cât tóte ḑilele cu care amenință de când se află în acéstă posiţiune, în general, Universitatea, în deosebĭ, sălile facultăţeĭ de drept şi pe profesori cari vin la curs, — când vin. Maĭ ales séra, îĭ plăcea luĭ Nicu sĕ se aşeḑe pe banca verde din turnătoria *Lemaître* ce se afla tocmaĭ în faţa frontispiciuluĭ coronnat cu un vultur de ciment de Portland, refractar la igrasie. Şi pe când, sub lumina gazuluĭ ce îndulcea verdele închis

www.dacoromanica.ro

al teilor, trotuarele de asphalt gemeaŭ sub pasurĭ dese, tinerĭ cu ghiete englezescĭ, cu tocurĭ scurte, cu pantalonĭ strêmţĭ ce fac sĕ rĕsară reliefurĭ, cu sacourĭ ce abia trec de talie, se amestecaŭ cu bĕtrânĭ ciudaţĭ la înfăţişare, şovăitorĭ sub un erotism senil, urmăreaŭ cârdurile de femeĭ cu rochĭ umflate pe la spate într'un mod exagerat, treceaŭ în sus şi în jos, lăsaŭ în urma lor cascadele de note falşe ale rîsetelor insolente ce isbucneaŭ, ale vorbelor triviale ce sburaŭ din gură în gură ca nişce mincĭ asvêrlite în aer, prinse în sbor de mânĭ dibace şi retrecute maĭ departe. Nicu, în miḑlocul acelluĭ sgomot, isbutea sĕ 'şĭ isoleze mintea, vederile, de tot ce se petrece. Cu ochi marĭ şi negri, cu obrazul ócheş, cu buze fremătânde de roşéţa sănĕtăţeĭ, cam slab, cu pĕr de inspirat, móle şi ondulator, cu privirea ţintită în timp de ore asupra aripelor plouate ale vulturuluĭ, el îşĭ petrecea multe din nopţile de véră, fără sĕ şcie nicĭ cine trece pe dinaintea luĭ, nicĭ cine 'ĭ sunt tovarăşi de bancă. Este drept că priveliştea ce 'l phărmeca cu osebire, era Eliade înclinat pe pedestalul de marmoră, ênse un Eliade gygantic, uitându-se de sus la Palatul Şuţu şi chiar la ceremonia trecereĭ în revistă a trupelor din garnisónă...

Eliade! Pentru ce n'ar fi şi el un Eliade, ca

www.dacoromanica.ro

sĕ aibă şi el o statue, albă cum este curăţenia ce 'ĭ arippézĕ snffletul, o statue,—gygantică în forul public,- gygantică în ânima fie-căruĭ român.

E adevĕrat că nu este de cât un simplu copist. Ênse, ce face acésta? Bolintinénu n'a fost şi el copist?... Bolintinénu! pentru ce n'ar ajunge şi el poet mare, n'ar muri şi el în desolaţiune ca nicĭ el sĕ n'aibă statue, căcĭ, ce altă glorie maĭ mare de cât s'o meriţĭ şi sĕ n'o aĭbĭ?

Şi visurile ce 'l ademeneaŭ, se coboraŭ stoluriĭ, se aşedaŭ pe fruntea luĭ ca nişce porumbeĭ albĭ, de o albéţă maĭ străvĕdĕtóre ca lumina ḑileĭ, séŭ ca nişce privighiătorĭ cu miĭ de cântece. In acelle momente, i se părea că stellele se aplécă asupră'ĭ şi 'l înfăşóră într'o substanţă lactee, cum este pe cer lumina nebulóselor, aşa în cât, se simţea ridicat de la pămĕnt, pĕnĕ ce 'şĭ lua singur avêntul, şi sbura maĭ departe, în lumea viselor, în splendórea glorieĭ vecĭnice. Şi cât de mare ajungea: cel ântĕiŭ dintre ómenĭ! Poet, legist, orator, militar, inventator! Adică de ce nu? Poet? Astă-ḑĭ fie-care şcolar are câte o dragoste în ânimă, câte o presimţire funestă că o·dată cu căderea frunḑelor... — ér fie-care şcolar, ţine sĕ communice tóte aceste simţiriĭ, ţĕrreĭ, lumeĭ întregĭ. Legist? Dér ce? Nu se proclamă în principiŭ că cetăţénul e considerat ca avênd deplină cunnoşcinţă a legiui-

www.dacoromanica.ro

rilor existente ? — Orator ?... Sĕ i se arate luĭ Nicu un singur advocat de la judecătoria de ocol care sĕ nu posede în fond arta de a vorbi ?

In cât despre nobila carieră a armelor, ce coprinde în sine apĕrarea patrieĭ, cu alte cuvinte, apĕrarea budgetuluĭ și legilor, legĭ votate pretutindenĭ pentru trebuințele cellor tarĭ, — fie-care cetățean,— dupe noua organisațiune,—naște soldat, ér fie-care soldat are în raniță, în lipsa bastonuluĭ de mareșal, galonul unuĭ general divisionar. Rĕmâne cestiunea descoperirilor marĭ. Dér Nicu știa fórte bine că décă nicĭ una nu s'a effectuat pĕnĕ acum, causa este că pucinĭ românĭ 'șĭ-aŭ applicat facultățile intelectualle în acéstă direcțiune. Și apoĭ, tot există descoperirea făcută de un fecior de popă care a găsit midilocul sĕ fabrice un vapor ce se póte cufunda, și tótă lumea cunnósce, că experiențe numeróse aŭ demonstrat pĕnĕ la evidență posibilitatea de a cufunda un vapor și de a'l ține sub apă orĭ-cât va voi inventatorul, ér acésta, mulțumită cellor dece miĭ de leĭ ce s'aŭ accordat de Cameră în scopul dis.....

El ênse, — Nicu Dereanu, — n'are de cât sĕ voiéscă spre a da o lovitură de tun pe senin, una dintre acelle lovituri al căreĭ rĕsunnet sĕ se audă în tótă Europa. Ce 'l-a preoccupat tot-dauna aŭ fost maĭ ales cestiunile commerciale; în acéstă

www.dacoromanica.ro

ramură trebuie sĕ se facă cercetărĭ, căcĭ în epoca actuallă, orĭ-ce descoperire, fie ea cât de mare, este condamnată sĕ remână embrionară décă applicarea eĭ nu este practică séŭ décă este prea costisitóre. De-o-cam-dată, pentru ca sĕ nu vorbéscă de alt-ceva, numaĭ el ştie câte ḑile, câte nopţĭ nu 'şĭ a bătut capul ca sĕ ajungă la traducerea în fapt a acestuĭ principiŭ: *Obţinerea mişcăreĭ prin mişcare.* Cărbuni, electricitatea, aerul conprimat, trebuiesc repudiate: Elle, pe lângă faptul că daŭ naşcere la cheltuielĭ neproporţionate cu resultatul obţinut, produc o summă de întêmplărĭ nenorocite. De altă parte, fumul de cărbunĭ, maĭ este de natură sĕ prăpădéscă sănĕtatea cellor expuşĭ la absorbirea luĭ. Cu totul altfel ar merge lucrurile décă el, necunnoscutul de aḑĭ dér póte omul celebru de mâne, ar găsi pe cine-va sĕ înţellégă marele principiŭ pe care 'l-a scos din neant şi pe care 'l-a formulat într'un mod atât de lămurit! De sigur că, la început, i s'a obiectat de mulţĭ cât şi de intelligenţa luĭ superióră, că un principiŭ cât de întemeiat, nu este îndestulător sĕ ducă la realisarea luĭ. In asemenĭ materiĭ, se cer probe. Nicu, maĭ mult de cât orĭ-cine, simţise valórea acestor obiecţiunĭ. Lasă că adesea, practicarea uneĭ theoriĭ nu correspunde cu adevĕrurile demonstrate theoretic,

www.dacoromanica.ro

ênse chiar décă inventatori nu s'ar înșela nicĭ-odată,eĭ cari merg pe dibuite,—căcĭ acolo unde invenţiunea începe șciinţa sfârșesce, — cum era sĕ prefacă Dereanu lumea, ér maĭ ales pe conpatrioţi luĭ cari nu admit că un român etc.

Și în sfârșit, istoria differitelor progrese obţinute pe tĕrrâmul șciinţific nu este destul de conchiḑĕtóre? Fulton, propune luĭ Napoleon I întrebuinţarea aburuluĭ ca miḑlóc de locomoţiune și marele împĕrat dă din umerĭ: Fulton? Un nebun!

Daguerre, presintă Academieĭ de șciinţe din Paris, un raport amĕnunţit al descoperireĭ ce 'șĭ attribuia, ér secretarul învĕţatuluĭ corp, demonstréză mathematic printr'un raport rĕmas celebru că affirmările în cestiune intră în domenul utopieĭ. Firesce dér, că totul povĕţuia pe Nicu sĕ trécă cât maĭ curând, de la principiŭ la applicarea luĭ, așa că, pe banca verde din faça Universităţeĭ, îșĭ întocmea adesea mașina ce închypuise. Și nu era mecanism care sĕ nu funcţioneze de minune: că acéstă locomotivă nouĕ se va mișca, ba ânchĕ cu o iuţélă superióră aburuluĭ, nu se maĭ putea tăgădui. Nicu, o vedea deja, la gară, așeḑată pe șine, și 'n ochi luĭ de halucinat, vagónele, se întindeaŭ în urma eĭ într'un șir lung. Peronul era negru de lume. Toţĭ Bucureștĭ sunt în picióre. Delegaţi preseĭ caută sĕ 'șĭ facă loc

www.dacoromanica.ro

prin mijlocul mulțimeĭ. Dér înbulḍéla este ne pomenită. Maĭ multe dómne găsesc oportun sĕ leșine. Incurcătura se măreșce. Publicul schimbă ghionturĭ cu gardiști. Prefectul poliției se repede înauntrul stației telegraphice ca sĕ reclame sosirea pompelor. Semnalul de plecare este gata sĕ se dea... Nu se maĭ aștéptă de cât regele... In acest timp, Nicu, înbrăcat în negru, cu simplitate, asistă de pe platforma locomotiveĭ la tot ce se petrece fără ca pe faça luĭ sĕ appară cea maĭ mică nuanță de neliniște. Din potrivă, un ușor ḍîmbet de triumph se schițéză la colțul buzelor luĭ, ca și cum dênsul, ar voi se aréte mulțimeĭ cât de sigur este de invențiunea pe care tótă lumea o va constata în curând.

Enthusiasmul trece attuncĭ peste o parte a publiculuĭ, îl face sĕ'șĭ ridice pălăriile în sus, sĕ salute cu marĭ strigăte, pe când altă parte, ca spicele uneĭ holde de grâŭ bătțută de vênt, arétă semne vĕdite de neîncredere.

Dér nerăbdarea cellor carĭ se află pe peron sfârșesce prin a 'șĭ attige culmea. Dinaintea gareĭ, în curte, trăsura regeluĭ se strecóră printre mulțimea care face un gol înprejurul eĭ. Ceĭ din trăsură, un adiutant și o dómnă de onore, căcĭ curtea e în doliŭ și M.M. L.L. s'aŭ abținut de a veni, salută cât pot, înpart ḍîmbete înalte. Vi-

www.dacoromanica.ro

zitiul, roșu și gras sub livreaua regală, întórce și oprește drept lângă scară. Mulțimea un moment întredeschisă, se re-'nchide înprejurul cailor cu sgomotul mărei în reflux. Sub geamlîcul ce adăpostește vagónele la carĭ se află înhămată faimósa locomotivă, o fluierătură scurtă rĕsunnă,— semnalul. Aprópe în acellaș moment, trenul, resimte în tótă lungimea o sguduire puternică, dupe care, se pune în mișcare, la început încet de tot, apoĭ, din ce în ce tot maĭ iute, pĕnĕ ce în sfârșit, proporțiunele luĭ se micșorează, se perd în depărtare. Asistenți, scot tocmaĭ attuncĭ un lung strigăt, unificat de și compus din miĭ de vocĭ. Acest strigăt se ridică în sus gygantic, se lovește de coperișul de sticlă, cobóră mărit âncĕ de ecoŭ, isbucnește vijelios afară și o pornește pe urmele trenuluĭ extra-ordinar din care nu se maĭ vede de cât stégul cu colorile naționale ce fâlfăește în fruntea luĭ.

Și pe când strigătele de enthusiasm se repetă în gară, locomotiva pe care se află Dereanu, îșĭ sporește iuțéla la fie-ce secundă. Vagónele încep se sară pe șine într'un mod îngrijitor. Dér dênsul, în picióre, cu mânele încleștate de pereți platformeĭ, surîde, se transfigurează, se simte aprópe Dumnedeŭ. Éttă'l... éttă'l stăpân peste sórta luĭ, peste acéstă sórtă, ce n'a fost pentru el de cât o mamă vitregă, ênse pe care, de astă

www.dacoromanica.ro

dată, a isbutit s'o învingă, s'o ţină strivită sub tălpĭ! «Maĭ iute! Maĭ iute!» sunt cuvintele ce'ĭ rătăcesc pe buze, pe când gesturile cu carĭ taie vêntul ce-l isbeşce în pept şi'ĭ şueră la urechĭ se fac violente. Ce? Lumea întrégă nu este de astă-dĭ a luĭ? Numele luĭ n'are sĕ cutreere tot pământul trêmbiţat din ţérră în ţérră de sutimĭ de milĭ de vocĭ? Averea,—o avere ce nu se póte calcula, n'are sĕ'ĭ rîure înprejur o plóie de aur ce nu va înceta sĕ cadă? Şi pênĕ la mórte, nimic de cât florĭ, de cât cer senin, de cât viciurile ce simte deja că'l muşcă de ânimă, satisfăcute, schimbate de lume în virtuţĭ, séŭ cell mult în micĭ greşelĭ nedespărţite de orĭ-ce naturĭ superióre... Aur! glorie! zeităţĭ ce ridicaţĭ pe om de-asupra omenirel, de-asupra legilor convenţionnalle. de-asupra moralel naturale chiar, éttĕ-vĕ în stăpânirea mea, în stăpânirea unuĭ Nicu Dereanu!..

Şi trenul ce aluneca repede, necontenit maĭ repede, cu iuţéla vêntuluĭ, se întrecea cu sborul triânghiular al berzelor, se prăvălea ca o furtună peste valle. In depărtare, un oraş, appărea cu clopotniţĭ aurite, cu crucĭ muiate în splendórea uneĭ sóre de Iulie, cu plopĭ argintiĭ şi verdĭ ce'şĭ mişcaŭ umbra de-a lungul unuĭ rîŭ cu malurĭ nesipóse. Cu cât ênse, distanţa dintre tren şi oraş se micşora, cu atât se încrunta şi figura

www.dacoromanica.ro

luĭ Dereanu. Orgoliul ce adineaurĭ âncĕ îĭ înfășura tótă ființa într'o atmospheră luminósă, părea a'l fi părăsit cu desăvârșire. Mânile luĭ încleștate asupra maniveleĭ frêuluĭ de oprire, o învârteaŭ cu o sĕlbăticie crescêndă.

Dér trenul îșĭ urma mersul îngrozitor. Locomotiva și vagónele trecuseră de mult ca nișce năluci uimitóre pe dinaintea stațiuneĭ unde trebuia sĕ se opréscă.

Magaziile de pe linie, stațiunea, orășeni ce așteptaŭ nerăbdătorĭ, turnurile de biserică, plopi argintiĭ și verdĭ, rîul cu mallurile nesipóse, fulgeraseră numaĭ un moment pe dinaintea ochilor luĭ Dereanu și dispăruseră.

Dér acum, în faça și în urma luĭ, nu se maĭ vedea de cât panglica albă a șoseleĭ cu celle douĕ șine ale eĭ, ce se întindeaŭ formând douĕ paralele nesfârșite în mijlocul monotonieĭ câmpuluĭ de-a drépta și de-a stînga căieĭ ferate.

Ense, tocmaĭ în momentul când desnădejdea luĭ era maĭ mare, căcĭ locomotiva îșĭ ajunsese acell macsim de iuțélă dincolo de a căruĭ graniță catastropha informă, — haos de vagóne rupte, urcate unul peste altul, — aștéptă sdrobitóre, dênsul, auḑi, séŭ creḑu că aude, sunnetul metalic al unuĭ orologiŭ ce se repetă ḑe patru orĭ și se pre-

www.dacoromanica.ro

lungi funebru în nóptea ce i se făcuse dinaintea vedereĭ.

Eraŭ în adevĕr patru ore de diminéță când Nicu se desmetici din visul bizar ce-l înfășurase în țesăturile luĭ precum înfășóră o pânză de păiajen pe prada destinată călăuluĭ ascuns în întunecimea pândeĭ.

Când studentul se ridică de pe bancă, luna albea, aprópe ștérsă în petecul de cer din stînga turnuluĭ Colțeĭ. Celle-l-alte constelațiunĭ, trăseseră peste elle perdéua albastră a dimineței prințênd'o cu briliantul colosal al lucéfăruluĭ.

Douĭ gardiștĭ addormeaŭ pe treptele intrăreĭ Museuluĭ, și din când în când, câte un pantalon creț al unuĭ ajutor de măcelar, spătos și cu brațe musculóse sub mânecĭ pe jumĕtate summese, flăcăŭ pe care nu se află doĭcă sĕ nu-l urmeze cu ochĭ lungĭ, appărea pe strada Colțeĭ spre a se grăbi cu pasurĭ rĕsunnătóre în direcțiunea pieței micĭ.

Nicu, se întórse acasă încet; brațele și tótă spinarea îĭ eraŭ înțepenite de umeḍéla nopțeĭ.

Picióre le i se înpleticeaŭ. Abia maĭ puteaŭ sĕ'l ducă. Câți-va camaraḍĭ din facultate carĭ îl întêlniră în dosul pasagiuluĭ, creḍênd că ese de la vre-o petrecere, voiaŭ cu orĭ-ce preț sĕ-'l silĕscă a'ĭ însoți la „Pisica albă“ pentru a se drege. El se smulse din miḍĭlocul lor și se grăbi sĕ se de-

www.dacoromanica.ro

părteze, în urmă'ĭ cu rîsetele și cu glumele triviale ale unora ce-l ajungeaŭ ca nișce glónțe.

Realitatea îl relua dér în stăpânire fără transițiie. Éttă'l din noŭ, căḑut din înălțimea visurilor ca o pasere cu aripa ruptă de alica vênătoruluĭ, din înălțimea ceruluĭ luminos; éttă'l din noŭ biet student sĕrac fără alte miḑlóce de cât celle pe carĭ i le da funcțiunea, véra cu pantaloni de érnă și galoșĭ, érna fără palton și cu ghetele căscate la vêrfurĭ prin noroiul cleios al uliței.

Cu tóte aceste, frigurile ce'l trêntiră la pat, îl siliră sĕ nu se întórcă la cancelarie de cât a treia ḑi. Când re-appăru, mustrările ce-l așteptaŭ isbucniră furtunóse. Cum? Dumnéluĭ îșĭ închypuia că affacerile de stat pot sĕ stea pe loc fiind-că ĭ-a venit gust sĕ se bolnăvéscă?.... De sigur că lucrurile nu pot sĕ mérgă ast-fel...

Décă e bolnăvicios, coconaș, sĕ facă bine sĕ'șĭ dea demisiunea.

Sunt cincĭ-spre-ḑece candidațĭ carĭ aștéptă, — și toțĭ cu bacalaureat! O funcțiune cu viitor!... Nouĕ-ḑecĭ și câțĭ-va leĭ pe lună, de-o cam-dată, pentru câțĭ-va annĭ, ér la urmă, coronnarea carierei cu înaintarea la gradul de sub-șef de biroŭ! Dér perspectiva pensieĭ? Ce fel? Puçin lucru este sĕ șciĭ că décă veĭ servi treĭ-ḑecĭ de anĭ și veĭ attinge vêrsta de 60, veĭ avea dreptul sĕ staĭ

www.dacoromanica.ro

pe saltea, sĕ'ţĭ odihneşcĭ bĕtrâneţele, sĕ fiĭ pensionar, sĕ viĭ regulat la Fialkowski şi sĕ beĭ câte o cafea négră. Apoĭ, Dereanu, maĭ avea ş perspectiva sĕ ajungă advocat.

Şi când funcţiunea ce occupa îĭ înlesnea acésta, dumnnéluĭ, în loc sĕ fie recunnoscĕtor şefilor carĭ 'l ţineaŭ în pâne, în loc sĕ 'şĭ facă détoriile, sĕ prescrie circulările, ordinele, îşĭ permitea sĕ ştrengăréscă, sĕ facă pe bolnavul. Sĕ bage ênse de sémă, de astă-dată i se trece, dér la cea ântâiŭ occasiune, sĕ şcie că va fi înlocuit.

Nicu, îşĭ plecă fruntea sub mustrărĭ, îşĭ re-luă locul obicĭnuit pe scaunul de paie ce 'ĭ subţia fundul patalonilor, şi, aplecându-se asupra meseĭ pe care zăcea un vraf de hârtiĭ, începu sĕ se pună în corentul lucrărilor de ḑi, concepţiunĭ ce, de obiceiŭ, se apropie mult de modelul următor:

Domnule Prefect,

„Vi se pune în vedere că în cestiuuea pe care mi-aţĭ suppus'o în raportul cu No. 150, sunteţĭ *cu onóre invitat* sĕ vĕ conformaţĭ *întocmaĭ* cu spiritul şi littera legeĭ.

„Priimiţĭ etc.

«Ministru LEGALICESCU»

Ordine de aşa fel sûnt în adevĕr de mare însemnătate de vreme ce daŭ loc la următórea lucrare în cancelaria prefectureĭ către care sunt îndreptate:

www.dacoromanica.ro

„Domnule subprefect,

„Vi se pune în vedere că în cestiunea pe care ne-aţĭ suppus'o în raportul d-v cu No. 640, cerêndu-ne *deslegare* despre modul cum trebuie sĕ urmaţĭ, sunteţĭ invitat (cu onóre se supprimă de óre-ce un prefect nu póte sĕ vorbéscă subalternuluĭ sĕŭ cu onóre), sunteţĭ invitat sĕ vĕ conformaţĭ întocmaĭ cu spiritul şi littera legeĭ (aicĭ se adaugă), *cunoscênd că la* din contră vĕ vom face direct rĕspunḍĕtor.

«Prefect, PÎRJOLESCU»

Şefi, se arĕtară cât-va timp mulţumiţĭ, căcĭ, pe când uni dintre collegi luĭ, fumaŭ ţigărĭ, vorbeaŭ despre viitórea fétă pe care aveaŭ de gând s'o pună la mână, séŭ despre cămătari cărora le trăseseră chĭulu, şi pe când alţi, mâncaŭ pe sub mese struguri adduşĭ de afară înfăşuraţĭ în gazette, el singur, rĕmânea neclintit, tot-d'auna cu peptul înainte, cu spinarea încovoiată asupra lucrărilor ce avea de făcut.

Ḍilele, treceaŭ acum pentru dênsul, monotone şi regulate; venea la cancelarie la opt diminéţa, se aşeḍa liniştit în apparenţă dinaintea călimărilor de pămênt ars, şi,—maşină de copiat—scuipa litteră cu litteră, bine-făcĕtórele dispositiunĭ ministerialle întocmaĭ cu spiritul şi littera legeĭ. Dér décă renunçase la visurile luĭ de sub cer liber,

www.dacoromanica.ro

décă téma de a remânea pe drumurĭ îl silise sĕ nu maĭ facă séra preâmblărĭ al căror resultat îĭ fusese cathegoric pus în vedere, el nu renunçase şi la voluptatea de a'şĭ lăsa condeiul să allerge pe cóla albă într'un mod aprópe mecanic. Şi cu cât trecea, cu atât acéstă dispositiune psychologică particulară se pronunça, lua proporţiunile uneĭ bóle, nevrosă ce 'l făcea sĕ trăiéscă douĕ vieţĭ,—una automatică şi têmpitóre,—alta, plină de visurĭ bizare, creaţiunĭ ce, când nu fac sĕ şovăiască echilibrul facultăţilor intelectualle, îşĭ iaŭ avêntul aripate de geniŭ.

In acelle momente, ca şi pe banca verde, Dereanu, uita tot, nu maĭ şcia unde se află, nu maĭ auḑea nimic. De câte orĭ, nu se vĕḑuse,—vis între alte visurĭ ale luĭ,—bune óră la graniţă, pe marginele uneĭ ape, pe o câmpie întinsă, între miĭ de soldaţĭ, cu bătălia începută, căcĭ rĕsboiul se declarase şi inamicul înaintase cu iuţélă.

Nicu care, prin imaginaţiune intrase ca voluntar, sosise tocmaĭ attuncĭ cu alţĭ studenţĭ, şi, în miḑlocul detunnărilor şi al confusiuneĭ, nu şcia la cine sĕ se adreseze... A 'şĭ lua rândul şi a merge înainte era tot ce avea de făcut. Aşa şi urmă. Camaraḑi îl immitară.

Fumul îl înconjóră deja. Glónţele întunecă aerul cernute ca de un ciur gygantic. Obuzele sbóră,

www.dacoromanica.ro

vîjăie, cad, crépă, se țăndăresc la drépta și la stînga luĭ. Salve de pușcĭ latră când maĭ aprópe, când maĭ departe. Peste tot, flacăre, baionete, plumb topit, mórte și răcnete. Dintre românĭ, generalul care conduce lupta, isbit în ânimă, cade jos de pe cal, — un armăsar negru ce face spume în zăbale. Un strigăt de gróză se ridică dintre șirurile nóstre... Un alt strigăt, dér acesta de bucurie, îĭ rĕspunde: Inamici aŭ vĕḑut căderea generaluluĭ român... Roșiori se asvîrl de géba nainte. Óstea se înduplecă, se dă înapoĭ. Bătălia e perdută. Ense el, Nicu Dereanu, — 'și-a dat séma de primejdie. Dintr'un salt se afla călare, ia comanda armateĭ.

Pe cap, a pus chypiul divisionaruluĭ, și cu spada în mână se aruncă... Din fericire pentru țérră, acțiunile luĭ n'aŭ scăpat din vederea soldaților, și de unde staŭ gata sĕ fugă, o mare parte se repede pe urmele luĭ ca un troian ce se surpă de pe cóstele unuĭ munte într'o prăpastie. Hura! Iureș! Ceĭ d'ântêiŭ soldați cad; cad rândurile ce urmează. Dér Dereanu appare printre fum, ridicându-se în scărĭ, cu statura înaltă, cu gestul magnetic. Asaltul ce se dă redutelor inamice este hotărâtor. Armata română merge póte către o peire sigură, ênse, în tot casul, o aștéptă o glorie vecinică. Câte-va regimente iaŭ în acell moment

www.dacoromanica.ro

redutele în cóstă... Dereanu înplântă cell ântêiŭ, stégul românesc pe una din ele. Inamici sdrobiți de tótă artileria nóstră bat în retragere, góna ce li se dă e pentru dênșii atât de desastruósă în cât soldați noștri abia pot sĕ mormênteze cadavrele armateĭ de invasiune...

O ! triumph ! O ! glorie ! In sunnetul clopotelor, pe calul sĕŭ negru, printre mulțimea de popor care 'ĭ strigă hura, Dereanu, reintră în capitala de unde plecase simplu soldat. Și când ajunge pe bulevard, surîde cu mêndrie, trece încet pe dinnaintea bănceĭ verdĭ, pe când, gloriosul sĕŭ armăsar, slăbit de rănile priimite, șovăiesce sub greutatea corónnelor adduse de o populațiune în delir...

— Te-am prevestit de maĭ multe orĭ, domnule Derene, că aĭ s'o pațĭ, fură cuvintele ce 'ĭ rĕsunnară în auș într'una din ḑilele de la fmele luĭ Septemvrie, tocmaĭ pe când dênsul urmărea una din aceste strălucitóre himere.

Și i se communică destituirea. Greșelile ce i se strecuraŭ în transcrierĭ eraŭ în adevĕr de nesufferit.

De treĭ orĭ i se întêmplase ca în loc de „întocmaĭ cu spiritul și littera legeĭ“ sĕ punĕ „întocmaĭ cu legea și spiritul eĭ“.

Altă-dată ér, îșĭ permisese cu precugetare, sĕ modifice unele formule. De câte orĭ nu i se spu-

www.dacoromanica.ro

sese să nu mai pună: „Am onóre să vĕ invit, etc.“ ci „cu onóre vĕ invit, etc.“. Apoĭ, unde am ajunge décă ceĭ carĭ îndrăsnesc a se attinge de sânțenia formulelor administrative n'ar fi cu asprime pedepsiți? Dumnéluĭ, n'a găsit de cât ce a căutat. Audĭ! Bine 'ĭ șéde, tênĕr cum este, âncĕ pe băncile școleĭ, să îndrăsnéscă să correcteze pe ómeni cu experiență, vechĭ în biroucrație, și carĭ, în tot casul, i sunt șefi directĭ.

Nicu, audea aceste cuvinte ce pătrundeaŭ una câte una în urechile luĭ ca atâtea bucățĭ de plumb topit. Dér sunnetele lor, se amestecaŭ pentru dênsul în ne-orânduială, cu vibrațiunĭ surde ca celle produse de un glas ce ar rĕsunna într'o pivniță de unde ar năvăli printre crepăturile ușeĭ,—desformate de ângustimea locurilor prin cari aŭ trecut, — pe gârligiŭ în sus și de acolo afară. In timp de un moment, o idee roșie îĭ injectă ochi. I se părea că cine-va 'l-a asvêrlit de viŭ într'un cuptor înflăcărat, că limbile șerpuitóre ale grozavuluĭ element i se urcaŭ de la tălpĭ la creșcet, că'l muscaŭ chinuindu'l cu durerĭ sĕlbatice, că'l înfășuraŭ și că nu mai avea alt miĭloc de a'și scăpa fața, de cât, să închidă ochi, să cadă la pământ, cu mânele pe obraz, în convulsiunile din urmă ce mișcă epileptic corpurile însufflețite când sunt gata să re-dea capitalul lor de materie gró-

www.dacoromanica.ro

peĭ re-născętóre. Dér când era sĕ săvîrșéscă faptul, privirile luĭ întêlnirĕ scândurile murdare, cu urme de noroiŭ pe elle, cu salivărĭ spumóse ce se rotunḑeaŭ aburiĭ, celle maĭ multe cu proporțiunĭ modeste, ca și cum ar fi căḑut pe locurile unde se aflaŭ cu un fel de sfială, séŭ, ca și cum s'ar fi simțit onorate de a figura allăturĭ cu câte-va altele, maĭ marĭ, tolănite în largul lor, ca ale domnuluĭ archivar și ca ale câte unuĭ senator în favóre, care, — une-orĭ, consimțea sĕ facă sĕ rĕsunne tusea luĭ respectabilă la auḑul copiștilor pĕnĕ ce i se da notă despre numĕrul hărtieĭ ce urmărea.

Un sentiment de scârbă, unit cu al amoruluĭ propriŭ ce renășcea într'ênsul, scăpă pe Dereanu de ruşinea de a se da în stambă, ér, — pe când urechile luĭ țipaŭ âncĕ,—îșĭ desprinse pălăria din cuier și eșĭ fără sĕ ḑică un cuvênt.

Afară, o plóie de tómnă, monotonă și pătrunḑĕtóre, se cernea din înălțimea posacă a vĕḑduhuluĭ. Ea spăla petrele din curtea ministeruluĭ, în care, birjari puternicilor ḑileĭ, înfășurați în giubele roșiĭ și albastre, îșĭ înfundaŭ căciulile pe ochĭ. Pe uliți, cu cât ploua maĭ mult, noroiul se făcea maĭ lipicĭos, se agăța de tocul și de vêrful ghietelor, se pleoștea în stropĭ galbenĭ pe pantaloni trecĕto-

www.dacoromanica.ro

rilor și pĕnĕ pe gémurile dintr'o bucată de la prăvăliile marĭ.

Nicu, în haina luĭ négră, lustruită de prea multă purtare, cu umbrela în mână pe care n'o deșchidea, âmbla sub plóie cu pasul mĕsurat, cu gesturĭ moĭ. El se lovea de câte un om de la care apoĭ îșĭ cerea scuse, o lua pe o uliță, revenea asupra pasurilor făcute, o pleca din noŭ, și tóte aceste, fără sĕ 'și dea séma despre ce face, fără ca ideia destituireĭ chiar, sĕ vorbească într'ênsul, sĕ 'ĭ redea noțiunea exactă a înprejurărilor, a timpuluĭ și loculuĭ, séŭ, cell puțin, a existențeĭ luĭ.

In molliciunea ploiósă a ḑilleĭ, un fel de amorțélă generală îl coprinsese, îĭ destinsese nervi încordațĭ. Singura sensațiune, de care putea sĕ 'și dea séma, era un fel de liniște desăvârșită, odihnă ca cea pe care o resimte un om când, dupe ce a priimit o lovitură pe cap, se redeștéptă din leșin, într'un așternut próspĕt cu rațe peḑișe ce se furișéză în odaie printre laturile transparentuluĭ lăsat.

Fără îndoială că durerea are să nască dupe un moment séŭ douĕ, și ea, are sĕ fie cu atât maĭ nemilostivă cu cât 'și-a suspendat cursul maĭ mult timp.

Cu tóte acèste, ḑilele, trecură pentru Dereanu, precum trec pentru tótă lumea, cel puțin în appa-

www.dacoromanica.ro

rență, căcĭ faça, nu i se schimbase mult,—décă se schimbase cum-va, de și acum, era în ajunul Crăciunuluĭ și n'avea unde locui de maĭ bine de o lună. Unchiul sĕŭ, care se afla la Nizza, l'ar fi putut ajuta, dér el, găsise cu calle sĕ păstreze o tăcere elocuentă.

La început,—dupe ce stăpâna caseĭ îl dete afară nefiind destul de bĕtrână spre a găzdui degéba pe studenți sĕracĭ,— Dereanu, intra prin cafenele, cerea cu vocea stinsă un pahar cu apă, aștepta sosirea câte unuĭ prieten care sĕ 'l poftéscă la o cafea, vorbea cu vocea tare înpotriva guvernuluĭ, a societățeĭ întregĭ, făcea proces Dumnedeireĭ, îĭ tăgăduia existența cu gesturĭ scurte, cu ḑîmbete convulsive, se simțea devenind rĕŭ, începea sĕ înțellégă theoriile socialiste, se perdea la urmă în elle, trecea la comunism, organisa lumea pe alte baze. Și la cea maĭ mică observațiune, vinele gîtuluĭ i se umflaŭ, albul ochilor i se congestionna, înfășura omenirea întrégă în aceiașĭ ură. Visul petroluluĭ, cu case arḑênd ca nișce masalale, cu surpărĭ detunnătóre, îĭ urla în creerĭ epopea uneĭ destrucțiunĭ obștescĭ. Obicĭnuiți cafeneleĭ, — stâlpi,— făceaŭ cerc, îl întărêtaŭ printr'o vorbă batjocorităre.

Alți, maĭ neghiobĭ, se prefăceaŭ că 'ĭ înpărtășesc vederile, pentru a'l excita și a face la

www.dacoromanica.ro

urmă haz ca nișce ómenĭ de duh ce eraŭ. Altedătĭ, allerga de diminéță pĕnĕ séra, între grădina Episcopieĭ și piața Constantin-Vodă pentru a vĕna un franc, obținut sub formă de înprumut de pe la cunoscuți ce avea, de pe la studenți maĭ cu dare de mână, și chiar de la ómeni carĭ mucedeaŭ odinióră prin sălile ministeruluĭ tot așteptând sĕ intre în pămênturile făgăduinței al uneĭ slujbușóre. Dar pentru el, problema cea mare, cestiunea de viéță séŭ de mórte pe care trebuia s'o deslege de treĭ-decĭ de orĭ pe lună, se resuma maĭ cu sémă în cuvintele; „Unde am să dorm la nópte?“ Și când se apropia de un-spre-dece césurĭ, când lumea se făcea maĭ rară prin cafenele, lua în revisie birturile, se allătura de chĭolhanagiĭ, i se turna în pahar maĭ mult de cât putea sĕ bea, era silit sĕ'ĭ întovărășească pe la Puțu Spătaruluĭ, în localurĭ patentate, fericit décă, vre-unul, trăsnit de vin, îl invita sĕ 'l însoțească la dênsul și 'ĭ offerea un pat, o dormesă, maĭ puțin de atât, un scaun. Intr'o dĭ, întêmplarea îl făcu sĕ întêlnéscă pe un tênĕr cu care fusese în clasele primare. Era în dreptul birtuluĭ „la Purcel“. Nu se vĕduseră de vre-o cincĭ annĭ, dér se recunnoscură.

Tênĕrul, păru încântat că revede pe Dereanu.

„Cum te-aĭ schimbat! Ênse,... de sigur că... în

www.dacoromanica.ro

bine. Numaĭ,—dupe înfăçișare, — nu parĭ în fonduri".

— Eĭ da! M'am schimbat; cât despre fonduri, n'am fost nicĭ-odată bogat; apoĭ, sunt și fără funcțiune: Dér tu, ce te-aĭ făcut de când nu te-am vĕḑut?

— Pe unde creḑĭ că n'am âmblat? Nouĕ țĕrrĭ și nouĕ mări; cu tóte aceste, 'mĭ-a mers binișor... Cu commerçiul ajunge cine-va departe.

Și din aceste momente, prietenul luĭ Dereanu, se arĕta nedespărțit de el, îl ajuta, îĭ puse odaia la dispositiune, dormeaŭ împreună, făceaŭ chefurĭ pe tăcute, când, într'o séră,—óspele luĭ Nicu bĕuse maĭ mult ca de obiceiŭ,—câte-va cuvinte șuierate în mod îngânat îĭ alunecară pe buze în miḑlocul uneĭ discuțiunĭ. Era îngânfarea omuluĭ cu miḑlóce ce triumpha de prietenie. Dereanu, voi sĕ rĕspundă, rĕspunse chiar, ênse, un potop de insulte îĭ tăĭară vorba... Puçin în urmă, odaia căldurósă, cu perdelele lăsate, rĕsunnă lung de sgomotul uneĭ uș ce se deschide și se reînchide trântită pe țîțînele eĭ.

Și acum, în nóptea ajunuluĭ, sub un vênt ascuțit ce allérgă țipând de-a lungul uliților, Nicu, în biata luĭ haină lustruită de prea multă purtare, fără galoșĭ, cu ghĭetele aprópe căscate la vêrf, cu pălărióra pe care a desprins-o din cuĭerul ministeruluĭ fără sĕ ḑică un cuvênt, âmblă pe

www.dacoromanica.ro

podul Mogoșóie cu pasurĭ mĕsurate, tot ca în ḑiua destituireĭ, se lovesce de câte un om, îșĭ cere scuse, se opresce dinaintea gémuluĭ de la câte o prăvălie, se uită la bronzurile, la obiectele de arte ce schinteiază la lumina gazuluĭ, dér fără sĕ le védă. Lumea, grăbită, îșĭ dă cu cótele, îșĭ încrucișéză umbrele ce se lungesc de-a curmezișul trotuaruluĭ și pĕnĕ pe miḑilocul uliței printre rótele trăsurilor ce scot vuiete metalice din caldarâmul înghiățat.

Cu tóte aceste, între rĕsunnetul ușeĭ trântită pe ț̦iț̦înele eĭ și între momentul actual, aŭ trecut treĭ ḑile, treĭ ḑile de nemâncare și de nedormire pentru el. Cu ceĭ cincĭ-ḑecĭ banĭ pe carĭ 'ĭ-a găsit rătăciț̦ĭ în căptușéla posunaruluĭ de la jiletcă, 'șĭ-a cumpĕrat o jimblă, din care 'ĭ-a maĭ rĕmas o bucată ce rînjesce sub brațul sĕŭ printr'o spărtură a gazetteĭ ce-o înfășóră.

In acest timp, la Capșa, la Broft, gelatinele cu faça galbenă ca a chihlibaruluĭ limpeḑit, tremură pe talere de argint peste tocăturile de cărnurĭ ce aŭ luat forma typaruluĭ; pe tăvĭ, purceĭ gata pentru a fi fripț̦ĭ, înpodobiț̦ĭ cu zulufĭ de hărtie, cu pĕtrunjel verde în dinț̦ĭ, ér, alț̦ĭ, fripț̦ĭ gata, cu șoriciŭ poleit de flacărĭ, se uită la trecătorĭ, allăturĭ cu lișiț̦e, cu fasanĭ umpluț̦ĭ și re-înbrăcaț̦ĭ cu podóba lor naturală, printre spăr-

www.dacoromanica.ro

turĭ de bombóne ce se topesc în gură, printre prăjiturĭ monumentale ce urcă în sus și astupă o parte din priveliștea interióră a prăvălieĭ.

Dereanu, a âmblat în sus, a âmblat în jos. In sfârșit, s'a hotărît sĕ intre în cafeneaua din piața Théatruluĭ, cunnoscută de paraponisiți tutulor guvernelor carĭ, înauntrul eĭ, aŭ aflat tot-d'a-una adăpost și pahare cu apă.

Aci, câți-va neguțătorĭ faliți, ședeaŭ dinaintea meselor de marmoră pe canapelele roșiĭ din celle douĕ colțurĭ situate în fața ușeĭ. In mijlocul fumuluĭ de țigărĭ, lăsat de mulțimea consumatorilor, gazul becurilor, ardea înconjurat de cercurĭ roșiĭ, precum se arétă câte o-dată luna în nopțile cețóse ale tómneĭ. Nicu, se așeḑă și el pe plușul zgăit, ceru un pahar cu apă, ce i se adduse fără observațiune, și se apucă sĕ aștepte...

Ce ? nu știa nicĭ el, — nașcerea mântuitoruluĭ, sórta luĭ póte ? Privirile luĭ rĕtăciră mult timp, înprejurul pervazurilor de la oglinḑĭ, despoleite pe unele locurĭ, înnegrite pe altele, de-a-lungul capetelor de alamă galbenă de la cuiele ce prind înbrăcămintea canapelelor, séŭ pe fața luciósă a cellor duoĕ oleographiĭ din peretele din drépta, cu o presuppusă mônăstire Tismana într'una, și într'alta, cu o confusiune de colorĭ.

www.dacoromanica.ro

Ense, gémurile de la ușă, se albăstreaŭ de aburĭ.

Felinarul din piață, pus tocmaĭ în dreptul intrăreĭ laterale a theatruluĭ, abia se maĭ zărea prin elle.

Afară, începuse sĕ ningă,—ningea de maĭ bine de un cés. Vêntul, se oprise un moment, fulgi căḑuseră marĭ, se agățaseră maĭ ântêiŭ de felinare, se prinseseră de crecile câte unuĭ pom ca nișce fluturĭ albĭ, se așternuseră la urmă pe trotuare, albiseră coperișurile caselor, și acum, nu se maĭ vedea peste tot de cât acellaș strat gros și uniform. Cete de băieți cu „Bună dimineața la moș ajun" se bălăbăneaŭ printr'ênsul, troiăniți pĕnĕ la glesne, îșĭ perdeaŭ galoși, se isbeaŭ în spate cu bulgărĭ de zăpadă și se îndreptaŭ, uni rîḑênd, alți înjurându-se, pe ulița povârnită de valle ce formează ca un al douilea fund de scenă theatruluĭ nostru național. Nicu, eși cell din urmă din caffenea, îșĭ strânse haina la pept, îșĭ înfundă piciórele în zăpadă, și o luă inainte, pe trotuarele pustiĭ, mergênd allăturat de case, în umbra lor culcată peste uliță, séŭ pe sub gazul ce-o întrerupea din loc în altul cu ângustele luĭ fășiĭ de lumină păiejenată. Ninsórea ce urma sĕ cadă, i se grămădea repede pe marginile pălării. Ea se urca în sus înprejurul gâtuluĭ, îĭ albea spa-

www.dacoromanica.ro

tele, mânecile și pulpana haineĭ, îĭ pudra pĕrul și sprâncenile și'l prefăcea, din tênĕr de douĕ-decĭ annĭ, în moșneag ne maĭ așteptător de bunurĭ pământeșcĭ.

Pasurile luĭ, firesce, se făceaŭ mereŭ maĭ grăbite. Părea coprins de frigurile uneĭ puterĭ supra-omenescĭ. Nu era óre détor sĕ însemne în acea nópte urmele luĭ, urmele negre ale miserieĭ, peste tot corpul Bucureștilor ?

Da, acésta era menirea luĭ... El și-o înțellegea acum... Se mira numaĭ, cum de nu s'a gândit maĭ din vreme sĕ 'și-o înplinéscă, și mergea,— mergea.. Inainte! tot înainte! eraŭ cuvintele ce se ridicaŭ în gândul luĭ ca un refren, făcêndu-l sĕ'și mișce buzele și sĕ le articuleze cu vibrațiuni surde. Căcĭ, ce va ḑice Capitala, când se va scula a doua-ḑi și nu va găsi pârtia eĭ făcută gata ?

Și în delirul ce-l coprindea, băttea sub picióre zăpada ce începuse sĕ înghiață și ce trosnea ca zaharul pisat, făcea pârtie, — pârtie largă ca sĕ încapă pe toțĭ înpaltonați Crăciunuluĭ. Cu încetul, vêntul se ascuțea, se prefăcea în viscol, îĭ asvêrlea în obraz vîrtejurĭ de ninsóre amestecată cu măzĕrică, i se văita laĭ urechĭ cu sunnete desnădĕjduite, îl silea sĕ se oprescă, sĕ se rézime de ziduri, gîfăind, ne-maĭ simțindu-și piciórele, cu dinți clănțănitorĭ.

www.dacoromanica.ro

De-o-dată, cum se afla în largul bulevarduluĭ spre care o putere ne-învinsă îl re-adducea, câte-va tăieturĭ îĭ scuturară pântecele în convulsiunĭ grozave... Voi sĕ le stăpânéscă, dér fómea îşĭ ridicase glasul în el şi porunca eĭ era maĭ mare de cât voinţa luĭ. Maĭ făcu douĭ treĭ paşĭ şi piciórele refusară sĕ 'l maĭ ducă.

Se aplecă attuncĭ, rupse tremurând gazetta în care se afla ultima luĭ bucată de pâne,—un codru uscat şi tare ca pétra, — o smulse din hărtie, o muiă în zăpadă, luă zăpadă în mânĭ şi o frecă cu dênsa cât putu, apoĭ, duse codrul la gură, îşĭ înfipse dinţi în el, cu sĕlbăticie, cu un fel de furie.

Inprejurul luĭ, pomi încărcaţĭ de ninsóre se încovoiaŭ sub greutatea mulţimeĭ de florĭ albe, ţăcăneaŭ sub viscol ca nişce bucăţĭ de sticlă puse pe foc. Şirurile de felinare se întindeaŭ printre dênşi, pe douĕ părţĭ, cu gémurile înbrăcate în alb, cu ghĭeţóie atêrnate de elle ca nişce stalactite cu forme bizare.

Celle douĕ stătue, Eliade şi Mihaiŭ, sfredeleaŭ atmosphera, appăreaŭ printre fulgĭ, cu umbre şi luminĭ pe dênşi,—ómenĭ şi semi-ḑeĭ.

Dereanu, pe brâncĭ, ajutându-se cu mânele, se têrra acum maĭ mult de cât âmbla, ca un câne isbit de mórte dér tot credincios stăpânuluĭ sĕŭ, către banca verde, către cuĭbul luĭ de visurĭ de odi-

www.dacoromanica.ro

nióră, când luna albea aprópe ștérsă în petecul de cer din stînga turnuluĭ Colțea, când diminéța trăgea perdéua eĭ albastră peste celle-l-alte constelațiunĭ și o prindea cu brilliantul colosal al lucéfĕruluĭ.

Și când ajunse la ea, când mătură cu pulpana haĭneĭ stratul alb și mólle ce i-o ascundea, se lăsă de-alungul de-asupra eĭ, îșĭ puse o mână sub cap și alta pe pept, închise ochi pe jumĕtate.

Ninsórea, punea fulgĭ rotunḑĭ pe genele luĭ creț̦e. Eĭ se topeaŭ la contactul pleópelor, înghiățaŭ din noŭ la sufflarea crivĕțuluĭ, și se schimbaŭ în micĭ bóbe schinteietóre. Dér cu cât viscolul țipa maĭ tare, visul luĭ era maĭ dulce, corpul luĭ maĭ ușor. Vocĭ confuse îĭ sufflaŭ în urechĭ melodiĭ răpitóre ce păreaŭ că se cobóră din nălțimea ceruluĭ anume pentru el. Douĕ vedeniĭ albe, cu ochi blândĭ și addâncĭ, — tatăl și mama luĭ póte,— se înclinaŭ peste dênsul, îĭ întindeaŭ brațele... O lumină uĭmitóre, îĭ nălucea vederile. Aripĭ! Aripĭ! Simțea cum îĭ cresc aripĭ, — la umerĭ,—la brațe, — la picióre.

In acest timp, césurile cincĭ din nópte sunnaŭ la „Călugĕrițe“. Vibrările orologiuluĭ slăbite de distanță fură cu tóte aceste auḑite de o cétă de tinerĭ plecațĭ dupe covrigĭ și glume. Dênșĭ, ajungênd în dreptul palatuluĭ Șuțu, se despărțiră spre

www.dacoromanica.ro

a se întórce pe la casele lor. Câți-va, o apucará pe bulevard, vĕdură un om întins pe o bancă, îl creḍură beat și 'ĭ strigară aprópe în urechiă un resunnător: „Bună diminéța la moș ajun“.

Și tăcerea re-născu, zăpada urmă sĕ cadă, viscolul sĕ șuiere, pomi sĕ se încovóie sub greutatea mulțimeĭ de florĭ albe.

www.dacoromanica.ro

COMETA LUI ODORESCU

Odorescu era un băĭat bun. Scurt, cu dispoziţiunĭ Napoleoniane ale pânteculuĭ, şi cu tóte aceste, poet, — poet în puterea cuvêntuluĭ. Locuia la o mătuşă, — înprejurul bulevarduluĭ cell noŭ, bulevard ce se va numi al Colţeĭ, când va duce de la şosea la spital. El era în clasa IV gymnasială, dér, de şi citea pe capete—romane, poesiĭ, şciinţă vulgarisată, — bună-óră pe Jules Verne şi pe Flamarion, — rĕmăsese corrigent. Publicase şi vre-o câte-va versurĭ într'un ḍiar cotidian, ênse acésta nu enthusiasmase pe respectabila luĭ mătuşă, — săsóică de origină, — şi rea, rea foc. «Invéţă, ticălosule!», ĭĭ striga ea de câte orĭ îl prindea cu vre-una din acelle cărţĭ în mână. Şi i le rupea, i le băga în sobă. In sfârşit, băiatul se disperase, părăsise domiciliul mătuşeĭ, şi, de maĭ bine de şése ḍile, dormea la un prieten care poseda

www.dacoromanica.ro

un întreg stock de cărți de-ale luĭ Flamarion. Astfel, se înplinea aprópe săptămâna de când Odorescu sburase în lumĭ transcendentale. Pentru stelle, pentru infinit, renunçase chiar la scrierea de versurĭ. Ce începuse sĕ-l trudéscă acum, era o altă ambițiune.... Hotărât, tot astronomia n'are representanțĭ extra-ordinarĭ în România, și așa fiind, de ce nu s'ar deda el la un asemenea studiŭ. Și de când se apucase sĕ citéscă pe Flamarion, ce-l turbura maĭ mult, era problema cometelor... A ! de ce nu dă Dumnedeŭ, cell puçin sĕ védă și el una ? Cât ar fi de încântat ! Cum ar observa-o ! Cum ar căuta sĕ-ĭ deslușéscă mersul ! Și,—cine scie ?.... póte...— O ! dér acésta ar fi o glorie prea mare !...—póte că se va ajunge într'o dĭ a se dice : «*Cometa luĭ Odorescu*», dupe cum se dice : «*Cometa luĭ Biela*».

Băiețandrul, fire enthusiastă și nobilă, se simțea attuncĭ maĭ presus de ticălósele înprejurărĭ ale traiuluĭ ce'l înconjura. Ochi i se âmpleaŭ de o lumină aprópe tot așa de apprinsă ca a sêmburilor de comete, și beat de bucurie... — gloria ! gloria ! — nu se gândea décă a mâncat séŭ nu, așa că cesarismul pânteculuĭ sĕŭ se democratisa pe dĭ ce trecea. Mătușa sea, — odiósa burghesă ! — pândea de mult sosirea acestuĭ moment psychologic, și—o ! trădare ! — pusă în corent de amicul la

www.dacoromanica.ro

care nepotul sĕŭ dormea, — îĭ ţinu callea într'o sĕră tocmaĭ pe bulevard, — pe largul fluviŭ de asphalt şi granit, ce curge de la marginiĭ spre ânima Bucureştilor, şi pe care, luĭ îĭ plăcea sĕ-l străbattă în tótă lărgimea, sĕ-l mĕsóre în tótă lungimea, cu ochi vecĭnic ţintă pe stelle, pe lună, pe celle patru colţuriĭ ale orizonuluĭ, dór-dór de s'o ivi cometa mult aşteptată, evenimentul ce avea sĕ hotărască despre ce va fi viéţa luĭ, — superióră séŭ... séŭ...— grózăa grózelor şi blestem al blestemelor! — séŭ ce este viaţa tutulor Icarilor carĭ cad din ceruri la pământ:

....«cu aripa sdrobită de-a lumeĭ perfidie
....cu vise, cu-amor, cu poesie...»

Vocea formidabilă a onorateĭ mătuşe, se înţelege că, în acea sĕră maĭ cu sémă, îl surprinse într'un mod cu totul neplăcut... Tocmaĭ i se păruse, orĭ era póte şi realitate, că zăresce pe cer o lumină ne-obicĭnuită, bizară, roşie, băttênd puţin în albastru şi chiar întru cât-va în galben, afară numaĭ décă nu se va fi înşelat...

Invectivele mătuşeĭ curgeaŭ. Vocabularul amenínţa sĕ nu sfârşéscă... «Haĭ! pĕcătosule! d'aia «'mĭ-am pus eŭ nădejdea'n tine! ca sĕ ajungĭ o «haimana?... Da' stăĭ că-'ţĭ arăt eŭ. Acum ţi s'a «înfundat... O sĕ veḑĭ cu cine aĭ afface... Décă «vreĭ sĕ numerĭ petrele, numĕră-le — dér nu cu

www.dacoromanica.ro

«hainele pe carĭ ți le-am cumpĕrat eŭ... Și ghie-«tele ?. Ale tèlle sunt, orĭ tot eŭ ți le-am luat ?.»

Și onorabila mătușă,— energică nu glumă,— îl și înhățase pe băiat de guler,... îl desbrăcase de o mânecă... El se sbăttea, nu e vorba,— ênse n'ar fi fost mirare ca mătușa sĕ rĕmână cu victoria, adică cu haina.

Cum și ce fel se făcu, Dumneḑeŭ știe. Destul că în acelle momente de grea cumpănă, Odorescu ridică ochi în sus... Așa se întêmplă tot-d'a-una când eștĭ în primejdie. Ridică ochi în sus,—ênse minune a minunelor! vĕḑu,— vĕḑu,— și nu era nălucă, — vĕḑu o cometă, o cometă adevĕrată, o goș-gogea cometă, cu sêmburele roșu de te băga în rĕcorĭ, și cu un fel de códă, — scurtă e adevĕrat, dér a căreĭ scurtime era rĕscumpĕrată de faptul că era cylindrică și tricoloră... Acéstă cometă era portocalie, roșie și albastră și bîțăia.

Orĭ-cine ar fi vĕḑut'o, nu putea de cât sĕ simtă pĕrul sbârlindu-i-se pe cap... Băiatul, abia avu puterea s'o aréte mătușeĭ sélle și sĕ gâfâie: „Co-me-ta!“ Și în adevĕr, era de sigur o cometă, era cometa ce-ĭ venea în ajutor, cometa ce scăpase de tóte ochianele astronomilor din New-York, Londra, Paris, Petersburg și Berlin, spre a nu i se destăinui de cât luĭ, spre gloria luĭ cea mare,

www.dacoromanica.ro

ér, la drept vorbind, și spre mântuirea jacheteĭ luĭ de ghiarele hrăpitóre...

Acelle ghiare — de și ghiare de mătușă, — în fața cometeĭ, se slăbănogiră, se descleștară și alunecară cu brațe cu tot de-a lungul rochieĭ.

„Cometa! Sfârșitul lumeĭ! vaĭ de mine și de mine! Haĭ Iancule, sĕ ne înpăcăm“ fură vorbele ce'ĭ sbîrnăiră desnădĕjduit pe buze, și, podidită de lacrymĭ, se aruncă de gâtul nepotuluĭ pe care îl înnăbuși cu sĕrutărĭ.

Negreșit că Odorescu, cu tótă înpăcăciunea, nu perdu vremea. Din acea séră chiar, dete sfóră în Bucureștĭ despre marele eveniment... Nu prea o vĕdușe nimenĭ, décă cum-va o vĕdușe cine-vă, afară de directorul observatoruluĭ meteorologic care, de cum îĭ sosise svonul, nu numaĭ că o vĕdușe, dér îĭ și determinase direcțiunea. Ea se mișca de la West spre Nord-West, înclina spre pămênt, avea o densitate amenințătóre asupra căreia nu se putea înșela cu o iotă, și décă a doua ḍi séra nu se va arĕta, era o dovadă că se apropie de pămênt cu iuțélă. In adevĕr, în astronomie, este ceva elementar că attuncĭ când cometele sunt destinate sĕ se depărteze, sĕ nu se ciocnéscă cu pământul, rĕmân, nóptea, din ce în ce maĭ mult pe cer, urcă spre zenith.

In puțină vreme, Bucureștĭ fură în mișcare. A

www.dacoromanica.ro

doua ḍi séra, lume din lume, — uni cu binocluri, alți cu ochiane,— se grămădise pe bulevard, năvălea spre șosea, aștepta arĕtarea rătăcitoruluĭ și înfricoșatuluĭ astru. Odorescu înnota în glorie ca în elementul luĭ... Trecea de la o grupă la alta... O vĕḍuse între orele 10 și 10 jumĕtate... Trebuia sĕ se ivéscă..

— Și era cu códă?

— Firește că cu códă: roșie, galbenă și albastră.

Cu tóte aceste, meḍul nopțeĭ sunnă, sunnă și ora unu, ér cometa nu se ivi. O parte din lume plecă acasă decepționnată... Altă parte,—cea pĕnĕ la care theoria apropiereĭ de pĕmênt a cometelor ajunsese, — era cu totul îngrijată... Uni, — attribuiaŭ ivirea cometeĭ și sfârșitul lumeĭ, dethronăreĭ mitropolituluĭ-primat... Păgâni ênse, — și câți nu sunt păgânĭ în ḍiua de aḍĭ?—nu credeaŭ... pe când, oboreni, puneaŭ cometa în socotéla intrăreĭ în Bucureștĭ a împĕratuluĭ Austrieĭ,—sosire ce,—e și drept a se constata, nu s'a putut întêmpla de cât dupe îndeplinirea uneĭ eclipse de lună...

Orĭ-cum ar fi fost, Odorescu, de la o ḍi la alta, își vĕḍuse visul cu ochi. In Bucureștĭ, nu se maĭ vorbea de cât despre cometă!... „Cometa luĭ Odorescu!“

Cu încetul, totul reintră în liniște. Trecuseră

www.dacoromanica.ro

douĕ septĕmânĭ... Gloriile,—chiar celle maĭ marĭ,—în unele ţĕrrĭ sunt ephemere.—Odorescu scăpase cu succes de corrigenţă... Póte că profesori, în urma evenimentuluĭ, eraŭ şi interesaţĭ sĕ nu facă alt-fel.

Pe el ênse, îl aştepta în curând o micĕ decepţiune... Intr'o séră, — funestă nópte! — se afla la amicul sĕŭ, la cell cu cărţĭ de-ale luĭ Flammarion... Cometa appăru... Era ea, nu încăpea nicĭo îndoială. Mergea de la West la Nord-West. Inclina vĕdit spre pământ. Códa eĭ, scurtă, dér compensată prin faptul că era grósă şi cylindrică, acea faimósă códă, roşie, galbenă şi albastră, se mişca năbădăios..... immita câte o-dată legĕnarea pendululuĭ, altă dată, se da peste cap de treĭ orĭ... Sêmburele eĭ era roşu ca para. Odorescu şi amicul sĕŭ n'avură vreme sĕ 'şĭ schimbe părerile. Cometa se apropia repede, vîjăiea de lua lumea în cap, dér o-dată cu dênsa,—ce lua înfăţişarea unuĭ lampion venetĭan—se zărea şi un patrat sumbru,—colosal smeŭ de hârtie vênĕtă al unor copiĭ de peste drum ce atêrnaseră de sfóră cometa luĭ Odorescu.

www.dacoromanica.ro

PALATUL PHĂRMECAT

Domuuluĭ N. Xanto, *ommagiŭ.*

Frumósele ḍile s'aŭ dus, dér éttă-mĕ avut, — avut cum n'a fost altul, și ca sĕ 'mĭ trécă de urât am pus sĕ 'mĭ zidéscă un palat. Façada luĭ se întinde pe lungime de un chilometru și e de marmoră albă... E ca unul din acelle palate din Indiĭ séŭ din basme. Porțĭ monumentale, galeriĭ suspendate, ferestre încadrate în chenare de matostat, de lapis-lazuli, de bronz, balcóne aurite, arabescurĭ de petre în nuanțe șterse, îl înfloresc. Și pe coperișurile de aur și argint, turnurĭ, cupole, sveltețĭ de minarete, se armonisează pentru a întocmi poema phantasieĭ și a banuluĭ. La scara luĭ principală se ajunge pe o alee al căreĭ nesip este din pétră de alabastru sfărmată. Acéstă alee este marginită de o parte și alta, de statuĭ, de sphinxĭ, de tripede pe cari ard parfume. Copacĭ de tóte esențele, încărcațĭ cu florĭ și póme, plante gygan-

www.dacoromanica.ro

tice, partere de corole și petale delicate ca aripile de libelule, îl înconjóră, — îl încadréză. Apa, țîjnesce din fontâni, albă ca cristalul; se prăfuiesce din havuze, rouă prismatică; se prăvălesce din cascade ca o spumă de lapte; șerpuesce, argint curat, pe smaraldul pajiștelor; se schimbă în azur și amethyst în cupele de Onix ale basinelor; — șopteșce, — cântă.— Cântă și paserile, — paserile de tóte colorile, de tóte némurile, din tóte țérrile. Inauntru, sute de cameri, de salóne, de sălĭ. Pereți coridórelor dispar sub covóre de Persia. Argintul și aurul se jócă pe ziduri. Parchete de aventurină licăresc. Tavanul uneĭ sălĭ, e de cristal și nu e de cât fundul unuĭ gygantic aquariu. Pescĭ albastri și trandaphyriĭ, schinteiază ca fulgere magice. Catifeaua, matasea, peile de animale sĕlbatice, brocartul, dantella, statuele, obiectele de artă, penele scumpe, âmplu galeriile... oștĭ de servitorĭ și curtenĭ, de parasiți și bufonĭ, sunt aci în o mișcare ne-încetată. In aripa stîngă a immensuluĭ patrulater, șiruri de cameri și de sălĭ reînviază epoca romană a decadenței. Sclavĭ și sclave, împletesc ghirlante de rose, se coronnează cu crinĭ. Danțuri de nudități gracióse flutură în penumbra sălilor. Aripa dréptă, împreună cu fundul ce complectează palatul și dă asupra parculuĭ, n'aŭ fost nicĭ-o-

www.dacoromanica.ro

dată străbătutute de pasuri prophane. In aceste părți ale edificiului se află o sală de o sută metre lungime aĭ căreĭ pereți și al căreĭ tavan sunt de cristal ce a fost turnat pe loc pentru a nu forma de tóte părțile de cât una și aceiașĭ oglindă. Când se intră în acéstă sală, se rămâne mărmurit. Infinitul se addânceșce fără întrerupere, în drépta, în stînga, în sus, în jos... In o altă sală, sunt ferestre la spatele căror, circulă neîncetat, — chiar și nóptea, — o pânză colosală, — panoramă succesivă a cellor maĭ frumóse priveliștĭ și orașe de pe faça pământuluĭ.

Allăturĭ, — în sala nummită a bibliotheceĭ, — pe o mésă de aur masiv, se află o singură carte... Acéstă carte, este legată în petre scumpe și pórtă titlul de : Cartea Cărților.

Paginile eĭ, nu sunt în adevĕr alt-ceva de cât titlurĭ de rentă ale tutulor statelor din lume. — In vestibulul acesteĭ bibliothecĭ, o pendulă de marmoră négră. De câte orĭ sunnă la ea sfertu-rile, jumĕtățile și orele, un ânger appare și rupe câte o hărtie monetă de o mie leĭ...

Nóptea, tot palatul e un vis. Lumina este emisă de obiecte, de florĭ, de lampadare, de pereți și ziduri, de apă, de nesipul alleelor. Colorĭ viĭ se jócă pe covórele de érbă, catifelează frunḍele, sĕrută florile.

www.dacoromanica.ro

Și toți se închină banului, îngenuchiază dinaintea banului, ridică osanale auruluĭ...

Dér când es din palatul meŭ phărmecat, din acest palat ce m'a costat douĕ sute milióne, scot port-tabacul, și cu mirare vĕd că nu e nicĭ de aur nicĭ de diamante. Și în urmă, când voiŭ sĕ 'mĭ fac o țigare, în fundul luĭ, n'o găsesc nicĭ pe aceea.

www.dacoromanica.ro

DRAMĂ BANALĂ

www.dacoromanica.ro

DRAMA BANALA

Luĭ Constant Cantilli, credinciosul meŭ discipol, poetul simțitor și delicat.

Serdarul Calomphyr, bĕtrânul „taĭca moșu“, cum îĭ ḍiceaŭ mici seĭ nepoțĭ, era bolnav de-o sĕptĕmână. Dênși, plecaseră lunea la pension cu ânima sburată. Și, odată în bănci, întristarea îĭ întuneca și maĭ mult. Ochi le alunecaŭ pe cărțĭ. Citeaŭ fără sĕ pricépă ce citesc. Își aminteau grija de acasă. Mereŭ se gândeaŭ la „taĭca-moșu“. Nu 'și daŭ bine séma despre ce putea sĕ se întêmple, dér staŭ cu ochi perduțĭ în gol. S'ar fi crediut că aștéptă ceva. Acest «taĭca-moșu», era apoĭ, așa de iubitor. El era cell care îĭ lua, în ḍilele de serbătorĭ, și care îĭ ducea pe sub séră la cofetărie. Și tot el era cell care le ținea parte în orĭ-ce înprejurărĭ.

Inprejurul lor, ceĭ-l-alțĭ băieți, se jucaŭ cu mincea, cu arșicele. Dér de géba. Eĭ nu se ames-

www.dacoromanica.ro

tecaŭ în jocurĭ. Fiinţa lor suffletéscă tótă, era acasă, în sala străbătută la plecare în vêrful picióreloru... Re-auḑeaŭ gîfăirea şi rĕsufflarea grea a bĕtrânuluĭ,—întrevedeaŭ pe o uşă crĕpată, mésa încărcată cu doctoriĭ. Sticluţele de tóte mărimile, cu etichete mărginite cu chenare poleite, gătite cu scufiţe verḑĭ, roşiĭ, albastre şi galbene, le rĕmăseseră în minte, le schinteiaŭ dinaintea ochilor. Chelia fulgerătóre a doctoruluĭ Axelmann, bărbierul cu lipitorĭ, cu păhărele pentru ventuse, câte-o slujnică ascunḑênd sub stamba vĕrgată a sorţuluĭ rotunḑimĭ de vase, şóptele de prin colţurĭ ale familieĭ neliniştite, feciori, intrând şi eşind, strecurându-se de-a lungul pereţilor ca nişce umbre, ér odată afară, allergând, — care pe jos, care cu birja, — la spiţerie, — la doctorĭ, — eraŭ lucrurĭ ce întocmeaŭ grămădindu-se batalióne de imaginĭ a căror năvală turburătóre le asalta minţile. Lumina phosphorică a fulgerelor intellectualle îĭ făcea attuncĭ sĕ întrevédă câte un petec din abysul vieţeĭ omeneşcĭ. Ce eraŭ în adevĕr, mulţimile de chypurĭ galbene ce le appăruseră de atâtea orĭ, rînjitóre de-asupra carurilor pompuóse dér negre, décă nu tot ómenĭ cari pătimiseră tocmaĭ ca bietul lor taĭca-moşu şi cari, se duceaŭ la urmă între popĭ şi ciocli? Şi va sĕ ḑică: într'o ḑi toţĭ se vor duce aşa? Şi unde? Şi pentru ce? Şi...—In miḑlocul

www.dacoromanica.ro

acestor întrebărĭ, copii se perdeaŭ, dér la urmă, mintea lor le lăsa la o parte. Priveliștĭ maĭ vesele îĭ înviora. Se gândeaŭ la prieteni ce aveaŭ în curtea caseĭ de peste drum cu pătule de porumbieĭ. Re-vedeaŭ foișorul locuinței părintescĭ înnecat de trandaphyrĭ de dulcéță ce urcaŭ pĕnĕ la stîlpĭ... O! și crini din grădinița de sub ferestre și din 'nprejurul foișoruluĭ, cât eraŭ de argintiĭ și cum înbălsămaŭ. Dér grădina de din valle, cât era ea de frumósă !... Verdéța eĭ străvedie sub plóia sóreluĭ, pomi eĭ de argint în miḑĭ-locul poleieleĭ universalle a primăvereĭ, tot ce le făcea copilăria veselă și tot ce avea sĕ le-o facă ne-uĭtată, le rîdea în ânimă.

Ense, vremea ce trecea, îĭ re-asvêrlea în realitate. Clopotul ce începea sĕ sunne pentru clasă, recreațiunea închiăiată, amesteca glasul pedagogilor, aspru și răgușit, cu rîsete argintiĭ, cu certurĭ pe capre, pe miele, pe ichiurĭ. Strigăte, daŭ ocol curțeĭ. Maĭ în fund, dupe o magazie, între o parte de elevĭ, se schimba pumnuirĭ. O altă parte, din care numaĭ câțĭ-va cu tunică de uniformă și pantaloni serĭ, re-intra.

Se înșiraŭ ast-fel, și defilaŭ, copiĭ de tóte vîrstele și de tóte staturele. Uni, eraŭ plăviți, cu pelița obrazuluĭ ca flórea de zarzăr; alți eraŭ óchieșĭ,—țiganĭ cu ochĭ de flacărĭ. Pĕrul unora,

www.dacoromanica.ro

fuior de aur. Al altora, scurt și creț, scăpĕra luminĭ de bronz, séŭ, negru ca abanosul, aripă de corb, se nuança ușor cu albastru. Cât de frumoșĭ copiĭ sunt ceĭ aĭ Oltenieĭ, dér cât de iuțĭ, cât de prematurĭ! — Ceĭ de la douĭ-spre-ḑece annĭ în sus, aveaŭ deja ochi bătțuțĭ, — vineţelĭ symptomatice, — desflorărĭ ale atmosphereĭ pensiónelor, ale moralităţeĭ dormitórelor... — Ceĭ-l-alțĭ, — eraŭ din fericire micĭ ângerĭ, schinteĭ scăpate din addâncimile ceruluĭ, picăturĭ de lapte și fulgĭ de zăpadă.

Pavel și Grigore, nepoți serdaruluĭ Calomphyr, n'apucaseră bine sĕ intre în clasă, când, un faiton, caléscă a mameĭ lor care venea sĕ'ĭ ia, se opri la pórtă.

Acea dómnă, de o frumusețe răpitóre dér plânsă pe sub vual și cu obraji apprinșĭ, vorbi un moment cu directorul. Taica-moșu trebuia de sigur sĕ fie maĭ rĕŭ, cugetaŭ copii chiămați la trăsură. Cu tóte aceste, eĭ, pe loc ce urcară nauntru, furĕ tĕrrâțĭ în vîrtejul aeruluĭ viŭ al libertăţeĭ. Sgomotul cu care fusese trântită portița faitonuluĭ, trapătul cailor ce treceaŭ de foișorul de foc și eșeaŭ în podul cell mare al Craioveĭ, faimósa calle a „Unireĭ“ ce începe cu „Vallea Vlăiceĭ“ și sfârșește cu „Fôntâna cu Ţépă“, totul, îĭ interesa.

In dreptul cofetărieĭ luĭ Struhală, caii furĕ si-

www.dacoromanica.ro

liţĭ sĕ 'şĭ domoléscă mersul, căcĭ lumea ce mişuna de-alungul prăvălielor năpădea pe miḑĭ-locul poduluĭ...

Părea că se petrece ceva neobicĭnuit: stéguri fâlfăiaŭ de-asupra firmelor, o musică cânta în rĕscruciul cell mic. La casin, în spaçiul ce desparte clădirea de uliţă, o mésă coperită cu postav roşu, cu călimări şi cu tot ce trebuie de scris, se impunea trecĕtorilor şi adduna mulţimea înprejur, trêmbiţà cu nota eĭ stacojie, marele eveniment, realisarea aspiraţiunilor generaţiuneĭ de la 1848: Domn străin şi dynastie din o casă suverană a Europeĭ. Craioveni—boieri, neguţători séŭ meseriaşĭ,—în parte înbrăcaţĭ âncĕ cu paltónele de érnă, iscăleaŭ pe capete, şi, flocoşĭ ca nişce urşĭ, mormăiaŭ scoţêndu-şĭ focul pe Domnia pământénă séŭ proorocind fericirĭ viitóre. Maĭ jos de Casin, înapoĭ spre casa luĭ „Barbă-rasă", magazinul de mode al luĭ „Madame Caty Riedl", se încărca pe din afară pentru luminaţia ce avea sĕ se facă séra, cu felinare de hărtie şi candele multicolore: Croitorul Stanghelmann, expunea la feréstră, jiletcĭ „Bismarck", cu faça ca a năutuluĭ prăjit... Acest nume de Bismarck, nu era destinat ênse sĕ rĕmână ca firmă a uneĭ jiletcĭ. El reserva Enropeĭ o surprisă: Avea să fie scuĭpat în curând peste lumea latină de tunurile Krupp...

www.dacoromanica.ro

Don Juani grădineĭ lyceuluĭ, se opreaŭ dinaintea vitrineĭ luĭ Stanghelmann, eraŭ răpiţĭ de colórea jiletcelor expuse, proiectaŭ sĕ 'şĭ commande cât maĭ grabnic una, şi apoĭ, se depărtaŭ lăsând în urma lor scârţĕirea ghietelor de «Hula» ce'şĭ păstraŭ caracterul distinctiv cu tótă răpăiala mulţimeĭ.

Plebiscitul de sub aer liber îşĭ urma ênse cursul sub mitralia de aur a sóreluĭ şi lua une-orĭ proporţiunile unuĭ cyclon de capete ce se mişcaŭ vijelios.

Maĭ ales la casin, în faţa meseĭ aşternută cu postav roşu. sgomotul se făcea asurditor: Un boier giubeliu care nu vrusese sĕ 'şĭ dea iscălitura în favórea unuĭ Domn şi uneĭ Dynastiĭ străine, bătea în retragere cocoşat sub plóia de lămâĭ şi portocale ce i se asvêrleaŭ, şi addunând pe celle maĭ bune, îşĭ âmplea cu elle posunarele urmărit de hohote generale.

Une-orĭ, — şi tocmaĭ când bacchanala populară părea gata sĕ 'şĭ dea suffletul, un numĕr de cuvinte repeţite ca rachetele, se deslipeaŭ din coprinsul phraselor, urcaŭ cu sforăiriĭ largĭ. Printre aceste, numele de Hohenzollern înpreunat cu Sig-Maringen, se repeta lăţindu-se, desfundà audurile şi înprumuta rĕsunnete de famfară...

Dér clasele de jos, peste cari vibrările triumphale

www.dacoromanica.ro

plouaŭ în syllabe desformate, le schimba la rândul lor, și stranepotul luĭ Frederic, viitorul suveran la Dunărea de jos, se incetățea în orașul Banilor sub numele de „Sic-Marine.“

In vremea acésta, odaia unde se afla expus cadavrul serdaruluĭ, re-intra în tăcerea și seninătatea eĭ turburată un moment de re-întórcerea feteĭ și nepoților luĭ.

Preotul, care citise tótă diminéța, se repedise acasă de maĭ bine de un cés. Sórele, intrând pe ferestrele deschise, se revĕrsa în liniște peste ospĕțul ce, înainte de a fi dat pămêntuluĭ, înțepenea pe mésa pusă în miḑĭ-loc, cu vêrful ghietelor în sus și cu capul între perinĭ. O cenușă de aur palpita în aerul odăieĭ. Poleiclĭ calde curgeaŭ de-a lungul cércéfuluĭ de olandă ale căruĭ albeți se făceaŭ diatonice, și spălaŭ cu laptele nematerial al lumineĭ, albăstrelile cu ușóre posomorârĭ dintre cutele ce se prelungeaŭ când într'o parte a sea când într'alta.

Odaia îșĭ perdea înfățișarea funebră: Aurul pervazurilor, cu tóte că înnegrit de zăbranic, fulgera eliptic înprejurul marilor oglinḑĭ Venețiane. Una, reproducea în luminișul eĭ, addâncit âncĕ de tonurĭ generale ce păreaŭ că 'l aburesc, effigia stérsă, trăsurile depărtate ale serdaruluĭ.

Dér largile buchete de trandaphyrĭ sanguinĭ

www.dacoromanica.ro

striviţĭ de stampă pe câmpul negru al jeţurilor de damască, — asonanţe şi vocalisărĭ de roşu-cardinal, — îşĭ rythmaŭ poema moleculară de colorĭ arḑĕtóre şi vîlvoraŭ între arsenicul verde al frunḑelor crestate la marginiĭ de rugina pămêntuluĭ de Sienna.

Cu tóte aceste, mortul, pe frunte cu o pecetie din ce în ce maĭ enigmatică, înainta sub pórta cea largă a vecĭnicieĭ înconjurat de făcliile ce'ĭ solemnisaŭ rĕmăşiţele: De colţul buzelor sélle îngustate, se agăţaŭ severităţĭ şi ḑîmbete ciudate de câte orĭ cădea asupra lor splendorea însufleţitóre a raḑelor. Spectral séŭ radios, chypul se aurolisa de taĭnă. „Ce s'a facut cugetarea, ce s'a făcut simţirea, ce s'a făcut viéţa", eraŭ formulele abstracte ce populaŭ întrebătóre miḑlocul ambiant, ér în loc de rĕspunsurĭ, abysul morţeĭ addâncea cadavrul în ocnele luĭ, căldura pămêntéscă îl înbăia în sudorile descompunerilor, microzoarele lumilor nevĕḑute îl găureaŭ sub înfigerĭ, lichide se deşertaŭ în cavităţile abdominale, pelea obrazuluĭ se scofâlcea, firele barbeĭ re-appăreaŭ, sângele roşea cu micĭ pete bumbacul cu care i se astupaseră nările şi muşchi destinşĭ îl lungeaŭ...

Dér în salonul din stînga săleĭ, rudele şi prieteni mortuluĭ începênd sĕ se addune, canapelele

www.dacoromanica.ro

și jețurile monumentale se înpodobeaŭ de cucóne și demóselle ale căror malacóve se ridicaŭ necontenit ca și cum le-ar fi amenințat sĕ le dea fustele peste cap. Bărbați, cu ghieróce cari le treceaŭ de genuchĭ cu douĕ laturĭ de mână, se înghiesuiaŭ printre ferestre făcêndu-și vênt cu câte una din acelle immense pălării de Panama ce par destinate sĕ se transmită din tată în fiu, séŭ cu câte un cylindru de castor neteḑit cu dosul mâneceĭ. Fratele mortuluĭ, cu guler și manișcă négră, lăcrymà cuviincios uĭtându-se la césornicul de aur de care se asigurase îndată dupe mórtea serdaruluĭ. Și fiind-că ușa se deschidea mereŭ, așa că salonul ajungea sĕ nu maĭ încapă lumea, cucóna Catinca, cumnata luĭ și vĕduvă a reposatuluĭ, se hotăra sĕ ésă din odaia de allăturĭ...

Casa, intră attuncĭ în chaosuḑ de jale sgomotósă a vremeĭ vechĭ: Ușile se deschideaŭ și se trânteaŭ. Tropăirĭ allergaŭ pe coridóre. Aprópe la fie-ce minut, trăsurĭ se opreaŭ la scară. Țipetele se îndeșeaŭ. Elle isbucneaŭ din salonul cell mare întru întêmpinarea nouilor sosiți. Câte un: «vĕḑurăți cum mĕ călcă focul cucóne Ștefane séŭ cucóne Iordache»,—dupe cum era și numele celluĭ care intra, — întovărășea de obiceiŭ vaietele vĕduveĭ, frângerile eĭ de mânĭ și mocăirile din

www.dacoromanica.ro

cap cu carĭ îșĭ legĕna corpul de făcea sĕ trosnéscă jețul din închieieturĭ. Mângâierile curgeaŭ: „Din pământ am eșit, în pamênt ne ducem“. — „Toțĭ o sĕ murim“, — Fie-care la rândul nostru, cucónă „Catinco“, și așa maĭ departe. Prietenele serdăreseĭ, óse înșirate pe sufflet, móște ce, stropite cu vin și unse cu myr, s'ar fi desmucigăit, o înconjuraŭ aplecându-șĭ peste dênsa chypurile stafidite și o scoteau din leșinurĭ cu o grabă domólă.

Bóla de care zăcuse mortul era re-luată attuncĭ de-a capul: Cine, cine, — vaĭ de ea și de ea!— s'ar fi gândit la una ca asta? Tocmaĭ îșĭ cumpĕrase haine de Paștĭ... Iĭ ḑisese dênsa, nu e vorba, sĕ se astêmpere, sĕ nu ésă în acea ḑi, maĭ ales că trăgea un vênt ce fura pe la spate, ênse, care bărbat ascultă de vorbele femeilor, ne-cum de-ale nevesteĭ...

Par'că era sĕ se mute casinul Măcesculuĭ din loc... De! Bine era acum? Sĕ 'șĭ lase mătușa singură la vreme de bĕtrânețe! Dér fĕtuĭca luĭ — „vătuiul“ — cum îĭ ḑicea adese, ce se va face fără el? Dér copilași, mititeii mameĭ-marĭ! Apoĭ, fînul, — cine 'l va strânge de pe câmp c'o sĕ putreḑéscă acolo? Dér rapița? Grâul? Porumbul?

Și bĕtrâna, călugĕrită sub zăbranice negre, îșĭ vĕrsa focul: Cine, — cine avea s'o maĭ îngrijéscă? Trăiseră patru-ḑecĭ de annĭ împreună și nu maĭ

www.dacoromanica.ro

întocmeau de cât un sufflet. Armăsarĭ, el îĭ cumpĕrase, la balurile luĭ Iancu Bibescu el o dusese în tinerețe. détoriile ce făcea pe horbotele la marfagii cu tolba, el i le plătea, casa el i-o zidise, pe fiĭcĕ-sea, el o măritase de ajunsese ministréșă.

Și bóla serdaruluĭ defila: Se întorsese pe sub séră... Ênse, în loc sĕ 'șĭ scótă haĭnele, sĕ 'șĭ le chitéscă și sĕ le așeḍe binișor în sertarul scrinuluĭ, se trântise în pat înbrăcat cum se aflà. Cucóna Catinca. băgase firește de sémă că ce era nu era bine. Dér ce sĕ'ĭ facĭ? Unde sĕ'ĭ scoțĭ vorbă cu șir din gură?... Ba că a vĕḍut pe o muiere înfășurată de sus pĕnĕ jos într'un cércéf alb și că dênsa i s'a luat în urmă din curtea bisericeĭ Petri-Boj, ba că dupĕ ce a ajuns acasă stafia s'a pitit pe dupe stîlpi porțeĭ.

— Ce-e-e sĕ-țĭ spun, cu-u-u-cóne Nicule, m-mórtea, mórtea!“.

Preoți ênse, âmpluseră curtea: Eraŭ maĭ mult de treĭ-ḍecĭ și toțĭ în odăjdiĭ cu floră de argint și aur pe fundurile stacojiĭ ale mătăsăriilor séŭ pe verdele și pe albastrul catifelelor. Potcapurile negre, corónne împĕrăteșcĭ pe cari astă-ḍĭ uni preoțĭ bătțuțĭ de Dumneḍeŭ le asvîrl dupe ușă și le înlocuiesc cu papiștașismul pălăriilor șnuruite, affirmaŭ maĭ mult strălucirea patrafi-

www.dacoromanica.ro

relor, bogația maiestuósă a vechieĭ religiunĭ orthodoxe.

Vlădica, cu o adevĕrată corónnă pe cap, se da jos din caretă și urca scara profilându-se în sóre, venerabil ca Dumneḑeŭ sub schinteierea aurărieĭ și brilliantelor; dricul, cârmea în curte înhămat cu șése caĭ cu capetele înpĕnate și mascate, cu trupurile înbrăcate în valtrapurĭ negre gătătănate cu fir. Ciocli cari îĭ țineaŭ de dêrlogĭ, îșĭ duceaŭ la subțióră șlapele de mareșalĭ aĭ morțeĭ și înaintaŭ cu pasurĭ mĕsurate. Ângeri driculuĭ, poleiți, se incendiaŭ în sóre. Mormăirĭ allergaŭ între pórtă și grădină lărgindu-se peste curte și chiar peste o parte a mahalaleĭ. Musica militară șosea. Ea se grupa în stînga scăreĭ. Convoiul se organisa, — nu se maĭ aștepta de cât coșciugul cu mortul.

Ênse căldura smulgea blesteme înpotriva césuluĭ. Dintre ciocli, câți-va îșĭ ștergeaŭ sudorile. Alți, zoreaŭ pe ómeni caseĭ, strigând în gura mare. Unul, maĭ tênĕr, se dase la o parte, și, — băiat sprinten, — îșĭ făcea vorbă cu o fétă din corul de musică vocală care, cu simțurile gâdelate de vorbe apprinse și de brutalitatea glumelor, se deda cu posomorârea uniformăreĭ luĭ și se erotisa sub măscărĭ. Allăturĭ, sub pom, sbîrnăirĭ de mușce rĕsculate zîzăiaŭ. Elle, trăsnite de sóre, se năpus-

www.dacoromanica.ro

teaŭ una peste alta, și înperechiându-se din sbor, căděaŭ pe câte o frundă séŭ pe câte-o crécă.

Dér alaiul se rânduia. Preoți, în mânĭ cu făclĭi, coprindeaŭ ulița. Dricul, cu coșciugul sub oranisc, se punea în mișcare. Leșinurile înpedecaŭ explosiile durereĭ, și curtea ce rĕmânea în urmă, se cufunda pustie de însufflețire în grópa tăcereĭ.

Țipetele cucóneĭ Catincheĭ, nu se redeșteptară de cât printre grămădirea plebiscitară a poduluĭ cell mare al Craioveĭ. Dênsa, cu capul scos pe gémul careteĭ, părea că voiesce sĕ întovărășéscă musica. Dér instrumentele de alamă galbenă îĭ copereaŭ vocea. Trêmbițĭ și trombóne, vĕrsaŭ în auduri torentele cadențate ale unuĭ marș funebru ce câte-o-dată se liniștea prefăcut într'o symphonie de vibrărĭ lungĭ și grave, și ce, alte orĭ, precipitându-se, recădeaŭ sfărmate în schinteĭ metalice ce străbătteaŭ ânimile.

Lumea, dându-se într'o parte se descoperea cu un respect mĕsurat dupe aurăria alaiuluĭ ce'ĭ lua vĕdul, dupe numĕrul de trăsurĭ de casă și dupe durerea manifestă a vĕduveĭ și a uneĭ părți de rude cari aveaŭ acum ca mărturie a ne-mângâiereĭ lor orașul întreg.

Când dricul se opri în rĕscruciul de peșce, musica tăcu și preoți îșĭ începură rugăciunile înghiesuiți de glótele dinprejur.

www.dacoromanica.ro

Un vênt subțire, largă sufflare a încruçișăreĭ de uliți, apucase fășiile de zăbranic albastru înnodate la brațele îngerilor cu aripĭ sufflate cu aur și le însufleția cu fâlfăirĭ. Ciocli cari, duceaŭ capacul cosciuguluĭ, îl puseseră jos cu pălăria mortuluĭ de-asupra, și catifeaua luĭ liliachie, mărginită de céprazurĭ cu ciucurĭ de fir, părea că 'șĭ maĭ îndulceşce o tónă colórea duiósă sub rĕsfrângerile mângâióse ale sóreluĭ. Ingânarea rugăciunilor, graiŭ rythmat al cellor d'ântêiŭ părinți aĭ bisericeĭ, se făcea ênse cu totul addâncă și câștiga pe buzele cucernice puterĭ convingĕtóre, — Dumnedeire ce se schimba în cuvênt pentru a se întrupa în omenire.

Corul de musică vocală. intonă în sfârșit cântarea luĭ înaltă. Vocea preoților expira și dricul se re-punea în mișcare cu sgomotul roților înnăbușit de sunnetele limpedĭ ce păreaŭ că ridică pământul în sus, că'l apropie de cer și că'l prăvălesc în nisce regiunĭ stellare printre carĭ, viéța materiallă, schimbată în fluid trandaphyriŭ, în esență vecĭnică, tot într'o vreme cântec seraphic și lumină orbitóre, se face principiul aprópe abstract al corporalității de odinióră.

Și pĕnĕ la biserica Sântul Nicolae-beli-vacă, unde avea a se face slujba, lŭpta dintre vocile senine ale coruluĭ și dintre sunnetele instrumen-

www.dacoromanica.ro

tale, îşĭ desfăşură poema musicală ce coprindea în magia eĭ lacrymĭ ne-vĕrsate âncĕ de ochĭ omeneşcĭ. Vĕduva, obosită, îşĭ lăsa capul pe spate şi nu se maĭ deşteptă din jumĕtatea eĭ de leşin de cât în curtea bisericeĭ, dinaintea cosciugului înauntrul căruia, mortul dispărea sub o surpare de florĭ.

Preoţimea, care întocmea un semi-cerc împrejurul luĭ, părea că'l ia deja în stăpânire pentru a'l transmite pămêntuluĭ.

Clopotele bisericeĭ puse în mişcare de maĭ bine de un sfert de cés îşĭ alinaŭ prelungirile bălăngănitóre şi pogribania vecĭniceĭ pomenirĭ se urca pe urmele fumuluĭ de tămâie cădelniţat ce se addâncea în limpedĭmea albastră a ceruluĭ. „Vosglaseniile", înlocuiaŭ „psalmi" şi eraŭ înlocuite de „ecteniĭ".

Finalele de cuvinte, tórse de dascălĭ, se sfârşeaŭ în sunnete subţirĭ...

„Dómne mi-lu-iesce".

Şi monotonia înpăciuitóre a slujbeĭ, se ducea printre „troparĭĭ", înprumuta aripele de flacărĭ ale credinţeĭ, sbura la Dumnedĕŭ pe căĭ tainice, cânta lauda „Tatăluĭ" şi a „Fiuluĭ", amintea zădărniciile lumeşcĭ, se ruga petru ertarea greşelilor mortuluĭ, pentru celle „cu voie şi pentru celle fără voie", pentru celle întru, „fiinţă" şi pentru

www.dacoromanica.ro

celle întru „ne-ființă“, pentru celle întru „știință“ și pentru celle întru „ne-sciință“, trecênd-i-le iubitorul de ómenĭ pe tóte și așeḑându'l ca un bun în curțile sélle...

„Dómne mi-lu-iește.“

„Că adevĕrat deșertăciune sunt tóte și viéța „acésta umbră și vis, că în deșert se turbură tot „pămênténul căcĭ precum a ḑis scriptura: Când do„bândim lumea attuncĭ în grópă ne sălășluim undo „împreună sunt împĕrați și sĕraci.“

Dér féta mortuluĭ, dómnă de lumea nouĕ care nu 'și da durerea în stambă și ce plânsese pĕnĕ attuncĭ cu lacrymĭ tăcute, sfășiă aerul cu o isbucnire și rudele carĭ se grăbeaŭ în jurul eĭ, o sprijineaŭ fără sĕ cuteze sĕ turbure taina Dumneḑeească cu mângâierile lor...

„Slavă ție Dómne, slavă ție.“

Și slujba re-deștepta pe momente trăgănirea jalnică a clopotelor, porumbiei bisericeĭ, goniți de furtuna sunnetuluĭ, ocoleaŭ turnurile lărgindu-'și spiralele urcătóre, făcliile ce începeaŭ sĕ fumege posomoraŭ glasul preoților, și pogribania lua un caracter de pripă: Vlădica, sprijinit de duoĭ diaconĭ, se apleca peste coșciug, myruia mortul, îĭ închina peptul cu un larg semn de cruce.

„Slavă ție Dómne, slavă ție.“

«Că tu singur ești fără mórte cell care aĭ fă-

www.dacoromanica.ro

«cut și aĭ zidit pre om (1) ér pământeni, din pă-
«mênt suntem și în pământ vom merge precum
«aŭ poruncit cell care ne-aŭ zidit și aŭ ḑis: Că
«pământ eștĭ și în pământ veĭ merge făcênd tân-
«guire cea de-asupra grópeĭ cântare;

«Aliluia.»

Ênse sĕrăcimea, înpingêndu-se printre asisistenți, se vîra cu obrăsnicia ne-avereĭ pĕnĕ la coșurile cu lumînărĭ. Testemelele cu florĭ roșiĭ se smulgeaŭ. Fratele mortuluĭ, silit de mulțime, se da la o parte și deslega la gură sacul cu sfănțuicĭ, cu firfiricĭ de douĕ-ḑecĭ-și-douĕ și de treĭ-spre-ḑece... Inpărțéla ne-dréptă începea: Sĕracilor înbrăcațĭ maĭ bine li se punea în mână maĭ mult. Cellor goĭ, maĭ puțin. Vĕduvele, se alegeaŭ abia cu câte-o lumînare. Teleleicele, plecaŭ cu câte treĭ testemele. Orphani, îșĭ stricaŭ gura de géba... că scris este la carte: că celluĭ care are sĕ i se maĭ dea, ér celluĭ care n'are sĕ i se maĭ ia...

«... Domnuluĭ sĕ ne rugă-ă-ăm.»

Și rugăciunile, syllabe înbrâncite unele într'altele, acopereaŭ astfel ne-dreptățile...

«Domnuluĭ sĕ ne rugă-ă-ăm...»

---

(1) Textul exact este următorul:
«Că tu *ênsu-ți* eștĭ fără de mórte cella-ce aĭ zidit pre ómenĭ pământeni «din pământ suntem ziditĭ și în pământ vom merge precum ne-aŭ porun-«cit cella-ce ne-aŭ zidit și aŭ ḑis: Că pământ eștĭ și în pământ vom merge, «unde mergem toțĭ pământeni, făcênd tânguirea cea de-asupra grópeĭ «cântare.»

www.dacoromanica.ro

Și mereŭ maĭ grăbite, aceste rugăciunĭ îșĭ repețeaŭ scadrónele către asaltul ceruluĭ, grabeaŭ sosirea momentuluĭ de supremă crisă religiósă când, pe urmele cântărilor încetate, vocea de argint a unuĭ singur preot, rĕsunna în ânimĭ cu melancolia unuĭ solo de flaut:

«Veniță, veniță fraților la grópă sĕ vedem țĕr«râna din care ne-am zidit. Unde mergem acum? «Și ce ne-am făcut? Cine este sĕracul séŭ boga«tul? Cine este stăpânul? Séŭ cine este slobodul? «Aŭ nu sûnt toți cenușă? Frumusețea chypuluĭ «aŭ putrețit și tótă fiórea tinereților o aŭ veș«tețit mórtea.»

Ingenuchiată pe pământul gol, vĕduva mortuluĭ se lovea cu capul de coșciug și coprinsă de astădată de o desnădejde adevĕrată, îșĭ înfigea unghiile în pământ... „Nu, nu“, — și maĭ cerea rĕgaz de o clipă... Iși amintea viéța eĭ tótă, îl revedea printre perdeaua lacrymilor,— tênĕr,— frumos... Nopțile albastre, în frunte cu Constantinatul de aur al luneĭ, re-coboraŭ peste dênsa... Re-urca în trecut, — vĕduvă la cincĭ-spre-țece annĭ deântêiul eĭ bărbat și re-măritată la șépte-spre-țece... Repunea malotéua de catifea cusută cu fir pe care i-o dăruise unchiul eĭ, Banul Génă... Se vedea re-înbrăcând-o și privindu-se în oglindă... Și cât îĭ sta de bine, havaïe cum era și cusută în măr-

www.dacoromanica.ro

găritare... Apoĭ, ca și cum vremea n'ar fi trecut, butca trăgea la scară, rĕdvane multe o urmaŭ împreună cu tinerĭ feciorĭ de boierĭ călărĭ, cu pistóle și cuțite în brîŭ... Calomphyr, o ducea ast-fel la cununie... Biserica se âmplea de lume, lumînările de céră ardeaŭ cu sfîrrăirĭ vesele. Candele albastre și roșiĭ presăraŭ prin colțurĭ câte-o nestemată luciósă, „Isaïa dănțuiesce era cântat, mésa ocolită. Nașa, o dăruia cu o fulie de diamante pe care i-o prindea în pĕr... Pe rochia eĭ de sarasir, clipeaŭ saphyre, pîlpăiaŭ rubine, dîmbeaŭ mărgăritare...—„O ! Nu, nu !“ și ér maĭ cerea rĕgaz de-o clipă, se asvêrlea peste cadavru, îĭ coperea chypul cu sĕrutărĭ, îĭ neteḍea pĕrul, îĭ vorbea încet, cu blândeța uneĭ ape pe-o pajiște înfloritá, îl coprindea în brațe... O ! ar fi vrut sĕ 'l răpéscă de acolo și sĕ fugă cu el, departe, — departe, — unde ?... — nu șcia nicĭ ea, dér se vedea ducêndu-se, allergând în sóre-apune... — Și un colț de pădure i se arĕta... Brați o înconjuraŭ, urcaŭ pĕnĕ la cer, negura se îndeșea, nu maĭ vedea nimic, nu maĭ auḍea nimic, nu maĭ simțea nimic, și cu tóte aceste era fericită, battăile ânimeĭ i se linișteaŭ, têmplele nu'ĭ maĭ svîcneaŭ, o rĕcóre o înbrăcișa fără veste,—vêntul batistelor ce se mișcaŭ de-asupra eĭ, ér fiica sea, împreună cu cîte-va rude, is-

www.dacoromanica.ro

buteaŭ s'o ridice de jos, s'o ducă pĕnĕ la trăsură...

. . . . . .

„Că ochi aŭ apus, piciórele, s'aŭ legat. mânile „aŭ încetat, și auḑul cu dênsele, limba cu tăcere „s'aŭ îngrădit și grópeĭ se dă, că adevĕrat deșer- „tăciune sunt tóte.“

Și vecĭnica pomenire pecetlui slubjba, risipi alaiul, ér coșciugul pus într'o căruță spre a fi dus la ţérră, apucă, urmat de patru-cincĭ trăsurĭ spre bariera Amaradieĭ pe sub care, tótă acéstă dramă banală dispăru în fuga cailor ne-maĭ lă- sând peste puçin altă urmă de cât un nor de praf alburiu.

www.dacoromanica.ro

BARIERA ŞIMNICULUI

Luĭ Mircea Dimitriade, poetul cu înaltă concepţie a arteĭ şi amiculuĭ bun.

Eraŭ treĭ copiĭ şi bunica. Mama copiilor plecase la Paris unde se ducea în tóte verile. Avea acolo o fétă în pension. Acea fétă era un fel de ţigăncuşă, cârnă, cu nările umflate de bube şi cu faça ca fundul uneĭ tingiriĭ ne-costorite; dér cum era cum nu era, maică-sea o creşcea cu multă îngrijire, că aşa sînt mamele: Povestea pupezeĭ séŭ a bufniţeĭ ce tratase aliançă cu vulturul şi făcuse învoială cu paserea de pradă ca dênsa sĕ nu se attingă nicĭ-odată de puii eĭ. In acest scop, vulturul îĭ ceruse sĕ'ĭ spună cum îĭ sînt puii spre a şci,—la înprejurare,—sĕ-ĭ cruţe. Şi ea detese acelle semnalmente: Toţĭ puii eĭ eraŭ frumoşĭ,—ruptĭ din sóre. — coconaşĭ, care maĭ de care maĭ arĕtos, — cu totul şi cu totul de aur. Vulturul, într'o ḑi, dete de un cuib: era al aliateĭ sélle, dér nu şcia. La drept vorbind, nicĭ nu putea sĕ-ĭ

www.dacoromanica.ro

dea prin gând una ca asta. Puii ceĭ zugrăviţĭ aşa de gingaş, erraŭ grozav de urâţĭ, purdalnici! Piţigăiaţĭ, cu caşul pe cioc, nişce schiloḍĭ şi nişce ciume,—dér de! tot bunĭ de mâncare, şi uliul îĭ înghiţi pe rând. Când se ivi şi cumătra aliată, fu foc şi cértă mare. Cu tóte astea, dreptatea era de partea uliuluĭ. Ênse, pas de fă pe o mamă sĕ pipăie adevĕrul cu degetul, când e vorba de odraslele eĭ. Mamele sunt tóte la fel: Pe toţĭ copii lor, ele 'ĭ vĕd cu stemă în frunte. Ba une-orĭ pe ceĭ maĭ urîţĭ orĭ pe ceĭ maĭ netrebnicĭ, îĭ iubesc maĭ mult.

Aşa era şi mama care plecase la Paris sĕ-şĭ védă cioróica, prăsilă de bufniţă ivită nu se şcie cum, în cuibul de porumbică, şi sĕraca de ea de mamă! tocmaĭ pe acea ligliónă, o dorea maĭ mult, o rĕsfăţa maĭ mult, de 'şĭ lăsase ea pe séma buniceĭ pe ceĭ treĭ drăgălaşĭ de băieţĭ ce avea.

Nu e vorba că nicĭ bunica nu era muiere rea, nicĭ de rând, dér era cucónă cam cu tóne şi într'o ḍi, măcar că şcia că Tudorache vizitiul e beat, îĭ porunci sĕ pună caii şi pace, că aşa îĭ căşunase cucóneĭ sĕ plece nepristant la ţéră. Ce era se ḍică ăl Tudorache? Se ţinea cât putea şi tăcu, dichisi trăsura spilc, o spălă, asvîrli caii la oişte, — şi éttă-l gata,—tras cu ea la scară.

Copii şi bunica se aşeḍară înauntru,—bĕtrâna dând în séma slugilor, gâşcile, curcile şi găinile

www.dacoromanica.ro

de prin curte, ér copiĭ ținênd cu mare grijă în brațe, câte-o goșgogea icónă de argint,—că cucóna fără icóne nu se mișca afară din oraș, s'o fi picat cu céră, s'o fi ars de vie.

Când trăsura ajunse la bariera Șimniculuĭ, pe unde se appucă drumul spre Valea-Vieĭ, Tudorache se clătina rĕŭ pe capră. Caiĭ, nișce telegarĭ rusescĭ, galbenĭ la pĕr și iuțĭ, simțind că mâna ce'ĭ duce e nevoiașă, când sĕ urce cósta, ba săreaŭ, ba puneaŭ zăpor. Géba îĭ ustură Tudorache cu biciul, eĭ aruncaŭ cu piciórele dinapoĭ sĕ facă praf rótelę și maĭ multe nu; bĕtrâna țipa sub coșul ridicat, copiĭ strângeaŭ icónele la pept...

Ce era sĕ se întêmple de cât ce se întêmplă? Telegarĭ o frânseră înderăt în cóstă și deteră faitonul peste cap.

Unul din băieți se alese cu piciorul rupt, bunica îșĭ sdreli treĭ cóste, ceĭ-l-alțĭ copiĭ—cu tóte că fuseseră jucațĭ de copite, — scăpară numaĭ cu câte-va vênĕtăĭ, și când se deșteptară din leșin, se pomeniră cu icónele neclintite din brațele lor.

Bețivul de Tudorache se trezi, încălecă pe un cal, merse la oraș de înhămă armăsari ăĭ negri la caretă și veni sĕ addune de pe câmp pe bĕtrână și pe copiĭ.

De attuncĭ aŭ trecut annĭ. Băieți s'aŭ făcut marĭ, dór și astă-dĭ îșĭ aduc aminte de bariera

www.dacoromanica.ro

Șimniculuĭ, de cósta povârnită în stînga drumuluĭ, către o fôntână între douĕ sălciĭ, cu sânțĭ roșiĭ și albaștri zugrăviță pe ea, de Tudorache, de telegari ruseșcĭ, galbenĭ și iuțĭ, și de bĕtrâna lor bunică, care îșĭ dórme somnul de vecĭ în împrejmuirea bisericuțeĭ din zăvoiul Bîrcaciuluĭ.

www.dacoromanica.ro

SCRISÓREA DE LA DUMNEḌEU

Iubiteĭ mele socĭĭ.

Copii, — câte treĭ între șépte și douĭ-spre-ḍece annĭ, — ciripeaŭ, ciripeaŭ.

Și ciripirile micilor însemnaŭ acésta:

Spune-ne, tată, o poveste din viéța tea.

Am sĕ vĕ spun una, rĕspundea tatăl, attrăgênd pe cell maĭ mare lângă dênsul, în vreme ce, de jeţul în carĕ lucra mama, se agăţaŭ ceĭ-l-alţĭ douĭ.

Și pe când sub lumina veselă a lampeĭ, ceaiul era turnat și fumega în ceșcĭ de porţelan, tatăl îșĭ începea povestea ast-fel:

— Voĭ șciţĭ, copii meĭ, ce este o gazetă căcĭ a'ţĭ crescut cu elle înprejurul vostru...

— Cum sĕ nu șcim? Câte smee n'am făcut cu celle pe cari le-aĭ scos tu! intrerupea cell maĭ mare.

— Așa dér, fiind-că șciţĭ ce este o gazettă, éttă ce se întêmplă une-orĭ cellor carĭ scot gazettele...

— Bine tată, dér povestea?

www.dacoromanica.ro

— «E scurtă : Acum câți-va anni, — voi erați micĭ de tot, — rĕutatea omenéscă ne asvêrlise într'o mare sĕrăcie. Furăm nevoiți, eŭ și mama vóstră, sĕ vindem canapele, scaune, tóte lucrurile de preç ce le avém și sĕ ne mutăm într'o căscióră de mahala.

«Eraŭ patru odăițe sub un înveliș de vremea vechie, în miḑlocul uneĭ curți marĭ.

«Moșul,—căcĭ era bĕtrân proprietarul de la care luasem căscióra cu chirie, — locuia în aceiașĭ curte și ne îngăduia de plata chirieĭ așa că, têrrâș-grăpis, o duceam cum o duceam; Dér într'o bună diminéță, prinserăm de veste că nu maĭ are sĕ mérgă. Gazetta pe care o scoteam attuncĭ nu prindea. Abia apucam s'o trămit că 'mĭ era înapoiată grămadă.

«In acea ḑi, dragĭ copilașĭ, era un viscol de zăpadă de nu vedeaĭ înaintea ochilor, ér lemnele se sfârșiseră și parale n'aveam lăscaie. Biata mama vóstră, nu scia încotro sĕ apuce și se înbrăca în odaia de allăturĭ. Voĭ dormeațĭ. Eŭ mĕ deșteptasem cu nóptea 'n cap, dér nu mĕ dam jos din pat.

«Mĕ gândeam la ce miḑlóce sĕ allerg pentru a vĕ scóte la liman, și înainte de orĭ-ce, pentru a găsi îndată bani trebuincioșĭ spre a cumpĕra carne și pâne.

www.dacoromanica.ro

«Dumneḍeŭ, care nicĭ odată nu mĕ părăsise, părea că s'a obosit chiar el de a'mĭ veni în ajutor.

«Ênse, pĕnĕ a nu apuca sĕ mĕ îndoiesc de bunătatea luĭ, curierul poștal, deschise ușa săleĭ și aruncă înauntru un ténc de gazette ce mi se 'napoiaŭ.

«Săriĭŭ din pat, luaĭŭ cu supĕrare pachetul de jurnale și le trântiĭŭ prin odaie risipindu-le prin tóte colțurile. Le călcaiŭ apoĭ sub picióre, ór multe dintre elle, le scuturam, și le sfășiam ca un nebun.

«De odată, din una din gazettele urgisite astfel, o scrisóre alunecă afară și rĕmase întinsă pe scânduri cu faça pe care se afla timbrul în sus. O ridicaiŭ uimit. De cum puseiŭ mâna pe ea, îmĭ deteiŭ séma că se strecurase din greșélă între foile jurnaluluĭ; și în adevĕr, ea nicĭ nu'mĭ era adresată.

«Ântêiul meŭ gând fu sĕ trămit s'o asvêrle într'o cutie poștală spre a fi pornită la destinație, un oraș din Ungaria.

«Dór pe loc, un alt gând mĕ opri. Ceva 'mĭ spunea că acea scrisóre nu se strecurase fără scop înauntrul jurnaluluĭ meŭ. Și cu mâna tremurătóre, o deschiseiŭ. Douĕ hârtiĭ, de câte ḍece florinĭ una. scăpară din plicul rupt împreună cu o fóie scrisă în nemțesce; prin ea, o femee ves-

www.dacoromanica.ro

tea pe o prietenă că înprejurări neprevĕḑute o siliseră sĕ întârḑie a'şĭ plăti acea mică dĕtorie.

«Chiămaiŭ pe mama vóstră. Nu vĕ maĭ spun bucuria ce simţirăm...

«Ea se înbrăcă repede, plecă în piaţă, schimbă la un zaraf fiorini. Ast-fel a'ţĭ bĕut în acea ḑi cafeaua vóstră cu lapte, copiiĭ meĭ.

«Scrisórea fusese de la Dumneḑeŭ».

Tatăl tăcu. Copii, — ceĭ maĭ micĭ carĭ nu înţelleseseră îşĭ reluară jocul, — dér cell maĭ mare, sub vesela lumină a lampeĭ, rĕmase mult timp gânditor.

La urmă, se aruncă de gîtul tatăluĭ sĕŭ.

www.dacoromanica.ro

CASA CU No. 10 *)

D-luĭ Pierre Quillard, *ommagiŭ.*

Era ascunsă sub verdéță așa precum se ascunde vioreaua sub érbă, casa din strada Nerva-Traian. Pe zidurile cu stachiete ce o înprejmuiaŭ, vița amestecată cu códa rônduneleĭ și cu lemn cânesc, ale căruĭ florĭ sunt albe, o lua în sus, festonând stachietele desvopsite și zidul cu tencuială căḑută. Era un haos de frunḑe cutezătóre ce rîdeaŭ verde de sub pulberea alburie, pe care o rĕscolea câte-o trăsură și o arunca asupra lor.

Curtea era plină de stufurĭ de trandaphyrĭ, de liliac alb, albastru și roșcat. Pĕnĕ și porumbe vinete și córne roșiĭ creșceaŭ în acea curte, allăturĭ cu șirurĭ de măceșĭ, cu bozul ce pórtă un bogat rod de ciorchine din bóbe mărunte și negre, și cu

*) Acéstă nuvellă a fost tradusă și publicată în limba francesă în jurnalul «Des Débats» din Paris în No. de la 23 Febr. 1895, care a însoçit'o cu marĭ elogiĭ.

www.dacoromanica.ro

feluri de alți pomișori, de flori, de erburi și de bălării. Salba móle, acéstă varietate a salcieĭ, cu flori galbene înbălsămătóre, salcâmul alb și salcâmul roșu, castanul sĕlbatic, nucul cu largi frunde, al căror miros înbétă, plopul cu mlădiósa luĭ cómă de un verde argintiu, păreaŭ că-'și deteseră vorba a se întâlni în acell locaș și a'și amesteca frundele, ramurile séŭ florile. Intr'un cuvênt, rodul câmpuluĭ și rodul grădineĭ âmplea curtea fără nicĭ o symetrie, mascând casa aședată în fund ce nicĭ nu se zărea din frunde. Când ajungeaĭ la scara eĭ, fie pe cărarea ce pleca de la pórtă în stînga, fie pe cea care cotea către drépta, rĕmâneaĭ cu desăvêrșire surprins și mirat.

Era și ciudată înfățișarea acelleĭ locuințe pe care nu s'ar fi putut aștepta nimenĭ s'o afle în București de astă-dĭ.

Văruită pe din afară din noŭ, și albă ca laptele peste tot, ea amintea, de sub coperișul eĭ de șindrilă, pe una din acelle vechĭ case boerescĭ ce maĭ obicĭnuit se aflaŭ aședate la țĕrră séŭ prin orașele maĭ micĭ de prin județe.

Dér, cât de veselă era sub vechiul eĭ coperiș de șindrilă înnegrită, în susul eĭ cu un cer albastru muiat în sóre ca un smalt de aceiași față peste care s'ar trece un strat subțire de aur topit.

www.dacoromanica.ro

Cu două caturĭ, rândul de jos era întocmit din beciurĭ, cam umede, cam întunecóse, dér curate.

Jos, nu avea de cât o singură uşă de intrare, în drépta: Fórte grósă, ea era lucrată din maĭ multe rânduri de scânduri de ştejar, aşa în cât elle formaŭ pe din afară o serie de patrate vopsite pe marginĭ cu albastru şi în midĭloc cu roşu. Acea uşă singură, era o poemă a trecutuluĭ, un cântec bĕtrânesc, o doină mişcătóre făcută din câte-va scânduri de stejar şi din puçină vopsea.

In stînga, maĭ era altă uşă, ênse ea era durată din ochiuleţe de lemn şi dovedea că ascunde dupe dênsa gârligiul pivniţeĭ.

Décă intraĭ în beciurĭ, daĭ tot de trecut: Intr'unul din elle se afla un rĕsboiŭ, în care se ţeseaŭ chilimurĭ şi scórţe. In celle-lalte eraŭ aşedate rĕsbóiele pentru pânzeturĭ de in séŭ bumbac.

Câte asemenea trâmbe de pânză nu aţĭ vĕdut póte, în copilărie, întinse la ţérră pe mărăcinĭ şi albind pe verdéţa câmpuluĭ, bătutute şi spălate cum fuseseră în jghiaburile fôntâneĭ.

Urcându-te sus, scara nu te ducea de-a dreptul în odăĭ, ci într'un pridvor de zid deschis asupra curţeĭ şi lung cât tótă lărgimea caseĭ. Stîlpi luĭ eraŭ tot de zid, pe când tavanul, era din bîrne şi din scânduri cărora timpul le detese o façă cafenie. Dér ce era frumos între acelle bîrne nu

www.dacoromanica.ro

erau scândurile cafeniĭ, ci cuiburile ce rôndunelele 'şĭ făcuseră acolo.

Şi câte cuiburĭ, Dómne! Dér rôndunele, câte maĭ erau! Şi cum maĭ ciovicăiau, — ciovic-ciovic, — adducênd puilor golaşĭ câte o rîmă séu câte un gândac în cioc.

Agăţată de un stîlp al pridvoruluĭ, se maĭ afla o colivie în care era o privighiătóre, ér pe o scară ce ducea la uşa poduluĭ, sta lungită la sóre o pisică albă cu ochi strălucitorĭ ca nisce diamante galbene.

Décă intraĭ în casă, daĭ de patru odăĭ câte patru înbrăcate pe jos cu scórţe cu fel de florĭ, în fel de feţe.

Şi pe ziduri erau scórţe! O poemă de covóre cu feţele celle maĭ viĭ şi cu florile celle maĭ felurite între elle. Paturĭ turceşcĭ, largĭ şi scunde aşternute tot în covóre; înprejur, firide şi dulapurĭ pline cu cărţĭ séu alte lucrurĭ.

Cărţile sunt tóte pământene: „*Vestitorul ţĕrreĭ Româneşcĭ*“, gazetta luĭ Carcalechi, se află deschis pe o meşcióră de chiparos cu sidefurĭ ce este aşedată pe una din sofale: „*Curierul de ambe Sexe*“ al luĭ Heliade, *Alexandria*, *Povestea Vorbeĭ*, se arétă maĭ allăturĭ pe pat.

Peschire, frumos lucrate cu borangic şi cu florĭ de matase în feţe, atêrnate în piróne, dau ocol

www.dacoromanica.ro

odăilor; perdelele de la fie-ce feréstră sunt de tibet cu o parte albastră și cu alta conabie séŭ roșie, marea modă de pe la 1816 pĕnĕ la 1830.

Ér pe mescióra lucrată în sidefurĭ, allăturĭ cu „*Vestitorul ţĕrreĭ românescĭ*“, se maĭ află pe o tăviță verde înfățișând în poleielĭ și în feçe, ducerea la giamie a Sultanuluĭ Mahmud, o mică ceașcă într'un zarf de argint din care ese aromaticul abur al uneĭ cafele pe care rar o maĭ putem bea astă-dĭ.

Și rezemat de meșcióră, tradiționalul ciubuc de iasomie, terminat la partea superióră printr'o colosală imomea de chihlibar legată în aur și înconjurată cu peruzele și saphyre, aștéptă, aprópe stins, buzele menite sĕ 'l re-însuffleţească, și sĕ âmple odaia cu nuorĭ albaștri.

---

www.dacoromanica.ro

THALASSA

www.dacoromanica.ro

THALASSA

NOPTEA DE ARGINT*)

D-luĭ Albert Mockel, promotorul mareĭ mișcărĭ litterare de la revista «Wallonie».

Fluture cu aripĭ albe, luntrea, între cerul albastru și colórea addâncă a măreĭ, apropia cóstele lustruite de thalasurĭ. Insula, pisc de munte vĕrsat de gehenna plutoniană a transformărilor pămêntescĭ, sângera la expansiunile solare ultime. Suprafața șésă a eĭ, largă cât o bătătură de curte, înnecată de erburĭ gygantice fîșăite de șerpĭ, privea apotheosată de strălucirile apusuluĭ, immensitatea circulară. Pharul din centrul alb între clădirĭ micĭ, — casărmărĭ de odinióră ale garnisóneĭ musulmane, — resfrângea în len-

*) A se vedea notele de la finele volumuluĭ

www.dacoromanica.ro

tila ochiuluĭ sĕŭ de cyclop, discul de aur fulgerător ce se precipita în mare. Dér luntrea, dănțuitóre pe valluri, scurte, zig-zagà cu „volte în vênt“ repetate. O ultimă manoperă de matroz dibaciŭ, o repeḑi pe creşcetul unuĭ vall şi o avecină téfĕră de stâncă. Nălucă, scăpĕră attuncĭ de-a lungul poteceĭ urcătóre, bronzul unuĭ pĕr scurt şi creț, marmora penthelică a unuĭ gît Apollonian şi un pharmec levantin de epheb puber, — ér marea, măcinată între gherdapurĭ insolente, urmă sĕ plesnésscă în scaliul detunnător.

Adolescentul, prepus noŭ al Commisiuneĭ europene pentru îngrijirea pharuluĭ, ajuns în culmea insuleĭ, se opri: Era a luĭ insula Șerpilor! Şi el, îşĭ umflă plămâni, luă în posesiune aerul vivace, jucă érba sub picióre. Dér puçin câte puçin, exalările leşinatóre ale verdeţeĭ strivite se ridicaŭ şi 'l înfăşuraŭ cu o blândeţe dulcégă de chloroform. O molliciune îl şovăia. Solul, îl fura tocmaĭ ca pe un om beat. Şi fără sĕ vrea, abandonna erburilor moĭ, lasitudinea plastică a corpuluĭ sĕŭ de Spartiat. Atmosphera, condensa asupră'ĭ o abstragere de timp şi loc. Cu câte cincĭ simțurile într'o tăcere aprópe desăvêrşită, cugetările i se aboleaŭ, se afunda în inconscienţa voluptuósă a existenţeĭ.

Cu tóte aceste, printre exuberanţa invisibilă a

www.dacoromanica.ro

vibrărilor de plante, mentha, artificiă deja cu micĭ explodărĭ de tonalităţĭ pimentate. Animalul omenesc, supprimat o clipă, renăşcea ast-fel, superb. De sigur, bolta craniană, ne-luminată încĕ de ochĭ, apĕsa peste acellaş întuneric, dér bestia, dilata deja, nărĭ sensualle. De altă-parte, amurgul, lărgea sufflarea măreĭ, şi şi ce, salină şi aprigă, îĭ âmplea peptul. Mişcărĭ lenevóse începeaŭ a se affirma; tensiunĭ musculare supra-veneaŭ şi se resolvau sguduitóre. Sexul, violent şi preponderant, se redeştepta nainte chiar ca omul psychic sĕ fi fost redat normalităţeĭ sélle. Dér acest phenomen, adducea cu sine noţiunea anesthesiată a contactuluĭ. Şi aprópe îndată, syncopa, resultat parţial al uneĭ prea marĭ radiărĭ de fluid nervos, intra în perioda terminală. Epiderma, resensibilisată, tresărea sub vioiciunea sereĭ, pori, priimeaŭ inpresiunea cu un fel de plăcere ce'ĭ asprea. Auḑul, ce i se reâmplea de vocea măreĭ, definitivă reacţiunea. Deschise ochi: Cerul stins de clarul diurn, plana stellar în maiestatea sphinxiceĭ sélle vecĭniciĭ. Luciul apeĭ, întenebrat, se mişca săpat de valluri dese. Suffletul puternic al nopţeĭ, le ridica resvrătite, Şi negre, se repedeaŭ legiunĭ.

Ênse pharul, schinteiător prin grija vechiuluĭ paznic, le trăsnea din înălţime. Şi din douĕ di-

www.dacoromanica.ro

recțiuni de-odată, zona roșie a lumineĭ sinistre, le sângera.

Re-dat realităţeĭ, tênĕrul, contemplà priveliștea melancholisat de sentimentul solemn al pustietăţeĭ. Crescut în voia întêmplăreĭ, poesia asiatică a plinuluĭ Orient, în unele momente, îl covârșea. Aed primitiv, de copil, cântase sórele, luna și stellele. Maĭ târdiŭ, când preotul venerabil,— singura figură persistentă peste abisul copilărieĭ sélle hasarduóse, — îl învĕţase scrierea și citirea, bucuria luĭ nu era în jocurĭ. Rĕtăcitor pe stradele Smyrneĭ, ce'l attrăgea, era priveliștea vallurilor.

Și acolo, în faça lor, cu pulpele și peptul gol, se lungea pe nesipul cald. Camaraḍi sĕĭ de sórtă, florĭ ca și dênsul presărate de tulpinĭ necunnoscute, décă voiaŭ sĕ'l afle, șciaŭ unde sĕ allerge. Dér eĭ maĭ des, se arĕtaŭ zădarnic. Petrecerile nu-l têrraŭ de cât décă obosea sĕ desciffreze în foĭ smulse barbarieĭ scholareșcĭ, trunchiărĭ din Iliada séŭ Syracusiacele dragoștĭ ale bacilor luĭ Theocrit, ér une-orĭ, ênsășĭ istorice povestirĭ. «Thalassa! Thalassa!», strigăt isbucnit din celle ḍece miĭ pepturĭ ale illustreĭ rĕmășiţe condusă de Xenophon, cânta în mintea âncĕ copilă ca o harpă sacră. Și sub sdrenţele sélle, pittoresc transfigurate de magia solară, îșĭ simțea crescêndu'ĭ o ânimă attică. Un verb de care era âncĕ inconsciŭ, i se urca pe buze fără

www.dacoromanica.ro

sĕ pótă deborda. De aĭ sĕĭ îl surprinseră în maĭ multe rânduriĭ cu brațul întins peste luciul albastru. In acelle momente, ochi sĕĭ hypnotisațiĭ pe amethystul liquid al orizonuluĭ marin, se catifelaŭ, morțiĭ pentru noțiunea realuluĭ; de-a lungul systemuluĭ sĕŭ nervos, o super-activitate înprăștia către extremitățiĭ, înfiorăriĭ: corpul, nu 'și-l maĭ simțea. Și pe când unda leneșă, incendiată de sóre, i se prelingea pe eleganța sculpturală a glesneĭ, forțe ne-materialle, îĭ fulgeraŭ suffletul, departe, în o zare confusă, plină cu palpităriĭ de lumĭ ne-definite. Era ceva ca expansiunile unuĭ parfum de vieți maĭ trăite. Ênse, de cum voia sĕ'și dea séma, sĕ schinteieze peste întunerec cu amintiriĭ precise, tenebre încăpătóre de secole, îl invadaŭ, re-despărțeaŭ presentul de trecut, și sdrobit, îl re-aruncaŭ pămêntuluĭ.

Thalassa! Thalassa! celebre cuvinte syllabisite în istoricul străbun, coincidaŭ cu începuturile de crisă. Aceste sunnete, surprinse în emiterea lor, ajunseră în scurt timp subiectul glumeț al rîsurilor copilăróse. Cu vremea, nicĭ nu i se maĭ ḍise altfel, ér maĭ târḍiŭ, când marea îl smulse țĕrmuluĭ natal, porecla, stărui între Asia și Europa, pĕnĕ ce, într'o ḍi, rĕsunnă cu proporțiunile definitive alle unuĭ nume, maiestuos și ondulator ca vallul.

Faptul că sînul perfid îĭ legĕnă trecerea de la

www.dacoromanica.ro

copilărie la etatea adultă, fu pentru Thalassa, o înprejurare norocósă.

Delicateța bolnavă a nervilor, cedă intemperiilor, biciuireĭ uneĭ atmosphere saturată cu principiĭ potasice, urcăreĭ în vêrful catargelor, oboselilor differite. Pe transparența epidermeĭ, începură sĕ curgă tonurile viguróse ale bronzuluĭ; mușchi, i se accentuară, se făcură apoĭ, înpetrirĭ ca ale Discobolului antic. Când la șépte-spre-ḑece annĭ, corabia pe care servea, îl debarcă pentru o greșélă disciplinară la gurile Dunăreĭ, pharmecul masculinității sélle, îl strecură, mulțumită uneĭ sympathiĭ anonyme de femee influentă, între impiegați inferiorĭ aĭ Commisiuneĭ. Și un ann deplin ochi sĕĭ lungĭ, coperiți de palpitările negre ale genelor, desvoltarea largă a thoraceluĭ, brînul roșu cu care 'șĭ cingea miḑĭlocul, întregul aphrodisiac radiat de organismul sĕŭ exultant de viéță, pubertatea cam melancholică a frunțeĭ întunecóse, tóte aceste micĭ amĕnunte ale frumusețeĭ și putereĭ, se unirĕ sĕ turbure simțirile feminine ale orașuluĭ, sĕ violeze chiar, castitatea albă a viselor virginale de fiice avute. Cu tóte aceste, el, în Sulina ca și în Constantinopol, ca și în Odesa, rĕmânea acellaș. Timidității ne-învinse îl separaŭ de femee, îĭ puneaŭ pe ânimă anesthesiarea uneĭ ghiațe. Cerca, cu têmplele svîcnitóre, sĕ immite

www.dacoromanica.ro

pe ceĭ de potriva luĭ. Căuta sĕ se amăgéscă singur prin vorbe şi gesturĭ impudice. Dér odată coprins între pereţĭ de lupanar, odată intrat între ângustimea mucigăiósă a odăieĭ, cynismul rece al tristeĭ prostituţiunĭ, îl re-asvêrlea în uliţă intact. Ignoranţa luĭ de femee, îl întorcea către satisfacerile citireĭ. Şi în orele sélle libere, clasici, vechi luĭ prietenĭ pe carĭ, acum, îĭ deslușea cu înlesnire, îl înconjuraŭ triumphătorĭ. Nóptea, cuvinte mysterióse i se armonisaŭ pe buze. El, 'şĭ le declama cu întovărășirĭ de gesturĭ marĭ. Sonorităţĭ de rime, suavităţĭ rythmice, se încruçișaŭ în aerul odăieĭ.

Inprejurarea că obţinu sĕ fie nummit paznic al pharuluĭ, îĭ isbi ânima ca o trêmbițare de fanfară victoriósă. Şi fără sĕ aştepte vaporul Commisiuneĭ poruncit sĕ libereze insula de vechiul impiegat şi sĕ ducă provisiunile trilunare ale nouluĭ, încredinţă vallurilor, pe o luntre de înprumut, aspirarea sea către pacea senină a isolamentuluĭ.

Dér luna, enormă, isbucnea de-asupra orizonuluĭ, roşie şi monstruósă ca o figură de aramă rînjitóre, şi Thalassa, se hotăra sĕ se apropie de clădirile pharuluĭ.

Un sentiment de lumină placidă, trădat de gémurile uneĭ ferestre, îl călĕuzi către localul îngrijitoruluĭ.

Bătrênul Mahometan, îşĭ pregătea dinaintea

www.dacoromanica.ro

vetreĭ, cina: Apa, clocotitóre între pântecele uneĭ căldărĭ, tresărea spasmotic, bolborosindu-șĭ deja sub învêrtirea făcăleṭuluĭ și presiunea condensatóre a făineĭ de porumb, agonia transformăreĭ. Allăturĭ, într'o ólă bătută de flacărĭ repeḍĭ, stacojeaŭ carapace delicate de pagùrĭ, ale căror abdomene, fuseseră silite âncĕ de mult, sĕ 'șĭ lepede în fund scoicile protectóre. Septuagenarul, cu obraji apprinșĭ de dogoreală luminósă, cu barbă de argint înblondită, se apleca asupra vetreĭ, diligent.

Braṭele sélle, vênjóse sub largĭ mânecĭ de antereŭ verde, se mișcaŭ implacabile; cleios deja, malaiul, fusionna cu apa într'o combinare de pastă a căreĭ vioiciune galbenă buștea aburĭ gustuoșĭ, pe când, mirosul de racĭ al pagurilor, începea sĕ âmple aerul cu o incontinenṭă irritantă de săruri.

La strecurarea luĭ Thalassa nauntru, liniștea sfășiată de scârṭăirea ușeĭ, detunnă în auḍul bĕtrânuluĭ cu vocea tumultuósă a unuĭ eveniment.

Se scia, și fusese, singurul locuitor al insuleĭ din ḍiua în care, brutalitatea stupidă a tunurilor, protocolase în câmpiile balkanice sórta viitóre a Imperialeĭ caducităṭĭ.

Cu tóte aceste, capul, 'și-l întórse fără grabă. Dér îndată ce noul sosit se explică, bucuria schinteiă solară în fundul clar al pupillelor dilatate. Căcĭ ce vedea și auḍea, se affirma cu sensaṭiunile

www.dacoromanica.ro

desăvârșite ale realității. Și tênĕrul, frumos ca un archanghel, îĭ adducea în adevĕr, liberarea atât de lung solicitată.

Brațele sélle de patriarch, se ridicară în sfârșit, larg deschise. Și într'un moment, în mica odaie, nu maĭ fu Mahometan, nu maĭ fu creștin: Nu se maĭ aflară nicĭ chiar douĭ ce se vedeaŭ pentru ântêia dată. Eraŭ aprópe un tată și un fiu, sufflete cari, regăsindu-se pe ne-așteptate, înnécă într'o profusiune veselă de vorbe, anni pătimiți, durerile trăite.

Dér mésa, între paturĭ așternute cu rogojinĭ, se încărca cu bucate. Bĕtrânul, depunea pe rând, tótă avuția remășițeĭ sélle de provisiunĭ sub lumina tihnită a lampeĭ.

Efflorescența ventusósă a uneĭ părți de caracatiță fértă în vin, și apoĭ zăcută în unt-de-lemn, apprinse pofta. Orribilul Octopus cu carne îngrășată de sânge palpitant, dispăru într'o clipă lăsând în urmă'ĭ farfuria netedă și o satisfacere onctuósă de fóme domolită.

Mămăliga și paguri, împreună cu bucăți de nisetru argintiu, marinate sub frunde de daphin și bóbe de piper, napustiră revĕrsarea torențiallă a sóreluĭ liquid întemnițat în damigénă păiejenată pe care, bunul paznic, o destăinuise âncĕ de la începutul cineĭ. Și când nu maĭ fu nicĭ de mâncat

www.dacoromanica.ro

nicĭ de bĕut, când limbile legate nu maĭ putură sĕ producă de cât sunnete confuse, lampa, sufflată, prăvăli odaia într'un întuneric schinteiător. Somnul ênse, cerca zadarnic sĕ pecetluiască pleópele cu odihnă liniștitóre. Scândurile paturilor, gemeaŭ în miḑlocol neastêmpĕruluĭ de mișcărĭ. Bĕtrânul, vibrator de supra-excitare, devanță timpul: se revedea deja în orașul natal, sub un cer de aur, pe țermi uneĭ mărĭ de azur și argint. Depărtările lilà ale orizonuluĭ, îĭ âmpleaŭ ochi. Și pe rând, sycomori ce înconjuraŭ cu melancholia lor maiestuósă gémiile cunnoscute, se succedaŭ predomniți de svelțeța ḑîmbitóre a minaretelor albe. El, întinerit, se plimba în umbra rĕcoritóre, recunnoșcea chypurĭ. Apoĭ, stăpânit de sensațiunĭ uitate, recapitula urĭ și certurĭ. în vreme-ce, affecțiunĭ pe carĭ le creḑuse mormêntate, îl reînbrățișaŭ. Sora sea, frumósa Fatma, i se arĕta maĭ cu sémă. Și o vedea, în vechiul pridvor al caseĭ, înconjurată de copiĭ. Ea, de cum îl zărea, cobora scara în pripă, i se arunca de gît. A! dulcile sĕrutărĭ, ér de altă parte, blonḑi pruncĭ ca o ḑi de Maiŭ ce i se agățaŭ de vestminte! Și, — „Ce ne adducĭ unchiule, ce?“ — eraŭ vorbele ce fremătaŭ argintiĭ pe buzele rumene ale drăgălașilor. El ênse, fără sĕ rĕspundă, îșĭ deschidea chimirul. Eĭ da! le adducea ceva frumoșilor

www.dacoromanica.ro

ângerĭ : și dintre cele două-sute lire împĕrătescĭ, aur agonisit cu strădania uneĭ vieți, rĕsăreau cerceii stellați cu diamante, peruzelatele ace de cap, argintul brățărilor, și la urmă, nasturi de mărgean roșu, — dece la numĕr, — ce aveaŭ sĕ sângereze—în pizma vecinătățeĭ dușmănóse—cepkenul de catifea havaiie al miculuĭ Mehmet. Ce n'adducea ênse, bunul unchiŭ ? Și bĕtrânul, învêrtindu-se pe patul de scânduri, îșĭ pipăia midĭlocul, se încredința de trăinicia cureleĭ, jura sĕ îndeplinéscă celle visate. Dér realitatea, — ceĭ patrudecĭ annĭ strecurați de la plecarea sea,—re-născea posomorâtă : dintre aĭ sĕĭ, ceĭ maĭ tinerĭ, trebuiaŭ sĕ fie acum, cell puțin în culmea vieței. Cât despre frumósa Fatma, soră maĭ mică cu duoĭ annĭ, ea, décă trăia âncĕ, frântă în două și cu obrazul terciuit, póte se têrra abia între pridvor și pórtă. Patul, gemea attuncĭ din noŭ, dér de acea dată, plângĕtor și trist ca un suspin omenesc.

Thalassa, dênsul, cu auḑul plin de sgomotul mărei, cu simțurile anormalisate de obosélă, în sânge cu vijelia de flăcărĭ a libațiuneĭ prea ample, nicĭ nu căuta sĕ dórmă. Ochi sĕĭ căscați pe întunerec, se forțaŭ sĕ'l străbattă.

Une orĭ chiar, din încordarea psychică, resultaŭ fulgere repeḑĭ ce șerpuiaŭ o secundă tenebrele. Ense immediat, o reacțiune intervenea, și vallurile

www.dacoromanica.ro

înnecăcióse înnăbușeaŭ din noŭ vițualitatea. In Thalassa, născea un sentiment de suffocațiune. Obscuritatea, îl apĕsa cu dynamia contracțiuneĭ sufferită de atmospheră de câte orĭ lumina îșĭ retrage dintr'ênsa suffletul dilatator.

Și de-asupra acelleĭ obscurităților, sub curgerea mereŭ înnouită a nemeților de negură, o tăcere de ideĭ plană. Cu tóte aceste, exaltarea activităței ochilor, reducea încet neantul.

Nemeți oppresivĭ, urmaŭ sĕ curgă tot deșĭ, dér printre eĭ, alunecaŭ icĭ-colo, năluclĭ informe ce se osebeaŭ prin o apparență luminósă. Pete gălbuie se lățeaŭ și pereaŭ cu iuțelĭ phantasmagorice.

Ér maĭ în apropiere de ochi mormêntați sub besnă, alți, proiectați póte de-asupra întunereculuĭ, de ênsĕșĭ ochi tênĕruluĭ, rĕsăreaŭ. El părea chiar, că'ĭ recunnósce. Și aceĭ ochĭ, nicĭ nu eraŭ de cât aĭ luĭ,—ênse îngrozitorĭ, umpluți de licăririĭ demoniace, verdĭ și roșiĭ,—vedenie ce, décă dispărea, era înlocuită de chypurĭ hidóse ce frĕmêntaŭ obscuritatea cu populațiunea lor orribilă.

Septuagenarul, maĭ puțin impresionabil, se liniștise. Dér în momentul de a se preda somnuluĭ, o desfidere îĭ încleștase mâna pe chimir.

Acéstă mișcare cu totul involuntară nu avusese alte urmărĭ.

Somnul sĕŭ, rĕmăsese calm. Și acum, funcțiunea

www.dacoromanica.ro

respirăreĭ, ne-turburată, se effectua întovărășită de rythmul sonor al uneĭ odihne fericite. Marea singură, biciuia din când în când aerul cu câte un răcnet sĕlbatic ce domina hăulirea proprie mișcărilor sélle obicinuite. Șuierarea vĕntuluĭ ce urma detunnăreĭ, aluneca pe pântecele stânceĭ cu o urgie de vaiete symphonice. Părea o confusiune de glasurĭ omenești ce plâng cu sfășierile disperăreĭ absolute pe sórta planeteĭ lor distrusă. Ne maĭ putênd sĕ învingă nervozitatea, Thalassa, se sculă în sfârșit și deșchise oblónele ferestreĭ. Luna ce împĕrățea în culmea ceruluĭ, curse de-o-dată în odaie o sleială de argint. Și fu o transfigurare. Pereți albĭ, poleiți de seninătatea spectrală, tresăriră. Spaimele întunericuluĭ, se năpustiră către colțurĭ, se pitiră sub paturĭ, cu o desordine de armată în desastrul frângereĭ. Scândurile, mésa, rogojinele, appărură ninse. Umbrele înaltelor erburĭ pe cari vêntul le culca sĕŭ le ridica în picióre strecurară înauntru mobilitatea lor phantastică ce allerga de-a lungul pereților, ușóră și graciósă.

Thalassa, la feréstră îșĭ lipea fruntea de gémurile recĭ. Privirile sélle, răpite de magia nopțeĭ, se duceaŭ peste insulă. Érba, sfîrcuita de zăpadă selenară, ondulà pĕnĕ în marginea stânceĭ cu o vijelie de frémăte ascuțite. Vegetațiunile maĭ

www.dacoromanica.ro

robuste, așternêndu-se galopului șuierător, scoteaŭ adevĕrate strigăte.

Și peste tótă acea suprafață mișcătóre, diffusionnarea rĕce a uneĭ strălucirĭ metalice de aluminium dintr'un cer 'nalt și clar, coborà o feerie albă cu reflexe de un albastru vag.

Dincolo de insulă, marea, precipita valluri de argint.

Elle, viĭ, se succedaŭ și pereaŭ absorbite de nivelarea lactată a depărtărilor. Celle carĭ încăpeaŭ în regiunea directă a serenităţeĭ lunare armonisaŭ peste monochromia oglinditóre, ușóre tonalităţi rose. Icĭ-colo, artificiaŭ jocurĭ de schinteierĭ hyaline. Eraŭ și valluri ce păreaŭ troiănite sub secerișurĭ de zambile vinete. Altele, limpedĭ ca azurul, allergaŭ cu creșcetul înflorit de ghioceĭ. Atmosphera și marea, asociaŭ frăgedimea de colóre a viorelelor cu candorĭ expansive de crinĭ.

Imaginĭ de privă-vĕră tênĕră se ghiceaŭ propagate de seninătatea aeruluĭ. O fericire patriarchală de idylle, addusă cu sufflarea larguluĭ, trecea înfășurătóre.

Din abysul verduiŭ în care Neptun și Amphitrita 'și-aŭ clădit palatele de smarald, abureaŭ phosphorescențe. Sunnete de fluere pastorale se modulaŭ subit pe asperităţile stânceĭ. Dér vêntul,

www.dacoromanica.ro

tot mai aspru. asvêrlea vall peste vall și sbuciuma insula pe fondamente.

Sunnetele se schimbaŭ în sgrinţări stridente. Vocĭ profunde de bas isbucneaŭ tunnătóre. Violoncele, cu întovărășirĭ puternicĭ de orgă, ţipaŭ în miḑĭlocul explodărilor ce cutremuraŭ stânca la intervale scurte. Era: ca începutul uneĭ uriașe bombardărĭ de cetate.

Impresiunea argintie a nopţeĭ rĕmânea ênse, neclintită. Numaĭ vallurile cavalcădaŭ sĕlbatice către scopul lor necunnoscut.

Thalassa, desprins de feréstră, se re-dete patuluĭ. Luna făcuse în el o liniște melancholică. Dér somnul nu venea âncĕ.

Pentru întêia óră póte, sentimentul de a se sci orphan, îl coprindea cu o desolaţiune tihnită și dulce. Chypul blajin al uneĭ mame, nu se înclinase în nicĭ un timp asupră'ĭ.

Grija drăgăstósă, cântecele de légĕn, dojenele blânde, nicĭ-una din aceste sensaţiunĭ ale copilărieĭ, familiare atâtor, luĭ, nu'ĭ fuseseră cunnoscute. Cugetele sélle, rĕscoleaŭ zadarnic trecutul. Era tot acelașĭ întunerec fără voce, ér maĭ târḑiŭ, tot aceiașĭ pustietate de affecţiunĭ. Mângâiere caldă, afară de cea solară, nu întêmpinase.

Sórele, el singur, era cell care 'l crescuse și iubise, care'ĭ fusese sănĕtatea și viéţa. Și cu tóte

www.dacoromanica.ro

aceste, rĕmăsese nemodificat în frumusețea sea internă, eurythmic esthetică ce debordà divinisatóre pe exterioralitatea omenéscă.

Și cum nu putea sĕ închidă ochi, emoțiunea artistică se trăda și de acéstă dată prin accordurile ne-hotărâte ale unuĭ cântec intim. Vederile sèlle, hallucinate de clarul luneĭ, se interesaŭ de umbrele mișcătóre ale erburilor pe candórea de var a peretuluĭ.

In lumina ce troiănea gémurile, simțea o presență invisibilă de Musă ce sfolia în odaie petale de rose. Aripĭ fremătaŭ în juru-ĭ. Poet, — era poet! Și rimele i se încrucișaŭ în minte. Seraphĭ, îl legĕnaŭ pe un rythm de aur. Dér strophele mysterióse, dityrambe inconșciĭ, nu eraŭ prophanate de idee. Impresiunile și imaginele se înșiraŭ fără altă legătură de cât cea statornică în ordinea formelor materialle. Limpedimĭ de cer albastru muiat în aurul ḑileĭ, schinteiaŭ, la intervale, cu strălucirĭ permanente, întocmeaŭ un fel de motiv principal. Colțurĭ de natură melancholică séŭ radiósă, se altoiaŭ apoĭ, pe maiestatea puțin cam monotonă a refrenuluĭ înfășurător.

Addâncimĭ de văĭ se deschideaŭ printre un amfitheatru de stâncĭ; Granitul îșĭ ascundea rugina sub catifelările verḑĭ ale mușchiuluĭ; pe pântecele luĭ rĕsăreaŭ roșcărĭ feruginóse; asupra silicatelor și

www.dacoromanica.ro

surpărilor micacee rîuraŭ sticliriĭ; din tóte părțile, impetuositățĭ de ape, isvoraŭ cântătóre; molifțĭ, cu frunḍătura închisă, coboraŭ în marginile șesuluĭ; sub uni, bacĭ anticĭ, ócheșĭ séŭ plăviță, îșĭ susuraŭ cuvinte de eglogă; clopoțeĭ de capre scuturaŭ vibrărĭ vesele. Fuse, sfîrrăiaŭ în pragul ușilor. In ogrăḍĭ, laptele țêrrăia muls pe fundul cenacelor. Viței scoteaŭ mugirĭ fragete. Supra pomilor sburaŭ ciripirĭ. Și cerul era dulce. Și primăvéra rĕspândea suavităț parfumate. Și o frumósă copilă se oprea în préjma citerneĭ. Ochi eĭ, lăcrymaŭ schinteierile albastre ale saphyruluĭ; ḍîmbetul eĭ era purpura roseĭ... Părea timida revĕrsare de auroră ce n'aștéptă de cât sórele spre a'șĭ ascunde pudicitatea sub rîurarea de aur a beteleĭ nupțiale. Și vedenia, o Musă cu sînĭ abia nubilĭ, era apucată de masculinitatea hemistihurilor, palpita sub bicepsul rythmuluĭ: Iambe o mușcaŭ cu sĕrutărĭ aprigĭ: Dactyle o încolăceaŭ cu un vêrtej de mișcărĭ; rime de diamant o pironeaŭ. Ea, feciorelnică, ghicea apropierea energică a vigóreĭ, și printre electritatea de trăsnet necunnoscut ce avea s'o nimiccească, formularea suggestionatóre a ispiteĭ o leșina convulsată.

Dér superbul vergiñ, caliciu de crin ne-deschis âncĕ, șovăia. Excesul violențeĭ sexualle îl desarma brusc. Luna, îl recoprindea attuncĭ, spectrală și

www.dacoromanica.ro

rece. Pe fundul pereteluĭ, revedea acelleașĭ umbre mobile profilându'șĭ allergările svelte, marea reintra în auḍul sĕŭ cu sonoritatea eĭ de orgă colosală ; dér acum, vallurile, îșĭ unificaŭ rugirile într'un răcnet catastrophal.

Cu tóte aceste, somnul, îngreuia pleópele tênĕruluĭ. Simțurile sélle, se făceaŭ refractare impresiunilor. Pentru el, sgomotul și lumina, nu maĭ existaŭ. Cugetarea, supra-vieṭuia cât-va, ênse, pervertită și ne-sigură ca flacăra fălfăiătóre a uneĭ candelĭ. Consciința Euluĭ ce resista maĭ mult, la urmă, era ștérsă și dênsa.

Ér nóptea de argint îșĭ urma cursul peste agitarea mărelĭ.

www.dacoromanica.ro

NĂLUCI DIN VECHIME

www.dacoromanica.ro

PITARUL

Era o érnă gerósă...

Tristă érnă pentru sĕracĭ, érna în care am zărit pentru ântâia dată pe bietul Pitar... Sĕ-l fi vĕḑut încovoiat în douĕ cum l'am vĕḑut eŭ trecênd pe sub ferestrele mele, cuĭ nu 'ĭ ar fi fost milă, dragĭ cititorĭ? — Bĕtrân, umbră a unuĭ alt véc, cu şapca luĭ cu cozoroc, cu antereul luĭ de lustren negru ce flutura în crivĕţul de érnă, şi pe care el se tot căznea sĕ 'şi'l strângă la pept, era o adevĕrată nălucă... Şi m'a coprins o milă nespusă de bietul pitar... Unde se ducea el pe gerul de foc, repede-repede, cu pasul inte dér mărunţel precum era şi dênsul?

Unde se ducea, şcia numaĭ Dumneḑeŭ. Nicĭ el nu şcia unde plecase, unde o sĕ ajungă, şi când o sĕ se întórcă.... Dér plecase... plecase, desnădĕjduit, lăsând acasă pe o sĕrmană bĕtrână soră,

www.dacoromanica.ro

a luĭ, pe jumĕtate înghiĕţată de frig şi de fóme...

Când se întórse, îĭ bătturĭ în gém, şi trimiseiŭ o slugă de 'l pofti 'nauntru. — De attuncĭ, am vĕḑut adesea pe bietul Pitar. Intra din cafenea în cafenea şi sta pe lângă uşă, smerit, cu ochiul rugător, dér nu cerea niměnuĭ nimic. De 'ĭ daĭ ceva, lua; nu 'ţĭ mulţumea nicĭ-o-dată; privirea ce oprea asupră'ţĭ, era ênse plină de atâta recunoşcinţă, în cât te simţeaĭ mişcat fără voie.

Multe 'mĭ-a povestit mie pitarul din vremile trecute, din vremile giubelelor, antereielor, rochilor de sarasir, iacalelor de samur, căcĭ era bĕtrân şi vĕḑuse multe. Ţinea minte pĕnĕ şi domnia luĭ Vodă Şuţu, care era urât, negru, scurt şi cam ghiebos, dér care, cu tóte aceste, nu era maĭ puţin priimit la paradă în vuetul meterhaneleĭ şi cu cântecul obicĭnuit de priimire al Domnilor de pe vremea de attuncĭ, cântec ce era cam în felul ăsta:

„Nalt eştĭ,
„Óchieş eştĭ,
„Sprâncenat eştĭ,
„Frumos eştĭ,
„Hura! Hura!
„Sĕ trăieşcĭ
„Sĕ înbĕtrâneşcĭ,
„Măria Tea!“

www.dacoromanica.ro

Și Vodă-Suțu, ghĭebos, negru și urât, pășea îngânfându-se, cu o mână pe iataganul din brîŭ și cu alta în șold, în sunnetul acestuĭ cântec, al căruĭ ison 'ĭ-l ținea meterhaneaua și ciohodari carĭ loveaŭ cu sgomot în nișce tipsiĭ de aramă.

Pe-attuncĭ, bietul Pitar, nu era ce-a ajuns astă-dĭ....

www.dacoromanica.ro

VRAJITÓREA

Mareluĭ ḑiarist Luiggi Cazzavilan, illustrul întemeiĭtor al preseĭ populare române.

Ăl de-a pomenit'o, o ţine minte, ér ăl de n'a pomenit'o ș'a auḑit numaĭ de ea, — de se află cum-va șeḑĕtor la ţérră,—și tot îl trec nădușelile, de câte orĭ aude cântând cĭuhurezi [1]) prin pădure.

Și de se uĭtă nóptea, din pridvorul caseĭ în curte, i se face pĕrul măcĭucă pe cap, că dór sĕ nu védă pe năpasta de Méḑă-Nópte stându'ĭ în bătătură în chyp de moghindéţă [2]) orĭ de vre-o goșgogeamite claie de fîn.

Că, veḑĭ! Méḑă-Nópte, se făcea pe-attuncĭ, și claie de fîn numaĭ de'ĭ mișca din deget, vrăjitórea ce mi'ţĭ-o puse la mână de o ţinea ḑiua într'un năpârstoc [3]) și de 'ĭ dedea drumu numaĭ nóptea,

---

1) *Cĭuhurezi* : Paserĭ de nópte. Expresiune întrebuinţată la munte și maĭ ales peste Olt.
2) *Moghindeaţă* : — Poșor séŭ mică movilă ; — mușuroiŭ etc.
3) *Năpârstoc* : Degetar.

www.dacoromanica.ro

sĕ battă ale câmpurĭ şi ale văĭ, şi sĕ mi'ţĭ viă, măre, viă, pe la ale case de rumânĭ, aci băttênd din piuă, cu o falcă în cer şi cu alta în pămênt şi aci purtată 'n svîrna [1]) într'un cauc [2]) de cĭuturĭ [3]), dus în loc de roţĭ, pe câte patru fusurĭ ce mi'ţĭ sfîrrăiaŭ şi ce mi se rĕsuceaŭ în tóte părţile şi ca şi nişce alte alea. [4])

Baba Cleoanţa,—că aşa îĭ ḑiceaŭ vrăjitóreĭ tóte fetele şi toţĭ dănaci [5]) din sat; ba pĕnĕ şi Gaga [6]) Sanda tot aşa îĭ ḑicea — îşĭ avea căscĭóra eĭ, de la capu poduluĭ maĭ la valle, şi dincolo de crucĭ, sub un povârniş de déll, ce dór cât eĭ da cu sburătura [7]) şi 'l ajungĭ.

Şi veḑĭ-că, nu şcia nimenĭ, nicĭ din sat, nicĭ de prin nouĕ sate de prin prejur, pe meşteru care i-o zidise, necum de vremea în care se pomenise,—uĭte-aşa!—hodoronc-tronc, eşită ca din pămênt şi alcătuită aşa precum era ea, — adicătelea, — pe palma eĭ de loc, şi între stobori [8]) şi pîrlézul [9]) eĭ.

1) *Purtată în svîrnă*: Expresiune Oltenéscă; — purtată într'un mod «năbădăios».

2) *Cauc*: idem; întrebuinţată maĭ mult peste Olt. Fie-ce fântână işĭ are, legat cu un lanţ, câte un vas de lemn scobit ce sĕ nummeşce cauc şi ce serveşce spre a se scóte apa.

3) *Ciuturĭ*: fontânĭ; de la «citerna».

4) Expresiune populară: «Alte alea»,—Lucrurĭ supra-naturale.— Se maĭ uzitézĕ âncĕ spre a se ḑice în loc de «l'a luat din Ielle», — «l'a luat din alte alea».

5) Dănaci:— Flăcăii.

7) «Gagă» işĭ ḑic ţĕrancele între elle, peste Olt, în semn de consideraţie.—«Gagă» înlocuiesce pe orăşenescul «Ţaţă».

7) Ţandără; aşchie de lemn.

8) Ulucĭ, pârmacĭ.

9) Un fel de gard maĭ scund format din nuiele.

www.dacoromanica.ro

Alde Baba Cleonța, firește că nu era să scótă ea graiŭ din gură despre tóte astea, da' numa', din vreme în vreme, și maĭ ales la ḑile marĭ, ca la Drăgaică orĭ la Obrejeniĭ, o tot auḑeaĭ tocându'ĭ gura 'n fiere despre alte alea de când cu zăpada roșiă, orĭ de când cu steaua cu nouĕ coḑĭ.

Apoĭ de !... Să vĕ fie cu voia dumnévóstră cinstiți boieri, orĭ să nu vĕ fie, așa era Baba Cleonța... Că nu pomenise ea, de-a surda orĭ de doru leleĭ, zăpada a roșie și steaua cu nouĕ coḑĭ, care, de-o fi fost,—o fi fost,—da' când o fi fost,—numa' Dumneḑeŭ știe,—ênse trebuie să fi fost,—că tóte câte se povestesc,—așa,—de florĭ de mĕr, — nu s'or fi povestind, măre !

Și décă dumneavóstră, — ăĭ de lumea nouĕ,— maĭ stați la gânḑurĭ și vĕ tot tărăgăniți [1]) ca să mĕ credeți, feriți-vĕ ca nu cum va să vĕ pomeniți într'o bună diminéță că să cobóră ér pe pământ,—bate-o-ar potca de babă !— și că vĕ pune fusu ca să vĕ aducă pĕnĕ la ea, călărĭ fiește-care, pe câte-o trestiă de-a lungă,— da' știĭ! — de-aci și pĕnĕ colo, așa precum i l'a pus luĭ Niță al Stancheĭ, ăl de 'l luase la melenție [2]) și de nu se maĭ întorcea acasă la Trana a Păuneĭ!

Că Trana, îl tot plângea de 'și luase lumea în

1) A da vreme dupe vreme; — a întârḑia.
2) Stricarea populară a cuvântuluĭ «miliție».

www.dacoromanica.ro

cap, pĕnĕ ce o pridídi dorul maĭ cum se cade de 'șĭ luă într'o séră ânima în dinți și de se duse sĕ battă la ușa babeĭ Cleonțeĭ care, taman[1]) attuncĭ, pusese cuțitu într'un colț al caseĭ dupe ușă de sĕ addunaseră toțĭ pureci grămadă pe el, și ăĭ potcoviți cu nouĕ-decĭ și nouĕ de potcóve și ăĭ nepotcoviți.

Și cum ședea baba și se uita la eĭ făcênd haz și torcêndu-'șĭ furca din brâu, intră înauntru și biata Trana a Păuneĭ, și, dupe ce se uită bine prin tóte colțurile caseĭ ca nu cumva sĕ se pomenéscă în cîrcă cu ăl din baltă, (Ptiŭ! Uccigă'l tóca)! îșĭ povesti și ea pustiul eĭ de foc.

Și baba, care nu era tocma' rea de sufflet cu ăĭ bunĭ, ci numa' cu ăĭ rĕĭ, măcar că era uscată ca o stafidă și 'naltă ca o păleață[2]), îĭ dete sĕ bea dintr'o sticlă apă ne'ncepută și sĕ mirósă busuioc d'ăl de nu s'a pus bruma pe el în nóptea lu' Sf. Vasile[3]), și se făcu, măre, la ușă, Niță al Stancheĭ călare pe o prăjină de-a mare, și se cunună Trana cu el la lună, ér bișag[4]) avură în casa lor pĕnĕ ce se ridică baba către alte tĕrrâmurĭ, în năpârstocul în care ținea închisă pe nĕpraznica

1) Tocmaĭ.
2) Prăjina.
3) Este un vechiŭ obiceiŭ de la țérră. In nóptea annuluĭ noŭ, pune fie-care în grădina caseĭ câte o chită de busuioc, și décă chita va rămânea ne attinsă de brumă, acésta dovedește că omul care a pus-o, va avea mult noroc și nu va fi ajuns de necazurĭ în cursul acelluĭ ann.
4) «Bișag»: —belșug—îmbelșugare.

www.dacoromanica.ro

de Méḑă-Nópte, a de se făcea când moghindéță, și când claie de fîn, și a de umbla, aci bătțênd din piuă cu o falcă în cer și cu alta în pămênt și aci în caucul de cĭuturĭ purtat zvêrna pe patru fusurĭ ce mi 'ți sfîrrâiaŭ și ce mi ți se rĕsuceaŭ în tóte părțile ca alte alea.

Și măre, veḑĭ!... De când baba care o ținea închisă s'a ridicat către alte tĕrrâmurĭ, nĕpraznica de Méḑă-Nópte, se așéḑă, dupe cum îĭ e voia, în bătțătura fieșce-căreĭ case de rumân, fie om bun la Dumneḑeu, fie om rĕu, că nu maĭ este cine s'o închidă ḑiua în năpârstoc, și, s'o asmută numa' nóptea, acolo unde se cuvine, ér nu și acolo unde nu se cuvine.

Și măre, veḑĭ... Tot de-aia, nu se maĭ întórce acum la casa luĭ, nicĭ a sculă de dănac care a plecat la melenție și plecat a rĕmas pĕnĕ în ḑiua de astă-ḑĭ cu ânima feteĭ Traneĭ cu tot... Că nu maĭ este cine sĕ'l aducă călare pe o goșgogeamite[1]) prăjină ca pe Niță al Stancheĭ ca sĕ se cunune și el cu féta Traneĭ și sĕ trăiască și el cu bișagu 'n casă, ér nu cu nĕpraznica de méḑă-nópte în bătțătură.

---

1) De o lungime ne-mĕsurată; extra-ordinară

www.dacoromanica.ro

CANARIȚA [1])

Luĭ N. Tinc, poetul, plin de vervă
și litteratul luptător pentru adevĕr.

Pe-attuncĭ, le punea petec roșu! [2]).

Orĭ cât de bogate ar fi fost, li 'l cusea frumușel pe rochĭ de la cinstita Isprăvnicie, ș'apoĭ le dedea drumul pe-aci 'ncolo...

Iĭ cususe petec și Cănăriței, dér fiind-că Dumnedeŭ îĭ detese pĕr ca sĕ 'ĭ trécă de brâŭ în jos, ea și'l ascundea sĕ nu se védă ăl maĭ mic colțuleț. Dér ce o supĕra maĭ mult nu era tocmaĭ petecul, arde-l'ar focul, ci dragostea ce prin sese de feciorul unuĭ boer mare. Și 'ĭ era necaz fiind-că jurase sĕ nu iubească pe nimenĭ, s'o iubească toțĭ, și sĕ sĕrăcéscă pe câțĭ or iubi-o.

Că se ținuse de vorbă pĕnĕ în ḑiua de 'l vĕ-

---

1) Acest nume nu e fictiv precum nicĭ persónna care l'a purtat; de Cănărița 'șĭ-adduc de bună sémă aminte mulțĭ dintre bĕtrânĭ.

2) Orĭ cât de barbar s'ar părea lucrul, el este adevĕrat; mie ênse nu'mĭ pare nicĭ maĭ barbar nicĭ maĭ retrograd de cât faimósa mĕsură poliținéscă a felinarelor roșiĭ.

www.dacoromanica.ro

duse, așa 'mĭ cam dau cu socotéla pentru că avea casă mare în podul *Caliței*,[1]) pe unde appucĭ la Antim, butcă și arnăuțĭ. Dér giuvaerurile câte le avea!... Că te puteaĭ uita cu ochi la sóre și la elle nu te puteaĭ uita.... De la un cârd de vreme ênse, nu maĭ vrea sĕ știe de nimic...

Că era Cănărița amorezată de se mira o lume....

Ér întru curățenia dragosteĭ i se întărise ânima și i se înălțase suffletul pentru ca sĕ încépă un traiŭ noŭ:

Ea, care 'șĭ rîsese de iubirea tutulor, iubea; ea, aĭ căreĭ ochĭ verdĭ și luminoșĭ se apprindeaŭ numaĭ la lumina auruluĭ, simțise ochi apprindêndu-i-se în lumina altor douĭ ochĭ: Ce iubise, disprețuia, ce disprețuise, iubea...

Frumósă ca o cofetură, aĭ fi creḍut că se frânge de 'ĭ strânge-o maĭ tare în brațe;.... Cu vin-o încóce, plăviță 'n față și cu pĕrul negru, sĕ fi âmblat nouĕ țĕrrĭ și nouĕ mărĭ, nouĕ annĭ de-a-rândul, și tot nu'ĭ puteaĭ găsi perechie Cănăriței.

Și fiind-că nu putea s'o védă nimenĭ și sĕ n'o iubească, o iubise și Drăgușin[2]) frumosul fecior de boier mare.

---

1) Strada Craioveĭ; acum, callea Rahoveĭ.

2) Nummele de *Drăguşin* era fórte întrebuințat în vechime. *Drăguşin*, nu este precum s'ar putea crede un diminitiv al luĭ Dragoș, ci un numme cu totul deosebit.

www.dacoromanica.ro

Ér în vremea când înfloresc trandaphyri și teii, eși Drăgușin de la Cănărița în vĕrsatul ḑiorilor, și luna, ce cu faça întinsă la eĭ îĭ privise tótă nopticica prin feréstră, îngălbenise de ostenélă, pĕnĕ ce albise pe cer ca o rotogólă de hârtie.

Veni și a doua-ḑi Drăgușin, și douĭ annĭ de-arândul veni, ér boieri, cari aveaŭ obiceiul când eșea de la divan sĕ poposească la Cănărița care 'ĭ cinstea cu câte o vutcă de-a bună, de douĭ annĭ nu se maĭ vĕḑuseră călcându-ĭ prin casă...

Mamă a douĭ gemenĭ, părea că o ertase și Dumneḑeŭ, atât o făcuse de norocită.

Dér în al treilea ann, tocmaĭ în vremea când se scutură trandaphyri și teii, era nunta unuĭ fecior de boier mare la biserica Sărindar. Mirésa, în rochia de sarasir,[1]) se pleca dinaintea altaruluĭ ḑîmbind printre firele beteleĭ mêndruluĭ mire care o ținea de mână și nu ridica de-asupra-ĭ ochi luĭ albaștri ca o raḑă a ceruluĭ.

Ér într'un colț al bisericeĭ plângea o femee înbrăcată cu zăbranic negru :

---

1) Pânză de fir. Rochiele de *Sarasir*, eraŭ rochiele de mirese ale fetelor de boierĭ din vechime. Elle costaŭ adesea câte 300 și chiar 400 galbenĭ, dupe calitatea firuluĭ; acest lux s'ar părea unora fórte exagerat; dér de se va ține séma că acelle rochĭ eraŭ pe urmă întrebuințat la tóte occasiunile marĭ, se va conchide lesne că el nu era nimic pe lângă cell da astă-ḑĭ când modele se schimbă pe fie-ce ḑi, și când o rochiă pusă le un bal nu se maĭ pune la altul·

www.dacoromanica.ro

Că se scuturaseră și teii și trandaphyri, și Dumnedĕŭ pedepsea pe Cănărița...

Și pĕnĕ la annul, ceĭ douĭ copiĭ gemenĭ, născuțĭ într'o dĭ, ĭĭ muriră.....

Ér bolile veniră plesnind din bice și rînjind din dinți de-o uscară de-a 'n piciórele, pace și odihnă nu maĭ avu, și mâna luĭ Dumnedĕŭ rĕmase apĕsată asupră-ĭ pĕnĕ la ceasul morțeĭ.

Attuncĭ, dér numaĭ attuncĭ, înconjurată de tóte fetele sĕrace din Bucureștĭ, cărora le înpărțea mărgăritarele și diamanticalele eĭ ce âmpleaŭ vre-o treĭ-dĕcĭ de lădițe de chyparos, se dice că fruntea i se însenină o clipă și că închise ochi strigând:

«Mulțumescu-țĭ Dómne că m'aĭ ertat.

Dumnedĕŭ o ertase, da. Casele eĭ ênse, staŭ pĕnĕ astă-dĭ în podul Caliței, pe unde apucĭ la Antim, părăginite, pustiĭ... Prin curte cresc bălăriile și muschiul se agață pe colțurile de ziduri dărâmate; prin odăĭ cântă cucuvăile, sbóră fâlfâind lilieci, și luna, prin gémurile sparte, se uită 'nauntru a jale tótă nopticica pĕnĕ ce, îngălbenind de ostenélă, încetul cu încetul, albește pe cer ca o rotogólă de hârtie...

---

www.dacoromanica.ro

CAPITANUL DE POŞTA

Domnuluĭ Emanoil Kreţulescu, viţă de Basarab şi înălţime sufletéscă.

Nóptea era fără stelle. Eram duoĭ în careta dusă de treĭ surugiĭ şi coboram cósta de la Grecĭ.

Copaci, sĕ arătaŭ şi pereaŭ ca nisce năluci pe crésta dealuluĭ. De-o-dată vĕḑurăm urcând o năma iă de trăsură. Felinarele eĭ licăreaŭ ca nisce cărbunĭ roşiĭ. Surugii hăiră ca sĕ dea maĭ la o parte trăsura ce urca. Dér ea venea drept spre noĭ, că boierĭ eraŭ şi 'ntrênsa! Careta nóstră era uşóră şi ne-sigură ca timpul noŭ. Ca vremea vechiă era grea şi zontuită trăsura ce venea din potrivă: Cĭocnirea nu se putea înlătura:

Prăpastia era allăturĭ.

Tocmaĭ când credeam primejdia maĭ sigură, o rótă sbură ţăndărită de la vechia hărăbaie ce căḑu pe pântece şi se opri.

www.dacoromanica.ro

Trecurăm pe lângă ea în fuga cailor și peste un sfert de cés ne pomenirăm sosiți în curtea poștei.

Nișce grajduri întocmite din nuiele, și o căscióră văruită, cu prispa de pământ, erau tot coprinsul acelei înprejmuiri. Căpitanul de poștă, cum auḍi clopotele de la cai, eși în prag, ne deschise ușa careteĭ scoțêndu-și șépca luĭ cu cozoroc verde și începu sĕ ne facă obicĭnuitele temenelĭ.

Ne pofti înauntru sĕ ne odihnim și nu ne căirăm că ne-am dat jos: Nu erau multe lucruri în odaie, dér curățenia era mare: Două paturi cu scórțe țĕrrăneștĭ, scaune de brad vopsite cafeniŭ; pe mésă, albituri lucrate cu iglița, sfejnice de alamă lustruite bine; în pĕreți, portrete cu pervazuri negre, înfățișând omorârea luĭ Mihaiŭ Viteazu la Turda; pe ferestre, un șir de tărtăcuțe și de gutuĭ. Mai erau pe una din ferestre și două coșulețe lucrate din cuișóră înșirată pe ață. Din elle eșeau flori făcute din lânuri. Allături se mai aflau și câte-va ouĕ roșiĭ și câte-va încondeiate, alese tot printre ale gogonețe și păstrate de pe la cine știe ce Paștĭ.

Căpitanul de poștă era un om bĕtrân: De sub antereul în care era înbrăcat dupe portul de atunci, se arĕta un taclit vĕrgat cu albastru pe fund portocaliŭ. El avea nevastă și copiĭ și de

www.dacoromanica.ro

treĭ-ḑecĭ de annĭ era căpitan de poștă: Léfă avea mică, dér bacșișurĭ avea marĭ: Că în vremeea aia se daŭ bacșișurĭ fără sĕ se céră ér în ḑilele de astă-ḑĭ se cer cu neobrăzare, și cu neobrăzare se bagă 'n pungă.

Căpitanul, avea măre, și o fétă frumósă ca ḑiua albă. Tava cu dulceață orĭ cu cafele ea o adducea.

Se putea ḑice că nu era bietul căpitan de vină în privința bacșișuluĭ, ci tava cea verde cu florĭ lucrate în sidefurĭ:—că pe tavă cădeaŭ icusari orĭ rilele[1]), ér nu în mâna luĭ...

Décă trăgea și el cu códa ochiuluĭ, asta nu e tréba niměnuĭ: N'avea dreptul sĕ se uite și el la sidefurile tăveĭ?..

Bietul căpitan de poștă, când eram duoĭ într'o caretă dusă de treĭ surugiĭ, unde e sĕ védă drumul de fer de acum și sĕ se plimbe într'ênsul, în taclitul luĭ cell vĕrgat cu albastru pe fund portocaliŭ și cu șapca luĭ cu cozoroc verde în cap?...

Unde e sĕ védă casele de poștă prefăcute în stațiunĭ, mobilate cu canapele de pluș roșu, cu mese de marmoră cu candelabre de gaz aeriform, și'n pĕreți cu portrete înfățișând congresul de la Berlin, și câte alte bazaconiĭ de felul acesta? Că i'ar

1) Corupție din lire

www.dacoromanica.ro

plăcea și luĭ lucrurile astea tóte și 'șĭ-ar schimba bucuros antereul luĭ pe pardesiu *à la Gambetta*, dér când ar veni vorba la traiul cell din tóte ḑilele, la tóte dăjdiile de plătit, s'ar întórce repede în căsuța luĭ de poștă sub povârnișul cósteĭ de la Grecĭ, între paturile luĭ cu scórțe țĕrrănescĭ și între ferestrele luĭ cu gutuĭ pe elle, punêndu'șĭ ér în cap, șapca cu cozoroc verde, și, în taclitul luĭ cu dungĭ albastre pe fund portocaliŭ, ar așcepta vesel careta dusă de treĭ surugiĭ ca sĕ'ĭ deschidă portița și ca sĕ strige de isnóvă dănacilor călărĭ pe deșelate:

«Bine-aț̆ĭ venit, băieț̆ĭ, că de mult nu ne-am vĕḑut!»

www.dacoromanica.ro

CEAUŞUL

D-luĭ M. S. Niculescu, român al unuĭ timp ce nu maĭ este, — ca dovadă de prietenie.

De când cu căille ferrate, poştele, caii de poştă, surugii, ciauşii, olacurile, căruţele, trăsurile cu zonturĭ, diligenţele, şi o mulţime de alte miḑlóce de călletorit tot atât de vechĭ, aŭ perit ca şi cum n'ar fi fost, întocmaĭ dupe cum aŭ perit sfanţi gologani, paralele, irmilici, icusari şi rubielele.

S'a dus vremea când cumpĕraĭ treĭ covrigĭ la o para, şi când ocaua de carne o luaĭ pe o firfirică de treĭ-spre-ḑece.

S'a dus vremea când décă plecaĭ la drum, înhămaĭ la trăsură douĭ-spre-ḑece caĭ de poştă duşĭ de câte treĭ surugiĭ cu pletele în vênt şi călărĭ pe deşelate.

Şi în locul acellor bine-cuvêntate *vremurĭ*, pline de phărmecătóre poesie, a venit *timpul*, *timpul noŭ*,

www.dacoromanica.ro

timpul de astă-dĭ, ţesut cu drumurĭ de fer şi cu tóte năpăstiile ce s'aŭ potopit pe ţérră pentru ca s'o ducă la desmădulare şi peire.

— Dér ce?... vor ḑice uni; nu e maĭ bine acum că nu maĭ suntem înbrăcaţĭ în anteree şi cu capetele în islice?

— Nu; nu e maĭ bine, voiŭ rĕspunde eŭ, căcĭ maĭ bine ar fi fost sĕ fiim tot în antereĭe şi cu işlicu în cap, de cât în haine străine, pe drumurĭ de fer străine şi cu sĕrăciă órbă în pungă.

Rĕposatul tată-meŭ, (Dumneḑeŭ sĕ'l erte) nu era tocmaĭ de o părere cu mine, că de câte-orĭ pleca la drum se supĕra gróznic pe poştă, pe surugiĭ şi maĭ ales pe bieţi ceauşĭ. 'Mĭ-oĭŭ adduce aminte cât oĭŭ fi de ocara ce trase ceauşuluĭ de la Vadulat.

Plecasem din Bucureştĭ cu trăsura nóstră cu zonturĭ, mare cât un hambar şi care sĕ despărţea pe miḑĭloc printr'o perdea; şi pentru că trăsura era înhămată cu douĭ-spre-ḑece caĭ, sosirăm destul de repede la poşta de la Vadulat, dér, cu tóte aceste, ḑiua fiind mică tómna, începuse tocmaĭ sĕ amurgească. Când se adduseră caii ca sĕ'ĭ schimbe, tată-meŭ chiămă pe ceauş şi'ĭ întrebă de ce aŭ scos surugii din grajdurĭ numaĭ opt caĭ? Şi ceaşul, pe care mi'l adduc aminte ca acum,

www.dacoromanica.ro

un om înalt și chypeș, îĭ rĕspunse, că ăĭ-l-alțĭ sunt la ciair.

De-or fi fost caii la ciair orĭ nu, Dumnedĕŭ șcie; dér ceaușul vĕdĕnd că nu i se trece cu unacu douĕ, scóse ca din pămĕnt âncĕ patru caĭ și puse de 'ĭ prinse la trăsură pe lângă ăĭ-l-alțĭ. Surugii se asvêrliră apoĭ în șea, cu bicele în mână, și gata de plecare, pe când ceaușul, cu căciula cu fund roșu în mână, ca maĭ mare al surugiilor, căcĭ ceaușĭ eraŭ un fel de vĕtafĭ aĭ lor, le da feluri de poveți, ca bună-óră: sĕ mâne bine, sĕ bage de sémă la hopurĭ și altele multe, dér aceste, maĭ mult pentru a face sĕ'ĭ cadă bacșișul obicĭnuit în căciulă, de cât din grija ce avea ca sĕ sosim cu bine la poșta următóre.

Așa era perita nălucă a ceaușuluĭ de poștă, și pare că 'l vĕd âncĕ în picióre la portița trăsureĭ, în iței de dimie albă cusuți cu arnice, și cu peptar roșu ale căruĭ florĭ de matase și fir străluceaŭ în celle din urmă rade ale sóreluĭ ce apusese de treĭ sferturĭ dupe déllurile ce albăstreaŭ în depărtare.

www.dacoromanica.ro

SURUGIUL

Dómneĭ Cecilia Florea Stăncescu.

„Căruța poștelĭ de diminéță,
Din ḍori ḍileĭ, pe drum era,
Și surugiul ce a sea viață
Pe caĭ petrece, plesnind, striga:

„Mânațĭ cu toți domol la valle,
Mereu la culmea ce o zăriți,
Acoĭo 'ĭ poșta, sfârșit de calle,
Unde voĭ trebuĭ sĕ odihniți.

„Voĭ odihni-veți, dér ticălosul,
Eu n'am odihnă p'acest pământ...
Sufletu-mĭ sbóră la 'ntunecosul
Al drageĭ mele vecĭnic mormânt.

„Cât am iubit-o, voĭ sciți de tare,
Voĭ țineți minte ce góngă dam
Grăbind prilejul de sĕrutare...
Ah! ce ferice p'atuncĭ eram.

www.dacoromanica.ro

„Eram ferice, dér cruda-mĭ sórtă
Puçine ḑile mi-a fost ḑimbit,
Căcĭ eŭ pe draga-mĭ o vĕḑuĭ mórtă,
Și eŭ la viaţă fuĭ osândit.
. . . . . .

Era un frumos flăcăiandru de opt-spre-ḑece annĭ surugiul cu obraji pîrguiţĭ în sóre care 'șĭ petrecea viéţa călare plesnind din biciŭ și cântând. Umbla de la o poștă la alta ca pe moșia luĭ: véra, în arșiţa sóreluĭ, cu cămașa desfăcută la pept; tómna, cu peptul biciuit de viforul încărcat de zăpadă.

Orĭ de mâna douĭ-spre-ḑece caĭ în șir, orĭ de mâna opt, înaintașĭ, tot așa iute gonea, și de la Ciolănești la Talpa [1]) se ţinea vîrtej numaĭ pulverea drumuluĭ, ér hăiturile i se auḑeaŭ calle de un sfert de poștă și maĭ bine.

De sub căciula luĭ de óie négră, pusă cam într'o urechiă, scăpa un pĕr ânelat și stufos ce scăpăra în raḑele sóreluĭ miĭ de schinteĭ de aur. Și 'l iubeaŭ tóte fetele marĭ și tóte nevestele de la Talpa, și tóte nevestele și tóte fetele marĭ de la Ciolănești.

Dér el nu iubea, în afară de murgiĭ luĭ, de cât pe Ruxanda, féta hangiuluĭ de la Talpa.

Ciolăneștĭ și Talpa, douĕ poște pe drumul cell vechiŭ al Craioveĭ,

www.dacoromanica.ro

Că o întîlnise în sânțitul sóreluĭ într'o porumbiște, și 'ĭ făcuse salbă din sfanți ce strânsese dupe bacșișurĭ....

Și 'ĭ cumpĕrase florĭ de târg și panglică în treĭ feçe tocmaĭ de la Piteștĭ pentru ca sĕ 'șĭ-le împletească în pĕr și sĕ jóce cu elle Dumineca la horă.

Ér de la Ciolănești la Talpa de-aia se ținea vêrtej pulverea drumuluĭ, și când era și când nu era de dus vr'un olac.

Ioniță, feciorul vĕtafuluĭ de la curtea boierésc, veni ênse într'o bună diminéță sĕ împețească pe Ruxanda, așa că, peste treĭ sĕptĕmânĭ, se întinse nuntă mare în curtea hangiuluĭ, măcar că plânsese biata Ruxanda pĕnĕ ce 'ĭ secaseră ochi și 'ĭ veștediseră în față florile tinereței.

Și a doua ḍi, sosi în curtea poșteĭ olacul, dér fără surugiĭ: că frumosul flăcăiandru, cu obraji pârguiți de sóre, cu căciula de óĭe négră pusă cam într'o urechiă și cu pĕrul ânelat și stufos ce scăpăra în raḍele sóreluĭ miĭ de schinteĭ de aur, îșĭ rĕpusese viéța și zăcea mort într'un șanț al drumuluĭ.

Ér de attuncĭ, pĕnĕ în ḍilele nóstre, nu s'a maĭ vĕḍut pulverea de pe drum ținêndu-se vîrtej între Ciolăueștĭ și Talpa.

---

www.dacoromanica.ro

VERIGA ŢIGANU

Luĭ N. P. Romanescu Primar al Craioveĭ, fostul meŭ conşcolar şi fiŭ al unuĭ om de ânimă,—om de ânimă el ênsuşĭ.

In vremea când toţĭ boeri marĭ eraŭ marĭ; în vremea când toţĭ ţĕrrani eraŭ ne-înpământeniţĭ, dér când nu era ţĕrran care sĕ nu aibă câte douĕ vacĭ cu lapte în curte şi câte-o perechie de boĭ, bez felurite oare [1]) de-ale caseĭ; în vremea când se întindea la Paşcĭ prin curţile boereşcĭ goviĭ [2]) de se ducea pomina şi de jucaŭ în elle fetele şi nevestele cu zevelcĭ muiate în fluturĭ şi sălbĭ de sfanţĭ la gît, în mḑĭjloc cu câte-un costandinat [3]) d'ăl mare, trăia şi Verigă Tiganu, vestit de la Mălăieşcĭ [4]) pĕnĕ la vallea Bouluĭ [5]), şi de la vallea Bouluĭ pĕnĕ sus în munte la Polovragĭ [6]).

---

1) Expresiune populară: felurite oare de-alle caseĭ; felurite paserĭ domestice.
2) «Goviĭ»; hore.
3) Monetă de aur de la împĕratul Constantin.
4) In Dolj, plasa Amaradieĭ.
5) Idem.
6) In Gorj, plasa Novacĭ.

www.dacoromanica.ro

Era urât Verigă și negru ca un Arap, dér era lăutar bun. Ș'avea lipicĭ, măre, cum nu putea sĕ aibă altul, cu fesul luĭ roșu în cap și cu taclitul [1]) luĭ de stambă galbenă vĕrgată cu negru.

Când îl auḍeaŭ de diminéța, în ḍiua de Paștĭ, cântând colo sus pe déll, în curte la C'conu Mitrachie [2]):

„Biru greŭ, biru greŭ,
„Veniți toți copii, [3])

sĕ fi vĕḍut cum allerga lumea de prin șépte sate dinprejur, ca sĕ vie la govia unde cânta Verigă.

Mariuța se amorezase de Verigă.

Și când veni ḍiua de Sân-Pĭetru, de se 'ntinse în curte la C'conu Mitrachĭe goviă mare tot ca la Paștĭ, de și eraŭ așeḍate pe sub opt pătule la umbră câte opt mese încărcate de străchinĭ cu păsat [4]) și cu ploștĭ de vin, se apucă C'cóna Catinca de'ĭ cunună.

Dér dracu se apucă și el de 'șĭ băgă códa între eĭ chiar de a doua ḍi. Și nu maĭ cântă Verigă de attuncĭ:

---

1) Taclitu servea de brâŭ; câte o dată priimea și altă destinațiune el era dintr'o stofă in felul șaluluĭ numit taclit. Omeni maĭ fără dare de mână îl făceaŭ din stambă.
2) Diminutiv popular de la Dumitru: «Dumitrache, Mitrache».
3) Cântec vechiŭ.
4) Bucată pregătită din porumb rĭjnit și lapte. Se aséměnă fórte mult cu laptele cu orez.

www.dacoromanica.ro

„Biru greŭ, biru greŭ,
„Veniţĭ toţĭ copiĭ“.

Dér dragostea i-o păstrară tóte satele pĕnĕ la mórte, şi când muri se sculară ca unul, de la Mălăieştĭ la vallea Bouluĭ, şi de la vallea Bouluĭ sus pĕnĕ în munte la Polovragĭ, de 'l petrecură la grópă, cu fesul luĭ roşu pe cap şi cu taclitu luĭ de stambă galbenă vĕrgată cu negru.

www.dacoromanica.ro

ISPRAVNICELUL

Luĭ Charles Ad. Cantacuzino, poet al secoluluĭ XVIII, rĕtăcit în secolul al XX și în România, precum și raruluĭ amic.

Aceea ce este astă-dĭ îngrijitorul de moșiĭ era înainte vreme isprăvnicelul, cu osebire că îngrijitorul de moșie de astă-dĭ, este orĭ grec, orĭ némț, orĭ cine maĭ știe ce lighiónă de ném, pe când isprăvnicelul ce am pomenit în copilăria mea era român neaoș, și se alegea tot d'auna printre fruntași satuluĭ, așa că maĭ nicĭ-o-dată nu era tîrgoveț.

Isprăvnicelul pe care l'am pomenit în copilăria mea, să nummea Ion, și era în slujba moșuluĭ meŭ care avea o desĕvîrșită încredere într'ênsul.

Ion era un om maĭ mult nalt de cât scund, și cam de vre-o patru-dečĭ de annĭ. El îngrijea de ale moșiei și de ale caseĭ. Chiălar la pivnițile pline cu buțĭ de vin orĭ de rachiu, nu clintea nicĭ-

www.dacoromanica.ro

o-dată din elle măcar un singur dram ; cât despre jigniţile pline cu grâu, făină, porumb, malaiŭ, fasole, mazere şi cu alte róde ale câmpuluĭ, de şi eraŭ lăsate tot pe mâna luĭ, el îşĭ îndeplinea şi acéstă sarcină cu aceiaşĭ fricá a luĭ Dumneḑeu şi cu aceiaşĭ cinste şi omenie către lucrurile stăpânuluĭ.

Inpotriva îngrijitorilor de moşiĭ din ḑiua de aḑĭ, cari se cam codesc, şi âncĕ cum se cade, la lucru mult, vremea a frumósă a luĭ Ion-Isprăvnicelul, era véra, când munca este afară la câmp în toiul eĭ şi când abia aĭ vreme sĕ înbucĭ o bucătură-douĕ décă te îndeletniceşcĭ cu căutarea pământuluĭ.

Şi sĕ'l fi vĕḑut cu câtă bucurie privea el la pătulele, hambarele şi jigniţile ce se âmpleau cu grâu orĭ cu porumb şi cu orz, aĭ fi creḑut că tóte acelle înbelşugate róde sunt ale luĭ ér nu ale stăpânuluĭ. E adevĕrat că pe attuncĭ, stăpâni de moşiĭ ţineau la slugile muncitóre şi credincióse, căcĭ moşiile, dinpreună cu locuitori de pe elle, rĕmâneaŭ în aceiaşĭ casă, scoborênd din ném în ném, aşa că, stăpâni lor nu eraŭ cei cari sunt astă-ḑĭ în cea maĭ mare parte.

O singură dată îmĭ adduc aminte sĕ se fi supĕrat moşu-meŭ pe isprăvnicelul sĕŭ :

Era tocmaĭ în vremea culesuluĭ prunelor şi

www.dacoromanica.ro

Dumneḍeŭ trimisese în véra aceea o bine-cuvêntată mană peste tóte ale pământuluĭ. Eram copil ca de vre-o ṣépte annĭ, dér nu voiŭ uita nicĭ-odată grămeḍile de prune ce se strângeaŭ sub fie-ce pom ṣi ce mergeaŭ crescênd, că băieţi ṣi fetele veneaŭ mereŭ cu postăvile încărcate, ṣi părea că prunăria n'o sĕ se maĭ sfârṣească de cules fiind-că da în annul acella róde înduoite.

Moṣu-meŭ se bucura mult, ṣi pe când bunică-mea rĕmăsese sĕ îngrijéscă de rostul caseĭ, colindând aci prin argeaua ce rĕsunna de patru rĕsbóie puse în mişcare, aci prin cuhnia în care se pregăteaŭ lăpturile, smântănurile ṣi unturile obicĭnuite la ţérră, el coborîse la povarna din valle.

Ion, o păţise ênse de data aceeà fiind-că detese ḍi dupe ḍi cu dregerea vaselor poverneĭ, ṣi, dupe cum îmĭ spuse maĭ târḍiŭ, supĕrarea luĭ moṣumeŭ îi păruse cu atât maĭ mare cu cât o întêmpina pentru întêia óră.

Dér tóte trec..., ṣi astă-ḍĭ eĭ dorm câte'ṣĭ treĭ la umbra bisericuţeĭ ce albeṣce din depărtare pe albia frumóseĭ văĭ a Amaradieĭ: moṣu-meŭ într'acellaṣĭ mormênt cu bunică-mea, ér credinciosul Isprănicel lângă dênṣi.

Ṣi astă-ḍĭ, acea înflorită moṣie înţelenesce ṣi intră pe mânĭ străine... Am revĕḍut câmpi, odi-

www.dacoromanica.ro

nióra roditorĭ de atâtea bucate triștĭ și coperiți cu mărăcinĭ, vesela prunărie prin care m'am jucat de atâtea orĭ, părăginită și cu pomi uscați pe jumĕtate; pivnița ce gemea de greutatea buților, deșértă; argeaua ce rĕsunna de sgomotul a patru rĕsbóie în mișcare, schimbată în staul de vite..... și pretutindenĭ, jale și părăginire: pânze de păiajenĭ și érbă a ruineĭ...

Căcĭ *vremea* Isprăvniceilor a trecut și a venit *timpul* «Ingrijitorilor»...

www.dacoromanica.ro

CAMATARUL

Domnuluĭ Grigore Ollanescu, iubitor al limbeĭ și litteratureĭ române, *ommagiu.*

— Dute la Kyr-Năstase, ḑicea pĕnĕ acum vre-o douĕ-ḑecĭ de annĭ boierul, orĭ neguṭătorul, celleĭ maĭ credincióse slugĭ ce avea, când sfârșea paralele,.

Si sluga, se ducea la Kyr-Năstase, cu răvaș orĭ fără, și se întorcea tot-d'a-una cu parale. Și maĭ tóte judeṭele aveaŭ câte un asemenea Kyr-Năstase.

Pe cell pe care l'am apucat eŭ, îl ṭin minte scund și cam roșcovan, purtând jiletcă albă cu nasturĭ de mărgean roșu și cu lanṭ de aur, gros și lat, pe dupe gît în jos.

Lua douĭ galbenĭ maĭ mult peste dobânda pravilnică, ce era de ḑece la sută pe ann, și tótă lumea îĭ ḑicea Kyr-Năstase-Cămătarul, și spunea c'o sĕ se alégă prafu de casa și de copii luĭ.

www.dacoromanica.ro

Era mare încrederea în vremurile alea. Căcĭ nu se afla boier, neguțător, orĭ moșnén, sĕ'șĭ pună amanet petecul de pământ pe care i-l detese Dumneḍeŭ, pentru a se duce sĕ ia banĭ cu înprumutare...

Necum sĕ'șĭ ia cine-va césornicul de la brâŭ, orĭ cercei din urechile nevesteĭ și sĕ se ducă sĕ'ĭ zălojéscă în tîrg ca'n ḍiua de astă-ḍĭ.

O ! Dómne!... Dér și cât de cinstiți eraŭ ómeni și cum se sprijineaŭ toți între dênși pentru a nu cădea în ne-cinsturĭ, orĭ pe mâna cămătarilor.

Și fiind-că aveaŭ sĕ trăiască cu toți înpreună, eĭ îșĭ ḍiceaŭ că, décă astă-ḍĭ jócă ursul la pórta unuia, mâne póte sĕ jóce și la pórta altuia... Și se ajutaŭ între dênși, și orfani niměnuĭ nu rĕmâneaŭ pe drumurĭ flămândĭ...

Ér cămătari nu făceaŭ stărurile de astă-ḍĭ, că de se obrăsniceaŭ, mi ți'ĭ punea binișor la locul lor, și boierĭ și neguțătorĭ, făcêndu-ĭ sĕ nu maĭ fie priimiți în nicĭ-o casă și lăsându'ĭ sĕ se prăpădească în urgia și blestemul tutulor, dupe cum s'a prăpădit și Kyr-Năstase pentru că îndrăsnise să céră zălog unuĭ fecior din tépa neguțătoréscă.

Că era mare rușine pe attuncĭ pentru ăl de'șĭ punea ceva zălog, și era destul numaĭ ca o așe-

www.dacoromanica.ro

menea zălogire, sĕ se céră pentru a se pune opinca necinsteĭ pe obrazul ălueĭ de era întrebuințat de banĭ.

Intr'o séră de érnă, Kir-Năstase sta la gura sobeĭ cu ciubucu'n gură și cu scufa în cap.

Afară, suffla gróznic crivĕțul, și poleiul țăcăneațăcănea mereŭ, picurând pe gémurile înghiățate.

Zang—Zang..... sĕ auḑi oprindu-se la pórtă o saniă.

Kyr-Năstase, îșĭ luă de grabă în umerĭ scurteica cu față de tibet verde, și deschise ușa.

— Sluga dumitélle, Kyr-Năstase, îĭ ḑise atuncĭ un voinic ca de vre-o douĕ-ḑecĭ și patru de annĭ care se urcase în prispa caseĭ. 'Mĭ-e nevasta în facere și am venit sĕ'mĭ daĭ vr'o miă de leĭ cu înprumutare că n'am o para chióră în tótă casa.

— Lesne!... Kyr-Stancule!... Dér zĕŭ, nu mĕ 'ncumet; treburile nu'țĭ merg bine cu boiangeria...

In prispă era ênse frig, și Kyr-Năstase Cămătarul intră înauntru dinpreună cu Kir-Stancu boiangiul.

Acolo:

Mĕ Kyr-Năstase 'n sus, mĕ Kyr-Năstase în jos, fiĭ om de omenie Kyr-Năstase, nu te face, nu te drege, bre Kyr-Năstase, și tura, și vura, tóte fură de geaba.

www.dacoromanica.ro

Cămătarul rĕmânea de pétră.

In sfârșit, după multă logorisélă, Kyr-Năstase se hotărâ sĕ'ĭ spună că póte c'ar găsi nescaĭ-va banĭ pe fundul lăḑeĭ, décă ar fi cum-va la miḑĭloc vr'un amanet ceva. Și pentru că vorba amanet o auḑĭ rostindu-ți-se numaĭ attuncĭ când eștĭ a-juns la aman, nu se sbîrli bietul Stancu-boiangiu tocmaĭ atâta pe cât s'ar fi sbîrlit de i-ar fi po-menit'o Kyr-Năstase în alte vremurĭ, ast-fel că, ajungênd la învoială, plecă și se întórse peste o jumĕtate de cés cu următórele lucrurĭ, pentru a le zălogi cămătaruluĭ, lucrurĭ a căror catagraphiă o voiŭ da aci spre a se vedea la ce ananghie tre-buie sĕ fi fost Stancu Boiangiul, pentru ca sĕ se hotărască pe vremea aia sĕ pășască la un așa fapt.

Copia lucrurilor zologite de mine, Stancu-Boiangiul, la 1849, (leatu de la Christos) în 19 ale luneĭ luĭ Ghenarie.

I. O rochiă de satintur [1]) lucrată anevato [2]).

II. O malotea [3]) de ghermesut [4]) ceadiriŭ [5]) în-blănită cu sangeap [6]).

---

1) «Satintur»: Satin de Tours, adică atlaz din orașul frances Tours.
2) «Lucrată anevato»: lucrată cu un fel de broderiĭ.
3) «Malotea»: Mantelul Dómnelor de attuncĭ. Maloteaua era fórte lungă și bogată.
4) «Ghermesut»: un fel de moar; stofă în matase și bumbac.
5) Verde ca paiul grâuluĭ.
6) «Sangeap»: blană cenușie și delicată ca puful, pe care femeile avute o pórtă și în ḑiua de aḑĭ ca garnitură de gît, de mânecĭ și manșon.

www.dacoromanica.ro

III. O perechie de paftale[1]) de argint sufflate cu aur, având fie-care 15, adică cinci-spre-ḑece petre de peruzele, la miḑlóc cu câte un bob de mărgăritar, adică cu câte unu.

IV. O rochie de cors[2]) pembe cusută în florĭ de fir; o altă rochiă de belacósă[7]) lucrată în mucavale[3]).

V. O perechiă de sfejnice de argint și o brățа cu o pétră mare de zamphir[4]).

Trecu o lună, două... dér când atât neguțători cât și boeri aflară de urmarea cămătaruluĭ attuncĭ când vĕḑuse pe boiangiŭ cu cuțitul la gît, se legară cu toțĭ sĕ'l prăpădească; și într'un ann de ḑile, nu maĭ mult, Kyr-Năstase ajunse de nu maĭ avea dupe ce bea apă.

El, odată gras și roșcovan, era acum gârbov și uscat... Nu maĭ purta jiletcă cu nasturĭ de mărgean roșu, nicĭ lanț de aur, gros și lat, pe dupe gît în jos.

Și copiiĭ luĭ, goĭ pușcă, cerșeaŭ prin tinda caselor și'ĭ muriră unul câte unul pĕnĕ la ăl din urmă.

In sfârșit, într'o nópte de érnă, pe când Kyr-Năstase, căḑut la lungóre, tremura într'o cocióbă

1) «Paftale»: Catarămĭ de cordon.
2) «Rochie de corsică»: Stofă tot de matase numită «belle-Ecosse».
3) Mucavale: Broderiĭ de mătase pe carton, represintând florĭ, paserĭ, fluturĭ, etc. Mucavalele se adduceau de la Constantinopol.
4) Saphyr.

www.dacoromanica.ro

de casă, prin viforul care suffla gróznic afară, și prin sgomotul poleiuluĭ care ţăcănea-ţăcănea mereŭ picurând pe gémurile înghiăţate.

Zang-Zang! i se păru în frigurile bóleĭ că aude oprindu-se la pórtă o saniă.

Kyr-Năstase se sculă, îșĭ luă de grabă în umerĭ scurteica, a căreĭ façă de tibet verde cădea încócĭ și încolo sdrenţuită, și deschise uşa...

A doua ḍi îl găsiră mort în prispă.

Ast-fel era cămătarul din vechime; dér ast-fel cum era și tot îl băttea Dumneḍeŭ, căcĭ ómeni trăiaŭ pe-attuncĭ în frica luĭ, și se sprijineaŭ între dênși ér nu se mâncaŭ ca câni.

www.dacoromanica.ro

NUVELLA IN SCRISORI

www.dacoromanica.ro

NUVELLA IN SCRISORI

J'évéillerai pour toi, la pitié, la justice,
De l'incorruptible avenir,
Eux-même épurreront par leur long artifice
Ta vertu qu'ils pensent ternir.
Gilbert.

D-luĭ Matheiu Corbescu, illustrul jurisconsult și omul cu sentimente înalte.

Odinióră, între douĭ inșĭ, foștĭ camarațĭ de școlă, unul în Craiova și cell-l-alt în Bucureștĭ, s'aŭ schimbat următórele scrisorĭ:

Craiova.

Este sigur că nu'țĭ maĭ amintescĭ de mine. Dér odinióră, în lyceŭ, am stat pe aceiașĭ bancă. Orĭ cum ar fi, eŭ voiŭ urma sĕ nu te uit și sĕ te iubesc. In schimb, nu'țĭ cer nimic, dér de la prietenia d-télle aștept ceva: eștĭ astă-dĭ, — cell puțin pentru mine,—cell maĭ mare poet al țĕrreĭ și cell maĭ mare artist; citesce, te rog, allăturatele versurĭ și spune-mĭ ce credĭ despre elle. Te asi-

www.dacoromanica.ro

gur, că voiesc să fiĭ sincer. Veĭ putea să hotăreşcĭ décă sunt poet, séŭ décă nu sunt?

Nerăbdător, aştept răspuns.

Bucureştĭ.

Aĭ dreptate: Nu maĭ te ţin minte. Ştiŭ ênse ce eştĭ: Ca orĭ-ce om eştĭ poet; dér versurile ce scriĭ sunt relle,—ce ḑic relle? elle sunt miserabile. Cu tóte aceste, décă veĭ stărui să fiĭ artist, veĭ fi artist: veĭ ajunge să 'ţĭ exprimĭ lămurit simţirile. Dér să nu credĭ că e uşor. Ênse, — spune-mĭ, de ce vreĭ să fi poet?

O strângere de mână.

Craiova.

Eştĭ, d-le un egoist. Vreĭ să păstrezĭ darul poesieĭ numaĭ pentru d-tea. Décă în adevĕr aĭ fi ânimă largă, nu m'aĭ întreba: De ce voiesc să fiŭ poet?

O ştiĭ: gloria să fiŭ ce eştĭ.

Bucureştĭ.

Décă m'aşĭ iubi pe mine m'aşĭ suppĕra. Dér te iubesc pe d-tea, dragul meŭ, scumpul meŭ camarad,—ênse, răspunde-mĭ numaĭ atât: Ştiĭ ce este gloria?

Craiova.

Gloria este stima generală.

www.dacoromanica.ro

Bucureștĭ.

Definițiunea ce daĭ este de tot greșită; gloria, este ne-stima generală; gloria, este ura generală: este nerodia generală coalisată în potriva unuĭ om. Nu'țĭ voiŭ vorbi de mine. Eŭ nu sunt om mare: marĭ sunt contimporani meĭ: Toți. Iaŭ pe Schakespeare: Cine l'a stimat cât a trăit? Trec la Chatterton: s'a omorât de disperare. Gilbert, sfârșesce în spital. Bolintinénu, la Pantelimon. Dryden, în miserie; în miserie, Malfilâtre: Vaugelas, îșĭ lasă corpul prin testament chirurgilor pentru ca dênșĭ sĕ 'ĭ plătéscă détoriile; Tasso, Dante, Omer, marĭ geniurĭ, când nu sunt persecutați, când nu sunt închișĭ, rĕtăcitorĭ séŭ exilați, sunt fără pâne.

La Bruyère, se exprimă singur asupra luĭ astfel: „Sunt douĕ-decĭ annĭ de când scriŭ și douĕ-decĭ annĭ de când cărțile mele se vênd. Dorm óre pe puf? Mănânc óre maĭ bine? Sunt óre maĭ bine înbrăcat? Dicĭ că numele meŭ e mare: dĭ maĭ bine că gloria e fum și că nu 'țĭ ajută la nimic".

Gérard de Nerval, Corneille, Camöens, îndură. sufferințĭ amare, aŭ sfârșiturĭ crude.

Craiova

Sunt sdrobit: Dér nu sciu pentru-ce, tot aș vrea. sĕ fiŭ ce eștĭ.

www.dacoromanica.ro

Décă crezi că în adevĕr sunt poet, nu mĕ părăsi, întinde-mi mână de ajutor.

Bucurescĭ

Ce glumă, scumpe prietene. Nu sciĭ de loc ce dicĭ.

Sĕ fiĭ ce sunt?... Dér éttă ce sunt:

Crescut în avuție, astă-dĭ, une-orĭ, n'am ce pune pe mésă, și sunt soț și sunt tată.

Cum trăiesc ênse? E o curată minune... Sciu eu cum trăiesc?...

Este drept că guvernul îmĭ lasă facultatea sĕ 'mĭ amanetez medalia *Bene-Merenti* pe care mi-a dat'o.

Craiova

Și eŭ care credeam... A! Eŭ care îmĭ închypuiam că trebuie sĕ locuieșcĭ un palat. Ce-'mĭ scriĭ mĕ spăimêntă.

Ênse... tot voiesc sĕ fiŭ poet.

Bucurescĭ

Dér décă n'ar fi de cât atât... Educațiunea, instrucțiunea, meditarea, lungile veghiărĭ, lupta cu arta, lupta cu defăimarea, cu ingratitudinea, mi-aŭ nimiccit sănĕtatea. Tinerețea mi s'a dus; illusiunile mi-aŭ sburat; speranțele m'aŭ lăsat. Palpitărĭ fac sĕ'mĭ battă ânima repede; èmphysema îmĭ șueră în pept. Ostenesc ușor; 'mi-este tot una sĕ

www.dacoromanica.ro

es séŭ sĕ staŭ în casă. Ah! ḑilele cu sóre ale copilărieĭ mele! Unde sunt? Ah! Enthusiasmul! Unde este el? Unde credința? Și ér, copilul de odinióră,—unde este? Unde pĕrul luĭ blond? Unde suffletul luĭ aripat?

Miserabilĭ ómenĭ — contimporanĭ ignoranțĭ, mișeĭ și nedrepțĭ,—pentru ce mi-aț luat aceste bunurĭ? Aveațĭ voĭ dreptul sĕ mi-le luațĭ? Voĭ mĕ înzestraseră-țĭ cu elle? Candid, v'am addus cu ânimă curată cântecele mele... Am luptat pentru versul și pentru graiul românesc. Și cu ce m'aț rĕsplătit?

M'aț înjurat, m'aț scuipat, m'aț țintuit pe crucea oprobriuluĭ, m'aț lăsat sĕ mor de fóme.

Iubitul meu camarad de școlă, dulcele meŭ prieten, éttă ce este gloria... o umbră.

Dér nu ți-am spus tot: Simțirea mea, în luptă cu ómeni și cu arta, s'a ascuțit. Din crescet pĕnĕ 'n tălpĭ sunt o nevrosă. Cell maĭ mic lucru mĕ face sĕ suffĕr. Când aud pe cine-va că are sĕ'mĭ spună vre o veste, tremur: mĕ aștept la una rea. Imĭ petrec viața chiămând din ḑiorĭ pĕnĕ 'n nópte, mórtea,—mórtea repaos suprem, mórtea unica rĕsplată dupe care aspir.

In Bucureștĭ, sunt un străin: rudele mĕ insultă, prieteni de odinióră, trec pe lângă mine îngâmfațĭ de situațiunile lor sociale... Décă plâng, se

www.dacoromanica.ro

bucură toți de lacrymile ce vĕrs. Dumnedeule! Pe cine am omorât?

A! da: — dic uni că m'am attins de idolul lor. Diarele lor m'aŭ anathemisat, m'aŭ excommunicat. Nu este secătură, care sĕ nu voiască sĕ'mĭ dea lecțiunĭ litterare, nu este om cât de jos căḑut, care sĕ nu voiască sĕ'mĭ dea lecțiunĭ de moralitate.

Mi sĕ caută deffecte pe carĭ nu le am; mi se attribue un caracter ce nu e al meŭ. *Eŭl meŭ* este în scrierile mele. Dĕr scrierile mele vorbesc în zadar.

Am appărut într'un timp când limba nu era formată, am contribuit la formarea eĭ. Versul se trăgănea și sunna calp. L'am încordat și l'am pironit de cell următor cu rime ce aŭ meritat într'un timp sĕ fie nummite de diamant. Ense, trecutul meŭ este uitat. Tot ce am scris este șters. Litteratura de astă-ḑĭ cere batjocorirea limbeĭ în legile eĭ fondamentale. Opere de artă nu maĭ sunt astă-ḑĭ, celle create de mari noștri maeștri: sunt desmățările la modă, desmățările ce se nummesc prosă séŭ versurĭ. Rĕspunde-mĭ acum, iubite: te-aĭ vindecat de dorința pe care o aveaĭ?... Maĭ vreĭ se fiĭ poet?

Craiova.

De ce nu pot se scriŭ ce am simțit citindu-te

www.dacoromanica.ro

Mĕ voiŭ mulțumi sĕ'ți spun atât: aĭ perdut considerațiunea uneĭ părți a contemporanilor, dér aĭ câștigat pe a posterității. Cunnosc cum stă cestiunea epygrammeĭ ce a fost pretextul rĕsboiuluĭ pornit înpotrivă'ți. Dér sĕ ḑic ca dușmani d-télle. Sĕ ḑic că acea epygrammă privea în adevĕr pe scriitorul sciut.

Chiar în acest cas, nu aĭ spus de cât ce aĭ cugetat. Decĭ n'aĭ fost ipocrit.

Ipocriți sunt ceĭ carĭ se fac că admiră attuncĭ când nicĭ nu înțelleg și când nicĭ nu admiră. Aĭ rĕmas cum te-a făcut natura: Nu te-aĭ înbrăcat în pele de óie attuncĭ când eraĭ lup.

Ți se ḑice om rĕŭ de ânimă: Eĭ și! meritele pe carĭ le aĭ ca poet cu ce pot fi scădute? Ți s'a ḑis laș: dér tu care aĭ lovit aĭ fost *unul*, ér ceĭ carĭ aŭ appĕrat, orĭ s'aŭ făcut că appĕră, aŭ fost *miĭ*. Cu tóte aceste nu te-aĭ dat înapoĭ. Aĭ ținut pept furtuneĭ. De care parte a fost mișelia?

Cine aŭ fost ceĭ lașĭ?

Mĕ întrebĭ décă tot voiŭ sĕ fiŭ poet? Da: voiŭ sĕ mor de fóme ca d-tea. Da: voiŭ sĕ mĕ disprețuiască toți, dér sĕ mĕ simt demn de stima mea. Că voiŭ fi învins, este sigur. In timpul în care trăim, nu este stimat de cât banul; în timpul în care trăim, precum aĭ ḑis'o,

. . . . . „Virtutea e o crimă

www.dacoromanica.ro

„Și crima cea maĭ négră virtute maĭ sublimă".

Dér orĭ cum ar fi, attuncĭ când va fi sĕ mor, tot se va găsi un sufflet sĕ strige: onóre curagiuluĭ nefericit. Ense, fiind-că trăim în România, și fiind-că în România contemporană nu ar fi de mirare ca nicĭ acest strigăt se nu isbucnească, priimesc și acéstă sórtă.

Bucureștĭ.

A! sufflet têner! Mi-aĭ înprumutat aripele télle și am re-devenit ce-am fost. Maĭ este nevoie sĕ-țĭ spun că poțĭ sĕ te ridicĭ de-asupra epoceĭ, când eștĭ în stare sĕ mĕ reînarmezĭ cu enthusiasm creator? Inșiră dér rime și fiĭ artist de vreme ce eștĭ poet; îndură miseria, și printre ne-ajunsurĭ, printre defăimărĭ și printre sufferințĭ, câștigă conșciința talentuluĭ teŭ în miḑlocul inconșcienței generale. Fiĭ prieten al adevĕruluĭ printre ipocrițĭ; nu slugări, printre slugarnicĭ; pórtă-țĭ fruntea sus, printre nemernicĭ.

Ajută pe cell mic și fă-l mare cu siguranța că-n urmă veĭ fi lovit de el. Invéță carte pe cine n'o are, cu siguranță că veĭ fi numit ignorant; veghiază nopțĭ întregĭ; nu fiĭ blajin pentru rima falșă, pentru rythmul greșit; allérgă dupe frumos, dupe acéstă năllucă ce a dus în prăpastie pe atâțĭ; însetéză dupe idee, flămânḑesce dupe

www.dacoromanica.ro

artă, îmbétă-te de tot ce este formă, de tot ce este colóre, de tot ce este armonie.

Ettă, nobile Craiovén, éttă, scumpe prieten. ce este poesia, și éttă ce drum ți se deschide, drept înaintea tea, — urcător, allergător pe marginĭ de prăpastiĭ, dér țintit neîncetat către cer, patrie perdută dupe care singur poetul maĭ suspină âncĕ

1894.

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA „THALASA“

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA «*THALASSA*»

Acest capitol este ântêiul din o epopee ce va coprinde două-spre-dece, și acéstă epopee nu va fi alta de cât cea a simțurilor. Scrierea luĭ, a costat pe autor douĭ annĭ de luptă cu arta, cu limba, cu concepțiunea. De altfel, cam acellaș timp l'a întrebuințat autorul pentru crearea fie-căreĭ din celle cincĭ nuvelle marĭ, capete de operă neperitóre, coprinse în *Cartea De Aur*. Cestiunea e acum: Sfârși-va poetul colosala lucrare ce a întreprins, décă unuĭ singur capitol a fost silit sĕ'ĭ consacre un spațiu de timp atât de însemnat?

Da și nu.—Da, în casul când ar putea sĕ jertfească acesteĭ lucrărĭ 20—30,000 leĭ. Acéstă summă ar însemna pentru el liniștea, putința de a se abstrage de orĭ-ce realităților. — *Thalassa* în adevĕr, este una din acelle opere ce, ca *„Faust“*, cer și liniște, și timp, și meditațiune, și studiĭ de fie-ce minut.

www.dacoromanica.ro

In ideea autoruluĭ, fie-ce capitol al epopeeĭ sélle, trebuie sĕ dea sensaţiunea uneĭ coloriĭ prin imaginile întrebuinţate, şi fie-ce capitol va fi typărit pe o hărtie de o nuanţă correspondentă. Pe lângă acésta, Alexandru Macedonski, rupe cu tradiţiunea din trecut, nu se adresează numaĭ la douĕ dintre simţurile cititorilor: *la al vĕḑuluĭ şi la al auḑuluĭ*. El voieşce ca, al *odoratuluĭ*, ale *gustuluĭ* şi *pipăituluĭ* sĕ intre în aceiaşĭ linie cu celle d'ânteiŭ.

Subiectul luĭ Thalassa, se resumă în următórele:

Ḑeul *Eros*, în *condiţiunile specialle* în cari se află eroul, aruncă pe acesta în o stare *pathologică* bine cunnoscută medicineĭ. Thalassa, este scos afară din real pentru a trăi în vis, — un vis de purpură, dér desastruos. Cu tóte aceste, într'o ḑi, simţurile sélle anormalisate prevĕd apropierea femeeĭ. Şi de fapt, în timpul uneĭ nopţĭ furtunóse, un vapor naufragiază în apropierea insuleĭ. *Thalassa* se aruncă în valluriĭ sĕ salveze pe orĭ-cine ar putèa. Corpul salvat este ênse al uneĭ copile...

Singur în insulă cu dênsa, — cu încetul, — Thalassa, e răpit de *rëal*. Dér când, maĭ târḑiŭ, posedă în deplinătate pe acest rëal, saţiul intervine. *Rëalul* i se arétă inferior visuluĭ. Eros re-câştigă terrenul, Thalassa, i se re-dă. La urmă, ajuns la demenţă, pentru a 'şĭ rĕsbuna asupra *rëaluluĭ*,

www.dacoromanica.ro

strangulează pe ḍîna atât de addorată în primele momente. Dér când nóptea cobóră, Thalassa, se simte chiămat de valluri în addâncimile albastre. Ochi seï halucinaţï zăresc pe Amphitrita înconjurată de nerëide cum ese din ape, cum îï întinde braçele, cum îï aruncă florï... El resistă, vrea sĕ fugă, dér forţa mysteriósă e maï mare de cât a sea, — cedează şi se aruncă în mare. — Rëalul este învins, şi acesta este Thalassa.

Resumarea subiectuluï, nu face ênse de cât sĕ schiţeze geniala concepţiune.

Dér, — precum s'a ḍis la început:

Intrupa-se-va óre vre-o-dată „*Thalassa*“ în celle douĕ-spre-ḍece capitole proiectate?

— Alexandru Macedonski trăieşce în Romînia..

DISCIPOL.

---

www.dacoromanica.ro

COPRINSUL

www.dacoromanica.ro

COPRINSUL

		Pag.
1	Note Biographice Şi Critice	5
2	Ḍi De August	27
3	Sóre Şi Grâŭ	49
4	Pe Drum De Poştă	53
5	Móră Pe Dunăre	77
6	Pom De Crăciun	80
7	Trecerea Olteţuluĭ	85
8	Caii Negri	88
9	Din Carnetul Unuĭ Desertor	93
10	Intre Coteţe	99
11	O Nópte In Sulina	132
12	Pădurea Ulmilor	137
13	Masca	142
14	Nicu Dereanu	147
15	Cometa Luĭ Odorescu	176
16	Palatul Phărmecat	186
17	Dramă Banală	191
18	Bariera Şimniculuĭ	213
19	Scrisórea De La Dumneḍeŭ	217
20	Casa Cu No. 10	221
21	Thalassa	227

www.dacoromanica.ro

NALUCĬ DIN VECHIME

Pag

22 Pitarul. 249
33 Vrăjitórea 252
24 Cănăriţa. 257
25 Căpitanul De poştă 261
26 Ceauşul 265
27 Surugiul. 268
28 Verigă-Ţiganul 271
29 Isprăvnicelul. 274
30 Cămătarul. 278
31 Nuvella In Scrisorĭ 287
32 Cu Privire La Thalassa 299

www.dacoromanica.ro

Imprimarea «Cărței de Aur» s'a executat în Atelierele Institutului de Arte Graphice, Albert Baer, în București, Str. Numa-Pompiliu, și s'a terminat în 25 ale lunei Iunie, 1902.

www.dacoromanica.ro

„DE ACELLAŞ AUTOR“

www.dacoromanica.ro

De Acellaș Autor

Prima-Verbă. — versurĭ — 1872 Buc. ediţiune sleită
Poesiĭ-ladeș: 1882 Ed. Heimann 480 paginĭ, a 7-a mie.
Excelsior: 1895, a 13-a mie, ed. sleită.
Bronzes; 1897, a 2-a mie, ed. sleită.
Din Viéţa Copilăreascâ — versurĭ — publicate sub pseudonymul *Alma* — gravurĭ în colorĭ executate la Londra ed. Heimann.
Mișcarea Litterară din Ceĭ din Urma Ḑece Annĭ; Studiŭ editat de Atheneul din Capitală, 1877.
Parisina: poemă în versurĭ, trad. din Lord-Byron.
Ithalo: Poemă originală, în versurĭ, în treĭ cânturĭ.

www.dacoromanica.ro

Preçul: 5 leĭ

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro